

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI**

DOKTORA TEZİ

**YEREL YÖNETİMLERDE MALİ ÖZERKLİK VE
İSTANBUL İLÇE BELEDİYELERİNİN 2014-2018
YILLARI GELİR BÜTÇELERİNİN MALİ ÖZERKLİK
YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Mehmet Selim BİLMEN

2502120223

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. Naci Tolga SARUÇ

İSTANBUL, 2022

ÖZ

YEREL YÖNETİMLERDE MALİ ÖZERKLİK VE İSTANBUL İLÇE BELEDİYELERİNİN 2014-2018 YILLARI GELİR BÜTÇELERİNİN MALİ ÖZERKLİK YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mehmet Selim BİLMEN

Yerel yönetimler günümüz dünyasında kaynakların daha etkin ve verimli kullanılması, yerel düzeyde kamusal hizmet sunumunun en uygun seviyede yerine getirilmesi bakımından büyük öneme sahiptirler. Yerel yönetimlerin ülkemizde sorumluluk alanlarının artmasına rağmen öz gelirlerinin, özellikle de vergi gelirlerinin aynı düzeyde artmaması buna karşın merkezi idare gelir paylarındaki artışla gelir-gider dengesinin sağlanmaya çalışılması yerel yönetimleri gerek mali anlamda gerekse mali özerklik anlamında güçsüz kılmıştır. Tez çalışmasının amacı mali özerklik kavramının yerel yönetimler alanında ifade ettiği anlamın irdelenmesi ve özellikle ilçe belediyelerinin bütçe uygulamalarında mali özerkliğin hayata geçirilip geçirilmediğinin araştırılmasıdır. Bilindiği üzere ilçe belediyelerinin ilgili yıl bütçe tahminleri açık kaynaklarda yer almakta ve kamuoyunun bilgisine sunulmakta, ancak tahmini bütçenin yıl sonu gerçekleşmesini gösteren kesin hesap cetvelleri genellikle açık kaynaklarda yer almamaktadır. Bu çerçevede tez çalışmasının katkısı İstanbul ilçe belediyelerinin 2014-2018 dönemine ilişkin bütçelerinde yer alan gelir tahminleri üzerinden değil gelir gerçekleştirmeleri üzerinden inceleme ve analizlerin yapılması, fiili durumun ortaya konulmasıdır. Çalışmada İstanbul ilçe belediyelerinin 2014-2018 yıllarına ilişkin ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları sırasıyla %70 ve %30 olarak, sermaye gelirleri ihmal edilmiş ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları sırasıyla %66 ve %34 olarak, öz gelir grubundan sadece vergi gelirleri dikkate alınmış ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları sırasıyla %58 ve %42 olarak ölçülmüştür. Yine İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin 2014-2018 yılları arasında kesinleşmiş gelir bütçeleri SPSS 26 programı kullanılarak regresyon analizine tabi tutulmuş ve öz gelir ile öz geliri oluşturan alt gelir kalemleri, gelir ile öz gelir ve gider ile gelir arasındaki ilişkinin

anlamli olup olmadığı incelenmiş ve aradaki ilişkinin ekonometrik olarak anlamli olduğı tespit edilmiştir. Nihayetinde belediyelerin öz gelirlerinin durumu ve öz gelirlerin artırılmasına yönelik politika yapıcılara öneriler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimler: Yerel yönetimler, yerel özerklik, mali özerklik, belediyeler, belediye gelirleri

ABSTRACT

FISCAL AUTONOMY IN LOCAL GOVERNMENTS AND EXAMINE IN TERMS OF FISCAL AUTONOMY OF ISTANBUL'S DISTRICT MUNICIPALITIES BETWEEN YEAR OF 2014-2018 INCOME BUDGETS

Mehmet Selim BİLMEN

Local governments are of great importance in today's world in terms of using resources more effectively and efficiently and fulfilling the provision of public services at the local level at the most appropriate level. Despite the increase in the areas of responsibility of local governments in our country, the fact that their own income, especially tax income, did not increase at the same level, but the increase in the central government income, trying to achieve the income-expenditure balance made the local governments weak in terms of both fiscal and fiscal autonomy. The aim of the thesis is to examine the meaning of the concept of fiscal autonomy in the field of local governments and to investigate whether fiscal autonomy has been implemented in the budget applications of especially district municipalities. As it known, the budget estimates of the district municipalities are included in the open sources and presented to the public, but the final account statements showing the year-end realization of the estimated budget are not included in the open sources. In this context the contribution of the thesis study is to examine and analyze the income realizations, not the income estimates in the budgets of Istanbul district municipalities for the period of 2014-2018, and to reveal the actual situation. In the study, the average own income and transfer income ratios of Istanbul district municipalities for the years 2014-2018 are %70 and %30, respectively, the average own income and transfer income ratios without capital income are %66 and %34, respectively, the average own income and transfer income ratios with only tax incomes from the own income taken into account were measured as %58 and %42, respectively. Again, income budgets of thirty-nine district municipalities of Istanbul between 2014-2018 were subjected to regression analysis using SPSS 26 program and it was examined whether the relationship between own income and sub-income items, income and own income, and expense and income is significant. It has been

determined that the relationship between them is econometrically significant. Finally, the state of the own income of the municipalities and suggestions to policy makers to increase their own income were tried to be put forward.

Keywords: Local governments, local autonomy, fiscal autonomy, municipalities, municipality income

ÖNSÖZ

Yerel yönetimler kavramını eski çağlara kadar götürmek mümkün olmakla beraber modern dünyada 18. ve 19. yüzyıllarda yaşanan gelişmelerle günümüzdeki yapısına kavuştuğu söylenebilir. Ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla beraber eski çağlarda komün veya feodaliteyle yönetilen birimler yerel yönetimler olarak düzenlenmiştir.

Yerel yönetimlerin en önemli özelliği halkı doğrudan ilgilendiren ve yerel nitelik arz eden konuların halkın kendi kararıyla çözüm yoluna kavuşturulmasıdır. Monarşinin hakim olduğu eski çağlarda dahi halkın yerel sorunlar konusunda kendi karar mekanizmalarının oluşturulduğu görülmektedir. Bu tarihsel süreç günümüzde yerel özerklik olarak kendini göstermektedir. Özellikle ikinci dünya savaşı sonrası Avrupa’da yerel özerklik uygulamaları fazlaca önem kazanmaya başlamıştır.

Yerel özerkliğin bir boyutu mali özerklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Mali özerklik yerel yönetimlerin kendi sınırlarında vergilendirme, harcama yapma, bütçe hazırlama, borçlanma ve yerel kamu hizmetlerini sunma konularında yetkilerle donatılmasını ifade etmektedir. Mali özerklik koşulları, örgütlenme bakımından farklı devlet yapılarında farklı şekillerde karşılık bulmaktadır. Örneğin vergilendirme yetkisi federatif yapılarda daha esnek şekilde karşılanırken, üniter devletlerde devletin vazgeçilemez egemenlik haklarından bir tanesi olarak düşünülebilmektedir. Buna karşılık aynı tip örgütlenme sistemine sahip ülkeler arasında da mali özerklik açısından farklı ülkelerin kendine özgü uygulamalarını görmek mümkündür.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartnamesi’nin 9’uncu maddesinin 1’inci fıkrasında “Ulusal ekonomik politika çerçevesinde, yerel makamlara kendi yetkileri dahilinde serbestçe kullanabilecekleri mali kaynaklar sağlanacaktır” denilmektedir. Bu yönüyle mali özerklik uygulaması Türkiye’nin de içinde bulunduğu pek çok Avrupa ülkesi tarafından kabul edilmiştir. Yine Türkiye açısından 1961 ve 1982 Anayasalarında “mahalli idarelere görevleriyle orantılı gelir kaynakları sağlanır” hükmüne yer verilmiştir. Bu hüküm Türkiye’de daha ziyade merkezi bütçeden

yapılan aktarmalar şeklinde uygulanmışsa da esasen maddenin lafzında “gelir kaynakları sağlama” ifadesi kullanılmıştır. Dolayısıyla belirli bazı gelir kaynaklarının yerel yönetimlere hasredilmesi gerektiği ve yerel yönetimlerin de bu kaynaklar üzerinde tasarruf etme hakkını kullanarak kendisine gelir oluşturması hakkı maddenin lafzından anlaşılmaktadır. Zira merkezi yönetim tarafından merkezi bütçeden yapılan aktarmalar gelir kaynağı sağlamak değil ancak muhtelif gelir kaynaklarından sağlanan gelirin bir kısmının pay edilmesi olarak ifade edilebilir.

Çalışmada yerel yönetimler kavramı, yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi ve yerel yönetimlerin varoluş nedenleri açıklanmaya çalışılmıştır. Yine yerel özerklik kavramı, farklı boyutlarıyla değerlendirilmiştir. Yerel yönetimlerin mali yapıları üniter ve federal devlet yapılanmaları bağlamında incelenmiş, Türkiye’de yerel yönetimlerin sahip olduğu mali özerklik T.C. Anayasası, “5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu”, “5393 sayılı Belediye Kanunu” ve “2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu” çerçevesinde değerlendirilmiştir. Son olarak çalışmada İstanbul İlçe Belediyeleri’nin 2014-2018 Yılları Gelir Bütçeleri mali özerklik yönünden değerlendirilmiştir. Bu kısımda İstanbul İlçe Belediyeleri’nin kesin hesap cetvelleri üzerinden gerçekleşen gelir bütçelerinin ne ölçüde mali özerklik kavramıyla örtüştüğü ve yıllar itibariyle mali özerklik yönünden sağlanan gelişme incelenmiştir. Bu veriler aynı şekilde SPSS programıyla regresyon analizine tabi tutularak öz gelir ile öz geliri oluşturan alt gelir kalemleri, gelir ile öz gelir ve gider ile gelir arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmadığı incelenip, yorumlanmıştır.

Tez çalışmam süresi boyunca bilgi, görüş ve desteğini esirgemeyen yapıcı eleştirileriyle beni yönlendiren hocam ve tez danışmanım, Prof. Dr. Naci Tolga SARUÇ’a katkılarından dolayı teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Tez hazırlama sürecinde yardım ve desteklerini esirgemeyen doktora tez izleme komitesi üyesi hocalarım Prof. Dr. Ayşe GÜNER ile Prof. Dr. Habip YILDIZ’a ve yine destek ve katkılarından dolayı Prof. Dr. İsa SAĞBAŞ’a ayrıca teşekkür ederim.

Mehmet Selim BİLMEN

İSTANBUL, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xv
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xxiv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xxiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLER TEORİSİ VE MALİ ÖZERKLİK

1.1. Kavram ve Açıklamalar	5
1.1.1. Yerel Yönetimler Kavramı ve Tarihsel Gelişimi	5
1.1.2. Yerel Yönetimlerin Niteliği	7
1.1.3. Yerel Yönetimlerin Önemi.....	9
1.1.4. Yerel Yönetimlerin Türleri	11
1.1.5. Yerel Yönetimlerin Denetimi.....	12
1.2. Yerel Yönetimlerin Tarihi Gelişimi	15
1.2.1. Dünyada Yerel Yönetimlerin Tarihi Gelişimi.....	15
1.2.2. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Tarihi Gelişimi	18
1.2.2.1. Tanzimat’tan Önce Yerel Yönetimler	18
1.2.2.2. Tanzimat’tan Sonra Yerel Yönetimler	20
1.2.2.2.1. Belediyeler	22
1.2.2.2.2. İl Özel İdareleri	24
1.2.2.2.3. Köyler.....	25
1.3. Yerel Yönetimlerin Varoluş Nedenleri	26
1.3.1. Demokrasinin Gelişimi İle İlgili Nedenler.....	27
1.3.2. Siyasi Nedenler	28
1.3.3. Ekonomik Nedenler	29
1.3.4. İdari Nedenler.....	31
1.4. Yerel Yönetimlerde Özerklik Kavramı	32
1.4.1. Siyasi Özerklik.....	33

1.4.2. İdari Özerklik	34
1.4.3. Mali Özerklik	36
1.5. Yerel Yönetimlerde Mali Özerklik	39
1.5.1. Mali Özerkliğin Koşulları	39
1.5.1.1. İdari Koşullar	40
1.5.1.1.1. Ayrı Tüzel Kişiliklerinin Bulunması.....	40
1.5.1.1.2. Seçilmiş Organlarının Bulunması	41
1.5.1.1.3. İdari Vesayet Denetiminin Mali Özerkliği Zedelememesi	42
1.5.1.2. İktisadi Koşullar	43
1.5.1.2.1. Vergilendirme Yetkisi.....	43
1.5.1.2.2. Harcama Yapma.....	44
1.5.1.2.3. Bütçe Hazırlama.....	44
1.5.1.2.4. Borçlanma	45
1.5.2. Mali Özerklik – Vergileme Yetkisi İlişkisi.....	46
1.5.2.1. Vergileme Yetkisi Kavramı	47
1.5.2.2. Mali Özerklik Açısından Vergileme Yetkisinin Önemi.....	49

İKİNCİ BÖLÜM

MALİ ÖZERLİK YÖNÜNDEN SEÇİLİ ÜLKELERDE VE TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLERİN MALİ YAPILARI

2.1. Üniter Devletlerde Yerel Yönetimlerin Mali Yapısı.....	56
2.1.1. İngiltere	56
2.1.1.1. İngiltere’de Yerel Yönetimlere Genel Bakış	56
2.1.1.2. İngiltere’de Yerel Yönetimlerin Mali Yapısı.....	57
2.1.2. Fransa	59
2.1.2.1. Fransa’da Yerel Yönetimlere Genel Bakış	59
2.1.2.2. Fransa’da Yerel Yönetimlerin Mali Yapısı.....	61
2.2. Federal Devletlerde Yerel Yönetimlerin Mali Yapısı.....	63
2.2.1. Almanya	64
2.2.1.1. Almanya’da Yerel Yönetimlere Genel Bakış	64
2.2.1.2. Almanya’da Yerel Yönetimlerin Mali Yapısı.....	65
2.2.2. Amerika Birleşik Devletleri	66
2.2.2.1. ABD’de Yerel Yönetimlere Genel Bakış.....	66

2.2.2.2. ABD’de Yerel Yönetimlerin Mali Yapısı.....	68
2.3. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye.....	71
2.3.1. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nın Tarihsel Süreci	71
2.3.2. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nda Mali Özerklik	73
2.3.3. Türkiye’nin Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Deneyimi	76
2.4. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Mali Yapısı.....	77
2.4.1. Türkiye’de Yerel Yönetimlere Genel Bakış	77
2.4.2. İl Özel İdareleri	81
2.4.2.1. İl Özel İdaresine Genel Bakış	81
2.4.2.2. İl Özel İdaresinin Organları	82
2.4.2.3. İl Özel İdaresinin Mali Yapısı.....	82
2.4.3. Belediyeler	83
2.4.3.1. Belediyeye Genel Bakış	83
2.4.3.2. Belediye Organları	84
2.4.3.3. Belediyenin Mali Yapısı	85
2.4.4. Büyükşehir Belediyeleri.....	86
2.4.4.1. Büyükşehir Belediyesine Genel Bakış	86
2.4.4.2. Büyükşehir Belediyesi Organları	87
2.4.4.3. Büyükşehir Belediyesinin Mali Yapısı	87
2.4.5. Köyler.....	90
2.4.5.1. Bir Yerel Yönetim Birimi Olarak Köye Genel Bakış	90
2.4.5.2. Köyün Organları.....	90
2.5. Belediyelerin Gelir Yapısı.....	91
2.5.1. Öz Gelirler.....	92
2.5.1.1. Belediye Vergileri	93
2.5.1.2. Belediye Harçları	93
2.5.1.3. Harcamalara Katılma Payları	94
2.5.1.4. Diğer Gelirler	94
2.5.1.5. Analitik Bütçe Sınıflandırmasına Göre Özgelirler.....	94
2.5.2. Transferler	96
2.5.3. Borçlanma	97
2.6. Belediyelerin Mali Özerkliği	97

2.6.1. T.C. Anayasası Kapsamında Mali Özerkliğin Değerlendirilmesi.....	97
2.6.1.1. İdari Vesayet Denetimi Yönünden.....	97
2.6.1.2. Vergilendirme Yetkisi Yönünden	100
2.6.2. 5393 Sayılı Belediye Kanunu Kapsamında Mali Özerkliğin Değerlendirilmesi.....	102
2.6.2.1. Belediye Gelirleri Yönünden	102
2.6.2.2. Belediye Giderleri Yönünden	103
2.6.2.3. Borçlanma Yönünden.....	104

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2014-2018 YILLARI İSTANBUL İLÇE BELEDİYELERİ'NİN GELİR BÜTÇELERİNİN MALİ ÖZERKLİK YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Çalışmanın Amacı.....	106
3.2. Çalışmanın Yöntemi	107
3.3. 2014-2018 Yılları İstanbul İlçe Belediyeleri'nin Gelir Bütçelerinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi	108
3.3.1. Adalar Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	109
3.3.2. Arnavutköy Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	113
3.3.3. Ataşehir Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	118
3.3.4. Avcılar Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	122
3.3.5. Bağcılar Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	125
3.3.6. Bahçelievler Belediyenin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	128
3.3.7. Bakırköy Belediyenin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	133
3.3.8. Başakşehir Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	137

3.3.9. Bayrampaşa Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	141
3.3.10. Beşiktaş Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	145
3.3.11. Beykoz Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	149
3.3.12. Beylikdüzü Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	153
3.3.13. Beyoğlu Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	157
3.3.14. Büyükçekmece Belediyenin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	161
3.3.15. Çatalca Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	165
3.3.16. Çekmeköy Belediyenin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	168
3.3.17. Esenler Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	172
3.3.18. Esenyurt Belediyenin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	176
3.3.19. Eyüpsultan Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	180
3.3.20. Fatih Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	184
3.3.21. Gaziosmanpaşa Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi	188
3.3.22. Güngören Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	192
3.3.23. Kadıköy Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	196
3.3.24. Kağıthane Belediyesinin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	200

3.3.25. Kartal Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	204
3.3.26. Küçükçekmece Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi	208
3.3.27. Maltepe Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	212
3.3.28. Pendik Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	216
3.3.29. Sancaktepe Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	220
3.3.30. Sarıyer Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	224
3.3.31. Silivri Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	228
3.3.32. Sultanbeyli Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	232
3.3.33. Sultangazi Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	236
3.3.34. Şile Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	240
3.3.35. Şişli Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	244
3.3.36. Tuzla Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	248
3.3.37. Ümraniye Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	252
3.3.38. Üsküdar Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	256
3.3.39. Zeytinburnu Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi.....	260
3.4. 2014-2018 Yılları İstanbul İlçe Belediyeleri'nin Gelir Bütçelerinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması.....	264

3.4.1. Beykoz Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması	268
3.4.2. Şişli Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması	271
3.4.3. Beşiktaş Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması	272
3.4.4. Başakşehir Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması	273
3.4.5. Şile Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması	274
3.4.6. Gaziosmanpaşa Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması	275
3.4.7. Sultanbeyli Belediyenin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması	276
3.4.8. Bahçelievler Belediyenin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması	277
3.4.9. Sultangazi Belediyenin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması	278
3.4.10. Güngören Belediyenin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması	279
3.5. 2014-2018 Yılları İstanbul İlçe Belediyeleri'nin Gelir Bütçelerinin Regresyon Analiziyle Değerlendirilmesi	281
3.5.1. 2014 Yılı Özgelir ile Özgeliri Oluşturan Gelirlerin Değerlendirilmesi .	281
3.5.2. 2015 Yılı Özgelir ile Özgeliri Oluşturan Gelirlerin Değerlendirilmesi .	284
3.5.3. 2016 Yılı Özgelir ile Özgeliri Oluşturan Gelirlerin Değerlendirilmesi .	288
3.5.4. 2017 Yılı Özgelir ile Özgeliri Oluşturan Gelirlerin Değerlendirilmesi .	291
3.5.5. 2018 Yılı Özgelir ile Özgeliri Oluşturan Gelirlerin Değerlendirilmesi .	294
3.5.6. 2014-2018 Yılları Özgelir ile (Toplam) Gelirin Değerlendirilmesi.....	297
3.5.7. 2014-2018 Yılları Gelir ile Giderin Değerlendirilmesi.....	299
SONUÇ.....	303
KAYNAKÇA	311
ÖZGEÇMİŞ.....	332

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Türkiye Yerel Yönetim Sistemi.....	79
Tablo 2.2 : 2014 Yılı Genel Yönetim Bütçe Giderlerinin Fonksiyonel Sınıflandırması Tablosu (Milyon TL)	79
Tablo 2.3: 2018 Yılı Genel Yönetim Bütçe Giderlerinin Fonksiyonel Sınıflandırması Tablosu (Milyon TL)	80
Tablo 2.4: Belediye Gelirleri Analitik Bütçe Sınıflandırması.....	92
Tablo 3.1: 2014-2018 Dönemi İstanbul İlçe Belediyeleri Kesinleşmiş Bütçelerinin Öz Gelir/Transfer Geliri Payları.....	109
Tablo 3.2: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Adalar Belediyesi	110
Tablo 3.3: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Adalar Belediyesi.....	110
Tablo 3.4: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Adalar Belediyesi.....	111
Tablo 3.5: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Adalar Belediyesi.....	112
Tablo 3.6: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Adalar Belediyesi.....	113
Tablo 3.7: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Arnavutköy Belediyesi	114
Tablo 3.8: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Arnavutköy Belediyesi	114
Tablo 3.9: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Arnavutköy Belediyesi....	115
Tablo 3.10: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Arnavutköy Belediyesi	116
Tablo 3.11: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Arnavutköy Belediyesi.	117
Tablo 3.12: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Ataşehir Belediyesi.....	118
Tablo 3.13: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Ataşehir Belediyesi.	118
Tablo 3.14: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Ataşehir Belediyesi	119
Tablo 3.15: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Ataşehir Belediyesi	120
Tablo 3.16: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Ataşehir Belediyesi	121
Tablo 3.17: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Avcılar Belediyesi	122
Tablo 3.18: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Avcılar Belediyesi... ..	122
Tablo 3.19: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Avcılar Belediyesi.....	123
Tablo 3.20: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Avcılar Belediyesi.....	124
Tablo 3.21: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Avcılar Belediyesi.....	124
Tablo 3.22: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Bağcılar Belediyesi.....	125

Tablo 3.23: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Bağcılar Belediyesi .	126
Tablo 3.24: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Bağcılar Belediyesi	126
Tablo 3.25: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Bağcılar Belediyesi	127
Tablo 3.26: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Bağcılar Belediyesi	128
Tablo 3.27: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Bahçelievler Belediyesi	129
Tablo 3.28: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Bahçelievler Belediyesi	129
Tablo 3.29: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Bahçelievler Belediyesi .	130
Tablo 3.30: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Bahçelievler Belediyesi	131
Tablo 3.31: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Bahçelievler Belediyesi	132
Tablo 3.32: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Bakırköy Belediyesi	133
Tablo 3.33: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Bakırköy Belediyesi	133
Tablo 3.34: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Bakırköy Belediyesi	134
Tablo 3.35: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Bakırköy Belediyesi	135
Tablo 3.36: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Bakırköy Belediyesi	136
Tablo 3.37: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Başakşehir Belediyesi	137
Tablo 3.38: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Başakşehir Belediyesi	137
Tablo 3.39: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Başakşehir Belediyesi ...	138
Tablo 3.40: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Başakşehir Belediyesi	139
Tablo 3.41: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Başakşehir Belediyesi ..	140
Tablo 3.42: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Bayrampaşa Belediyesi	141
Tablo 3.43: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Bayrampaşa Belediyesi	141
Tablo 3.44: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Bayrampaşa Belediyesi .	142
Tablo 3.45: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Bayrampaşa Belediyesi	143
Tablo 3.46: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Bayrampaşa Belediyesi	144
Tablo 3.47: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Beşiktaş Belediyesi	145
Tablo 3.48: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Beşiktaş Belediyesi .	145
Tablo 3.49: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Beşiktaş Belediyesi	146
Tablo 3.50: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Beşiktaş Belediyesi	147
Tablo 3.51: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Beşiktaş Belediyesi	148

Tablo 3.52: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Beykoz Belediyesi	149
Tablo 3.53: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Beykoz Belediyesi ..	149
Tablo 3.54: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Beykoz Belediyesi.....	150
Tablo 3.55: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Beykoz Belediyesi	151
Tablo 3.56: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Beykoz Belediyesi	152
Tablo 3.57: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Beylikdüzü Belediyesi.....	153
Tablo 3.58: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Beylikdüzü Belediyesi	153
Tablo 3.59: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Beylikdüzü Belediyesi ..	154
Tablo 3.60: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Beylikdüzü Belediyesi	155
Tablo 3.61: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Beylikdüzü Belediyesi .	156
Tablo 3.62: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Beyoğlu Belediyesi.....	157
Tablo 3.63: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Beyoğlu Belediyesi .	157
Tablo 3.64: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Beyoğlu Belediyesi	158
Tablo 3.65: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Beyoğlu Belediyesi	159
Tablo 3.66: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Beyoğlu Belediyesi	160
Tablo 3.67: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Büyükçekmece Belediyesi.....	161
Tablo 3.68: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Büyükçekmece Belediyesi	161
Tablo 3.69: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Büyükçekmece Belediyesi	162
Tablo 3.70: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Büyükçekmece Belediyesi....	163
Tablo 3.71: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Büyükçekmece Belediyesi	164
Tablo 3.72: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Çatalca Belediyesi	165
Tablo 3.73: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Çatalca Belediyesi...	165
Tablo 3.74: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Çatalca Belediyesi.....	166
Tablo 3.75: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Çatalca Belediyesi.....	167
Tablo 3.76: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Çatalca Belediyesi.....	168
Tablo 3.77: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Çekmeköy Belediyesi.....	169
Tablo 3.78: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Çekmeköy Belediyesi	169

Tablo 3.79: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Çekmeköy Belediyesi ...	170
Tablo 3.80: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Çekmeköy Belediyesi	171
Tablo 3.81: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Çekmeköy Belediyesi ..	172
Tablo 3.82: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Esenler Belediyesi	173
Tablo 3.83: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Esenler Belediyesi...	173
Tablo 3.84: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Esenler Belediyesi.....	174
Tablo 3.85: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Esenler Belediyesi.....	175
Tablo 3.86: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Esenler Belediyesi.....	176
Tablo 3.87: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Esenyurt Belediyesi	177
Tablo 3.88: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Esenyurt Belediyesi	177
Tablo 3.89: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Esenyurt Belediyesi.....	178
Tablo 3.90: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Esenyurt Belediyesi	179
Tablo 3.91: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Esenyurt Belediyesi	180
Tablo 3.92: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Eyüpsultan Belediyesi	181
Tablo 3.93: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Eyüpsultan Belediyesi	181
Tablo 3.94: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Eyüpsultan Belediyesi...	182
Tablo 3.95: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Eyüpsultan Belediyesi.....	183
Tablo 3.96: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Eyüpsultan Belediyesi..	184
Tablo 3.97: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Fatih Belediyesi	185
Tablo 3.98: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Fatih Belediyesi	185
Tablo 3.99: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Fatih Belediyesi.....	186
Tablo 3.100: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Fatih Belediyesi	187
Tablo 3.101: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Fatih Belediyesi	188
Tablo 3.102: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Gaziosmanpaşa Belediyesi	189
Tablo 3.103: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Gaziosmanpaşa Belediyesi	189
Tablo 3.104: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Gaziosmanpaşa Belediyesi	190
Tablo 3.105: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Gaziosmanpaşa Belediyesi .	191
Tablo 3.106: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Gaziosmanpaşa Belediyesi	192

Tablo 3.107: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Güngören Belediyesi	193
Tablo 3.108: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Güngören Belediyesi	193
Tablo 3.109: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Güngören Belediyesi...	194
Tablo 3.110: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Güngören Belediyesi.....	195
Tablo 3.111: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Güngören Belediyesi..	196
Tablo 3.112: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Kadıköy Belediyesi	197
Tablo 3.113: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Kadıköy Belediyesi	197
Tablo 3.114: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Kadıköy Belediyesi	198
Tablo 3.115: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Kadıköy Belediyesi.....	199
Tablo 3.116: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Kadıköy Belediyesi....	200
Tablo 3.117: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Kağıthane Belediyesi.....	201
Tablo 3.118: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Kağıthane Belediyesi	201
Tablo 3.119: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Kağıthane Belediyesi ..	202
Tablo 3.120: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Kağıthane Belediyesi	203
Tablo 3.121: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Kağıthane Belediyesi .	204
Tablo 3.122: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Kartal Belediyesi	205
Tablo 3.123: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Kartal Belediyesi...	205
Tablo 3.124: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Kartal Belediyesi.....	206
Tablo 3.125: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Kartal Belediyesi.....	207
Tablo 3.126: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Kartal Belediyesi.....	208
Tablo 3.127: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Küçükçekmece Belediyesi.....	209
Tablo 3.128: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Küçükçekmece Belediyesi	209
Tablo 3.129: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Küçükçekmece Belediyesi	210
Tablo 3.130: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Küçükçekmece Belediyesi..	211
Tablo 3.131: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Küçükçekmece Belediyesi	212
Tablo 3.132: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Maltepe Belediyesi	213
Tablo 3.133: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Maltepe Belediyesi	213

Tablo 3.134: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Maltepe Belediyesi.....	214
Tablo 3.135: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Maltepe Belediyesi	215
Tablo 3.136: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Maltepe Belediyesi.....	216
Tablo 3.137: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Pendik Belediyesi	217
Tablo 3.138: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Pendik Belediyesi .	217
Tablo 3.139: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Pendik Belediyesi.....	218
Tablo 3.140: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Pendik Belediyesi	219
Tablo 3.141: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Pendik Belediyesi.....	220
Tablo 3.142: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Sancaktepe Belediyesi	221
Tablo 3.143: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Sancaktepe Belediyesi	221
Tablo 3.144: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Sancaktepe Belediyesi.	222
Tablo 3.145: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Sancaktepe Belediyesi	223
Tablo 3.146: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Sancaktepe Belediyesi	224
Tablo 3.147: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Sarıyer Belediyesi.....	225
Tablo 3.148: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Sarıyer Belediyesi .	225
Tablo 3.149: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Sarıyer Belediyesi	226
Tablo 3.150: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Sarıyer Belediyesi	227
Tablo 3.151: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Sarıyer Belediyesi	228
Tablo 3.152: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Silivri Belediyesi	229
Tablo 3.153: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Silivri Belediyesi ..	229
Tablo 3.154: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Silivri Belediyesi.....	230
Tablo 3.155: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Silivri Belediyesi.....	231
Tablo 3.156: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Silivri Belediyesi.....	232
Tablo 3.157: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Sultanbeyli Belediyesi	233
Tablo 3.158: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Sultanbeyli Belediyesi	233
Tablo 3.159: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Sultanbeyli Belediyesi.	234
Tablo 3.160: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Sultanbeyli Belediyesi	235
Tablo 3.161: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Sultanbeyli Belediyesi	236
Tablo 3.162: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Sultangazi Belediyesi	237

Tablo 3.163: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Sultangazi Belediyesi	237
Tablo 3.164: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Sultangazi Belediyesi..	238
Tablo 3.165: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Sultangazi Belediyesi.....	239
Tablo 3.166: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Sultangazi Belediyesi.	240
Tablo 3.167: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Şile Belediyesi	241
Tablo 3.168: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Şile Belediyesi	241
Tablo 3.169: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Şile Belediyesi.....	242
Tablo 3.170: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Şile Belediyesi	243
Tablo 3.171: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Şile Belediyesi	244
Tablo 3.172: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Şişli Belediyesi	245
Tablo 3.173: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Şişli Belediyesi	245
Tablo 3.174: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Şişli Belediyesi.....	246
Tablo 3.175: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Şişli Belediyesi	247
Tablo 3.176: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Şişli Belediyesi.....	248
Tablo 3.177: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Tuzla Belediyesi	249
Tablo 3.178: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Tuzla Belediyesi ...	249
Tablo 3.179: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Tuzla Belediyesi.....	250
Tablo 3.180: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Tuzla Belediyesi	251
Tablo 3.181: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Tuzla Belediyesi.....	252
Tablo 3.182: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Ümraniye Belediyesi	253
Tablo 3.183: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Ümraniye Belediyesi	253
Tablo 3.184: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Ümraniye Belediyesi...	254
Tablo 3.185: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Ümraniye Belediyesi.....	255
Tablo 3.186: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Ümraniye Belediyesi..	256
Tablo 3.187: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Üsküdar Belediyesi.....	257
Tablo 3.188: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Üsküdar Belediyesi	257
Tablo 3.189: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Üsküdar Belediyesi	258
Tablo 3.190: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Üsküdar Belediyesi	259
Tablo 3.191: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Üsküdar Belediyesi	260
Tablo 3.192: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Zeytinburnu Belediyesi	261

Tablo 3.193: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Zeytinburnu Belediyesi	261
Tablo 3.194: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Zeytinburnu Belediyesi	262
Tablo 3.195: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Zeytinburnu Belediyesi	263
Tablo 3.196: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Zeytinburnu Belediyesi	264
Tablo 3.197: İstanbul İlçe Belediyelerinin Öz Gelir Dağılımları	267
Tablo 3.198: İstanbul İlçe Belediyeleri Alt Gelir Kalemlerinin Gelir Ve Öz Gelire Oranı (2014-2018, TL)	268
Tablo 3.199: Öz Gelir-Vergi Gelirleri Regresyon Analizi (2014)	281
Tablo 3.200: Öz Gelir-Teşebbüs Ve Mülkiyet Gelirleri Regresyon Analizi (2014)	282
Tablo 3.201: Öz Gelir-Alınan Bağış Ve Yardımlar Regresyon Analizi (2014)	282
Tablo 3.202: Öz Gelir-Faiz Gelirleri Regresyon Analizi (2014)	283
Tablo 3.203: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri Regresyon Analizi (2014)	283
Tablo 3.204: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri-2 Regresyon Analizi (2014)	284
Tablo 3.205: Öz Gelir-Vergi Gelirleri Regresyon Analizi (2015)	284
Tablo 3.206: Öz Gelir-Teşebbüs Ve Mülkiyet Gelirleri Regresyon Analizi (2015)	285
Tablo 3.207: Öz Gelir-Alınan Bağış Ve Yardımlar Regresyon Analizi (2015)	285
Tablo 3.208: Öz Gelir-Faiz Gelirleri Regresyon Analizi (2015)	286
Tablo 3.209: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri Regresyon Analizi (2015)	286
Tablo 3.210: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri-2 Regresyon Analizi (2015)	287
Tablo 3.211: Öz Gelir-Vergi Gelirleri Regresyon Analizi (2016)	288
Tablo 3.212: Öz Gelir-Teşebbüs Ve Mülkiyet Gelirleri Regresyon Analizi (2016)	288
Tablo 3.213: Öz Gelir-Alınan Bağış Ve Yardımlar Regresyon Analizi (2016)	288
Tablo 3.214: Öz Gelir-Faiz Gelirleri Regresyon Analizi (2016)	289
Tablo 3.215: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri Regresyon Analizi (2016)	289
Tablo 3.216: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri-2 Regresyon Analizi (2016)	290
Tablo 3.217: Öz Gelir-Vergi Gelirleri Regresyon Analizi (2017)	291

Tablo 3.218: Öz Gelir-Teşebbüs Ve Mülkiyet Gelirleri Regresyon Analizi (2017)	291
Tablo 3.219: Öz Gelir-Alınan Bağış Ve Yardımlar Regresyon Analizi (2017).....	292
Tablo 3.220: Öz Gelir-Faiz Gelirleri Regresyon Analizi (2017)	292
Tablo 3.221: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri Regresyon Analizi (2017)	293
Tablo 3.222: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri-2 Regresyon Analizi (2017).....	293
Tablo 3.223: Öz Gelir-Vergi Gelirleri Regresyon Analizi (2018).....	294
Tablo 3.224: Öz Gelir-Teşebbüs Ve Mülkiyet Gelirleri Regresyon Analizi (2018)	294
Tablo 3.225: Öz Gelir-Alınan Bağış Ve Yardımlar Regresyon Analizi (2018).....	295
Tablo 3.226: Öz Gelir-Faiz Gelirleri Regresyon Analizi (2018)	295
Tablo 3.227: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri Regresyon Analizi (2018)	296
Tablo 3.228: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri-2 Regresyon Analizi (2018).....	296
Tablo 3.229: Gelir-Öz Gelir Regresyon Analizi (2014)	297
Tablo 3.230: Gelir-Öz Gelir Regresyon Analizi (2015)	297
Tablo 3.231: Gelir-Öz Gelir Regresyon Analizi (2016)	298
Tablo 3.232: Gelir-Öz Gelir Regresyon Analizi (2017)	298
Tablo 3.233: Gelir-Öz Gelir Regresyon Analizi (2018)	299
Tablo 3.234: Gider-Gelir Regresyon Analizi (2014)	300
Tablo 3.235: Gider-Gelir Regresyon Analizi (2015)	300
Tablo 3.236: Gider-Gelir Regresyon Analizi (2016)	301
Tablo 3.237: Gider-Gelir Regresyon Analizi (2017)	301
Tablo 3.238: Gider-Gelir Regresyon Analizi (2018)	302

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2.1: 2007-2018 Yılları Arası Yerel Hükümet Harcamaları.....	70
Grafik 2.2: 2007-2018 Yılları Arası Yerel Hükümet Harcamaları Milli Gelire Oranı	70
Grafik 3.1: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Adalar Belediyesi.....	111
Grafik 3.2: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Adalar Belediyesi	112
Grafik 3.3: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Adalar Belediyesi	113
Grafik 3.4: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Arnavutköy Belediyesi.....	115
Grafik 3.5: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Arnavutköy Belediyesi.....	116
Grafik 3.6: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Arnavutköy Belediyesi .	117
Grafik 3.7: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Ataşehir Belediyesi	119
Grafik 3.8: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Ataşehir Belediyesi	120
Grafik 3.9: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Ataşehir Belediyesi.....	121
Grafik 3.10: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Avcılar Belediyesi.....	123
Grafik 3.11: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Avcılar Belediyesi	123
Grafik 3.12: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Avcılar Belediyesi	124
Grafik 3.13: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Bağcılar Belediyesi	126
Grafik 3.14.: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Bağcılar Belediyesi	127
Grafik 3.15: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Bağcılar Belediyesi.....	128
Grafik 3.16: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Bahçelievler Belediyesi	130
Grafik 3.17: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Bahçelievler Belediyesi.....	131
Grafik 3.18: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Bahçelievler Belediyesi	132
Grafik 3.19: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Bakırköy Belediyesi.....	134
Grafik 3.20: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Bakırköy Belediyesi	135
Grafik 3.21: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Bakırköy Belediyesi ...	136
Grafik 3.22: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Başakşehir Belediyesi	138
Grafik 3.23: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Başakşehir Belediyesi	139
Grafik 3.24: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Başakşehir Belediyesi.	140
Grafik 3.25: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Bayrampaşa Belediyesi.....	142
Grafik 3.26: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Bayrampaşa Belediyesi	143

Grafik 3.27: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Bayrampaşa Belediyesi	144
Grafik 3.28: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Beşiktaş Belediyesi	146
Grafik 3.29: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Beşiktaş Belediyesi	147
Grafik 3.30: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Beşiktaş Belediyesi.....	148
Grafik 3.31: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Beykoz Belediyesi	150
Grafik 3.32: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Beykoz Belediyesi.....	151
Grafik 3.33: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Beykoz Belediyesi.....	152
Grafik 3.34: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Beylikdüzü Belediyesi	154
Grafik 3.35: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Beylikdüzü Belediyesi.....	155
Grafik 3.36: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Beylikdüzü Belediyesi	156
Grafik 3.37: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Beyoğlu Belediyesi	158
Grafik 3.38: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Beyoğlu Belediyesi	159
Grafik 3.39: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Beyoğlu Belediyesi.....	160
Grafik 3.40: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Büyükçekmece Belediyesi.....	162
Grafik 3.41: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Büyükçekmece Belediyesi ..	163
Grafik 3.42: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Büyükçekmece Belediyesi	164
Grafik 3.43: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Çatalca Belediyesi.....	166
Grafik 3.44: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Çatalca Belediyesi	167
Grafik 3.45: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Çatalca Belediyesi	168
Grafik 3.46: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Çekmeköy Belediyesi	170
Grafik 3.47: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Çekmeköy Belediyesi.....	171
Grafik 3.48: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Çekmeköy Belediyesi.	172
Grafik 3.49: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Esenler Belediyesi.....	174
Grafik 3.50: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Esenler Belediyesi	175
Grafik 3.51: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Esenler Belediyesi	176
Grafik 3.52: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Esenyurt Belediyesi	178
Grafik 3.53: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Esenyurt Belediyesi.....	178
Grafik 3.54: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Esenyurt Belediyesi....	179
Grafik 3.55: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Eyüpsultan Belediyesi.....	182
Grafik 3.56: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Eyüpsultan Belediyesi	183

Grafik 3.57: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Eyüpsultan Belediyesi	184
Grafik 3.58: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Fatih Belediyesi	186
Grafik 3.59: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Fatih Belediyesi.....	187
Grafik 3.60: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Fatih Belediyesi.....	188
Grafik 3.61: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Gaziosmanpaşa Belediyesi.....	190
Grafik 3.62: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Gaziosmanpaşa Belediyesi..	191
Grafik 3.63.: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Gaziosmanpaşa Belediyesi.....	192
Grafik 3.64: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Güngören Belediyesi.....	194
Grafik 3.65: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Güngören Belediyesi	195
Grafik 3.66: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Güngören Belediyesi ..	196
Grafik 3.67: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Kadıköy Belediyesi.....	198
Grafik 3.68: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Kadıköy Belediyesi	199
Grafik 3.69: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Kadıköy Belediyesi	200
Grafik 3.70: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Kağıthane Belediyesi	202
Grafik 3.71: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Kağıthane Belediyesi.....	203
Grafik 3.72: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Kağıthane Belediyesi..	204
Grafik 3.73: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Kartal Belediyesi.....	206
Grafik 3.74: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Kartal Belediyesi	207
Grafik 3.75: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Kartal Belediyesi	208
Grafik 3.76: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Küçükçekmece Belediyesi.....	210
Grafik 3.77: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Küçükçekmece Belediyesi ..	211
Grafik 3.78: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Küçükçekmece Belediyesi	212
Grafik 3.79: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Maltepe Belediyesi.....	214
Grafik 3.80: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Maltepe Belediyesi.....	215
Grafik 3.81: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Maltepe Belediyesi	216
Grafik 3.82: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Pendik Belediyesi.....	218
Grafik 3.83: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Pendik Belediyesi.....	219
Grafik 3.84.: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Pendik Belediyesi.....	220
Grafik 3.85: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Sancaktepe Belediyesi	222
Grafik 3.86: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Sancaktepe Belediyesi.....	223

Grafik 3.87: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Sancaktepe Belediyesi	224
Grafik 3.88: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Sarıyer Belediyesi	226
Grafik 3.89: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Sarıyer Belediyesi	227
Grafik 3.90: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Sarıyer Belediyesi.....	228
Grafik 3.91: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Silivri Belediyesi.....	230
Grafik 3.92: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Silivri Belediyesi	231
Grafik 3.93: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Silivri Belediyesi	232
Grafik 3.94: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Sultanbeyli Belediyesi	234
Grafik 3.95: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Sultanbeyli Belediyesi.....	235
Grafik 3.96: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Sultanbeyli Belediyesi	236
Grafik 3.97: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Sultangazi Belediyesi.....	238
Grafik 3.98: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Sultangazi Belediyesi	239
Grafik 3.99: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Sultangazi Belediyesi .	240
Grafik 3.100: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Şile Belediyesi	242
Grafik 3.101: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Şile Belediyesi.....	243
Grafik 3.102: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Şile Belediyesi.....	244
Grafik 3.103: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Şişli Belediyesi	246
Grafik 3.104: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Şişli Belediyesi.....	247
Grafik 3.105: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Şişli Belediyesi	248
Grafik 3.106.: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Tuzla Belediyesi	250
Grafik 3.107: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Tuzla Belediyesi.....	251
Grafik 3.108: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Tuzla Belediyesi.....	252
Grafik 3.109: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Ümraniye Belediyesi.....	254
Grafik 3.110: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Ümraniye Belediyesi	255
Grafik 3.111: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Ümraniye Belediyesi	256
Grafik 3.112: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Üsküdar Belediyesi	258
Grafik 3.113: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Üsküdar Belediyesi	259
Grafik 3.114: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Üsküdar Belediyesi...	260
Grafik 3.115: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Zeytinburnu Belediyesi.....	262
Grafik 3.116: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Zeytinburnu Belediyesi	263
Grafik 3.117: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Zeytinburnu Belediyesi	264

KISALTMALAR LİSTESİ

A.e.	: Aynı Eser
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BM	: Birleşmiş Milletler
bsk.	: Baskı
C	: Cilt
Çev.	: Çeviren
KBB	: Karar Bilgi Bankası
KSÜ	: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
LBY	: Londra Büyükşehir Yönetimi
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
SBB	: T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı
s	: sayfa
ss	: Sayfa Sırası
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
vb	: ve benzeri

GİRİŞ

Yerel yönetimler geçmişten günümüze önemi devamlı olarak artan ve günümüz dünyasında büyük bir öneme sahip olan idari kurumlardır. Yerel yönetimlerin öneminin artarak devam etmesi insan hakları, özgürlükler ve refah seviyesindeki gelişmenin bir ürünüdür. Yerel yönetimlerin güncel manada tarih sahnesine çıkışının ortaçağ dönemi olduğu kabul edilmekle beraber insanoğlunun kentler ve şehirler kurmaları arkaik dönemlere hatta daha öncesine dayanmaktadır. Devlet eserinde Platon Sokrat'ın dilinden “bir kentin kurulan adalet düzeninde ölçülü bir biçimde yönetildiği sürece kentlerin en büyüğü olacağını¹” ifade etmektedir.

Yerel yönetimler geçmişten günümüze yerel hizmetlerin daha etkin ve verimli sunulması, yerel ölçekte demokrasinin işlerliğinin sağlanması, kişi hak ve hürriyetlerinin gelişmesi alanlarında önemli bir görev üstlenmiştir. Ülkemizde iki yüz yıla yakın bir tarihi geçmişi olan yerel yönetimler, kuruluş aşamasında Fransız yerel yönetim modelinin benimsenmesi nedeniyle merkezi idarenin ana güç merkezi olduğu idari ve siyasi bir yapıya sahiptir². Ayrıca demokratik gelişmenin sınırlı olması, merkezi idarenin sahip olduğu gücü paylaşmak istememesi ve yerel yönetimler üzerindeki vesayet denetimi gibi sebeplerle gereken ölçüde gelişme imkanı bulamamıştır.

T.C. Anayasası'nın 127'nci maddesinde “*Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.*” denilmektedir. Anayasa'nın bu hükmü gereği yerel yönetimlere yurttaşların yerel nitelikli ortak ihtiyaçlarının giderilmesi için faaliyet alanları ile uyumlu ve yeterli kaynakların sağlanması gerekmektedir. Ancak ülkemizde yerel yönetimler Anayasa'nın bu hükmüne rağmen gerek merkezi bütçeden ayrılan gerekse kendilerine tahsis edilen kaynaklar açısından oldukça kısıtlı imkanlara sahip olmuşlardır.

¹ Platon (Eflatun), **Devlet**, Çev: Kemal Ozan, 1. Baskı, İstanbul: Profil Yayıncılık, 2011, s.151.

² Halil Nadaroğlu, **Mahalli İdareler**, 7. bsk., İstanbul: Beta Yayınları, 2001, s.171.

Avrupa Konseyi tarafından 1980’li yıllardan itibaren başlayan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı çalışmaları 1985 yılında üye ülkeler tarafından kabul edilmiş ve bu tarihten itibaren ülkemizde de yerel yönetimler alanında özerklik tartışmaları başlamıştır. 2004 ve 2005 yıllarına gelindiğinde Avrupa Birliği müktesebatı çerçevesinde ve çağın gereklerine uygun olarak yerel hizmetlerin daha verimli ve etkin bir şekilde sunulmasını temin amacıyla yerel yönetimler mevzuatını oluşturan kanuni hükümler yeniden düzenlenmiştir. Bu kapsamda 1913 yılında yürürlüğe giren “*İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu*”, 1987 yılında yerini 3360 sayılı İl Özel İdare Kanunu’na bırakmış ancak Kanun’un hükümleri yapı itibariyle 3360 sayılı Kanun’da değiştirilmemiştir. Dolayısıyla kanun hükümleri itibariyle 1913 yılından itibaren yürürlükte olan “*İl Özel İdaresi Kanunu*” 2005 yılında kaldırılarak, “*5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu*” yürürlüğe girmiştir. Yine 1984 yılında yürürlüğe girmiş olan “*3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun*” kaldırılarak 2004 yılında “*5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu*”, 1930 yılından itibaren yürürlükte olan “*Belediye Kanunu*” kaldırılarak 2005 yılında “*5393 sayılı Belediye Kanunu*” ve 2005 yılında “*Mahalli İdare Birlikleri Kanunu*” kabul edilmiştir. Bu düzenlemelerle yerel yönetimlere, özelde ise belediyelere daha geniş yetki ve görev alanları tanımlanmıştır.

Yapılan bu düzenlemelere ilave olarak “*5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun*” ile il özel idareleri ve belediyelerin merkezi bütçeden aldıkları paylar da yükseltilmiş, bu şekilde il özel idareleri ve belediyeler mali yönden güçlendirilmeye çalışılmıştır. Ancak dünyada demokrasi, insan hakları ve özgürlüklerin gelişmesine paralel olarak ülkemizde de bu alanda yaşanan gelişmeler yerinden yönetim birimlerine kamuoyunun taleplerini ciddi oranda artırmıştır. Bu taleplere karşılık verilebilmesi şüphesiz yeterli kaynak oluşturulması ve/veya bulunmasına bağlıdır. Bu çerçevede yerel yönetimlerin artırılan kaynakları, yurttaşların yerel yönetimlere olan taleplerinin de artması sonucu yine yeterli seviyeye ulaşamamıştır.

Yine T.C. Anayasası'nın 127'nci maddesinde *“Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir.”* denilmektedir. İdari vesayet merkezi idarenin, yerel yönetimlerin karar, eylem ve işlemlerini denetleme ve gerekli görürse bozma yetkisi olarak anlaşılabılır. Bu yetki idarenin bütünlüğü ilkesinin gereği olarak anayasada yer almaktadır. Dolayısıyla idari vesayet yetkisi yerel yönetimlerin özerk olmadığının ifadesidir. Oysaki idari vesayet yetkisi yerine hukukilik denetimiyle yetinilen bir denetim/izleme yönteminin kullanılması seçimle işbaşına gelen yerel yönetim birimlerinin varlık amacına daha uygun düşecektir.

Yerel özerklik, yerel yönetimlerin kamu hizmetlerini yerine getirirken sorumluluk alma ve kendi tercihleri doğrultusunda hareket edebilme özgürlüğü olarak tanımlanabilir. Yerel özerkliğin bir boyutunu oluşturan mali özerklik, devletin egemenlik hakkını ortadan kaldıran ve bağımsız bir yönetim şekli tesis edilmesini öngören bir düzenleme değildir. Aksine devletin egemenlik hakkının yetki genişliği ilkesiyle kullanımını öngören, yerel yönetimlerin daha geniş mali imkanlara sahip olarak yerel hizmetlerin yerinden yönetim yoluyla daha hızlı, etkin ve verimli bir şekilde sunumunu amaç edinen bir öneridir. Bu yolla katılımcı demokrasi, yerel kalkınma, hesap verebilirlik alanında büyük ilerlemeler sağlanabilecektir.

Bu çalışmada yerel yönetimlerde mali özerkliğin kapsamı, sınırları ve şartları kamu maliyesi öğretisi açısından değerlendirilmiş ve Türkiye’de ilçe belediye başkanlıklarının mali özerlik açısından üstlendiği ve üstlenebileceği görevler uluslararası uygulamalardan da yararlanılarak teori ve mevzuu hukuk açısından incelenmiştir.

Tezin birinci bölümünde yerel yönetimler teorisi üzerinde durulmuş, yerel yönetim kavramı, yerel özerklik kavramı, yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi, yerel yönetimlerin varoluş nedenleri ve yerel yönetimlerde mali özerklik kavramı açıklanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde yerel yönetimlerin mali yapıları üniter ve federal devlet yapılanmaları bağlamında incelenmiş, Türkiye’de yerel yönetimlerin mali yapısı ve belediyelerin mali özerkliği ile gelir yapısı konuları üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde İstanbul’daki ilçe belediyelerinin 2014-2018 yılları gelir bütçeleri mali özerklik yönünden değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde yöntem olarak İstanbul ilçe belediyelerinin kesin hesap cetvelleri üzerinden gerçekleşen gelir bütçelerinin ne ölçüde mali özerklik kavramıyla örtüştüğü ve yıllar itibariyle mali özerklik yönünden sağlanan gelişme analitik inceleme yöntemi ile incelenmiştir. İl ve ilçe bazındaki kesin hesap cetvellerinin herhangi bir açık kaynakta yer almaması nedeniyle bu veriler her bir ilçe belediyesine başvurularak toplanmıştır. Veri toplama sürecinin tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgınının en yoğun yaşandığı döneme denk gelmesi ise hem veri toplama sürecini zorlaştırmış hem de veri toplama zamanının oldukça uzamasına neden olmuştur. Çalışmanın dönem olarak 2014-2018 yıllarını kapsamasının temel sebebi İstanbul’da 2014-2019 seçim döneminde görev yapan ilçe belediye başkanlarının görev süreleri içinde gerçekleştirdikleri kesin hesapların incelenmesidir. Yani inceleme konusu olan 2014-2018 yılları verilerinin tamamı aynı ilçe belediye başkanının yönetiminde gerçekleştirilmiştir. Bu yönüyle 2019 yılı kesin hesapları, 2019-2024 seçim dönemi göreve gelen belediye başkanları tarafından gerçekleştirildiği ve İstanbul’un pek çok ilçesinde belediye başkanları değiştiği için 2019 yılı kesin hesapları çalışmaya dahil edilmemiştir.

Bu çerçevede yerel yönetimlere ilişkin açık kaynaklarda yer alan mali veriler üzerinden belirli yıllara ilişkin çalışmalar bulunmakla beraber İstanbul ilçe belediyelerinin açık kaynaklarda yer almayan kesin hesapları üzerinden ilçeler bazında bir çalışma literatürde yer almamaktadır. Yine aynı belediye başkanları tarafından gerçekleştirilen mali verilerin incelenmesi bir performans göstergesi olarak da yerel yönetimler literatürüne bir katkı sunmaktadır. Buna ilave olarak tez konusu üzerine yayın yapmayı düşünenlerin takip eden dönem (2019-2023) için yapabilecekleri bir çalışma da dönem kıyaslaması yönünden kaynak olma özelliği taşıyacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLER TEORİSİ VE MALİ ÖZERKLİK

1.1. Kavram ve Açıklamalar

1.1.1. Yerel Yönetimler Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Yönetim kavramı günümüzde hayatın her alanında kullanılmaktadır. Kelime anlamı itibariyle bir işi çekip çevirmek, idare etmek anlamlarına gelen yönetim kelimesi yine gündelik hayatta bir işin veya hizmetin devam ettirilmesi, bir kurum veya kişiler topluluğunun başında bulunulması ve sevk ve idare edilmesi gibi anlamları ihtiva etmektedir³.

Yönetim kavramı özel kesim için kullanılabildiği gibi kamu kesimi için de kullanılabilmektedir. Özel kesimde daha çok karar vericilerin pozisyonunu veya bir faaliyetin yürütülmesini ifade eden yönetim kavramı, kamu kesiminde yapılan faaliyetin yanı sıra bu faaliyetleri gerçekleştiren organ veya kurumu da ifade etmektedir. Bu çerçevede kavram kimi zaman kamu kesimi tarafından gerçekleştirilen eylemleri belirtirken kimi zaman da bu eylemleri gerçekleştiren teşkilat yapısının bizzat kendisini belirtmektedir.

Yönetim kavramının teşkilat yapısını belirttiği durumda yönetim yerine eş anlamlısı olan idare kelimesi daha fazla kullanılmaktadır. Örneğin “vergi idaresi” denildiğinde vergi dairesi müdürlükleri veya vergi dairesi başkanlıkları belirtilmeye çalışılmaktadır. Yine toplu konut idaresi, özelleştirme idaresi, gelir idaresi v.s. kamu kurum ve teşkilatlarının isimleridir. Bunların dışında konuyla ilgili olarak zaman zaman “merkezi yönetim” ve “yerel yönetim” kavramlarının yerine kullanılan “merkezden yönetim” ve “yerinden yönetim” kavramları esasen kamu yönetimi içinde bulunan somut kamusal örgüt veya yapılara değil söz konusu kamusal örgüt veya yapıların nasıl yönetileceğiyle ilgili anlayışa işaret etmektedir⁴.

³ Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1998, s.1643.

⁴ Yusuf Şahin, **Yerel Yönetimler**, 2. bsk., Bursa: Ekin Yayınevi, 2015, s.19.

Toplumsal yaşamın ortaya çıkardığı ve gerekli kıldığı, geçmişten günümüze gelişen devlet aygıtı, modern toplumun genel nitelikteki ortak ihtiyaç ve çıkarlarının karşılanması için oluşan bir örgütlenmedir. Bunun yanı sıra tarihsel süreçte aynı yerleşim yerinin daha yerel nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere ayrı bir örgütlenmeye gidildiği görülmektedir. Bu örgütlenme biçimi kimi zaman devletlerin kurulma süreciyle birlikte oluşmuş kimi zaman ise devletlerin öncesinde ortaya çıkmış ve komşuluk ilişkilerine bağlı olarak kurulmuştur⁵.

Öğretide yerel yönetimler tarihi orta çağda ortaya çıkan komünlere dayandırılmaktadır. Komünler, belirli bir coğrafi alanda yaşayan insan topluluklarının birlikte yaşamanın getirdiği sorunları çözmek ve toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulan siyasal örgütlenmelerdir⁶. Başka bir tanımda komünler, insanların belirli bir toprak parçası üzerinde topluluk şeklinde sürekli yaşamaları sonucu kendi aralarında yardımlaşma, güvenlik ve diğer ortak gereksinimleri yerine getirmeye yönelik bir örgütlenme biçimidir⁷. Bu dönemde komünler yasama, yürütme ve yargı erklerini ellerinde bulunduran bağımsız yapılardır. Yine orta çağda burjuvazinin doğuşu ve burjuva sınıfının desteğini alan mutlak monarşilerin güçlenmesiyle merkezi devletler ortaya çıkmış ve komün yapılanmasının yetkileri sınırlandırılmıştır⁸. Orta çağda çeşitli toplumların kendi ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ortaya çıkan ve daha çok yerel nitelikli ihtiyaçların giderilmesi fonksiyonunu üstlenen komün yapıları, günümüzde yerel yönetimler birimleri olarak görev icra eden belediye yapılanmasının örneklerini oluşturmuşlardır.

Kent olgusu da yerel yönetimler kavramıyla yakından ilgilidir. Kent olgusu geçmişten günümüze farklı anlamlar içeren dinamik bir seyir izlemiştir. Tarihsel süreç içinde uygarlık kavramıyla eş anlamlı kullanılan kent kavramı, uygarlığın ve gelişmenin kentleşmeyle beraber geldiğini, hukuk kuralları ve hukuk düzeninin

⁵Abdurrahman Akdoğan, **Kamu Maliyesi**, 14. bsk., Ankara: Gazi Kitabevi, 2011, s.409.

⁶Ruşen Keleş, **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, 9. bsk., Ankara: Cem Yayınevi, 2014, s.24.

⁷Abdullah Çelik, Şuayib Aykanat, "Komünlerin (Belediyelerin) Ortaya Çıkışı ve İşlevleri", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Güz 2007, C.6, S.22, s.102, (Çevrimiçi) <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/esosder/article/viewFile/5000068101/5000063165>, 09.10.2016

⁸Biröl Ertan, Yerel Yönetim Kavramı, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Ocak 2002, C.2, s.24.

kentlerin güvenli alanları ve korunaklı yapıları yoluyla geliştiğini göstermektedir⁹. İngilizce’de Latince civitas kökünden türeyen civilization kelimesi kent anlamına gelirken, Arapça’da medeniyet kavramının da kökü olan ve aynı zamanda bir şehir ismi olan medine kelimesi kent kelimesine karşılık gelmekte ve her iki dilde de kent kelimesi uygarlığı, gelişmeyi, kent içinde yaşayan insanla kentin dışında yaşayan insan toplulukları arasındaki yaşam biçimini, ekonomik ve sosyal yapı farklılıklarını belirtmektedir¹⁰.

Kentler eski Yunan kentlerinin ortaya çıkmasıyla gelişmiş ve ilerleme kaydetmiştir. Yüksek duvarlarla veya kalelerle korunan kentlerin alanları kısıtlı olduğu için tüccarlar bu yapıların etrafına dış kentler başka bir ifadeyle banliyöler oluşturmuşlardır. 9 ve 10’uncu yüzyıllar boyunca ticaretin yapıldığı bu dış kentler gelişmiş ve malikane yapılanması olan eski kentler bu dış kentler içinde eriyerek yeni kentler oluşmuştur. Yukarıda da belirtildiği üzere komünlerin kentlerde oluşması ve derebeyliği rejiminin sona ermesiyle 11 ve 12’nci yüzyıllarda bugünkü anlamda yerel yönetimlerin ve belediyelerin ilk örnekleri oluşmuştur¹¹.

1.1.2. Yerel Yönetimlerin Niteliği

Yerel yönetimler, belli amaçlara ulaşmak ve belli gereksinimleri karşılamak üzere toplumların tarihi gelişimine paralel olarak ortaya çıkmış ve bir kısım kamusal hizmetler yerel yönetimlerin görevi olarak kabul edilegelmiştir. Bu hizmetler siyasal, yönetsel ve toplumsal nitelikler taşırlar. Bu bağlamda yerel yönetimlerin bu hizmetleri yapabilecek mali kaynaklara sahip olmaları gerekmektedir¹². Özellikle 1950’lerden itibaren serbest piyasa ekonomisinin yaygınlaşması ve özelleştirme uygulamalarının hız kazanmasıyla beraber yerelleşme düşüncesi ağırlık kazanmıştır. Günümüzde gerek kapitalist gerek sosyalist gerekse dini temelli tüm devlet örgütlenmelerinde yerel yönetimlere yer verilmektedir¹³. Çok küçük şehir devletleri dışında tüm kamu hizmetlerinin tek bir merkezden yürütülmesi olanak dışıdır.

⁹ A.Kadir Topal, “Kavramsal Olarak Kent Nedir ve Türkiye’de Kent Neresidir?”, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2004, C.6, s.277.

¹⁰ Abdullah Çelik, Şuayib Aykanat, **a.g.m.**, s.102.

¹¹ Birol Ertan, **a.g.m.**, s.25.

¹² Halil Nadaroğlu, **a.g.e.**, s.79.

¹³ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **Mahalli İdareler**, 9. bsk., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014, s.23.

Örneğin Vatikan, Monako, Singapur gibi kent devletleri dışında yerel yönetimlerin var olup olmayacağı değil yerel yönetimlerin ne ölçüde geliştirileceği, yetki ve sorumluluk alanlarının nasıl belirleneceği kamu otoritelerinin cevap aradığı sorulardır ¹⁴.

Yerel yönetimlerin varlık nedenleri arasında yönetsel nedenler önemli bir yer tutmaktadır. Günümüz yönetim biliminde, yönetim sistemleri kurulurken bir kısım ilkeler üzerinden hareket edilmektedir. Etkinlik bunlardan bir tanesidir ve bu ilke gereği görevlerin/işlerin hiyerarşik sistem içinde dengeli şekilde dağıtılması gerekmektedir. Bunun sonucu olarak günlük rutin faaliyetler alt kademelere bırakılırken, daha zor ve stratejik kararlar veya daha önce hiç karşılaşılmamış, olağanüstü işlemler üst kademelere bırakılır. Böylelikle sistem rutin faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde yürütürken, daha önemli iş ve işlemler de daha donanımlı üst kademe yöneticiler marifetiyle sağlıklı bir şekilde yürütülmektedir¹⁵. Etkinlik ilkesi kamu yönetiminde merkezi yönetim/yerel yönetim açısından değerlendirildiğinde yerel yönetim birimleri yerel nitelikli hizmetleri daha verimli ve etkin bir şekilde yürütebilmektedir¹⁶. Bu noktada üç kriter dikkate alınmaktadır. Bunlardan birincisi en uygun hizmet alanı büyüklüğünün gözden geçirilmesi, ikincisi yerel yönetim birimi sayılarının gözden geçirilerek israfın önlenmesi, üçüncüsü de yerel yönetimlere verimli ve etkin bir şekilde yerine getirebilecekleri görevlerin verilmesidir¹⁷.

Yukarıda anlatılanlar çerçevesinde yerel yönetimlerin ayrı tüzel kişiliklerinin, bütçelerinin ve gelir kaynaklarının olması, bölgesel sınırlarının açık bir şekilde belli olması, yerel yönetim birimlerinin yetki ve sorumluluk alanlarının kanunlarla düzenlenmiş olması gerekmektedir. Yerel yönetim birimlerinin karar organları seçimle göreve geldiğinden merkezi yönetimden bağımsız olarak karar alabilmektedir. Ancak bu sınırları belirli, bağlı bulunduğu devletin hükümrânlığı altında ve onun denetimine tabi olarak gerçekleşen bir yetki kullanımıdır.

¹⁴ Ruşen Keleş, **a.g.e.**, s.26.

¹⁵ Yusuf Şahin, **Yerel Yönetimler**, s19.

¹⁶ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.e.**, s.23.

¹⁷ Ruşen Keleş, **a.g.e.**, s.26.

1.1.3. Yerel Yönetimlerin Önemi

Yerel yönetimler,

1. Kamusal mal ve hizmetlerin arzında işlem maliyetlerini azaltması,
2. Kamu kesimi tarafından üretilen mal ve hizmetlerin halkın talep ve tercihlerine uygunluğunu sağlaması,
3. Kaynak israfını önlemesi,
4. Demokrasi bilinci ve katılımcı yönetim anlayışının gelişimine katkı sağlaması, gibi nedenlerle büyük öneme sahiptir¹⁸.

Kimi hizmetler için örneğin enerji üretim ve dağıtım hizmeti için bölgesel, ulusal ve dahi uluslararası düzenlemeler gerekirken, toplu taşıma hizmeti yerel nitelikte bir hizmettir. Bunun yanı sıra güvenlik, sağlık, eğitim, su, bayındırlık hizmetleri, kültürel ve sosyal işler vb. çeşitli görev ve hizmetlerin sunumu açısından uygun büyüklükler belirlenmelidir¹⁹. Hangi hizmetin hangi ölçekte sunulacağı önem taşıyan bir konudur. Bu bağlamda temizlik, kanalizasyon, taşıt parklanması, şehir içi yolların yapım, bakım ve onarımı, imar ve planlama işleri, açık ve yeşil alanların oluşturulması ve bakımı, şehir içi ulaşımın planlanması ve ulaşım hizmeti, gıda maddelerinin denetimi gibi hizmetlerin yerel nitelikte olduğu genel itibariyle kabul edilmektedir²⁰.

¹⁸ Yusuf Pustu, “Yerel Yönetimler ve Demokrasi”, **Sayıştay Dergisi**, Nisan-Haziran 2005, S.57, s.124, (Çevrimiçi) <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423911665.pdf>, 26.09.2016.

¹⁹ Ö. Faruk Batirel, **Kamu Maliyesi ve Yönetimi**, İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları No:24, 2007, s.72

²⁰ Demet Özdenkoş, “Merkezi Yönetim ile Yerel Yönetimler Arasında Görev Bölüşümü”, **G.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi**, 1999, S.2, s.84.

Yerel yönetimlerin halkın ihtiyaçlarının karşılanması için ihtiyaç duyulan hizmetleri verimli, etkin ve yerel hassasiyetlere uygun olarak yerine getirebilme olanakları bulunmaktadır. Bu idarelerin, toplum bireylerinin yönetimde daha fazla söz sahibi olma veya yerel yöneticilere merkezi yöneticilere nazaran daha kolay ulaşabilmeleri sebebiyle halkın ihtiyaç ve taleplerine uygun hizmetleri tespit ve gerçekleştirme olanakları daha fazladır. Ayrıca demokratik bilinç seviyesinin yükselmesi, katılımcılığın yerleşmesi ve hesap verilebilirliğin artırılması gibi demokratik değerlerin gelişmesi açısından yerel yönetimler merkezi yönetimden daha etkindir²¹. Yerel yönetim birimleri sahip oldukları mali kaynakları ve belli sınırlar dahilindeki bağımsız bütçeleriyle yöresel kalkınmaya katkı sunabilmektedirler. Sahip oldukları teşebbüs gücüyle yeni yatırımlar yapabilmekte ve yeni istihdam olanakları sağlayabilmektedirler²². Böylece bulundukları yörenin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel gelişimine katkıda bulunabilmektedirler.

Yerel yönetimlerin üstlenebilecekleri görevler tabii olarak sahip oldukları mali imkanlarla orantılı olarak belirlenebilmektedir. Bu noktada bir taraftan kamu otoritesinin yasalar yoluyla yerel yönetimlere yüklediği görevler bulunurken diğer yandan kamu otoritesinin edimini yerel yönetimlerin tasarrufuna serbest bıraktığı ancak seçmen kitlesinin talebi nedeniyle yerel yönetimlerin kendilerini yapmak zorunda hissettiği mahalli müşterek hizmet alanları bulunmaktadır. Yerel yönetimler gerek yapmakla yükümlü bulundukları gerekse kamuoyu baskısıyla yapmak zorunda hissettikleri hizmetleri, sahip oldukları bütçeleri nispetinde gerçekleştirebilmektedirler²³. Yerel yönetimlerin yukarıda bahsedilen alt yapı ve temizlik hizmetlerinden eğitim ve sağlık dahil pek çok alanda hizmet veriyor olmaları yerel yönetimlerin ekonomi içerisindeki ağırlıklarını arttırmalarına ve bütçe rakamlarının büyümesine neden olmuştur.

²¹ Yusuf Pustu, **a.g.m.** s.135

²² Birol Ertan, **a.g.m.**, s.29

²³ Nihat Edizdoğan, Özhan Çetinkaya, **Kamu Bütçesi**, Bursa, Ekin Yayınevi, 2011, s.91.

1.1.4. Yerel Yönetimlerin Türleri

Yerel yönetim birimlerini sahip oldukları farklı bazı özelliklere göre sınıflandırmak mümkündür. Türlerine göre yerel yönetim birimleri temel olarak amaçlarına ve niteliklerine göre olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır²⁴. Amaçlarına göre yerel yönetimler genel amaçlı ve özel amaçlı olan yerel yönetimler olarak sınıflandırılırken, niteliklerine göre ise temsil niteliğine sahip olan ve temsil niteliğine sahip olmayan yerel yönetimler olarak sınıflandırılmaktadırlar²⁵. Amaçlarına göre yerel yönetimlerin ilk türünü genel amaçlı yerel yönetimler oluşturmaktadır. Genel amaçlı yerel yönetimler yerel halkın genel yaşamını etkileyen iş ve hizmetleri yerine getirmek maksadıyla, yerel halk tarafından oluşturulan, yönetim ve yürütme birimleri halk tarafından seçilen birimlerdir²⁶. Amaçlarına göre yerel yönetimlerin ikinci türünü özel amaçlı yerel yönetimler oluşturmaktadır. Bu tür yerel yönetim birimleri eğitim, sağlık, posta hizmeti gibi belirli bir ya da birkaç kamu hizmetinin yerinden görülmesiyle ilgili görevlendirilmiş kuruluşlardır²⁷. Özel amaçlı yerel yönetimler bir ya da birden fazla yerel yönetim biriminin görev alanına giren bölgede sadece kendisine verilen görevi yerine getirmek üzere faaliyette bulunmaktadır. Merkezi yönetimin taşradaki uzantısı niteliğinde olmaktan öte bu tür birimler, seçimle işbaşına gelen yönetim organları, kendi personelleri ve bütçeleriyle doğrudan merkezi yönetimin hiyerarşik denetimine tabi olmayan özerk yapılardır²⁸.

Niteliklerine göre yerel yönetimlerin ilk grubunu temsil niteliğine sahip yerel yönetimler oluşturmaktadır. Temsil niteliğine sahip yerel yönetimlerde yerel yöneticiler seçmenin oylarıyla belirlenmektedir. Yerel yönetimlerin seçimle belirlendiği ülkelerde belirli aralıklarla yapılan seçimlerle bir yandan demokrasinin güvence altına alındığı diğer yandan yerel yöneticilerin halk tarafından sürekli

²⁴ Ruşen Keleş, **a.g.e.**, s.29

²⁵ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.e.**, s.28

²⁶ Hasan Yaylı, Yusuf Pustu, “Yerel Demokrasinin İlkeleri”, **Karadeniz Araştırmaları**, C.4, S.16, s.134,(Çevrimiçi)

<https://www.idealonline.com.tr/IdealOnline/pdfViewer/index.xhtml?uId=11353&ioM=Paper&previe w=true&isViewer=true#pagemode=bookmarks>, 25.09.2016.

²⁷ Ruşen Keleş, **a.g.e.**, s.30.

²⁸ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.e.**, s.29.

denetim altında tutulduğu varsayılmaktadır²⁹. Temsil niteliğine sahip yerel yönetimler seçimle işbaşına gelen ve kendilerine yasayla verilen görev, yetki ve sorumlulukları yerine getiren yerel yönetim birimleridir. Niteliklerine göre yerel yönetimlerin ikinci grubunu temsil niteliğine sahip olmayan yerel yönetimler oluşturmaktadır. Yerel yönetimlerin en önemli özelliği olan bir kısım kamu hizmetlerinin merkezi yönetim örgütü ve hiyerarşisi dışında kalan ve halk tarafından seçilen kamu tüzel kişilerin yürütülmesi bu tür yapılarda sağlanamamaktadır³⁰. Yerel yöneticiler de merkezi yönetim tarafından atanmakta ve sahip oldukları yetkiler çerçevesinde yerel kamu hizmetlerini yerine getirmektedirler. Bu gruba giren yerel yönetim yapıları Afrika kıtası ülkelerinde, Ortadoğu ve Güneydoğu Asya ülkelerinde görülmektedir³¹.

1.1.5. Yerel Yönetimlerin Denetimi

Yerel yönetimler devletin egemenlik alanında bulunan ve sınırları belli bölgelerde ve kendilerine tanınan yetki dahilinde faaliyet gösteren idari yapılardır³². Bu çerçevede yerel yönetimlerin, kamu yönetiminin bir parçası olarak devletin amaç ve hedeflerine uygun hareket etmesi gerekmektedir. Bu duruma istinaden yerel yönetimler denetim yetkisinin alındığı anayasal erk bakımından yasama denetimi, yargı denetimi ve yürütme(idare) denetimine tabi bulunmaktadır. Yine uygulama biçimi açısından yerindelik denetimi, performans denetimi ve hukuka uygunluk denetimine tabi bulunmaktadır. Ve yine denetleyen ve denetlenen kurumlararası ilişki yönünden iç ve dış denetime tabi bulunmaktadır.

Yasama denetimi yasama organı tarafından yapılmakta olan denetimdir. Demokratik sistemlerde her türlü kamusal görev ve yetki kaynağı parlamentolardır. Parlamentolar yerel yönetimlerin görev, yetki ve sorumluluk alanlarına ilişkin ihtiyaç duydukları yasal düzenlemeleri yapmaktadırlar. Buna ilave olarak yetki devri yoluyla

²⁹ Oya Çitçi, "Temsil, Katılma ve Yerel Demokrasi", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Kasım 1996, C.5, S.6, s.5.

³⁰ Mustafa Dönmez, "Merkezi Yönetim ve Yerel Yönetimler Arasında Görev ve Kaynak Bölüşümü", **Mülkiye Dergisi**, Şubat 2014, C.26, S.235, s.155.

³¹ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.e.**, s.29.

³² R.Cengiz Derdiman, "Kamu Yönetiminde Yetki Genişliği", **Amme İdaresi Dergisi**, Aralık 1995, C.28, S.4, s.74, (Çevrimiçi) <https://docplayer.biz.tr/45400420-Kamu-yonetiminde-yetki-genisligi.html>, 11.06.2017.

belirli bazı alanlarda yerel yönetimlere egemenlik haklarına ilişkin sınırlı yetkiler verilebilmektedir. Örneğin vergilendirme yetkisi buna örnek olarak verilebilir. Bu çerçevede yerel yönetimler görevlerini yürütürken yasal yetkiye ihtiyaç duymakta buna karşılık yasama organı vermiş olduğu yetkileri her zaman geri alma hakkını saklı tutmaktadır³³. Bu durum yasama organının denetim yetkisine işaret etmektedir.

Yargı denetimi idari eylem ve işlemlerin ilgili kanun ve kanuna bağlı olarak oluşturulmuş tüzük veya yönetmelik gibi ikincil mevzuat düzenlemelerine uygunluğunun yargı organları tarafından denetimidir. Hukuk devletinin bir gereği olarak idarenin yapmış olduğu eylem ve işlemlerin hukuka uygun olması ve yasaların emrettiği şekilde yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu yönüyle idarenin de yargı organları tarafından denetlenmesi ve yargı erki nezdinde kamuoyuna hesap vermesi yargı denetimini ifade etmektedir³⁴. Yargı denetiminin temel özelliği bağımsız yargı organları tarafından yapılması ve bu denetimin yapılabilmesi için ilgili idare hakkında yargı organlarına bir ihbar veya şikayetin ulaşmasıdır³⁵.

İdari denetim, idari eylem ve işlemlerin yine idari organlarca denetlenmesidir. İdari denetim, iç denetim, dış denetim ve hiyerarşik denetim olmak üzere üç farklı türde yapılabilmektedir. İç denetim idari kurumların kendi bünyelerinde oluşturduğu denetim birimleri ile kendi eylem ve işlemlerinin denetimini yaptırdığı denetim şeklidir. Dış denetim idari kurumların kendileri dışındaki bazı başka idari kurumlar tarafından denetlenmesidir³⁶. Hiyerarşik denetim ise üst yönetim birimleri tarafından yapılabilen denetim türüdür. Yerel yönetimlerin gerçekleştirdikleri faaliyetlerin mülki idare amirleri (vali, kaymakam) ve/veya yetkili yerel yönetim birimleri (meclis, encümen, başkan) tarafından denetlenmesi hiyerarşik denetimi ifade eder³⁷.

³³ Birol Ekici, M.Cem Toker, “Avrupa’da ve Ülkemizde Yerel Yönetimlerin Denetimi ve Etkinliği”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Ocak 2005, C.14, S.1, s.20.

³⁴ Alptekin Aktalay, “Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Çerçevesinde Merkezden Yönetim ve Yerinden Yönetim Arasındaki Denetim İlişkisi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s.269.

³⁵ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.e.**, s.31

³⁶ Bayram Coşkun, “Türk Kamu Yönetiminde İdari Denetim Süreci ve Bu Süreç İçinde Ortaya Çıkan Sorunlar”, **Türk İdare Dergisi**, 2002, S.437, s.85.

³⁷ Hüsamettin İnaç, Feyzullah Ünal, “Türkiye’de Kamu Yönetiminin Denetlenmesinde Yönetimde Açıklığın Önemi ve Uygulanma Düzeyi”, s.44

Uygulama biçimi açısından denetim türleri yerindelik denetimi, performans denetimi ve hukuka uygunluk denetimi olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Yerindelik denetimi, yerel yönetimlerin eylem ve işlemlerinde öncelik sırasını nesnel olarak belirleyip belirlemediklerinin incelenmesi ve bunun yanı sıra sahip olunan mali, teknik ve beşeri kapasitenin öncelikli görevlerin gereklerine uygun şekilde kullanılıp kullanılmadığının denetlenmesidir. Performans denetimi, yerel yönetimlerin iş ve işlemlerinde yapılan planlama ve alınan sonuçlar açısından etkinliğin, verimliliğin ve ekonomikliğin sağlanıp sağlanmadığının denetlenmesidir. Hukuka uygunluk denetimi, yerel yönetimlerin ortaya koyduğu iş ve işlemlerin yasalara ve ilgili mevzuata uygunluğunun denetlenmesidir³⁸.

Denetleyen ve denetlenen kurumlararası ilişki yönünden iç denetim yerel yönetim biriminin bizzat kendisi tarafından kendi faaliyet ve performans sonuçlarını değerlendirmek üzere otokontrol niteliğindeki denetimdir. Dış denetimse kendi kurumu dışındaki kurumlar yoluyla tabi tutulduğu denetim faaliyetidir. Türkiye’de yerel yönetimlerin tabi olduğu dış denetimin özelliği vesayet niteliği taşıyor olmasıdır. Vesayetin amacı yerel yönetimleri kontrol altında tutmak ve merkezi yönetimle ilişkilerinde devletin egemenlik haklarını korumaktır³⁹. Yerel yönetimler dış denetim kapsamında parlamento, yargı organları, merkezi yönetim, kamu denetçisi (ombudsman) denetimi ve kamuoyu tarafından denetlenmektedir. Bu denetim yapısında parlamento siyasi denetimi gerçekleştirirken, yargı organları hukukilik denetimini, merkezi yönetim yani yürütme organı ise idari denetim yerine getirmektedir⁴⁰. Ombudsman denetimi, kamu denetçisinin kendisine gelen şikayetler çerçevesinde gerçekleştirdiği denetimi ifade ederken, kamuoyunun denetiminden maksat ise seçmen tarafından faaliyetlerin izlenmesi ve seçmenin talepleridir.

³⁸ Hüsamettin İnaç, Feyzullah Ünal, **a.g.m.**, s.44

³⁹ A. Yasin Karanfiloğlu, **Yerel Yönetimlerin Denetimi**, Ankara, Sayıştay Yayınları, 2000, s.12, (Çevrimiçi) https://www.sayistay.gov.tr/files/825_yerelyonetim_denetimi.pdf, 14.12.2016.

⁴⁰ Hüsamettin İnaç, Feyzullah Ünal, “Türkiye’de Kamu Yönetiminin Denetlenmesinde Yönetimde Açıklığın Önemi Ve Uygulanma Düzeyi”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Aralık 2007, S.18, s.43, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/55413>, 14.12.2016.

1.2. Yerel Yönetimlerin Tarihi Gelişimi

1.2.1. Dünyada Yerel Yönetimlerin Tarihi Gelişimi

Antik Çağ'da kentlere benzer şekilde “site” veya “site devleti” belli bir toprak parçası üzerinde yaşayan insanların oluşturduğu, kendi kendini yönetme yetkisine sahip, siyasal bir işlevi ve karar alma gücü bulunan en küçük demokratik yönetsel birim olarak bilinmektedir⁴¹. Kentlerin ortaya çıkışıyla ilgili olarak ortak bir görüş olmamakla birlikte ilk kentleşme süreçlerinin Mezopotamya ve Mezo-Amerika'da hayat bulduğu yönünde yaygın bir kanaat vardır⁴². Kentlerin ortaya çıkışlarına yönelik öne sürülen bazı kuramlar bulunmaktadır. Kentin ortaya çıkışını feodal mülkün gelişimine bağlayan kurama göre kentler feodal malikanenin genişlemesi ve büyümesi yoluyla ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda kent nüfusu malikane nüfusundan, kentin idari kurumları da malikanenin kurumlarından örnek alınarak gelişmiştir. Diğer bir kurama göre özellikle Avrupa'da 9. yüzyılda ortaya çıkan kale-kentler örneğine benzer şekilde, kentlerin ortaya çıkışını askeri nedenlere bağlayan kuramdır. Buna göre kaleler çevrede yaşayan halka koruma, savaş anında sığınma hizmeti vermişler ve barış dönemlerinde de yargı hizmeti vererek o bölgede bir kent yönetimi teşekkül etmesine neden olmuşlardır. Yine bir diğer kuram ise kentlerin oluşumunu ticaretin gelişmesine bağlayan kuramdır. Pazar kuramı olarak adlandırılan bu kurama göre ticaretin gelişmesine bağlı olarak tüccarlar bu ticareti tahkim edecek kentler kurmuşlardır⁴³.

İbn Haldun'a göre kentlerin oluşturulmasının iki temel sebebi vardır. Bunlardan birincisi refah ve rahat arayışıdır. Kentler, abidelerin, muazzam eserlerin ve büyük binaların bulunduğu yerlerdir. Kentlerde insanoğlunun umumi ihtiyaçlarını karşılayacak hamamlar, pazar yerleri, ibadethaneler gibi pek çok yapılar mevcuttur. Diğer bir neden ise güvenlik ihtiyacıdır. Kentlerin kale veya surlarla korunması ve kente hakim olan hanedanın sahip olduğu askeri gücün de kentin savunması için hazır bulundurulması sebebiyle kentler dışarıdan gelebilecek saldırılara karşı güvenli

⁴¹ Nuri Tortop, 'v.d.', **Mahalli İdareler**, 3. bsk., Ankara, Nobel Yayıncılık, 2014, s.1

⁴² Bekir Parlak, Mustafa Ökmen, **Yerel Yönetimler**, 4. bsk., Bursa, Ekin Yayınevi, 2015, s.23

⁴³ Nuri Tortop, 'v.d.', **a.g.e.**, s.1

bir yaşam alanı sunmaktadır⁴⁴. Tarihsel gelişim içinde ilk kez bir idari yapılanma olarak ortaya çıkan yerel yönetim veya kent yönetimleri, bugün bilindiği şekliyle bir topluluğun ihtiyacı olan yerel kamu hizmetlerinin karşılanması amacını yerine getiren siyasal yönetim birimlerinden farklı olarak askeri yapılanma, ulusal savunma, suçluların yakalanarak cezalandırılması gibi günümüzde devletin, bir başka deyişle merkezi yönetimin görev alanına giren iş ve işlemleri yerine getirmekteydiler⁴⁵.

Yunanca'da polis denilen kent-devleti Antik Yunan'da ortaya çıkan ve batı uygarlığında görülen ilk oluşumlardır. Antik Yunan kentleri sosyal, siyasal, ekonomik ve askeri açıdan bağımsız olan ve kentte yaşayan seçkin ve soylu sınıfın yönetime katılabildikleri bir örgütlenme modeline sahiptir⁴⁶. Roma İmparatorluğu döneminde imparatorluğa yeni katılan topraklara “municipe” adı verilmekte ve bu yerleşim yerleri öncelikle ticari faaliyetlerinde serbest bırakılmakta sonrasında ise yönetsel bir özerklikten yararlandırılmak suretiyle kentin yönetimine ilişkin siyasal yetkiler yerel yönetimlere bırakılmaktaydı⁴⁷. Roma İmparatorluğu'nun 476 yılında çöküşüyle birlikte Avrupa'da kent yönetimlerine kiliseler hakim oldu. Kilise döneminde kent meclisleri ortadan kalktı ve psikoposlar tek başlarına iktidarın sahibi oldular. Savaşların, salgın hastalıkların ve doğudan İslam'ın baskısıyla ticaret ve ekonominin daraldığı bu dönem 10. yüzyıla kadar devam etti. 10. yüzyıldan 15. yüzyıla kadar feodalite ve komün yönetimleri batıda egemen olurken, doğuda merkezi devletler hüküm sürmekteydi⁴⁸.

Batı Avrupa'da komün yönetimlerinin ortaya çıkışı ticaretin gelişmesiyle kent nüfusunun artması ve gezgin tüccarların kentin etrafında kurdukları yeni yerleşim yerleri ve zanaatkarları buralara çekmeleriyle olmuştur. Feodal yapının hakim olduğu bu dönemde bir yerel yönetim birimi olarak komünler kapitalizmin gelişmesi için

⁴⁴ İbn Haldun, **Mukaddime**, Haz. Süleyman Uludağ, 13. bsk., İstanbul, Dergah Yayınları, 2016, s.631

⁴⁵ Ruşen Keleş, **a.g.e.**, s.33

⁴⁶ Nuri Tortop, ‘v.d.’, **a.g.e.**, s.4

⁴⁷ Ruşen Keleş, **a.g.e.**, s.34

⁴⁸ Yusuf Pustu, “Küreselleşme Sürecinde Kent Antik Siteden Dünya Kentine”, **Sayıştay Dergisi**, Ocak-Mart 2006, S.60, s.137-138, (Çevrimiçi) <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423911641.pdf>, 09.04.2017.

uygun ve koruyucu bir ortam meydana getirmişlerdir⁴⁹. Avrupa'nın düşünce dünyasında 16. yüzyıldan itibaren yaşanan gelişmeler, mevcut idari yapıları da değiştirme ve dönüştürme açısından son derece etkili olmuştur. Avrupa bilim devrimi, tanrı ile insanoğlu arasındaki ilişkinin otoriter ve öte dünya merkezli olmaktan çıkarılıp, nesnel dünyada neden sonuç ilişkilerine dayalı ve insan ile evren arasında hümanizme dayalı yeni bir bilinç seviyesi oluşumunun başlangıcı olmuştur. 1550-1650 arası bu dönemde Polonyalı Kopernik, Danimarkalı Brahe, İtalyan Galileo ve Alman Kepler dogmatik düşüncenin varsayımlarına karşı doğal dünyayı yöneten yöntemleri ve yasaları ortaya çıkartmak maksadıyla bilimi kullanmaya başlamışlardır⁵⁰.

Kıta Avrupa'sında 16. Yüzyıldan itibaren ulus-devlet ve milliyetçilik akımlarının gelişmesiyle beraber idari yapılanmada da ciddi değişiklikler olmuş, “merkezi devletin kente karşı ideolojik üstünlüğü” güç kazanmıştır. Bu dönemde ulus-devletler ortaya çıkmış, komünler merkezi devlet yapılanmasına karşı zayıflamış ancak bir ara kurum olarak var olmaya devam etmiştir. Batı Avrupa'da yerel yönetim birimleri olarak komünler, Rousseau ve Kant tarafından özgür devlet ile özgür vatandaş arasına başka kurumların girmesi olarak değerlendirilip gereksiz bulunurken, Bentham, Turgot ve Mill yerel yönetimlerin önemine dikkat çekmişlerdir⁵¹. Batı Avrupa'da 19. yüzyıldan itibaren yerel yönetimler belediyeleşmeye başlamış ve İngiltere'de 1835-1919 yılları arasında yapılan reformlarla yerel yönetimler yerel hizmet kuruluşları olarak düzenlenmiştir⁵². Bu dönemde kapitalizm, ulus-devlet ve liberalizm yerel yönetim düşüncesinin ana temelini oluşturmuştur⁵³. 20. yüzyılda da hızla artan kentleşme hareketi yerel yönetimlerin altın çağını yaşadığı dönem olmuştur. Bu dönemde özellikle 20.

⁴⁹ Birgül Ayman Güler, “Yerel Yönetim Tarihine Yaklaşım Sorunu”, **Amme İdaresi Dergisi**, Mart 1993, C.26, S.1, s.92.

⁵⁰ William Woodruff, **Modern Dünya Tarihi**, Çev: Hale, Arda Vardar, İstanbul, Pozitif Yayınevi, 2002, s.198

⁵¹ Bekir Parlak, Mustafa Ökmen, **a.g.e.**, s.26

⁵² Bekir Parlak, Mustafa Ökmen, **a.g.e.**, s.27

⁵³ Mustafa Ökmen, “Demokratik Yerinden Yönetim Sivil Toplum ve Yerel Yönetimler”, **Yerel Siyaset Dergisi**, Mart 2008, s.22,

(Çevrimiçi)

https://www.researchgate.net/publication/297474746_DemokratikYerinden_Yonetim_Sivil_Toplum_ve_Yerel_Yonetimler, 10 Nisan 2017.

yüzyılın ikinci yarısında dünya nüfusunun büyük bir bölümü kentlerde yaşamaya başlamış ve yerel yönetimler merkezi yönetimden kaynak bularak halka zorunlu hizmetleri sunabilmişlerdir.

1.2.2. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Tarihi Gelişimi

Osmanlı’da yerel yönetimlerle ilgili düzenlemeler ilk kez Tanzimat döneminde, 1840’da gündeme gelmiş ve ilk belediye örgütü 1856’da kurulmuştur. Bu düzenleme 15-18. yüzyıllarda Batı Avrupa monarşilerindekine benzer şekilde gerçekleşmiş ve devlet gücünün merkezileşme süreci, yerel hizmetlerin merkezi idareye bağlı yerel yönetim birimleri marifetiyle verilmesi sonucunu doğurmuştur⁵⁴. Merkezi idare taşrayı daha rahat kontrol edebilmek için eyaletlerin fiziki sınırlarını daraltmış ve vilayet adını vermiştir. Vilayetlerin gelirleri ve nüfusları daha az olduğu için kontrolleri daha kolay ve atanan vali tarafından daha etkin bir şekilde yönetilmeleri mümkün olmuştur⁵⁵. Bu çerçevede Osmanlı’da Tanzimat’a kadar batı tipi bir yerel yönetim anlayışı ortaya çıkmamış bunun yerine Osmanlı’nın kendine özgü kurumları marifetiyle yerel yönetim hizmetleri yerine getirilmiştir. Tanzimat dönemiyle beraber batı tipi yerel yönetim kurumları şehirlerde kurulmaya başlanmıştır.

1.2.2.1. Tanzimat’tan Önce Yerel Yönetimler

Tanzimat öncesi dönemde geleneksel Osmanlı şehir yönetiminde temel düşünce verilen tüm hizmetlerin merkezi idarenin uhdesine giren kamusal işler olduğu ve bu hizmetlerin merkezden atanan görevliler tarafından yerine getirilmesiydi. Bu bağlamda merkezi idare tarafından atanan kadı, muhtesip ve subaşı merkezi idare adına iş yapmaktaydılar⁵⁶. Kadılık müessesesi Osmanlı Devleti’nde taşra yönetiminin temelini meydana getirmekteydi. Devletin kurucusu Osmangazi Selçuklu Devletine karşı bağımsızlığını ilan ettiğinde ilk atadığı memur

⁵⁴ Birgül Ayman Güler, “Yerel Yönetimler Tarihi”, **Belediye Dergisi**, Temmuz 1994, s.5.

⁵⁵ İlber Ortaylı, **İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı**, 25. bsk., İstanbul, Alkım Yayınevi, 2006, s.147

⁵⁶ Feyzullah Ünal, “Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yasal ve Yapısal Dönüşümü”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Ağustos 2011, S.30, s.242.

kadı ve subaşıydı⁵⁷. Osmanlı Devleti'nde kadı belli bir kaza veya sancak bölgesine atanmakta ve atandığı bölgede yer alan şehir, kasaba, nahiye ve köyler için hizmet vermekteydi. Yargı faaliyetlerinin yanı sıra kadı şehrin yönetimi, asayiş, esnaf loncalarının denetimi, üretimin ve pazar yerlerinin kontrolü, narh ve fiyat kontrolü, vakıfların denetimi, okul ve camilerin denetimi, imar nizamı ve bunlara ilave olarak temizlik ve alt yapı tesislerinin denetimi faaliyetlerini yerine getirmekle görevlendirilmiştir⁵⁸.

Kadı sorumlu olduğu her nahiyenin başına kendisini temsil etmek ve sorumlu olduğu görevleri yerine getirmek üzere bir naib atamaktaydı. Naib yargılama faaliyetinde bulunmakta ve gerektiğinde de keşfe çıkmaktaydı. Naib dışında kadının bir diğer yardımcısı mahallelerin yöneticisi ve temsilci olan imamlardı. İmamlar kadının talebiyle tayin edilir ve yine kadı tarafından kontrol edilirdi. Toplumu oluşturan fertler arasında beraberliğin, paylaşımın, komşuluk ilişkilerinin önemli olduğu mahalle kültürü ve mahalle yönetimleri Osmanlı'da şehir yönetiminin önemli bir unsurunu oluşturmaktaydı⁵⁹. Subaşılar ve muhtesipler de yine kadının yardımcısı olarak görev yapmaktaydı. Subaşı, vergilerin toplanmasını sağlama ve şehrin emniyetinden sorumlu olarak kolluk kuvvetlerini idare etme yükümlülüğü altındaydı. Suçluları yakalamak subaşının görevi iken bu kişileri yargılamak kadının göreviydi⁶⁰. Muhtesip ise kadının yerel işlerden sorumlu yardımcısıydı. Temel ihtiyaç maddelerinin tavan fiyatlarını belirlemek, fiyatları kontrol etmek, çarşı ve pazarda düzenin devamını sağlamak, tartı ve ölçü aletlerini denetlemek, gıda maddelerinin üretildiği ve satıldığı yerleri kontrol etmek, karaborsanın önlenmesini sağlamak ve benzeri işler muhtesibin sorumluluğundaydı⁶¹.

Kadılık teşkilatı Osmanlı Devleti'nde yerel hizmetlerin görülmesinde etkin bir görev üstlenmişti. Hizmetlerin yürütülmesi için kadılık müessesesine merkezi idareden gönderilen bir bütçe bulunmamaktaydı. Kadı gerek hizmetler için gereken

⁵⁷ Abdullah Çelik, Şuayib Aykanat, **a.g.m.**, s.109.

⁵⁸ Yeter Çiçek, "Geçmişten Günümüze Türkiye'de Yerel Yönetimler", **KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Nisan 2014, C:11, S.11, s.56.

⁵⁹ Feyzullah Ünal, **a.g.m.**, s.242.

⁶⁰ Ramazan Şengül, **Yerel Yönetimler**, 5. bsk., Kocaeli, Umuttepe Yayınları, 2015, s.26.

⁶¹ İlber Ortaylı, **Osmanlı Barışı**, 7. bsk., İstanbul, Ufuk Kitabevi, 2003, s.99.

ödenęi gerekse kadılık teşkilatı bünyesinde görev yapan memurların maaşlarını yerel vergilerden ve kesilen cezalardan oluşturduğu bütçe ile karşılamaktaydı⁶². Vakıflar da Osmanlı'da şehir hizmetlerinin yerine getirilmesinde önemli bir yere sahip olmuştur⁶³. Osmanlı Devleti'nde yönetim sistemi merkezi idareye bağlı olarak şekillenmiştir. Yerel hizmetleri yerine getiren görevlilerin de merkezi idare tarafından atanmış olması sebebiyle yerel hizmetleri yerine getiren ayrı bir tüzel kişilik oluşmamıştır. Yine Osmanlı'da hakim olan kültürel ve sosyal alandaki İslam düşüncesi ve öğretisi vakıf kurumlarının çok etkin ve yaygın olmasını sağlamıştır. Bir kurum olarak vakıf kurumunun temel özelliği bir malın menfaatinin insanlara tahsis edilmesi, mülkiyetinin ise dondurularak mülk edinilmesinin veya mülk olarak verilmesinin önlenmesidir. Diğer bir ifadeyle bir malın vakfedilmek suretiyle kamu hizmetine sunulmasıdır⁶⁴. Osmanlı Devleti'nde okul, kütüphane, hastane, sebil, aşevi, misafirhane, yurt ve sosyal yardım gibi hizmetler geleneksel olarak öteden beri vakıflar tarafından yürütölmekteydi ve şehircilik ile belediye hizmetlerinin tamamı vakıf sistemine dayanmaktaydı⁶⁵.

Osmanlı'da şehir hizmetlerinin yürütölmesinde bir diğer kurum ise lonca teşkilatıydı. Loncalar, hiyerarşik bir yapıda örgütlenmiş esnaf birlikleri olup bir bakıma günümüz yerel sivil toplum örgütleriydiler. Her meslek dalının başında kadı tarafından atanan bir kethüda ve yine kethüdaların üzerinde de şehir kethüdası bulunmaktaydı. Loncalar, üyelerin mesleki etkinliklerini denetlemek ve üyeleri arasındaki anlaşmazlıkları çözümlmek yanında devlet ile halk arasında aracılık rolü oynamışlar, devletin emirlerini halka aktarmışlar, bunlara uyulup uyulmadığını izlemişler ve merkezi yönetimin taşra temsilcilerine yardımcı olmuşlardır⁶⁶.

1.2.2.2. Tanzimat'tan Sonra Yerel Yönetimler

Tanzimat dönemine kadar Osmanlı Devleti'nde şehir ve eyalet yönetim sisteminden, vakıflar ve loncalar gibi ekonomik ve sosyal yapılardan, cemaat

⁶² Ramazan Şengöl, **a.g.e.**, s.27.

⁶³ Yeter Çiçek, **a.g.m.**, s.57.

⁶⁴ Adnan Ertem, "Osmanlıdan Günümüze Vakıflar", **Vakıflar Dergisi**, Aralık 2011, S.36, s.26

⁶⁵ Adnan Ertem, **a.g.m.**, s.36

⁶⁶ İlber Ortaylı, **Osmanlı Barışı**, s.96

örgütlenmelerinden söz edilebilir, ancak modern anlamıyla yerel yönetimlerden veya devamlılık arz edecek şekilde merkezi idareye destek verecek mahalli idare kurumlarından bahsetmek mümkün değildir. Merkezi idarenin teknik nedenlerle üstlenemeyeceği bir kısım hizmetleri mahalli gruplara bırakması esasen ne merkezi yönetim sistemine ne de yerel demokrasiye uygun olmayan bir durumun ortaya çıkmasına neden olmuştur⁶⁷. Buna karşın dönemin ihtiyacını karşılayabilen ve son derece iyi işleyen bir taşra yönetim sistemi olduğu kabul edilebilir⁶⁸.

Tanzimat devrine gelindiğinde kentlerin büyümesi, dış dünyayla ilişkilerin gelişmesi, mali merkezîyetçiliğin yerleştirilmesi ihtiyacı, azınlıkların siyasi ve idari hak ve talepleri ve dış baskılar idari yapıda değişikliklerin yapılmasını zaruri hale getirmiştir. Tanzimat kelimesi “düzenleme, nizam etme” anlamındadır ve Tanrı’nın kanun koyucu olarak kabul edildiği ancak insanların da bu kanunların üzerinde düzenlemelere gidebileceği düşüncesine dayanmaktadır⁶⁹. Burada hedeflenen temel amaç Avrupa’nın baskısına karşı devleti güçlü kılmaktır. Tanzimat devri, Gülhane Hatt-ı Hümayunu’nun 3 Kasım 1839’da ilanı ile başlayan bir dönemdir ve yeniden yapılanma hedefi, batı medeniyetine hayranlık, taklitçilik ve akılcılık temeli üzerine kurulmuştur⁷⁰.

Tanzimat dönemi, daha önce başlamış ve özellikle askeri alanda batı örnek alınarak yapılmış olan reformlar kabul görünce bunu siyasi, idari ve kültürel alanlarda reformlarla devam ettirme ve destekleme düşüncesinin hakim olduğu bir dönem olmuştur. Tanzimat Fermanı’nın ardından 1856’da Islahat Fermanı ilan edilmiş ve burada da Tanzimat Fermanı’yla Hristiyan ahaliye verilen vaatler tekrar güvence altına alınmıştır. 1876 yılında ise Osmanlı İmparatorluğu’nun bütün tebaasını eşit yurttaş sayma düşüncesi Kanun-i Esasi’de kabul edilmiş ve kuramsal olarak bu dönem 1918’e kadar devam etmiştir⁷¹. Tanzimat dönemiyle yasalara dayalı ve modern bir devlet yapılanmasına geçilmeye çalışılmış, bu çerçevede merkezi

⁶⁷ İlber Ortaylı, **İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı**, s.157

⁶⁸ Mustafa Ökmen, Abdullah Yılmaz, “Klasik Dönemden Tanzimat’a Osmanlı Kenti ve Yerel Yönetimler”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Nisan 2009, S.23, s.106.

⁶⁹ Demokan Demirel, “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma (1839-1923)”, **Türk İdare Dergisi**, Aralık 2011, S.473, s.98.

⁷⁰ Demokan Demirel, **A.e.**, s.99.

⁷¹ Kemal H. Karpat, **Türk Demokrasi Tarihi**, 1.Baskı, İstanbul, Timaş Yayınları, 2010, s.96.

otorite saraydan bürokrasiye geçmiştir. Bu dönemde merkezi idarenin, merkez ve taşra yapılanması üzerindeki gözetim ve denetimi artmıştır. Yine bu dönemde şehirlerde yerel katılımın sağlandığı meclislerin kurulması ve belediyeçilik girişimleri de başlamıştır⁷². Vergilerin konması ve toplanması daha önce cemaat idarelerinin, şehrin ileri gelenlerinin oylarıyla kararlaştırılıp, mültezimler tarafından yerine getirilirken bu usulden vazgeçilmiş, bu işlerin görülmesi için merkezden muhassıllar gönderilmiş ve bu muhassıllar kendisine yardımcı olması için şehrin ileri gelenleri, müftü ve nüfus katibi gibi kişileri yanlarına alarak muhassıllık meclislerini oluşturmuşlardır⁷³. Muhassıllık meclisleri yerel yönetim düşüncesinin uygulamaya dönüştürüldüğü ilk örneklerden biridir.

Hem Tanzimat hem de Meşrutiyet dönemlerinde merkeziyetçi bir yapı oluşturan merkezi idarenin bu dönemde ortaya koyduğu yerel yönetim uygulamaları da merkezi devlet yapısının izlerini taşımaktadır. Merkeziyetçi idari yapının hakim olduğu bu dönemde ortaya çıkan Osmanlı belediyeçiliği bu nedenle merkezi idarenin bir parçası olarak doğmuştur. Bu dönemde oluşturulmuş olan vilayet, liva ve kaza idare meclisleri, bir çeşit yerel yönetim kurulları olmakla beraber merkezi idarenin otoritesi altında bulunmuşlardır. Burada yer alan yerel temsilciler ise sadece iştişari bir görev üstlenmişlerdir⁷⁴.

1.2.2.2.1. Belediyeler

Osmanlı Devleti'nde modern anlamda belediyeçilik uygulamaları Tanzimat döneminde ortaya çıkmaya başlamıştır. Şehirlerin yönetimi için belediye yapılanması ihtiyacı Osmanlı Devleti'nde, batıya nazaran daha farklı sebeplerle ortaya çıkmıştır. Şehirlerin nüfusunun artması ve şehirlerin büyümesi, yine ticaretin artarak özellikle liman kentlerinde yoğun bir ekonomik hareketlilik yaşanması temel alt ve üst yapı hizmetleri ihtiyacına sebep olmuştur. Yine 1854-1856 Kırım savaşı sonrası özellikle İstanbul'da yabancı nüfusunun artması nedeniyle müttefik etkisi de belediye

⁷² Şerife Gülpınar, "Osmanlı'da Tanzimat Döneminde Merkeziyetçilik ve Bu Bağlamda Yapılan İdari Düzenlemeler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010, s.69.

⁷³ Ahmet Uçar, "Tanzimat Reformları Sürecinde Uygulamaya Konulan Vergi Politikalarının Modern Yerel Yönetimlere Etkileri", **Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Haziran 2014, C.12, S.2, s.131.

⁷⁴ Mustafa Ökmen, Abdullah Yılmaz, **a.g.m.**, s.107

yapılanmasına geçişte etkili olmuştur⁷⁵. Şöyle ki; Kırım savaşı münasebetiyle şehirdeki asker, gazeteci, diplomat ve tüccar nüfusunun artmış olması Avrupa Devletleri'nin kendi uyrukluğunda bulunan bu kişilerin modern, bakımlı ve temiz bir şehirde yaşamaları talebinde bulunmalarına neden olmuştur. Bu vesileyle batı ülkeleriyle artan temas sonucu Fransız komün idareleri örnek alınarak 1854 yılında ilk kez belediye idaresi kurma çalışmaları başlamıştır⁷⁶. Ortaya çıkan ihtiyaçlar ve müttefik devletlerin baskısıyla 16 Ağustos 1854 tarihinde İstanbul'da "İstanbul Şehiremaneti" adıyla ilk belediye kurulmuştur. Kurulan belediyenin başında atamayla işbaşına gelen "Şehiremini" ve yanında kendisine yardımcı olmak üzere yine atamayla işbaşına gelen ve on iki üyeden oluşan "Şehir Meclisi" bulunmaktadır. Meclis üyeleri İstanbul'da oturan her sınıf Osmanlı tebaasından ve esnaftan güvenilir ve saygın kişilerden teşekkül etmiştir ve her yıl meclis üyelerinin üçte ikisinin yenilenmesi gerekmektedir⁷⁷.

İstanbul'da yabancı uyrukluların daha yoğun olarak yaşadığı Beyoğlu ve Galata semtleri için 1858 yılında bu semtleri içine alan ve Altıncı Daire-i Belediye olarak adlandırılan bir belediye kurulmuştur. Paris Belediyesi örnek alınarak kurulan bu yapı ayrıcalıklı bir bütçeye sahip olmuştur. Merkezi idare tarafından atanan bir daire müdürü ve yine merkezi idare tarafından atanan yedi üyeli bir meclisi bulunmaktadır. Merkezi idare, Avrupa'ya batı tipi belediyeçiliğin Osmanlı Devleti'nde de uygulandığını gösterebilmek amacıyla bu belediye yapılanmasının başarılı olması için özel gayret göstermiştir⁷⁸. Tanzimat'la birlikte yoğunlaşan yerel yönetimler yapılanması 1869 yılında çıkarılan Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi ile tüm İstanbul'a yaygınlaştırılmıştır. Bu Kanun'la İstanbul Şehreminliği için iki düzeyli bir belediye yapılanması öngörülmüştür⁷⁹. Alt düzey, Altıncı Daire modeline benzer şekilde, çeşitli semtlerin yerel yönetimlerinden sorumlu 14 daireden oluşmaktadır. Üst düzey ise, Şehremini ve Şehremaneti Meclisinin yanında Şehremininin başkanlığında, 14 belediye dairesinin

⁷⁵ Halil Nadaroğlu, **a.g.e.**, s.199.

⁷⁶ Feyzullah Ünal, **a.g.m.**, s.243.

⁷⁷ Ahmet Uçar, **a.g.m.**, s.134.

⁷⁸ Fatih Kırıkk, Özcan Sezer, "Türk Anayasalarında Yerel Yönetimler", **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Nisan 2006, C.15, S.2, s.6.

⁷⁹ Halil Nadaroğlu, **a.g.e.**, s.79.

başkanlarından ve her biri meclis üyeleri arasından seçilip gönderilen üyelerden oluşan Cemiyet-i Umumiye'den oluşmaktadır⁸⁰. Bu dönemde İstanbul dışında da belediye yapılanmasına gidilmiş 1868 yılında çıkartılan bir talimatname ile İstanbul dışında belediye teşkilatlarının kurulması istenilmiş, 1870 Tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi ile Vilayet, Sancak ve Kaza merkezlerinde birer belediye teşkilatı kurulması kararlaştırılmıştır. Buna göre belediye başkanları atama ile göreve gelecek belediye meclisleri ise ilgili bölgede taşınmazı bulunan ve her yıl devlete en az belirlenen asgari seviyedeki vergi miktarınca vergi veren erkek kişiler arasından mahalle ihtiyar kurullarınca seçilecektir⁸¹.

1876 yılında Kanunu Esasi'nin ilanı ile şehirlerde ve taşrada kurulacak belediye teşkilatlarının seçimle işbaşına gelmiş meclisler tarafından yönetilmesi ve kuruluş ve görevlerinin ve meclis üyeleri seçim usulünün kanunla belirlenmesi öngörülmüştür. Yine aynı yıl hazırlanan “*Vilayet Belediye Kanunu*” ile her şehir ve kasabada birer belediye teşkilatı kurulması öngörülmüştür. Bu düzenlemeye göre taşrada kurulacak her belediyenin başkan, belediye meclisi, cemiyet-i belediye olmak üzere üç organı bulunacaktır. Belediye meclisi seçimle belirlenen üyelerden teşekkül edecek, belediye başkanı hükümet tarafından belediye meclisi üyeleri arasından atanacak, cemiyet-i belediye ise mahalli idare meclisi ile belediye meclisinin birleşmesinden meydana gelecektir⁸². 1877 yılında çıkartılan “*Dersaadet Belediye Kanunu*” ile İstanbul'un kent yapılanması mevcut çift yapılı Şehreminliği ve Belediye Daireleri şeklindeki yapısını muhafaza etmiştir⁸³.

1.2.2.2.2. İl Özel İdareleri

Yerel Yönetim örgütlenmesi 19. yüzyılda değiştirilirken Fransa örnek alınmış ve Fransız “département” sistemi taşra yapılanmasında uygulanmaya çalışılmıştır. 1864 yılında çıkartılan Vilayet Nizamnamesi ile eyalet sisteminden il sistemine geçilmiştir. Bu şekilde merkezi idare ile yerel otorite arasındaki işbirliği artırılmaya

⁸⁰ Ruşen Keleş, **a.g.e.**, s.158.

⁸¹ Fatih Kırıışık, Özcan Sezer, **a.g.m.**, s.7.

⁸² Feyzullah Ünal, **a.g.m.**, s.244.

⁸³ Buğra Özer, Mustafa Ökmen, “Türkiye’de Yerel Yönetimler: Yapısal İşlevsel Görünüm, Sorunlar ve Arayışlar”, **Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yayını**, Nisan 2013, s.20.

çalışılmış, kamu hizmetlerinin daha hızlı bir şekilde yerine getirilmesi amaçlanmıştır. Her vilayet, sancak ve kazada mülki amire bağlı idare meclisleri oluşturulmuştur. İdare meclislerinde memur üyelerin yanı sıra yerel halktan seçimle belirlenen temsilciler de yer almıştır. İdare meclislerinde seçimle belirlenen üye sayıları vilayet ve sancaklarda ikisi müslüman, ikisi gayri müslim olmak üzere dört kişi, kazalarda dini bağlılığı belirtilmemiş üç kişi olarak belirlenmiştir. Seçim yoluyla belirlenen bu üyeler marifetiyle halkın yerel idarede temsilinin gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir⁸⁴. Günümüz il özel idarelerine karşılık gelen idare meclisleri vali başkanlığında yılda bir kez kırk gün süren bir oturumla toplanmışlardır. Gündemdeki konuları görüşen idare meclisinin icra yetkisi bulunmamakla beraber, görüşülen konulara ilişkin görüş ve öneriler oluşturularak çoğunluk oyla alınan kararları kayıt altına alıp hükümete sunmuşlardır. 1870 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi İl Özel Yönetimlerinin mevcut yapısını korumuş, bunun yanı sıra Meclis-i Umumi'nin (İl Genel Meclisi) görev alanını genişletmiştir. 1913 tarihli “*İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkat*” ise, 1913’ten itibaren İl Özel Yönetimlerini düzenlemiştir⁸⁵.

1.2.2.2.3. Köyler

Belediyeler ve il özel idareleri, Osmanlı Devlet sisteminde Tanzimat dönemi reform hareketleriyle yerini almıştır. Fransız yönetim sisteminden esinlenilerek devlet sistemine dahil edilen bu kurumlara karşılık köyler Osmanlı Devleti’nin ilk kuruluş döneminden itibaren toplumun sosyal ihtiyaçlarının sonucu olarak ortaya çıkmış ve Tanzimat döneminde bir yerel yönetim birimi olarak düzenlenmiştir. Fonksiyonel olarak köylerin bir yerel yönetim birimi olarak düzenlenmesindeki amaç güvenlik ve vergilerin toplanmasıdır⁸⁶. Köy yönetimleri 1864 Vilayet Nizamnamesi ile bir yerel yönetim birimi olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre muhtarlar köylerde güvenliğin sağlanması ve vergi tahsilatında hükümetin icrai gücünü

⁸⁴ Demokaan Demirel, **a.g.m.**, s.102

⁸⁵ Feyzullah Ünal, **a.g.m.**, s.245

⁸⁶ Yeter Çiçek, **a.g.m.**, s.58

kullanma yetkisi verilmiş, su yolu, çeşme, okul ve cami bakım ve onarımlarının yaptırılmasından sorumlu tutulmuşlardır⁸⁷.

1.3. Yerel Yönetimlerin Varoluş Nedenleri

Yerel yönetimlerin varoluş nedenleri modern anlamda yerel yönetim kavramının ortaya çıktığı 19. yüzyıl ve sonrası dönem esas alınarak değerlendirildiğinde, bu dönemde bir taraftan merkezi yönetimler güçlenmiş diğer taraftan kurumsal olarak yerel yönetimler belediyecilik faaliyetlerini yerine getirmişlerdir⁸⁸.

Yerel yönetimlerin varoluş nedenlerini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz;

1. Yerel yönetimlerin demokrasinin özü olan yetki devrini yerel çerçevede yerine getiriyor olmalarıdır. Toplumu oluşturan bireylerin tercihlerini gösterebilmeleri bakımından önem arz eden seçme ve seçilme hakkı yerel düzeyde yerel yönetimlerin belirlenmesinde de kendini göstermektedir⁸⁹. Toplumu oluşturan fertlerin yerel yönetimlerin yöneticiliğine talip olan adayları kendi istek ve arzuları doğrultusunda desteklemeleri ve seçime gidebilmeleri, yetki devri uygulaması ve bu çerçevede yerel yönetimler demokrasi ilişkisi açısından önem arz etmektedir.

2. Tüm kamu gücünün merkezi yönetimde toplanması durumunun ortaya çıkartabileceği sakıncalardır⁹⁰. Bu çerçevede devlet erkinin dengeli bir dağılım içinde olabilmesi gerekçesiyle yerel yönetimler kurulmuşlardır.

3. Arz-talep mekanizmasının sağlıklı işlemesidir. Bireylerin özel mallara olduğu gibi kamusal mallara da talebi olabilmektedir. Kamusal malların bir kısmı ulusal düzeyde sunulurken bir kısmı ise yerel düzeyde sunulmaktadır. Yerel düzeyde sunulan kamusal malların bireylere daha hızlı, daha etkin ve toplumun tercihiine uygun olarak sunulması bu hizmetlere ilişkin taleplerin sağlıklı bir şekilde tespit

⁸⁷ Musa Şahin, Esra Işık, Osmanlı'dan Cumhuriyete Mahalle Yönetimi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Ağustos 2011, S.30, s.227

⁸⁸ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.e.**, s.49

⁸⁹ Zerrin Toprak, **Yerel Yönetimler**, 9. bsk., İzmir, Siyasal Kitabevi, 2014, s.36

⁹⁰ Zerrin Toprak, **A.e.**,

edilmesiyle mümkündür⁹¹. Bu yönüyle yerel anlamda kamu hizmetlerinin yerel yönetimler eliyle yerine getirilmesi gerek verilen hizmetin kalite ve verimliliği gerekse toplumun talebini yerine getirmesi açısından yerel yönetimlerin gerekliliğini ortaya çıkartmıştır.

4. Kamu hizmetlerinin tamamının merkezi yönetim marifetiyle yerine getirilmesinde karşılaşılan zorluklar idari açıdan iş bölümünü gerekli kılmıştır. Bu çerçevede yerel nitelikli kamu hizmetlerinin yerel yönetimlere bırakılarak ulusal nitelikteki hizmetlerin merkezi idare tarafından yerine getirilmesi bu iş bölümünde fayda maliyet analizi açısından en rasyonel seçenek olarak değerlendirilmiştir⁹².

Yukarıda belirtilen hususlar bağlamında yerel yönetimlerin varoluş nedenlerini dört başlık altında incelemek mümkündür. Bunlar demokrasinin gelişimi ile ilgili nedenler, siyasi nedenler, ekonomik nedenler ve idari nedenlerdir.

1.3.1. Demokrasinin Gelişimi İle İlgili Nedenler

Yerel yönetimler demokrasi ilişkisi eski çağlarda kent devletlerine, 11. yüzyıldan sonra komünlere ve yakın tarihte modern anlamda belediye idarelerine dayanmaktadır. Eski çağlarda Yunan-Roma uygarlığının şehir demokrasisi, 11. yüzyılda komünler yoluyla merkezi iktidara karşı eşitlik, özgürlük, katılım ve kendi kendini yönetme taleplerinin yerine getirilmesi, yerel yönetimlerle demokrasi arasında büyük tarihi derinliği olan bir ilişkinin mevcut olduğunu göstermektedir⁹³. Yerel yönetimler halkın en kolay ulaşabildiği idari organlardır. Yine halkın taleplerini merkezi idareye oranla çok daha az bürokratik engelle karşılaşılarak iletebildiği, halkın taleplerinin sonuçlarını daha hızlı bir şekilde öğrenebildiği ve yapılan işlerin halk tarafından belirli mekanizmalarla rahatça denetlenebildiği daha küçük ölçekli yerel karakterli yapılardır⁹⁴.

Yerel yönetim birimlerinin idarecileri çoğunlukla yine yerel seçim bölgesinden seçilmekte ve halk tarafından bilinirliği yüksek kişiler olmaktadır.

⁹¹ Anadolu Üniversitesi, **Mahalli İdareler Maliyesi**, 1. bsk., Eskişehir, 2014, s.7

⁹² Mustafa Dönmez, **a.g.m.**, s.156

⁹³ Hasan Yaylı, Yusuf Pustu, **a.g.m.**, s.134.

⁹⁴ Oya Çitçi, **a.g.m.**, s.6

J.S.Mill'e göre; vergi yükümlülerine yönetimde söz hakkı verilmelidir. Yerel yönetimler bu anlamda iyi bir siyasal eğitim alanıdır⁹⁵. Toplumu oluşturan bireyler yerel yönetimler sayesinde seçilme şansı elde etmekte ve yerel icra organlarında görev alabilmektedir. Temsili demokrasinin kabul gördüğü günümüz dünyasında yerel yönetimler seçmenlerin gerek taleplerini doğrudan dile getirebilmesi gerekse yapılan iş ve işlemleri denetleme ve memnuniyetini veya şikayetini belirtebilmesi açısından yönetime katılma olanaklarının üst seviyede sunulduğu kurumlardır. Yurttaşların yönetime katılma ve yönetimde söz sahibi olma imkanlarının merkezi idarelere nispeten daha fazla olduğu yerel yönetimler demokratik hakların kullanımı ve demokratik bilinç seviyesinin yerleşmesinde toplum kesimleri için büyük öneme sahiptir.

1.3.2. Siyasi Nedenler

İnsan ihtiyaçları temel olarak kamu veya özel sektör tarafından yerine getirilmektedir. Özel sektörde bir ihtiyacın karşılanması piyasada arz-talep dengesi içinde üretim ve tüketim kararlarının verilmesiyle mümkündür. Ancak kamusal malların üretim ve tüketim kararlarında piyasa mekanizması aksaklık gösterir. Kamusal malların taşıdığı özellikler piyasa oluşumunu engelleyici niteliktedir. Bu nedenle kamu kesimi siyasal mekanizmayla kararlar almaktadır. Demokratik siyasal sistemlerin en vazgeçilmez niteliği ise yasama ve yürütme organlarının seçimle işbaşına gelmesidir⁹⁶. Hangi kamu mal veya hizmetinden ne kadar üretileceği siyasi mekanizmayla yani halkın verdiği oylarla belirlenir. Seçimde halk ortaya konulan siyasi programlar üzerinden tercihini belirler ve en çok tercih edilen siyasi program kamu otoritesini kullanmaya başlar.

Yerel yönetimler kamu malı tercihlerinin belirlenmesinde merkezi yönetimlere göre daha ekonomiktir. Çünkü kamu kesimi faaliyet alanlarının belirli olması, bireylerin tercihlerini yansıtma ve kararlarında daha belirgin alanlar sunmaktadır. Faaliyet alanı kısıtlı olan yerel yönetimler seçmenin siyasal taleplerini somut şekilde iletebilmesinde daha fazla imkana sahiptir ve bu talepleri farklı derecelerde yerine

⁹⁵ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.e.** s.34.

⁹⁶ İlhan Özay, **Günışığında Yönetim**, İstanbul, Alfa Yayınevi, 1996, s.127.

getirmek üzere programlar sunabilmektedir⁹⁷. Seçmen de oy vererek desteklediği siyasi iradenin, yerel yönetimin icrai gücünü ele aldığında seçim öncesinde verdiği vaatleri yerine getirip getirmediğini takip edebilmekte ve etkin bir şekilde denetleyebilmektedir⁹⁸. Buna bağlı olarak gelişen hesap verebilirlik ve şeffaflık anlayışı da kamu yönetimlerinin demokratikleşmesi sonucunu doğurmaktadır.

1.3.3. Ekonomik Nedenler

İktisadın temel varsayımı olan kıt kaynaklara karşılık sınırsız ihtiyaçların bulunduğu tezi kamu yönetimi açısından değerlendirildiğinde, kıt kaynaklarla pek çok hizmetin yerine getirilmesi yükümlülüğü olarak düşünülebilir. Neoklasik teoriye göre iktisadın iki ana temelinin etkinlik ve adaletin sağlanması olduğu kabul edildiğinde, kaynakların etkin dağılması aynı şartlarda daha fazla refah sağlayacak yeni bir dağılım biçiminin olamayacağı anlamına gelir. Marjinal analiz olarak ifade edilen bu nokta üretim faktörlerinin farklı sektörler arasında kaydırılarak daha fazla ürün elde etme imkanının bulunmadığı durumdur⁹⁹. Yerel yönetimler için de kaynakların en etkin şekilde kullanılması hizmetlerin sağladığı marjinal faydanın marjinal üretim maliyetine eşit olduğu böylece kaynak israfının bulunmadığı durum olarak değerlendirilebilir.

Piyasa başarısızlıkları, kaynak tahsisinde etkinliğin sağlanması için kamunun ekonomiye müdahalesinin temel gerekçelerindendir. Eksik rekabet, kamusal mallar, dışsallıklar bu kapsamda değerlendirilebilir¹⁰⁰. Özel malların üretimi piyasa mekanizması yoluyla arz-talep dengesi içinde bir başka deyişle marjinal fayda ile marjinal maliyetin eşitlendiği noktaya kadar devam ettirilir ve optimum kaynak dağılımının sağlandığı bu noktada denge sağlanır. Ancak kamu malları sosyal ihtiyaçları gideren her türlü mal ve hizmet şeklinde tanımlandığı için, kamu mallarının optimal üretim ve tüketim noktası marjinal sosyal faydanın marjinal

⁹⁷ Anadolu Üniversitesi, a.g.e., s.4.

⁹⁸ Bayram Coşkun, **Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar**, Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Üzerine Bir Değerlendirme, 3. bsk., İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2013, s.57.

⁹⁹ Hülya Kirmanoğlu, **Kamu Ekonomisi Analizi**, 2. bsk., İstanbul, Beta Yayınevi, 2009, s.65.

¹⁰⁰ Anadolu Üniversitesi, a.g.e., s.7.

sosyal maliyete eşit olduğu nokta olarak tanımlanabilir¹⁰¹. Özel mallar piyasa içinde etkin biçimde sunulabilmekte ve fiyat mekanizması yoluyla tüketiciler tercihlerini gösterebilmektedirler. Ancak kamusal mallar için sahip oldukları dışlanamıyor olma ve tüketimde rekabetin olmaması özelliklerinden dolayı fiyat mekanizması yoluyla tüketim tercihi belirtilemez. Dışlanamama, kamusal malların toplumun tamamına ve eşit olarak sunulduğu için bedel ödemeyenlerin tüketimden dışlanamaması durumudur. Örneğin sokak lambasından yararlanmada bireylerin dışlanamaması gibi. Tüketimde rekabetin olmaması ise bir kişinin sağladığı faydanın diğer kişilerin faydasını azaltmamasıdır. Yine sokak lambasından yararlanan bir kişinin diğer kişilerin sağladığı faydayı azaltmaması buna örnek olarak verilebilir. Kamusal malların sahip olduğu bu özellikler dikkate alındığında kamusal malların üretim sorunu ortaya çıkmaktadır¹⁰². Planlı ekonominin uygulandığı totaliter ülkelerde devlet erkinin kararıyla kamu malları üretimi yapılabilir. Ancak demokratik ülkelerde kamu malı üretim kararı toplumu oluşturan bireylere aittir. Toplumu oluşturan fertlerin çok farklı arzu ve istekleri olduğu değerlendirildiğinde kamu malı talebinde oybirliğiyle bir karara varılmasının mümkün olmadığı açıktır. Bu durumda demokratik yollarla halkın talep ve isteklerinin karşılanması gerekmektedir¹⁰³. Bu çerçevede yerel nitelik taşıyan kamu mallarının yerel yönetimlerce o bölge halkının çoğunluğunun talebi doğrultusunda yerine getirilmesi kaynakların etkin kullanımını sağlayacaktır.

Dışsallık, herhangi bir iktisadi faaliyetin amaçlananın dışında olumlu veya olumsuz nitelikte sonuçlar meydana getirmesidir¹⁰⁴. Buna göre bir ekonomik birimin kendi faydasını artırmak için aldığı karar, kendisiyle hiçbir organik bağı olmayan başka bir ekonomik birime fayda (pozitif dışsallık) ya da zarar (negatif dışsallık) olarak etki edebilir. Bazı kamusal mal ve hizmetler yarı kamusal nitelik taşımaktadırlar. Bu tür mal ve hizmetler piyasada arz ve talep dengesi içinde üretilme imkanına sahiptir. Ancak yarı kamusal malların sahip oldukları dışsallık özelliğinden dolayı bu nitelikteki malların tamamen veya kısmen kamu tarafından da üretilmesi

¹⁰¹ Orhan Şener, **Kamu Ekonomisi**, 11. bsk., İstanbul, Beta Yayınevi, 2010, s.51.

¹⁰² Nazan Susam, **Kamu Maliyesi**, 1. bsk., İstanbul, Beta Yayınevi, 2015, s.69.

¹⁰³ Binhan Elif Yılmaz, **Maliye**, İstanbul, Der Yayınları, 2015, s.50.

¹⁰⁴ Abuzer Pınar, **Maliye Politikası**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012, s.10.

tercih edilmektedir. Zira bu tür malların üretimi, sadece piyasa mekanizmasına bırakıldığı takdirde üretim marjinal faydanın marjinal maliyete eşit olduğu noktaya kadar yapılacaktır. Oysa bu tür malların sahip olduğu sosyal fayda ve sosyal maliyet eşitliğini sağlayacak ve dışsallıkları içselleştirecek şekilde kamu müdahalesi gerekmektedir¹⁰⁵. Bu çerçevede sahip olduğu dışsallıklar nedeniyle yerel ölçekte belirli bir coğrafi alanda ortaya çıkan yarı kamusal mallar da bulunmaktadır. Bunlara sular idaresi, itfaiye, kanalizasyon hizmetleri örnek olarak verilebilir. Bu durumda yerel nitelik taşıyan ve bu nedenle de kamu müdahalesine ihtiyaç duyulan yarı kamusal mal ve hizmet üretiminin yerel yönetimler tarafından yerine getirilmesi gerek verimlilik gerekse işlemlerin hızı açısından önem arz etmektedir.

1.3.4. İdari Nedenler

Devletin sahip olduğu fonksiyonların özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren artmış ve çok çeşitli alanlarda kamu yönetiminin yer almaya başlamış olması merkezi yönetimlerin idari açıdan zorluklar yaşaması sonucunu doğurmuştur. Sosyal hayatta yaşanan ekonomik, kültürel ve teknik değişiklik nedeniyle artan kamu yükümlülüğü idari alanda etkin ve verimli hizmet sunumunu zorlaştırmıştır¹⁰⁶. Devlet kurumunun, sahip olduğu fonksiyon ve görevlerin kaydettiği artış nedeniyle bu yapının tek bir merkezden yönetilmesi olanaksız hale gelmiştir. Kamunun üstlendiği bu görevleri yerine getirecek birimler arasında sağlıklı iletişim kurabilmek çok güçleşmiş ve yine merkezden alınacak kararlara temel teşkil edecek sağlıklı bilgi akışını sağlamak da zorlaşmıştır¹⁰⁷. Merkezi yönetimin artan iş hacmine bağlı olarak artış gösteren bürokrasi kamu yönetiminin hantallaşmasına ve kırtasiyeciliğin de sorunlar halkasına eklenmesine sebep olmuştur. Merkezi idare tarafından kamu hizmetinin etkin ve verimli bir şekilde yapılamaması merkezi idarenin sahip olduğu bir takım yetki ve sorumlulukların yerel düzeyde kurulan idari kurumlara devredilmesi sonucunu doğurmuştur. Yerel yönetimlerin idari açıdan varoluş nedenleri, merkezi idare tarafından yerine getirilmekte zorlanılan hizmetlerin bir

¹⁰⁵ Orhan Şener, **a.g.e.**, s.87.

¹⁰⁶ Ruşen Keleş, **a.g.e.**, s.50

¹⁰⁷ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.e.**, s.55

bölümünü yine hiyerarşik yönden merkezi idareye bağlı bulunan yerel yönetim kurumları marifetiyle etkin ve verimli bir şekilde yerine getirmektir.

1.4. Yerel Yönetimlerde Özerklik Kavramı

Yerel yönetimlerin seçimle işbaşına gelmeleri, görevlerini herhangi bir dış müdahale olmaksızın kendi organlarıyla yerine getirmeleri ve kendilerine münhasır tüzel kişiliklerinin bulunması, bu kurumlara demokratik ve özerk bir kurum niteliği kazandırmaktadır¹⁰⁸. Yerel özerklik esas itibarıyla yerel demokrasiyle eşanlamlıdır zira demokratik hakların ve yerel yönetim anlamında takdir yetkisinin karşılığı yerel özerkliği ifade etmektedir¹⁰⁹. Bu çerçevede yerel özerklik, yerel yönetimlerin kamu hizmetlerini yerine getirirken sorumluluk alma ve kendi tercihleri doğrultusunda hareket edebilme özgürlüğüne sahip olmalarıdır¹¹⁰. Yönetim ilişkileri yönünden yöneten ile yönetilen arasındaki keskin çizginin kaybolduğu demokratik devlet anlayışının sonucu olarak ortaya çıkan yerinden yönetim ve yerindenlik (subsidiarite) ilkeleri, yerele ait hizmetlerin yerine getirilmesinde yerel halkın, yerele ait imkan ve araçlarıyla önceliklerini tercih edebilmelerini ifade etmektedir¹¹¹.

ABD İdarelerarası İlişkiler Komisyonu'nun 1993 yılında yayınladığı rapora göre, yerel özerklik kavramı, 4 temel unsuru içermektedir [Advisory Commission on Intergovernmental Relations (ACIR), 1993]. Bunlardan birincisi, yerel yönetimlerin kendi organizasyon ve yönetim yapılarını oluşturabilmeleridir. İkincisi, yerel yönetimlerin ifa edecekleri fonksiyonlara kendi karar organları aracılığıyla karar verebilmeleridir. Üçüncüsü, gelirler, harcama ve borçlanma konusunda yerel yönetimlerin merkezi yönetimden bağımsız hareket edebilmeleridir. Dördüncü ve son unsur ise, yerel yönetimlerin kendi personelini seçme, personelinin çalışma

¹⁰⁸ Ruşen Keleş, **a.g.e.**, s.54

¹⁰⁹ Lawrence Pratchett, "Local Autonomy, Local Democracy and the New Localism", February 2004, s.362, (Çevrimiçi) <https://www.researchgate.net/publication/4779998>, 04 Haziran 2017.

¹¹⁰ Alptekin Aktalay, **a.g.e.**, s.110

¹¹¹ Zerrin Toprak, **a.g.e.**, s.41

koşullarını belirleyebilme, personel sayısı ve niteliği konusunda özgürce hareket edebilmeleridir¹¹².

Avrupa Konseyi'nde Ocak 1957'de toplanan Yerel Yönetimler Konferansı'nda, yerel özerklik ilkesi aşağıda gösterilen ilkeler biçiminde özetlenmiştir¹¹³.

1. Yerel özgürlüklere saygı gösterilmesi,
2. Yerel yaşamın özgül ve partilerüstü niteliğinin korunması,
3. Devletle komünler arasındaki ilişkinin düzenlenmesi,
4. Komün maliyesinin özerkliği,
5. Gerçek bir komün bilicinin geliştirilmesi.

Avrupa Konseyi'nce kabul edilen Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın üçüncü maddesinde, yerel özerklik kavramı, “yerel yönetimlere kanunlarla belirlenen sınırlar çerçevesinde, kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel halkın çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkı ve imkânı tanınması” şeklinde ifade edilmektedir¹¹⁴. Yerel özerklikle ilgili çalışmalar ve ülke uygulamaları incelendiğinde yerel özerkliğin üç boyutunun olduğu görülmektedir. Bunlar siyasi özerklik, idari özerklik ve mali özerkliktir.

1.4.1. Siyasi Özerklik

Siyasi özerklik çoğunlukla federal devletlerde, anayasa tarafından yerel birimlere tanınan belirli statülere dayanan bir yönetim şeklidir. Siyasi özerklik yerel birimlerin kendilerini ilgilendiren alanlarda kanun yapma ve bağımsız davranma hakları olarak tanımlanabilir¹¹⁵. Siyasi özerkliği bağımsızlık olarak algılamamak gerekir. Siyasi özerkliğe sahip idareler, sadece sorumlu oldukları bölgelerde büyük

¹¹²Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, “Yerel Yönetimler ve Mali Özerklik: Türkiye ve OECD Ülkelerinin Karşılaştırmalı Analizi”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Haziran 2009, C.12, S.21, s.262.

¹¹³Ruşen Keleş, *a.g.e.*, s.54

¹¹⁴Ülkemiz 21.05.1991 tarih ve 20877 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 3723 Sayılı Kanun ile bu şartı kabul etmiş ancak bazı maddelerine çekince koymuştur.

¹¹⁵Firdevs Koç, Ahmet Yatkın, “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye’de Yerel Özerklik Tartışmaları”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, December 2012, V.5, I.8, s.1281.

oranda karar ve hareket serbestisine sahiptirler. Buna karşılık egemenlik yetkisi devlete aittir ve uluslararası ilişkilerde merkezi yönetimin etkinliği daha fazladır¹¹⁶. Özerklik, sahip olunan idari mekanizmalarla kendine ait işleri yerine getirme ve yönetme yetkisinin yerel bir birime devredilmesidir. Bu yetki sadece idari işlerle ilgiliyse idari özerklikten, siyasi alanı da içine alıyorsa siyasi özerklikten bahsedilebilir¹¹⁷.

Federatif özerklik ise kuruluşundan itibaren tüm federe devletlerin kendi varlığından aldığı özerklik hakkının korunmasıdır. Bu yönüyle federatif özerklik siyasi ve idari özerklikten daha geniş bir anlamı içermektedir¹¹⁸. Federatif özerklik yasama ve yargı erklerini de kapsamına almakta buna karşın yerel özerklik sadece belli alanda yasama yetkisini ihtiva ederken yargılama yetkisi ve egemenlik hakkı tamamen merkezi idareye ait bulunmaktadır¹¹⁹. Siyasi özerklik, siyasi erkin merkezi yönetimle yerel yönetimler arasında bölüşüldüğü ve yerel yönetimlerin merkezi yönetim karşısındaki pozisyonunun, gücünün ve direncinin buna göre belirlendiği yönetim şeklidir¹²⁰. Bu noktada yasama, yürütme ve yargı alanındaki kuvvetlerin paylaşım derecelerine bağlı olarak devlet sistemi isimleri de değişmektedir. Buradaki en temel ayrım üniter devlet sistemi ve federal devlet sistemi olarak kendisini göstermektedir¹²¹.

1.4.2. İdari Özerklik

İdari özerklik, seçimle işbaşına gelmiş bulunan yerel yönetimlerin merkezi idarenin etkisi olmaksızın idari karar alma ve görev yapacak organlarını özgür bir

¹¹⁶ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.m.**, s.263

¹¹⁷ Abdullah Çelik, “Yerel Özerklik Açısından 5393 Sayılı Kanun’un Genel Bir Değerlendirilmesi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2013, C:18, S.1, s.19.

¹¹⁸ Firdevs Koç, Ahmet Yatkın, **a.g.m.**, s.1281.

¹¹⁹ Fatma Okur, Ahmet Burhan Çakıcı, “Küreselleşme Sürecinde Yerelleşme ve Yerel Demokrasi”, **Uluslararası Sosyal Bilimler E-Dergisi**, Ocak 2007, S.11, s.7, (Çevrimiçi) <http://akademikbakis.org/eskisine/sayi11/makale/fatmaokur.pdf>, 5 Haziran 2017.

¹²⁰ Mehmet Zahid Sobacı, **Türkiye’nin Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartına Uyum: Özerklik Miti**, Seta Vakfı Yayınları, Nisan 2015, S.120, s.10, (Çevrimiçi) http://file.setav.org/Files/Pdf/20150403121644_turkiyenin-avrupa-yerel-yonetimler-ozerklik-sarti%E2%80%99na-uyumu-ozerklik-miti-pdf, 5 Haziran 2017.

¹²¹ Firdevs Koç, Ahmet Yatkın, **a.g.m.**, s.1282.

şekilde kendilerinin belirleyebilme hak ve yetkilerinin bulunmasıdır¹²². Özerk bir mahalli idare kesin karar alma yetkisine sahip olmalıdır. Özerk bir idarenin aldığı kararların üst makamların iznine veya merkezi idarenin onayına bağlı olmaması gerekir. Yine yerel yönetimlerin sorumlu personelinin merkezi idarenin etki alanında bulunmaması gerekmektedir. Merkezi idare, yerel yönetimlerin sorumlu personelini azletmek veya kendi takdirine göre atama yapmak yetkisine sahip bulunursa, yerel yönetimler merkezi idarenin yetki genişliğine sahip taşra teşkilatları durumuna düşmüş olacaklardır¹²³.

İdari vesayet yönünden değerlendirildiğinde, yerel yönetimlerin idari vesayet denetimi kapsamına yerel yönetimlerin kararları, işlem ve eylemleri, organları ve personeli girmektedir¹²⁴. T.C. Anayasası'nın 127'nci maddesinde, "Merkezi idare, yerel yönetimler üzerinde, yerel yönetimlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunla belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir" denilmek suretiyle bu yetkinin ne olduğunu, amacını, şartlarını ve kanunla yapılması gerektiğini belirtmiştir. Vesayet yetkisi; genel vesayet denetimi, önleyici vesayet denetimi ve yerine geçme olarak da kullanılabilir. Genel vesayet denetiminde, vesayet makamı, kanuna ya da kamu yararına aykırı gördüğü yerel kararları bozabilir. Önleyici vesayet denetiminde, yasalarda açıkça belirlenen konularda, yerel kararların uygulamaya konulabilmesi için vesayet makamından ön izin alınması ya da kararların onaylanması gerekebilir. Yerine geçmede ise vesayet makamları, yerel yönetimlerin yasal görevlerinden kaçınmaları durumunda, onların yerine geçerek görevleri onlar adına yerine getirirler¹²⁵. Öğretide idari vesayet kavramının amacı konusunda büyük oranda fikir birliği bulunmaktadır. Buna göre idari vesayet'in temel amacı devletin menfaatlerini ve birliğini korumak, farklı idari kurumlar tarafından uygulanacak politikalarda uyumu sağlamaktır. Meseleye yerel yönetimler açısından bakıldığında ise yerel halkın yerel yönetim kurumlarının keyfi işlem ve eylemlerine

¹²² Abdullah Çelik, **a.g.m.**, s.21.

¹²³ Nuri Tortop, 'v.d.', **A.e.**, s.93

¹²⁴ Firdevs Koç, Ahmet Yatkin, **a.g.m.**, s.1280.

¹²⁵ Zişan KORMAZ, "Yerel Yönetimler'de Özerklik ve İdari Vesayet Denetimi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009, s.42.

karşı korunması, muhtemel bir yetkinin kötüye kullanımının veya kamu kaynaklarının ve hizmet edilen halkın çıkarlarının, ihmalkarlık veya ehliyetsizlik gibi nedenlerle zarara uğratılmasının veya tehlikeye sokulmasının önlenmesidir¹²⁶.

Yerel özerkliğin sağlanması yaklaşımları, merkezi-yerel ilişkilerin anayasal ve yasal olarak anlaşılmasına dayanır. Bu yaklaşım konuyla ilgili klasik siyaset bilimi perspektifini temsil eder ve yerel otoritelerin merkezi idareden aldığı takdir yetkisine göre yerel özerkliği tanımlar¹²⁷. Buna göre yerinden yönetim modelinin bir gereği olarak yerel yönetimler özerk kuruluşlar olmalarına rağmen, yerel yönetim birimleri hiçbir şekilde tam bağımsız ve devletin egemenlik hakkını yok sayacak şekilde hareket edemezler. Bu çerçevede yerel özerkliğin sınırsız ve mutlak olmaması, yerel yönetimlere aynı çatı altında bulundukları devletin amaçları doğrultusunda hareket etme sorumluluğu getirir¹²⁸. Bu bağlamda yerel özerkliğin koşulları siyasal açıdan devletin birliğini ve bütünlüğünü tehdit eder hale gelmemelidir. Merkezi yönetim-yerel yönetim arasındaki politik ve idari ilişkinin çeşitli yönlerine işaret eden bu durum, söz konusu yönetim seviyeleri arasındaki ilişki biçimi, kontrol araçları, sorumluluk ve yetki paylaşımını içermektedir. Başka bir deyişle, merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkilerinin temelinde yerel yönetimlere ne derece özerklik tanınacağı veya tanınması gerektiği sorusu yer almaktadır¹²⁹. Özerklik ve/veya idari vesayet ne ölçüde uygulanacağı, ülkelerin yerel yönetimleri algılayış biçimlerine göre farklılık göstermektedir. Günümüz çoğulcu demokrasilerinde hâkim anlayış, yerel özerkliğin temin edilmesi, idari vesayet de kaldırılarak yerine hukuka uygunluk denetiminin getirilmesidir¹³⁰.

1.4.3. Mali Özerklik

Mali özerklik en geniş manada gelir toplama ve harcama yapma konusunda merkezi yönetimlerden yerel yönetimlere siyasal sorumlulukların devri şeklinde

¹²⁶ Bayram Coşkun, “Türkiye’de İdari Vesayet Denetimi ve Yerel Yönetimlerin Özerkliği”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Mayıs 1996, C.5, S.3, s.37.

¹²⁷ Lawrence Pratchett, **a.g.m.**, s.363.

¹²⁸ Bayram Coşkun, “Türkiye’de İdari Vesayet Denetimi ve Yerel Yönetimlerin Özerkliği”, s.43.

¹²⁹ Mehmet Zahid Sobacı, **a.g.e.**, s.10.

¹³⁰ Firdevs Koç, Ahmet Yatkın, **a.g.m.**, s.1280.

tanımlanabilir¹³¹. Özerklik, yönetim metodu yönünden idarelere etkin karar almaları ve kamu menfaatine en uygun hizmetlerin verilebilmesi için tanınmış bir statüdür¹³². Özerk bir yerel yönetimin taşınması gereken özellikler, yerel yönetimin karar alma ve uygulama serbestisi olan bağımsız organlarının olması, yönetimler arasında dengeli görev ve gelir dağılımının olması ve her şeyden önemlisi mali kaynaklara ve harcama yetkisine sahip olması gerekliliğidir. Kamu hizmetlerinin, merkezi yönetim ile yerel yönetimler tarafından birlikte gerçekleştirilmesi genel kabul gören bir yaklaşımdır¹³³. Söz konusu hizmetlerin merkezi yönetimin yanı sıra yerel yönetimler tarafından da gerçekleştirilebilmesi için yeterli mali kaynakların da yerel yönetim kuruluşlarına bırakılması gerekmektedir.

Belirli bir coğrafi alanda yaşayan halkın, yerel ve ortak nitelikteki ihtiyaçlarını gidermek amacıyla oluşturulan ve karar organları halk tarafından seçilen yerel yönetim birimlerinden en önemlisi belediyelerdir¹³⁴. Ülkelerin siyasi yapılanmasına bağlı olarak kamu yönetimi alanındaki rolü değişiklik gösterebilen belediyeler; halkın kendisini yöneten birimleri bizzat seçmesi sebebiyle demokrasinin hayata geçirilmesinde büyük önem arz eden kurumlardır.

Yerinden yönetim anlayışının gelişmesine paralel olarak kamu mali yönetiminin benimsediği temel ilkeler, yerel nitelikli hizmetlerin topluma sunulması amacıyla kurulan belediyelerin hizmet sunumunu etkinlikle gerçekleştirmesi yönünden büyük önem arz etmektedir. Bu ilkeler, yerindenlik (subsidiarity) başta olmak üzere, mali saydamlık, performans yönetimi ve katılımcılık olarak sıralanabilir¹³⁵. Yerinden yönetim ilkesinde merkez, idari yetkilerinden bazılarını kendine bağlı olmayan kamu tüzel kişilerine devreder. Bu yolla bazı kamu hizmetleri yerinden ve halka en yakın birimler tarafından yerine getirilir. Merkezi idare belli bir özerkliğe sahip bu kamu tüzel kişilerinin faaliyetlerini belirli yöntemlerle kontrol

¹³¹ Betül Hayrulloğlu, “Anayasal İktisat Teorisi Perspektifinden Yerel Mali Özerklik”, **Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, 2016, C.23, S.2, s.340.

¹³² İrfan Türkoğlu, “Yerel Yönetimlerin Mali Özerkliği”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, s.42, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/214037>, 1 Aralık 2017.

¹³³ Abdurrahman Akdoğan, **a.g.e.**, s.412.

¹³⁴ Esra Siverekli Demircan, “Yeni Ekonomik Düzendeki Küreselleşme Yerelleşme Bağlamında Belediyelerde Yeni Mali Yönetim Anlayışı”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Temmuz-Aralık 2007, S.29, s.136.

¹³⁵ Esra Siverekli Demircan, **a.g.m.**

eder¹³⁶. Mali saydamlık, hizmet sunumunda gerekli olan kaynakların elde edilmesi ve kullanımının kamuoyunun bilgisine açık olmasını ifade ederken, performans yönetimi ilkesi, yönetimde etkinliğin sağlanması için öngörülen performans odaklı yönetim anlayışının benimsenmesini ifade etmektedir¹³⁷. Katılımcılık ilkesi ise gerek yönetim açısından gerekse mali açıdan halkın karar alma süreçlerine belirli yollarla dahil edilmesini öngören kamu yönetiminin temel ilkelerini oluşturmaktadır¹³⁸. Bu temel ilkeler çerçevesinde; belediyelerin mali yönetim anlayışlarının dünyadaki siyasal ve iktisadi gelişmelere uyumu söz konusu olabilecektir.

Yerel düzeyde demokratikliğin sağlanması yerel yönetimlerin özerkliği ile mümkündür. Yerel yönetimlerin özerkliği ise idari özerklik yanında mali özerklik şartlarının da sağlanması ile gerçekleşebilir. Yerel yönetimlerin gerçek anlamda özerk yapıya kavuşmaları mali yönden tamamen merkezi idareye bağlı olmamalarına bağlıdır¹³⁹. Bu çerçevede yerel yönetimlerin görevlerini yerine getirebilmeleri için ihtiyaç duydukları finansmanı sağlayabilecek gelir kaynakları ile donatılmaları ve bu gelirleri serbestçe toplayıp tasarruf etme hakkına sahip olmaları gerekmektedir. Aksi durumda mali özerklikle desteklenmemiş bir idari özerklik için yerel özerklikten söz etmek mümkün olmayacaktır. Dünya Bankası yayınlarında mali özerklik farklı boyutlarıyla ele alınmaktadır. Bu yayınlarda mali özerklik üç yönlü bir bakış açısıyla değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmeyi oluşturan öğeler; yetki devri, yetkilendirme ve yetki genişliği şeklindedir. Yetki devri; merkezi yönetimin vergilerin arttırılması ve bütçe harcamalarının belirlenmesi gibi bazı egemenlik haklarını yerel yönetimlere devretme sürecidir. Yetkilendirme; merkezi yönetimin bazı sorumlulukları yerel yönetimlere devretmesidir. Yetki genişliği ise merkezi yönetimin bölgesel birimlere belli hizmetler için sorumluluk vermesidir¹⁴⁰. Dünya Bankası'nın üç boyutta değerlendirdiği mali özerkliği oluşturan şartlara bakıldığında,

¹³⁶ Tülin Çağdaş, "Türkiye'de Yerel Yönetimlerde İdari Özerklik", **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2011, C.30, S.1, s.393.

¹³⁷ Esra Siverekli Demircan, **a.g.m.**, s.100

¹³⁸ Esra Siverekli Demircan, **a.g.m.**

¹³⁹ İbrahim Güray Yontar, Mehmet Dağ, "Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Çerçevesinde Türkiye'de Mali Özerklik", **Uluslararası Yönetim, İktisat ve İşletme Dergisi**, 2014, C.10, S.21, s.150.

¹⁴⁰ R. Kutlu Korlu, Özhan Çetinkaya, "Türkiye'deki Belediyelerin Mali Özerkliğinin Öz Gelirler Bağlamında Analizi ve Değerlendirilmesi", **Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi**, 2015, C.3, S.4, s.96.

farklı seviyelerde de olsa merkezi idareden bağımsız bütçe ve planlama yapabilmek ve kendi öz gelirlerine sahip olabilmek mali özerkliğin en önemli ölçütleridir.

1.5. Yerel Yönetimlerde Mali Özerklik

Mali özerklik yerel yönetimlerin çeşitli şekillerde kendi kaynaklarını oluşturabilmelerini, sahip oldukları gelir ve varlıkları faaliyet amaçlarına uygun olarak kullanabilmelerini, kendi gelir ve giderlerini öngörmek ve dengelemek için bütçe yapabilmelerini, gerektiğinde dış kaynak kullanımı yapabilmelerini ifade etmektedir¹⁴¹. Günümüzde görev ve sorumluluk alanları genişleyen özellikle belediyeler olmak üzere yerel yönetim birimlerinin üstlendikleri görevleri etkin bir şekilde yerine getirebilmeleri için görevleriyle orantılı gelir kaynaklarına sahip olmaları önemli bir gerekliliktir¹⁴². Bu çerçevede kamu yönetiminin yerine getirmesi gereken bazı yükümlülükler bulunmaktadır. Bunlar mali özerklik olarak ifade edilen kamusal durumun koşulları olarak nitelendirilebilir.

1.5.1. Mali Özerkliğin Koşulları

Yerel yönetimlerin varlıklarını sürdürebilmeleri ve görevlerini yerine getirebilmeleri için sürekliliği olan gelir kaynaklarına sahip olabilmeleri gerekmektedir. Ancak çoğunlukla merkezi idare, verimli ve gelir artışına karşı esnek gelir kaynaklarını kendi tasarrufunda tutmaktadır. Yerel yönetimlere ise, vergi matrahı kısıtlı, toplanması güç, esneklikten yoksun, verimliliği düşük ve yerel hizmetleri karşılamada yeterli olmaktan uzak gelir kaynakları bırakılmaktadır¹⁴³. Yerel yönetimlerin yeterli mali kaynaklarla donatılmaması, yerel ölçekte kamu hizmeti sunan bu birimlerin görevlerini yerine getirirken aksamalara neden olmaktadır. Halkın kolaylıkla ve doğrudan iletişim kurabildiği, yönetime katılım yönünden yurttaşların görece olarak daha fazla imkana sahip olduğu yerel yönetimlerin mali yönden yetersiz kalması, kamuoyunun devlet algısına zarar vermekte başka bir ifadeyle seçmenin devlete bakışında kendisini değersiz

¹⁴¹ Haluk Egeli, Funda Diril, Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Mali Özerklik ve Vergilendirme Yetkisi, **Sayıştay Dergisi**, Ocak-Mart 2012, S.84, s.27.

¹⁴² Ülkü Arıkoğlu, “Türkiye’de Belediyelerin Gelir Yapısı: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2016, C.13, S.33, s.277.

¹⁴³ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.m.**, s.264

hissetmesine sebep olabilmektedir. Bu bağlamda mali özerkliğin sağlanmasında idari ve iktisadi koşulların mevcudiyetinden bahsedebiliriz.

1.5.1.1. İdari Koşullar

Mali özerkliğin idari koşulları ile kamu hizmetlerinin sunumuna ilişkin sorumluluk halka daha yakın olan yerel birimlere bırakılacağından, seçmen demokratik haklarını kullanma konusunda daha fazla serbestliğe sahip olacaktır. Seçmenin kendisini doğrudan ilgilendiren konularda daha fazla söz sahibi olması hizmetleri sunan birimleri daha yakından denetlemesini de beraberinde getirecek ve yerel yöneticileri daha sorumlu davranmaya zorlayacaktır¹⁴⁴. Bu çerçevede mali özerkliğin idari koşulları yerel yönetimlerin ayrı tüzel kişiliklere sahip olması, seçilmiş organlarının bulunması ve vesayet denetiminin yerel özerkliği zedelememesi olarak sayılabilir.

1.5.1.1.1. Ayrı Tüzel Kişiliklerinin Bulunması

Devletin amaçlarıyla araçları arasındaki ilişki yakından incelendiğinde, kamu kesiminin amaçlarına ulaşmak için kullanacağı araçlardan bir kısmının sınırlı etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu tür araçlarda devlet tarafından yapılacak herhangi bir değişiklik kamu kesimi amaçları bakımından ancak sınırlı etkiye sahip olabilmektedir. Bu tür değişiklikler tüm ülke sathında değil ancak sınırlı bir bölgede veya ilgili yörede hissedilebilmektedir¹⁴⁵. Buna karşılık devletin diğer birtakım araçlarda yaptığı değişiklikler makro seviyede bir başka ifadeyle tüm ülkede etkili olmakta ve kamu kesiminin daha fazla veya daha geniş kapsamlı amaçları üzerine yayılan sonuçlar doğurmaktadır. Devletin amaçlarıyla araçları arasındaki bu ilişki iki temel örgütlenme seçeneğinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Merkeziyet ve adem-i merkeziyet olarak adlandırılan bu kavramlar devlet içinde görev ve yetkilerin paylaşımıyla ilgili iki farklı anlayışı ifade etmektedir. Merkezi yönetim, kamu gücünün merkezde toplanmasını, kamu hizmetlerine ilişkin kararların merkezi idare tarafından alınmasını ve uygulamaların merkezde bulunan görevliler tarafından

¹⁴⁴ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.m.**, s.264

¹⁴⁵ Özhan Uluatam, **Kamu Maliyesi**, Ankara, İmaj Kitabevi, 2012, s.66.

yerine getirilmesini öngörmektedir¹⁴⁶. Adem-i merkeziyet olarak yönetim biliminde kullanılan yerinden yönetim kavramı ise kamu kesiminin amaçları bakımında bir kısım araçların yerel yönetimler marifetiyle kullanılmasını ifade etmektedir. Adem-i merkeziyet veya yerinden yönetim, yasalar uyarınca oluşturulmuş yönetim organlarının, yine yasalar çerçevesinde merkeze bırakılmış olanlar dışındaki bir kısım görevleri yerine getirebilmeleri için tüzel, siyasal ve mali birtakım yetkilerle donatılmalarıdır¹⁴⁷. Bu çerçevede bazı kamu hizmetleri merkezi idare hiyerarşisi dışında kalan kamu tüzel kişileri tarafından yerine getirilmektedir. Bu birimlere kimi ülkelerde komün (commune, collective locale) adı verilmektedir¹⁴⁸. Türkiye’de ise yerel yönetim birimleri belediyeler, il özel idareleri ve köy tüzel kişiliklerinden oluşmaktadır.

1.5.1.1.2. Seçilmiş Organlarının Bulunması

Yerel yönetimlerde özerklik anlayışının ilke olarak kabul edilmesi, yerel yönetim birimlerin görev ve sorumluluklarını yerine getirirken merkezi idareden bağımsız hareket edebilme ve merkezi idareye ihtiyaç duymadan kendini idare edebilme kapasitesiyle açıklanmaktadır. Diğer yandan mali özerklik, yerel yönetimlerin sunacağı hizmetleri belirleme ve vergilendirme yapabilme hakkını içermektedir. Kamu kesiminin yapacağı hizmet sunumunun belirlenmesi ve vergi salınmasına ilişkin işlemlerin meşru bir zeminde gerçekleşmesi bu belirlemeyi yapacak karar organlarının seçimle işbaşına gelmiş olmasıyla sağlanabilir¹⁴⁹. Türkiye’de yerel yönetim birimleri olarak kabul edilen belediyeler, il özel idareleri ve köy tüzel kişiliklerinin en belirgin özelliği yönetim organlarının doğrudan halkoyuyla seçilmesidir¹⁵⁰.

¹⁴⁶ R.Cengiz Derdiman, **a.g.m.**, s.66

¹⁴⁷ Ruşen Keleş, **a.g.e.**, s.23

¹⁴⁸ Mustafa Dönmez, **a.g.m.**, s.155

¹⁴⁹ Bayram Coşkun, Başak Koyuncu, **Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar**, Yerel Yönetimler ve Yerel Özerklik: Modeller ve Uygulamalar, 3. Baskı, İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2013, s.365.

¹⁵⁰ Demet Özdenkoş, **a.g.m.**, s.79.

1.5.1.1.3. İdari Vesayet Denetiminin Mali Özerkliği Zedelememesi

Yerel özerklik kavramı, siyasal anlamda bağımsızlık veya egemenlik kavramları ile eşanlama sahip değildir¹⁵¹. Bağımsızlık özerklikten farklı bir kavramdır. Esas itibarıyla özerklik yerel yönetimlerin kendi görevlerini, merkezi idarenin müdahalesi olmaksızın ve kendi olanaklarıyla yerine getirebilmeleridir¹⁵². İdari vesayet kavramı yerel özerklik kavramıyla bağdaşmayan bir kavramdır. İdari vesayet, yerel yönetimlerin yetkilerini kullanırken merkezi yönetim tarafından kısıtlama getirilebilmesini ifade eder. Türkiye’de yerel yönetimler bakımından önemli konulardan biri, idari vesayet yetkisinin yasalarda ağırlıklı olarak yer bulmasıdır¹⁵³. Örneğin belediye meclisinin aldığı pek çok kararın geçerli olabilmesi için mülki idare amirinin onayına ihtiyaç vardır. 1982 Anayasası’nda merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki denetim yetkisi yoruma açık bir şekilde yazılmıştır. Anayasa’nın 127’nci maddesinin 5’inci fıkrasıyla¹⁵⁴ merkezi idareye tanınan vesayet hakkı “mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun”, “kamu görevlerinde birliğin sağlanması”, “toplum yararının korunması”, “mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması” gibi çok muğlak ifadeler içeren ve esasen çok geniş bir yetkidir¹⁵⁵. Bu tür kısıtlamalar hedeflenen amacın tam aksine hizmet etkinliğini olumsuz yönde etkilemekte ve toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanmasını sağlayamamaktadır. Bu bağlamda esas olanın mali özerkliği zedelemeyen ve ancak istisnai bir durum olarak görülmesi gereken idari vesayet denetimi uygulamasının kabulüdür.

¹⁵¹ Abdullah Çelik, **a.g.m.**, s.20.

¹⁵² Ruşen Keleş, **a.g.e.**, s.54.

¹⁵³ Fırdevs Koç, Ahmet Yatkın, **a.g.m.**, s.1289.

¹⁵⁴ “18/10/1982 tarihli ve 2709 Kanun numaralı T.C. Anayasası;

Mahalli İdareler

Madde 127-Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir.”

¹⁵⁵ Bayram Coşkun, “Türkiye’de İdari Vesayet Denetimi ve Yerel Yönetimlerin Özerkliği” s.37.

1.5.1.2. İktisadi Koşullar

Mali özerklik daha fazla hesap verilebilirliği sağlamakta, seçimle işbaşına gelenleri toplanan vergiler yönünden daha hassas davranmaya zorlamakta, yurttaşları ise alınan hizmetlere karşı daha bilinçli hareket etmeye yöneltmektedir. Ayrıca mali özerkliğin sağlanması vergilerin tahsilinde, mükellefin gönüllü uyumunda, yönetimde şeffaflığın sağlanmasında, gelirlerin öngörülmesinde ve bütçenin hazırlanmasında işlemlerin daha etkin bir şekilde yerine getirilmesine imkan vermektedir¹⁵⁶. Bu çerçevede mali özerkliği iktisadi koşulları vergilendirme yetkisi, harcama yapma, bütçe hazırlama ve borçlanma olarak sayılabilir.

1.5.1.2.1. Vergilendirme Yetkisi

Vergi, kamu hizmetlerinin finansmanını sağlamak için gereken kaynakları oluşturmak ve bazı ekonomik ve sosyal amaçları gerçekleştirmek üzere, egemen kamu otoritesi tarafından kişilerden kamu gücüne dayanılarak alınan paydır¹⁵⁷. Kural olarak vergilendirme yetkisi, egemenlik gücüne sahip tek kuruluş olan devlete aittir. Devlet, ilgili yasal kuruluşları aracılığıyla vergi ile ilgili gerekli düzenlemeleri yapar¹⁵⁸. Kamu hizmetlerinin başarılı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için devlet, vergilendirme yetkisini belirli ölçüler dahilinde diğer kamu kuruluşlarına devredebilir¹⁵⁹. Bu hükümler hakkının devri olmayıp gerek mali ve gerekse idari vesayet merkezi idarenin elindedir. Vergilendirme yetkisi, devlet otoritesinin ülkesi üzerindeki egemenliğine dayanarak vergi alma konusunda sahip olduğu hukuki ve fiili güç olarak tanımlanmaktadır¹⁶⁰. Bu yetki, devletin mali alanda sürdürdüğü egemenliğin içerdiği yetkilerin en önemlilerinden birisidir. Bu kapsamda yetkinin sahibi olan devlet bu yetkiyi, uygun gördüğü sınırlar dahilinde yerel yönetimlere devredebilir. Yerel yönetimler kendilerine devredilen yetki sınırları içerisinde

¹⁵⁶ Ayşe Güner, “Mali Özerklik Çerçevesinde Yerel Yönetimlerin Gelirleri Üzerine Bir Değerlendirme”, Türkiye Maliye Sempozyumu, **Türkiye’de Yeniden Mali Yapılanma, Pamukkale Üniversitesi İİBF**, Maliye Bölümü, 2005, s.221.

¹⁵⁷ S. Ateş Oktar, **Vergi Hukuku**, 9. bsk., İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2013, s.4.

¹⁵⁸ Mualla Öncel, Ahmet Kumrulu, Nami Çağan, **Vergi Hukuku**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012, s.33.

¹⁵⁹ Abdurrahman Akdoğan, **a.g.e.**, s.135.

¹⁶⁰ Murat Ali Dulupçu, v.d., “Yerel Yönetimlerin Vergilendirme Yetkisine İlişkin Değerlendirmeler”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2014/2, S.20, s.30.

kalmak suretiyle yerel hizmetleri ifa etmek üzere vergi ve benzeri mali yükümlölükler getirebilmektedir¹⁶¹. Yerel idareler kendilerine devredilen vergilendirme yetkisi ölçüsünde mali özerkliğe sahip olurlar.

Vergilendirme yetkisinin sınırları demokratik hukuk devletlerinde verginin yasallığı ilkesi uyarınca belirlenmektedir. Verginin yasallığı ilkesi, keyfi ve takdiri uygulamaları önleyecek ilkelerin anayasa ve yasada yer bulmasını sağlayan ve bireyi devlete karşı koruyan temel bir ilkedir¹⁶². Devletler verginin yasallığı ilkesi çerçevesinde vergilendirme yetkisinin merkezi idareyle yerel idareler arasındaki paylaşımı konusunda çeşitli düzenlemeler yapabilirler.

1.5.1.2.2. Harcama Yapma

Yerel yönetimlerin harcama sorumluluklarının belirlenmesi idareler arası mali ilişkilerin önemli bir başlığını oluşturmaktadır. Harcama sorumluluklarının saptanmasında etkinlik ilkesinin belirleyici olması beklenir¹⁶³. Merkezi idare büyük ölçekli hizmetleri düşük maliyetle sunabilmesine karşın farklı bölgelerdeki bireylerin tercihlerine ve yerel şartlara uygun hizmet sunamama, kırtasiyecilik, kaynak israfı ve zaman kaybı gibi sorunlara yol açmaktadır. Belirli bir hizmet için ayrılan kaynakların kullanım oranının tam kapasiteye yaklaşmadığı durum, kaynaklarda atıl kapasite bırakılmasına sebep olacaktır. Merkezi idare tarafından kamu hizmeti sunumunda kaynak istihdamı tam kapasiteye yaklaşmadığı müddetçe, hizmet sunumunun yerel yönetimlerce yapılması atıl kapasite sorununa çözüm olabileceği gibi tüketici tercihleri yönünden de daha tatminkar sonuçlar alınmasını sağlayabilir. Bu yönüyle yerel yönetimlerin harcama yapma yetkisinin bulunması, mali özerklik bakımından zorunlu bir iktisadi koşuldur.

1.5.1.2.3. Bütçe Hazırlama

Bütçenin tarihi gelişiminde bütçe hakkı parlamentoların kamu gelirleri ile kamu harcamaları üzerinde tam yetkiye sahip olduklarının kabul edilmesiyle ortaya

¹⁶¹ Abdurrahman Akdoğan, **a.g.e.**, s.135.

¹⁶² Gülsen Güneş, **Verginin Yasallığı İlkesi**, 2. bsk., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2008, s.12

¹⁶³ Anadolu Üniversitesi, **a.g.e.**, s.22

çıkmıştır. Bu bağlamda bütçe tarihi ülkelerin kaydettiği demokratik gelişmeye bağlı olarak gelişme göstermiştir. Kamu hizmetlerinin cinsi ve tutarı ile bu hizmetler için kullanılacak kamu kaynakları hakkında karar verme yetkisi bütçe hakkıdır¹⁶⁴. Tanımdan da görüleceği üzere bütçe hakkı, toplumsal ihtiyaçlar, bunları karşılayacak kaynaklar ve karar yetkisinin kullanılması olmak üzere üç unsurdan oluşmaktadır. Bu üç unsur değerlendirildiğinde, bunların toplum hayatını ilgilendiren karar ve tercihler içerdiği ve bu yönüyle siyasi bir nitelik taşıdığı açıktır¹⁶⁵. Bu siyasi niteliği nedeniyle bütçe hakkı tarihin her döneminde egemenlik hakkının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Belirli bir dönemdeki gelir ve gider tahminleri ile bunların uygulanmasına ilişkin kuralları düzenleyen belgeler mali terminolojide bütçe olarak tanımlanmaktadır¹⁶⁶. Türkiye’de 10 Aralık 2003 tarihinde kabul edilen 5018 sayılı Kanun ile bütçe türleri, uluslararası standartlarda benimsenen biçimde yeniden tanımlanmış ve sınıflandırılmıştır. 5018 sayılı Kanun’a göre “mahalli idare bütçesi”, mahalli idare kapsamındaki kamu idarelerinin bütçesidir.

Yerel yönetimler bütçenin hazırlanması, uygulanması diğer mali işlemler bakımından 5018 sayılı Kanun saklı kalmak kaydıyla kendi kanunlarındaki hükümlere tabidirler. Yerel yönetim bütçelerinin yürürlüğe girmesinde ve işlemlerin aklanmasında yasama organının onayı gerekmektedir mahalli idare meclisinin onayı yeterlidir. Bu yönüyle yerel yönetimlerin kendi bütçelerini yapabilmesi kaynakların daha etkin kullanılmasını, hizmetlerin tüketici tercihlerine uygun olarak belirlenmesini ve daha esnek bir idari yapıya sahip olunmasını sağlamaktadır¹⁶⁷.

1.5.1.2.4. Borçlanma

Kamu gelirlerinin kamu giderlerini karşılayamadığı kamu finansman açığı, kamu kesiminin borçlanmaya ihtiyaç duyduğu tutarı belirler¹⁶⁸. Yerel yönetimlerin borçlanması mali özerkliğin bir başka boyutudur. Pek çok ülkede merkezi yönetimler yerel yönetimlerin borçlanmasını denetleme veya onaylama yetkisine

¹⁶⁴ Nihat Edizdoğan, Özhan Çetinkaya, **a.g.e.**, s.21.

¹⁶⁵ Nihat Edizdoğan, Özhan Çetinkaya, **a.g.e.**, s.22.

¹⁶⁶ M. Kamil Mutluer, Erdoğan Öner, Ahmet Kesik, **Bütçe Hukuku**, 3. bsk., İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009, s.7.

¹⁶⁷ Nihat Edizdoğan, Özhan Çetinkaya, **a.g.e.**, s.80.

¹⁶⁸ M. Kamil Mutluer, Erdoğan Öner, Ahmet Kesik, **a.g.e.**, s.222.

sahiptir. Bu yetki yıllık toplam borç miktarına ya da sadece dış borçlanmaya sınırlamalar getirilmesi, borçlanmanın tümünün merkezileştirilmesi ve yerel yönetimlere ihtiyaçlarına göre borç verilmesi şekillerinde olabilmektedir¹⁶⁹. Yerel yönetimlerin borçlanması ile ilgili idari mekanizma ve kurallar ülkeden ülkeye önemli farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar esas itibariyle ülkenin kamu mali yönetimi geleneği, ekonomik ve mali dengesizliklerin varlığı, sermaye piyasalarının gelişmişliği gibi etkenlerden kaynaklanmaktadır.

1.5.2. Mali Özerklik – Vergileme Yetkisi İlişkisi

Yerel yönetimlerin mali yapılarının güçlendirilmesi, halkın ihtiyaç ve taleplerinin daha hızlı bir şekilde tespit edilmesi ve bu ihtiyaç ve taleplerin kalkınma plan ve programlarında öncelenmesi, halkla doğrudan iletişim kanallarının kurulmasını sağlayarak iktisadi etkinliğe ulaşılması amacına hizmet etmektedir¹⁷⁰. İdari özerklik uygulamasında yargılama ve kanun yapma gücü merkezi yönetimde bulunurken, siyasi özerklik uygulamasında siyasi kararların belirlenmesinin yanı sıra yasa yapma yetkisi de merkezi idare ile yerel idare arasında paylaştırılmaktadır. Bu anlamda mali özerklik esas olarak federal devlet yapısına sahip ülkelerin idareler arası mali ilişkilerinin düzenlenmesine ilişkin bir kavram olarak kullanılmaktadır. Ancak üniter yapıli devletlerde de anayasal yetki devri koşullarının varlığı halinde, yerel yönetimlerin vergileme yetkisine sahip olmaları mümkün olabilmektedir¹⁷¹. Vergileme yetkisinin merkezi ve yerel idare arasında paylaşımı konusu, ülkelerin anayasaları tarafından belirlenmektedir. Bu konuda uluslararası uygulamalar incelendiğinde, bazı üniter devletlerin, anayasa kapsamında gerçekleştirdiği yetki devri ile bazı federal devletlerden daha fazla oranda, yerel idarelere mali yönetim yetkisi aktardığı görülmektedir¹⁷².

¹⁶⁹ Anadolu Üniversitesi, **a.g.e.**, s.30.

¹⁷⁰ Murat Ali Dulupçu, v.d., **a.g.m.**, s.30.

¹⁷¹ Betül Hayrullahoğlu, **a.g.m.**, s.337.

¹⁷² Murat Ali Dulupçu, v.d., **a.g.m.**, s.31.

1.5.2.1. Vergileme Yetkisi Kavramı

Vergileme yetkisi, devletin ülkesi üzerindeki egemenliğine dayanarak vergi alma konusunda sahip olduğu hukuki ve fiili güç olarak tanımlanmaktadır¹⁷³. Egemenlik, devletin kendi yetkilerini ve kendi temel hukuk kurallarını serbest iradesiyle belirlemesidir¹⁷⁴. Verginin hukukilik esasının altında devletin hukukilik sorunu yattığından ancak hukuken geçerli bir devletin belirli düzenlemelere göre alacağı değerler vergi karakterini taşıyabilecektir¹⁷⁵. Devletler vergileme yetkisini kullanırken, bu yetkiyi dar anlamda veya geniş anlamda kullanabilirler. Dar anlamda vergileme yetkisi, devletin kamu gelirleri içerisinde sadece vergi koymaya ilişkin yetkiyi ifade ederken, geniş anlamda vergileme yetkisi, devletin kamu giderlerini karşılamak üzere gerçek ve tüzel kişiler üzerine koyduğu her çeşit mali yükümlülüğe ilişkin yetkisini ifade etmektedir¹⁷⁶. Bir kısım Avrupa ülkelerinde kralların vergi yetkilerinin sınırlandırılması için, Orta Çağ'dan başlayan, Yeni Çağ'da devam eden önemli çatışmalar meydana gelmiştir. Vergileme yetkisinin keyfî şekilde kullanılması, birçok ülkede ayaklanmalara ve ihtilâllere neden olmuştur. Bunlar sonucunda, vergilerin halk temsilcilerinin katıldığı yasama organı tarafından konulması sağlanmıştır. Batı'da, demokratik gelişmeye paralel olarak, vergileme yetkisi de belirli prensiplere bağlanmıştır¹⁷⁷. Anayasal düzenlemelerde, siyâsî otoritenin vergileme yetkisinin sınırları tespit edilmiş ve “temsilsiz vergi olmaz” ilkesi uyarınca vergilerin halkın rızası olmadan alınamayacağını öngören prensipler batı ülkelerinin anayasalarında yer bulmuştur.

Bu bağlamda vergiden beklenen faydanın gerçekleşebilmesi için vergilerin seçiminde, tekniğinde ve uygulamasında göz önünde tutulması gereken hususlara vergileme ilkeleri (prensipleri) denilmektedir¹⁷⁸. Vergileme ilkeleri uygulanması gerekli olan normatif düşüncelerin bir ürünü olarak ortaya çıkmış ve iktisadi gelişme sürecinde vergi kavramına paralel olarak vergi ilkeleri de değişim göstermiştir.

¹⁷³ Nami Çağan, **Vergilendirme Yetkisi**, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1982, s.3.

¹⁷⁴ Erdoğan Teziç, **Anayasa Hukuku**, 3. bsk., İstanbul, Beta Yayınevi, 1996, s.118.

¹⁷⁵ Gülsen Güneş, **a.g.e.**, s.1.

¹⁷⁶ Nami Çağan, **a.g.e.**, s.4.

¹⁷⁷ Ahmet Emrah AKYAZAN, “Vergilendirme Yetkisinin Türkiye’deki Gelişimi”, **TBB Dergisi**, 2009, S.81, s.247.

¹⁷⁸ Nazan Susam, **a.g.e.**, s.235

Adam Smith'in klasik iktisadi düşüncenin temel varsayım ve ilkelerini açıkladığı “Milletlerin Zenginliği” eserinde vergileme ilkelerine de değinilmiştir. Smith, genel olarak bütün vergiler üzerinde dört ana kuralın geçerli olduğunu ifade etmiştir¹⁷⁹. Bu ilkeler şöyle sıralanmıştır.

1. Bir ülke uyrukluğunda yaşayan herkes devlet harcamalarının finansmanına, ödeme gücüne mümkün olduğunca en yakın oranda katkıda bulunmalıdır. Bu ilkenin ihmal edilmesi vergilendirmede eşitsizliğin ve adaletsizliğin ortaya çıkmasına yol açacaktır.

2. Her bireyin ödemek zorunda olduğu vergi keyfi olmamalı, kesin olmalıdır. Ödeme zamanı, ödeme şekli, ödeme miktarı herkes için açık olarak tespit edilmelidir. Aksi durum halk arasında yolsuzluğun özendirilmesine neden olabilecektir.

3. Her vergi, vergiyi ödeyecek yükümlüye ödemenin en uygun olduğu zamanda ve en uygun biçimde tahsil edilmelidir.

4. Vergi düzenlemeleri yapılırken, halktan toplanan vergilerle devlet hazinesine giren kaynak olabildiğince birbirine yakın olmalı ve toplanan vergiler en hızlı şekilde devlet hazinesine dahil edilmelidir.

Bu ilkelere göre herkes mali gücü nispetinde devletin finansmanına katkı sağlamalı, bu katkı belirli olmalı, vergi toplama maliyetleri mümkün olduğunca azaltılmalı ve vergi erozyonuna sebebiyet vermeyecek şekilde tahsil edilen vergiler aracılık eden kişi veya kurumlarda fazla bekletilmeden hazineye girişi sağlanmalıdır. Bu dört temel ilke kısaca adalet, kesinlik, uygunluk ve iktisadilik olarak ifade edilmektedir.

Günümüzde vergileme ilkeleri içinde en çok önem kazananlar vergi adaletinin sağlanması ve vergi sisteminin etkinliğine yönelik olanlardır. Vergilemede adaletin sağlanması sorunu iki temel ilke üzerinden çözümlenmeye çalışılmaktadır. Bunlar faydalanma ilkesi ve ödeme gücü ilkesidir. Faydalanma ilkesi, birey tarafından ödenen vergi ile kendisine kamu kesimi tarafından sağlanan fayda arasında bir karşılıklılık bulunmasını ifade eder. Dolayısıyla bu ilkeye göre tüccar

¹⁷⁹ Adam Smith, **Milletlerin Zenginliği**, Çev: Haldun Derin, 6. bsk., İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2012, s.927.

devlet mantığı öne çıkmakta, devlet sunduğu kamu hizmetinin bedelini gözetmekle yükümlü tutulmaktadır¹⁸⁰. Bu ilkeye göre vergi yükünün dağılımında piyasa kuralları işlemekte, mükellefler kamu hizmetlerden sağladıkları fayda ölçüsünde vergi yükünü paylaşmaktadır.

Piyananın kendi haline bırakıldığı zaman adaletsizlik yaratacağını ileri süren A. Wagner, gelir ve servet dağılımında adaletin sağlanmasında vergilerin kullanılabilceğini belirtmiştir¹⁸¹. Gelir dağılımında adaletin tesisi yolunda vergilerin sosyal yönünü öne çıkaran bu görüşe göre gelir dağılımında adalet, vergilemede adalet ilkesinin uygulanmasıyla gerçekleşebilir. Vergilemede adaletin sağlanması ise ödeme gücü ilkesinin uygulanmasıyla mümkündür. Ödeme gücü ilkesinde, faydalanma ilkesinin aksine bireyler ödeme güçleri nispetinde kamu finansmanına katkı sağlamaktadır¹⁸². Kamu kesimi hizmetlerinden sağladıkları fayda hiçbir şekilde vergi yüküne sağladıkları katkının hesabında bir parametre olarak kullanılmamaktadır. Vergilemede etkinlik ilkesi, verginin marjinal faydasının marjinal maliyetine eşit olduğu nokta olarak tanımlanabilir. Bunun anlamı bir birim daha vergi yükü artışının bireyin refah düzeyinde devlete aktarılanın ötesinde bir refah kaybına neden olmasıdır. Bu kayıp aşırı vergi yükü olarak tanımlanmaktadır.

1.5.2.2. Mali Özerklik Açısından Vergileme Yetkisinin Önemi

Wallace Oates hem sanayileşmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde, ulusların kamu kesiminin performansını iyileştirmek için bir dönüşüme gittiğini belirtmektedir. Bu dönüşüm, ulusların süreklilik arz eden bir büyüme sağlayabilmeleri için merkezi planlamanın yerine mali ademi merkeziyetçiliğin geçmesiyle kendini göstermektedir. Ancak yazara göre mali ademi merkeziyetçilik tek başına bir amaç olamaz. Zira her ülkede kamu kesimi farklı seviyelerden oluşmaktadır. Burada temel sorun, sorumlulukların ve mali araçların yönetim

¹⁸⁰ Nazan Susam, **a.g.e.**, s.239

¹⁸¹ Binhan Elif Yılmaz, **a.g.e.**, s.81

¹⁸² Nazan Susam, **a.g.e.**, s.240

seviyeleri arasında doğru bir şekilde nasıl dağıtılacağıdır¹⁸³. Bu noktada merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasında hangi fonksiyonların en doğru bir biçimde yer alacağının ve hangi araçların en iyi şekilde kullanılacağına tespit edilmesi gerekmektedir. Musgrave'e göre piyasa ekonomisinin toplumsal optimali yakalayamadığı durumda devlet, saf kamusal mal üretmenin dışında piyasanın aksadığı diğer alanlara da müdahale etmelidir¹⁸⁴. Devletin, makro ekonomik istikrarın korunması, gelirin yeniden dağılımı ve kaynakların etkin dağılımı konusunda sorumluluğu bulunmaktadır. Yerel yönetimler, devletin piyasa aksaklıklarına müdahalesi noktasında ekonomik istikrarı sağlama ve gelirin yeniden dağılımı fonksiyonlarını yerine getirme hususlarında oldukça sınırlı araçlara sahiptirler. Ancak kaynakların etkin dağılımı konusunda önemli bir rol üstlenebilirler. Merkezi yönetim ve yerel yönetim birimlerinin üstlendikleri görevleri yerine getirebilmeleri, bu görevlerle orantılı gelir kaynaklarına sahip olmalarına bağlıdır. Bu çerçevede, yerel yönetimlere hangi şekilde gelir oluşturulacağı ve bu gelirin kaynağı olan vergilerin nasıl yönetileceği önem arz etmektedir¹⁸⁵.

Yerel yönetimlere yetki devri konusunda federal veya üniter devlet yapılarında uygulanan yaklaşımlar genelde üç başlık altında toplanmaktadır¹⁸⁶;

1. Geniş mali özerklik; belirli vergileme alanları yerel idarelerin tasarrufundadır. Yerel idareler bu vergilerin konularını, mükellef ve sorumlularını, matrahlarını, oranlarını ve diğer şartlarını belirlemektedir. Merkezi idare, yerel idarenin işlemleri üzerinde denetim yetkisine sahiptir.

2. Sınırlı mali özerklik; merkezi idare, vergilendirme ile ilgili yasama yetkisini yerel idarelerle paylaşmaz. Ancak bazı vergilerin tarh, tahakkuk ve tahsil yetkisini devreder. Belirli bazı vergiler yönünden

¹⁸³ Wallace E. "Oates, An Essay on Fiscal Federalism, Journal of Economic Literature", Vol. 37, No. 3, 1999, s.1120, (Çevrimiçi)

http://lib.cufe.edu.cn/upload_files/other/4_20140523032147_40_Oates.pdf, 29 Aralık 2017.

¹⁸⁴ Musgrave A. Richard, Peggy B. Musgrave, "Public Finance In Theory And Practice", McGraw-Hill International Editions, Fifth Edition, 1989, s.6, (Çevrimiçi)

<https://desmaraistremblay.com/Resources/Musgrave%20Richard%20A.%20and%20Musgrave%20Peggy%20B.%201989%20%281973%29%20Public%20Finance%20in%20Theory%20and%20Practice%205th%20ed.pdf>, 5 Kasım 2021

¹⁸⁵ Ülkü Arıkboğa, "Türkiye'de Yerel Vergi Yönetimi", **Maliye Dergisi**, Ocak-Haziran 2015, S.168, s.5.

¹⁸⁶ Murat Ali Dulupçu, v.d., **a.g.m.**, s.33.

yerel idarelerin sadece oranları ve yine bazı vergilerde verili sınırlar içinde belirleme yetkisi bulunmaktadır.

3. Merkezi devlete bağıllık; vergileme yetkisi tamamıyla merkezi idareye aittir. Yerel idareler merkezi idare tarafından konulan tarh ve tahsil edilen vergilerden çeşitli ölçütlere göre pay alırlar. Bu durumda, yerel idarelerin mali özerkliği söz konusu değildir.

Bir kısım vergilerin tarh, tahakkuk ve tahsilinin yerel yönetimlere bırakıldığı birinci yöntemde, bazı vergiler yerel yönetimlerin sorumluluk alanında yer almakta, buna ilave olarak gerekli durumlarda yerel yönetimlere merkezi yönetimden kaynak aktarılmaktadır. Yerel yönetimlere vergilendirme yetkisi sağlayan bu yöntem, yerel yönetimlerin mali özerkliğini güçlendirmesi, gelir kaynakları yönünden ülke düzeyinde bir çeşitlilik oluşturmaya, yerel yönetimlerin sorumluluğunu üstlendiği yurttaş kitlesinin mali durumunu ve mali koşulları daha iyi tespit edebilmesi nedeniyle savunulmaktadır¹⁸⁷.

Tüm vergilerin merkezi yönetim tarafından toplandığı üçüncü yöntemde, vergilerin ülke seviyesinde aynı kanun ve kurallara tabi olması, vergi mükellefleriyle ilgili bilgilerin tek bir idarede toplanması, vergi uygulamalarında daha nitelikli personel istihdamının mümkün olması gibi bu yöntemin bazı olumlu yanlarından bahsedilebilmektedir. Buna karşılık bu yöntem merkezi bir vergi yönetiminin varlığı, yerel yönetimlerin toplanan vergilerle sağlanan hizmetler arasında bir ilişki kuramamaları, bu nedenle yeterli seviyede hizmet yapamamaları ve yine mükellefler yönünden yetersiz hizmet sunumundan dolayı mükelleflerin daha az vergi ödemeye yönelmeleri nedeniyle eleştirilmektedir¹⁸⁸.

Bu çerçevede etkin mali özerklik, bölgesel ve yerel düzeyde anlamlı bir gelir özerkliği gerektirmektedir. Hangi vergilerin hangi seviyede tahsis edileceğini ifade eden bu konu, mali ademi merkeziyet literatüründe 'vergi ödevi sorunu' olarak bilinir. Bu bağlamda gelir atamaları teorisi ve uygulaması iki temel soru üzerinde durur. Bunlardan birincisi; farklı hükümet (idare) düzeylerine hangi vergilerin verilmesi gerektiği, ikincisi; bu düzenlemelerin nasıl uygulanması gerektiğidir. Bu iki soru

¹⁸⁷ Ülku Arıkboğa, "Türkiye'de Yerel Vergi Yönetimi", s.6.

¹⁸⁸ Ülku Arıkboğa, "Türkiye'de Yerel Vergi Yönetimi", s.5.

genellikle verimlilik ve eşitlik kriterlerini kullanarak normatif bir perspektiften incelenmekle beraber, gelir dağılımlarını siyasi ekonomi perspektifinden incelemek daha doğru olabilir¹⁸⁹. Bu konu yukarıda ifade edilen kamu ekonomisinin konusunu teşkil eden istikrarın sağlanması, gelirin yeniden dağılımı ve kaynak ayırımı fonksiyonlarının ne derecede yerel yönetimlerle paylaşıldığıyla doğrudan ilgilidir. Mali özerkliği savunan mali federalizm literatürü, mali ademi merkeziyetçiliğin bir ekonomi içindeki yeniden dağılımı etkileyebileceğini önermektedir. Ampirik literatür genel olarak bu iki kaynak arasındaki ilişkiyi doğrulamaktadır ancak mali ademi merkeziyet ile gelir eşitsizliği arasındaki teorik bağlantı aynı netlikte ortaya konulamamıştır¹⁹⁰.

Padovano (2007), yeniden dağılımın alt-merkez kuruluşlar tarafından daha verimli bir şekilde gerçekleştirildiği bir politik-ekonomi modeli sunmaktadır. Bu modelde, bölgeler, merkezi olmayan mali sistemlerde kendi kaynakları ile yeniden dağıtım politikalarını finanse etmelidir. Buna karşılık, merkezileşmiş yeniden dağıtım, bölgelerin diğer bölgelerden gelen gelirlere erişmesini sağlar ki, bu durum da normalde uzun vadeli gelir yaklaşmasına yol açacak üretim faktörlerinin yer değiştirmesini engelleyen çarpıklıklar üretir. Gelirin yeniden dağıtımının merkezileştirilmesi, daha az gelişmiş bölgelerin gelir eşitsizliklerini azaltmak için bir araç olmaktan ziyade yaşanmakta olan sorunları devam ettirme eğilimi taşımaktadır¹⁹¹. Bu bağlamda yeniden dağılımı kapsayan geniş mali yerinden yönetimin öncelikle kendi gelirleri tarafından finanse edildiğinde daha fazla gelir eşitliğini sağlayacağı savunulmaktadır.

Mali yerinden yönetimin gelir eşitsizliği üzerine etkilerini inceleyen ampirik çalışmalar genellikle gelir eşitsizliği ile mali yerel yönetim arasında (koşullu) negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Örneğin, Sepulveda ve Martinez-Vazquez (2011), 56

¹⁸⁹ Jorge Martinez-Vazquez, "Revenue Assignments In The Practice of Fiscal Decentralization", s.27-28, **Andrew Young School of Policy Studies Georgia State University**, 2007, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/4983788_Revenue_Assignments_in_the_Practice_of_Fiscal_Decentralization, 29 Aralık 2017.

¹⁹⁰ Caroline-Antonia Goerl, Mike Seiferling, "Income Inequality, Fiscal Decentralization and Transfer Dependency", **IMF Working Paper, Statistics Department**, Nisan 2014, s.5, (Çevrimiçi) <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2014/wp1464.pdf>, 20 Aralık 2017.

¹⁹¹ Padovano, Fabio, "The Politics and Economics of Regional Transfers: Decentralization, Interregional Redistribution and Income Convergence", 2007, **Edward Elgar Publishing**, s.42.

ülkenin 1971-2000 döneminde beş yıllık ortalamalarını kullanarak ademi merkeziyet ve eşitsizlik arasındaki ilişkiyi sınamışlardır. Bu çalışmada mali yerelleşmenin, yerel yönetimin toplam devlet harcamaları içindeki payını esas alarak hesaplanmasında, hükümet büyüklüğüne bağlı olarak, mali ademi merkeziyetçiliğin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini tahmin etmişler ve ulaştıkları bulgulara göre, mali yerinden yönetimin gelir eşitsizliğini azalttığını tespit etmişlerdir¹⁹².

Bazı makro istikrar uzmanları tarafından merkezi olmayan bir mali sistemin makul istikrar için tehdit oluşturduğu ve makul istikrarlı para ve maliye yönetimiyle uyumadığı iddia edilmektedir¹⁹³. Bununla ilişkili ampirik çalışmalar, yerinden yönetimin bölgedeki eşitsizlik üzerine etkisini incelemiştir. Tselios ve diğerleri (2012), bu ilişkiyi 1995-2000 döneminde 102 Avrupa Birliği bölgesi örnekleminde araştırmışlardır. Toplam hükümet harcamasında yerel nüfusun payına düşen daha büyük mali ademi merkeziyetçiliğin bölgesel eşitsizliği azalttığını bulmuşlardır. Bununla birlikte, bu etki kişi başına düşen gelir düzeyinin yükselmesiyle azalmaktadır. Lessmann (2012), 1980 yılından 2009 yılına kadar 54 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkenin bir örneklemini kullanarak bölgelerin eşitsizliğine yerinden yönetimin etkisini incelemiştir. Genel bulgular Tselios ve diğerlerinin, mali yerinden yönetimin toplam harcama, gelir veya vergilerin dikey dengesizliği veya alt-merkezi paylar üzerinden ölçümünde, bölgesel kalkınmaya bağlı olarak bölgesel eşitsizliği azalttığı yönündedir¹⁹⁴. Ancak düşük gelişme seviyelerinde ademi merkeziyet eşitsizliği arttırmaktadır.

Tanzi'ye göre yerinden yönetim ile vergilerin tahsisi arasındaki ilişki ve harcama, mali yerelleşmenin önemli bir özelliğidir. Harcamaları belirlemek, ulusal ve yerel yönetimlerin sorumluluklarının ne olduğuna karar vermek demektir. Bu kararlar ise kesinlik taşımazlar. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde eğitim, alt ulusal hükümetlerin sorumluluğundadır. Bununla birlikte, federal hükümet, müfredat

¹⁹² Caroline-Antonia Goerl, Mike Seiferling, **a.g.m.**, s.6.

¹⁹³ Anwar Shah, Fiscal Decentralization and Fiscal Performance, Congress of the International Institute of Public Finance, 2005, August 22-25, Jeju Island, Korea, s.1, (1- 55) (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/23549888_Fiscal_decentralization_and_fiscal_performance, 26 Aralık 2017

¹⁹⁴ Caroline-Antonia Goerl, Mike Seiferling, **a.g.m.**, s.6.

ve standartları tanımlamak, araştırma parası vermek, denetlemek, tahsis etmek, burs vermek vb. için müdahale etmektedir. Genellikle bu müdahaleler yerel temsilcilerle ulusal hükümet arasında sürtüşme yaratır ve sorumlulukların ayrımını karmaşıktırır. Sorun, kesin harcama sorumluluğunu belirlemenin zorluğudur. Sonuç olarak sorumluluklar çakışır¹⁹⁵. Bu nedenle, benzer hedefleri sürdürmek için iki veya üç farklı yönetim seviyesi yürürlüğe girdiğinde karışıklık ortaya çıkar.

Buna karşın mali yerelleşmenin varlığı durumunda merkezi olmayan yönetim düzeyleri, tüketimleri kendi idare alanlarıyla sınırlı olan mal ve hizmetlerin sağlanmasına ilişkin yetkiye sahip olmaktadır. Ulusal tedarik kapsamında olan malların ve hizmetlerin sunumunun seçim bölgelerinin belirli tercih ve koşullarına göre ayarlanarak yerel yönetimler aracılığıyla yapılması ekonomik refahı daha fazla arttırmaktadır. Buradaki temel nokta basitçe "yerel" bir kamu malının verimli bir şekilde üretim seviyesi (yani sakinlerin marjinal faydalarının toplamının marjinal maliyetine eşit olduğu), tercihler ve maliyet farklılıkları da dikkate alınmak suretiyle yönetim yetki alanları arasında farklılık göstereceğidir¹⁹⁶. Buna göre toplumsal refahın en üst düzeye çıkarılması bir kısım kamu hizmetlerinin yerel sunumuyla mümkündür.

Bu çerçevede merkezi ve ademi merkezi yaklaşım birlikte değerlendirildiğinde kamusal sunumun aşağıda ifade edilen iki nedene bağlı olarak etkinsizliğe neden olduğu söylenebilir.

1. Yerel kamu mallarının sunumu merkezileştiğinde yerel talepler farklı olduğundan dolayı tekdüze hizmet sunumu etkinsizliğe neden olmaktadır.

2. Ademi merkeziyetçi yaklaşımda, yerel idareler komşu idareler için oluşan pozitif dışsallığı göz önünde bulundurmamaktadır¹⁹⁷.

Kamu hizmetlerinin arzu edilen seviyede sunulabilmesi ve devletin gelirin yeniden dağıtımını fonksiyonunu doğru bir biçimde yerine getirebilmesi için vergilerin

¹⁹⁵ Vito Tanzi, "On Fiscal Federalism: Issues To Worry About", 2000, s.7, (Çevrimiçi) <https://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/2000/fiscal/tanzi.pdf>, 29 Aralık 2017.

¹⁹⁶ Wallace E. Oates, **a.g.m.**, s.1122.

¹⁹⁷ Murat Ali Dulupçu, v.d., **a.g.m.**, s.34.

etkin bir şekilde toplanması son derece önemlidir¹⁹⁸. Bu etkinliğin sağlanması ise vergilendirme yetkisinin paylaşımı önem arz etmektedir.

¹⁹⁸ Ülkü Arıkboğa, “Türkiye’de Yerel Vergi Yönetimi”, s.2.

İKİNCİ BÖLÜM

MALİ ÖZERLİK YÖNÜNDEN SEÇİLİ ÜLKELERDE VE TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLERİN MALİ YAPILARI

2.1. Üniter Devletlerde Yerel Yönetimlerin Mali Yapısı

Üniter devlet mekanizması merkeziyetçi yapı üzerine kurulur. Bu sistemde siyasi irade ve idari yapı bir bütündür. Yerel ile merkezi idare arasında bir yetki paylaşımı vardır¹⁹⁹. Bu durum ise yerel idarelere bir hükümlanlık değil bir sorumluluk yüklemektedir. Üniter devlet sisteminin yasama, yürütme ve yargı erklerinin tekliğini esas alması, bu sistemde yerel yönetimlere normatif iktidarın tanınmaması sonucunu doğurmaktadır²⁰⁰. Bu çerçevede yerel yönetimler yasa yapma gücüne sahip olmadıkları gibi kendileri de yasayla oluşturulan ve yasama organının yaptığı yasalara uymak ve uygulamakla yükümlü kurumlardır.

2.1.1. İngiltere

2.1.1.1. İngiltere’de Yerel Yönetimlere Genel Bakış

İngiltere, üniter devlet yapısına sahip olmakla birlikte çok güçlü bir yerel yönetim geleneğine sahip bulunmaktadır. Bu gelenek, kökü Magna Carta’ya kadar uzanan ve yüzyıllar içinde değişiklikler göstererek günümüze ulaşan bir tarihsel sürece sahiptir²⁰¹. İngiltere’nin yerel yönetimler yapısı 1972’de yapılan Yerel Yönetimler Yasası ve yine 1986’da yapılan yasal düzenlemelerle bugünkü mevcut yapısına ulaşmıştır. Yapılan düzenlemelerle yerel yönetimler nüfus yoğunluğu ve sosyo-ekonomik durumlarına göre yeniden tasnif edilmiş ve hali hazırda bulunan yerel yönetim birimlerinin sayısı azaltılarak, üç kademeli bir sistem oluşturulmuştur. Bu düzenlemeye göre birinci kademe olarak il (county), ikinci kademe olarak bölge

¹⁹⁹ Mahmut Bozan, “Üniter Yapıda Merkeziyet ve Ademi Merkeziyetin Uyumlu, Yerel Yönetimlerin Vergilendirme Yetkisine İlişkin Değerlendirmeler”, **Selçuk Üniversitesi 13. Kamu Yönetimi Kongresi**, 15-17 Ekim 2015, s.27, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/376257>, 11 Haziran 2017.

²⁰⁰ Ramazan Şengül, **a.g.e.**, s.150.

²⁰¹ Bekir Parlak, Mustafa Ökmen, **a.g.e.**, s.91.

(district), üçüncü kademe olarak da köyler (parishes) şeklinde bir yapı oluşturulmuştur²⁰².

Birleşik Krallık'ın yerel yönetim örgütlenmesi "council" (yerel meclis) ismi ile anılmaktadır. Bu yerel meclislerin bir kısmı "İl meclisi-county council", bir kısmı ise daha küçük olan "ilçe meclisi- district, borough veya city council" şeklindedir. Bir de 1992 yılında kurulan "tek kademe yerel meclisleri- unitary authorities" vardır. Ayrıca "mahalle meclisi" denilebilecek "parish, community, town meclisleri" de bulunmaktadır²⁰³. Londra büyükşehir yönetimi (LBY) Londra sınırlarını kapsamakta ve ayrı oylarla seçilen bir başkan ile 25 üyeli bir meclisten oluşmaktadır. LBY, yapısı itibariyle İngiltere'deki diğer yerel yönetim birimlerinden farklılık göstermektedir. Büyükşehir yönetimi başkanı da temsil ve icra işlevini kendinde toplaması bakımından yerel yönetim sistemi içerisinde özgün bir yere sahiptir. LBY, Londra'nın tümünü ilgilendiren genel nitelikteki sorunlar hakkında liderlik yapan, planlar hazırlayan, Londra'daki yerel yönetimler arasında genel nitelikteki sorunlar konusunda ortak çalışma ve eşgüdüm sağlayan stratejik bir yerel yönetim birimi olarak tasarlanmıştır. Bu çerçevede LBY; ulaşım, güvenlik, kentin sosyal ve ekonomik kalkınması, çevre, kültür, spor, halk sağlığı ile itfaiye ve acil yardım hizmetlerinin yerine getirilmesinden sorumludur²⁰⁴.

2.1.1.2. İngiltere'de Yerel Yönetimlerin Mali Yapısı

Yerel yönetimlere belli alanlarda vergi toplama ve harcama yetkisi tanınmıştır. Bunun yanında, merkezi yönetimden de genel amaçlı yardım almaktadırlar²⁰⁵. 2000 yılındaki yerel yönetim yasası ile yetki aşımı ilkesi esnetilerek ekonomik, sosyal ve çevre ile ilgili konularda, yasa ile kendilerine tanınmayan yeni

²⁰² Hüsamettin İnaç, Feyzullah Ünal, "İngiltere'de Yerel Yönetimler", **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Aralık 2006, S.16, s.126.

²⁰³ Nazlı Nalcı Arıbaş, "İngiltere ve Fransa'da Merkez – Yerel İlişkilerini Yerellik (Subsidiarity) İlkesi Üzerinden Karşılaştırmak", **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**, 2015, C.6, S.1, s.6, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/39510>, 21 Ağustos 2018.

²⁰⁴ Hasan Canpolat, M. İlker Haktankaçmaz, "Londra Büyükşehir Yönetimi'nde Yerel Yönetişim Sorunları", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 2010, C.19, S.1, s.3. (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/322807104_LONDRA_BUYUKSEHIR_YONETIMI'NDE_YEREL_YONETISIM_SORUNLARI, 24 Ağustos 2018.

²⁰⁵ Hüsamettin İnaç, Feyzullah Ünal, "İngiltere'de Yerel Yönetimler", s.130.

fonksiyonları üstlenebilme olanağına sahip olmuşlardır. Yerel yönetimler, bütçelerinin %60-70'lik kısmını sosyal harcamalara ayırmaktadır. Sosyal harcamalar; insan gelişimine katkı sağlayan eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve kamu hizmetlerinden oluşmaktadır²⁰⁶.

İngiltere’de yerel yönetimlerin gelir kaynakları birkaç başlık altında izlenebilir. Bunlar vergi gelirleri (council tax), işyeri vergisi (retained non-domestic rates), hükümet yardımları (government grants) ve diğer gelirlerdir²⁰⁷. Bu gelirler içinde en yüksek paya sahip olan vergi gelirleri (council tax), oranları her yıl parlamento tarafından belirlenen ve mülkiyet esasına göre alınan bir vergidir. Emlak vergisi benzeri bir vergi rejimi olan vergi gelirleri (council tax), yerel yönetimlerin verdiği hizmetin karşılığı niteliğindedir ve yerel yönetimler tarafından toplanmaktadır²⁰⁸. İşyeri vergileri ise (non-domestic rates veya business rates olarak da bilinmektedir) ticari veya sınai bir işlem veya üretim için kullanılan gayrimenkullerden alınan vergilerdir. Bu vergi türü için de oranlar parlamento tarafından belirlenmekte ve yerel yönetimler tarafından toplanmaktadır²⁰⁹. Finansal sistemin merkezileştiğinin farkında olan merkezi idare 2010 yılında sunduğu hükümet programında yerel yönetimlere daha fazla yetki verileceğini açıklamıştır²¹⁰. Bu çerçevede işyeri vergileri 2013 yılından itibaren yerel yönetimler tarafından toplanmaktadır²¹¹. Yerel yönetimlerin sahip olduğu gayrimenkullerin kira gelirleri, müze, yüzme havuzu gibi yarı ticari faaliyetlerden elde edilen gelirler diğer gelir kaynaklarını oluşturmaktadır²¹². Yerel yönetimlerin devlet yardımları dışında yer alan kendi topladıkları öz gelirleri içinde vergi gelirleri (council tax) birinci sırada

²⁰⁶ Müzehher Yamaç, “Tarihsel Gelişim İçinde Üniter Bir Yapıda Yerel Yönetim: İngiltere Örneği”, **Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Metinleri Dergisi**, Nisan 2014, s.12, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/781556>, 21 Ağustos 2018.

²⁰⁷ Department for Communities and Local Government, Local Government Financial Statistics England No.27 2017, London, s.6, (Çevrimiçi) https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/627895/LGFS27_Web_version.pdf, 21 Ağustos 2018.

²⁰⁸ Bekir Parlak, Mustafa Ökmen, **a.g.e.**, s.97

²⁰⁹ Bekir Parlak, Mustafa Ökmen, **a.g.e.**, s.97.

²¹⁰ Nazlı Nalcı Arıbaş, **a.g.m.**, s.8.

²¹¹ Department for Communities and Local Government, Local Government Financial Statistics England No.27 2017, London, s.7

²¹² Müzehher Yamaç, **a.g.m.**, s.13

yer alırken, işyeri vergisi (retained non-domestic rates) ikinci sırada, satış ve harç gelirleri (sales, fees and charges) üçüncü sırada yer almaktadır²¹³.

Hükümet yardımları (government grants) yerel yönetimlerin gelir bütçesi içinde önemli bir yere sahiptir. 2011-2012 yıllarında hükümet yardımlarının yerel yönetim bütçeleri içindeki payı %64 oranındayken, işyeri vergilerinin 2013 yılı başından itibaren yerel yönetimler tarafından toplanmaya başlanmasının da etkisiyle, 2015-2016 yıllarında %52 oranında gerçekleşmiştir. Hükümet yardımlarının içinde en büyük pay belli bazı hizmetler için yapılan “amaçlı yardımlar” (Specific and special grants inside Aggregate External Finance)dır. Amaçlı yardımların hükümet yardımları içindeki oranı 2015-2016 yıllarında %47 dolayında gerçekleşmiştir²¹⁴. Amaçlı yardımlar dışında yerel yönetimlere genel mali standardın yükseltilmesi amaçlı yardımlar (Revenue Support Grant), asayiş hizmeti yardımları (Police Grant), bölgesel hizmet yardımları (Local Services Support Grant), amaçlı yardımlar dışında kalan yardımlar (Grants outside Aggregate External Finance), yatırım amaçlı verilen yardımlar (Grants towards capital expenditure) başlıkları altında bütçe aktarımı yapılmaktadır²¹⁵.

2.1.2. Fransa

2.1.2.1. Fransa’da Yerel Yönetimlere Genel Bakış

Fransa’da yerel yönetim sistemi, merkezi bir devlet yapısı içinde düzenlenmiştir. Fransız Devriminden sonra oluşan ve merkezi idarenin etkin olduğu kamu yönetimi modelinde yerel yönetimler merkezi yönetimin vesayeti altında bulunmuşlardır²¹⁶. Fransa üniter yapıya sahip olmakla birlikte 1982 yılından sonra yaşanan değişimler ile yerinden yönetim (desantralizasyon) anlayışı anayasal düzende etkili olmuştur. Bu yeni dönemde valilerin yerel yönetimler üzerindeki

²¹³ Department for Communities and Local Government, Local Government Financial Statistics England No.27 2017, London, s.7

²¹⁴ Department for Communities and Local Government, Local Government Financial Statistics England No.27 2017, London, s.7

²¹⁵ Department for Communities and Local Government, Local Government Financial Statistics England No.27 2017, London, s.7

²¹⁶ Ramazan Şengül, “Fransa’da Yerinden Yönetim Politikalarının Belediye Yönetimine Etkileri”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2012, C.9, S.20, s.32.

vesayetinin kaldırılması en önemli değişikliklerden biri olmuştur. Fransa’da yerel yönetim birimleri komünler (belediyeler), iller (departments) ve bölgeler olmak üzere üçe ayrılmakta, bunlara ilave olarak yerel ölçekte hizmet sunan kamu iş birliği kuruluşları bulunmaktadır²¹⁷. Fransa’da en küçük yerel yönetim birimi belediyelerdir. Belediyeler gerek kırsal bölgelerde gerekse şehir merkezlerinde yer alan birimlerdir. İller, merkeziyetçi yönetim geleneğine sahip Fransız kamu yönetimi sisteminin diğer yerel yönetim birimidir. 1982 yılında yapılan Fransız yerel yönetim reformu sonrasında iller, il genel meclisi içinden seçilen bir başkan tarafından yönetilmektedir. Bu görev daha önce “prefect” adı verilen ve merkez tarafından atanan valiler tarafından yerine getirilmekteydi. Fransa’da bölge yönetimleri, özellikle merkezi yönetimin ekonomi ve alan planlamalarını daha etkin yapabilmek ve bazı hizmetlerin daha bütüncül şekilde sunulmasını sağlamak amacıyla 1964’te çıkarılan bir kanunla kurulmuşlardır²¹⁸.

Fransa Anayasası’nda ‘İl Genel Meclisi’, ‘Belediye Meclisi’ ve ‘Bölge Meclisi’ üyeleri seçimle belirlenmektedir. Fransız yerel yönetim birimlerinin ya da kurumlarının en üst yöneticisi olan belediye başkanı, il genel meclisi başkanı ve bölge meclis başkanı doğrudan doğruya halk tarafından seçilmez. Halkın oylarıyla seçilen ‘İl Genel Meclisi’, ‘Belediye Meclisi’ ve ‘Bölge Meclisi’ üyeleri, kendi üyeleri arasından başkanlık görevini yürütecek üyeyi (başkanı) seçerler²¹⁹. 2003 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle beraber yerel yönetimlerin anayasal konumları güçlendirilmiştir. Anayasa değişiklikleri sonucunda diğer yerel yönetimler gibi belediyelerin idari ve mali kapasitelerinde olumlu yönde değişiklikler yaşanmıştır. Fransız yerel yönetim sisteminde belediyeden küçük yerel yönetim biriminin bulunmaması nedeniyle belediyelerin sayısı oldukça fazladır. Köy yönetimlerinin

²¹⁷ “Yerel Yönetim Sistemleri”, **Tesev Yayınları**, Ağustos 2009, s.58, (Çevrimiçi) http://tese.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/Yerel_Yonetim_Sistemleri.pdf, 26 Ağustos 2018.

²¹⁸ “Yerel Yönetim Sistemleri”, **a.g.m.**, s.60.

²¹⁹ Bilal Şinik, “Türkiye’de Yerel Katılım: Fransa ile Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 2009, C.18, S.3, s.12, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/275892504_Turkiye'deYerel_Katilim_Fransa_ile_Karsilastirmali_Bir_Degerlendirme_Local_Participation_in_Turkey_A_Comparative_Assessment_of_Turkey_and_France, 26 Ağustos 2018.

bulunmaması kırsal küçük yerleşim yerlerinde de belediyelerin kurulması sonucunu doğurmuştur²²⁰.

Fransa’da bölge yerel yönetimleri, sanayinin geliştirilmesi, toplumsal hizmetler, kültür, bilim, sağlık hizmetleri, bölge planlaması, mesleki öğretim gibi hizmetlerin sunumunda bulunmaktadırlar. Liselerin ve özel öğretim kurumlarının yapı ve tesislerinin sorumluluğu da bölge yönetimine aittir²²¹. Belediyelerin görevleri arasında demografik kayıtların hazırlanması ve saklanması, seçmen listelerinin düzenlenmesi, askerlik yükümlülüklerine ilişkin görevler, yerel kolluk görevleri, sosyal yardım görevleri, belediye sınırlarındaki yolların bakımına ilişkin görevler, eğitime ilişkin görevler ve kültürel faaliyetler yer almaktadır. Bunların yanı sıra şehircilik ve çevreyle ilgili görevler, su ve atık yönetimi, gürültüyle mücadele ve yeşil alanların korunması sorumluluğu da belediyelerin görevleri arasında bulunmaktadır²²². İl yerel yönetimleri özellikle sosyal hizmetler alanında görev üstlenirler. Çocuklar, engelliler ve yaşlılara yönelik hizmetler il yerel yönetimlerince yapılır. Sosyal hizmet harcamalarının il yerel yönetim bütçesi içindeki oranı %50’den fazladır. Diğer bir faaliyet alanı eğitimidir. Ortaokulların yapımı, bakımı ve ekipman ihtiyacı il yerel yönetimlerince karşılanır. İl yerel yönetimi ayrıca kırsal yörelere ilişkin hizmetler üstlenmiş ve buraların yol, içme suyu gibi ihtiyaçlarının karşılanmasına destek olmaktadır. Yine merkezi yönetimin sorumluluğunda olmayan yolların bakım ve işletilmesi il yerel yönetimlerine bırakılmıştır²²³.

2.1.2.2. Fransa’da Yerel Yönetimlerin Mali Yapısı

Fransa’da yerel yönetimlerin öne çıkan özelliklerinden biri yerel yönetim birimlerinin ekonomik yönden önemli derecede güçlendirilmiş olmalarıdır. Kamu harcamalarının %50’sinden fazlası yerel yönetimler eliyle yerine getirilmektedir. Fransız yerel yönetimleri sahip oldukları kamu gücü ve gelir bütçesiyle zaman

²²⁰ Ramazan Şengül, “Fransa’da Yerinden Yönetim Politikalarının Belediye Yönetimine Etkileri”, s.34.

²²¹ Ruşen Keleş, **a.g.e.**, s.109.

²²² Ramazan Şengül, “Fransa’da Yerinden Yönetim Politikalarının Belediye Yönetimine Etkileri”, s.36.

²²³ Ramazan Şengül, “Fransa’da İl Yerel Yönetimlerinin Geleceği”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2014, C.4, S.2, s.52.

içerisinde küçümsenmeyecek bir mali güce sahip olarak yerel ve ulusal ölçekte önemli siyasi kurumlar haline gelmişlerdir. Fransa'da yerel yönetimlerin yeni vergi ihdas etme veya mevcut vergi rejimini değiştirme yetkileri bulunmayıp, bu yetki sadece merkezi idareye aittir²²⁴. Ancak illerin ve belediyelerin belirlenen sınırlar içinde vergi oranlarını belirleme yetkisi bulunmaktadır²²⁵. 2014 yılı verilerine göre Fransa'da 35.885 belediye, 101 il, 18 bölge bulunmaktadır²²⁶. Sayısal olarak çok fazla olan belediyelerin topladığı dört tür yerel vergi vardır. Bunlar, yerel ikamet vergisi, emlak vergisi, arazi vergisi ve işletme vergisidir. Mobilyalı olarak ikamete tahsis edilen ve sadece mesken olarak kullanılan yerlerden, oturan kişinin mal sahibi ya da kiracı olmasına bakılmaksızın ikamet vergisi alınmaktadır. 2007 yılından bu yana komünler de konut binalarından ikamet vergisi almakla yükümlü kılınmışlardır. Fransa'da araziler üzerinden yıllık olarak arazi ve emlak vergisi alınmaktadır. Fransa'da yerel işletme vergisi niteliğinde olan işletme vergisi (business tax/taxe professionnelle) 1976'dan beri en önemli yerel vergidir. Vergi matrahındaki aşınmaya rağmen hala yüksek tutarlı bir vergi olma özelliğini taşımakta olup; katma değer vergisi, gelir vergisi, kurumlar vergisi ve akaryakıt vergisinden sonra gelen beşinci büyük vergi konumundadır. İşletme vergisi, ilgili sınırlar içinde bulunan tüm girişim veya kuruluşlar tarafından ödenmektedir²²⁷.

Fransa'da yerel yönetimlere devlet tarafından da gelir aktarımı yapılmaktadır. Yerel yönetimlere yapılan merkezi yönetim transferleri iki başlıkta toplanır. Birincisi, 1979'da düzenlenen yerel yönetim faaliyet yardımları kapsamında gönderilen yardımlar, ikincisi 7 Ocak 1983 tarihinde düzenlenen yerinden yönetim yardımlarıdır. Bu yardımlar, 1982 yerel yönetim reformu sonucunda yerel yönetimlere aktarılan görevlere bağlı olarak devletin yerel yönetimlere yaptığı yardımlardır. Başlangıçta bölge ve il yerel yönetimleri için düşünülmüşse de belediyeler de bu yardımları almaktadır. Belediyeler yerinden yönetim transferlerini

²²⁴ Ceyda Şataf, Hüseyin Güçlü Çiçek, Ebru Cıllı, "Fransa'da Yerel Yönetimlerin Mali Yapılanması", Prof. Dr. Naci Birol Muter'e Armağan, T.C. Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2014, s.534.

²²⁵ "Yerel Yönetim Sistemleri", **a.g.m.**, s.72

²²⁶ OECD Subnational Governments in OECD Countries: Key data, Economic Indicators: France, 2015, (Çevrimiçi)

<https://www.oecd.org/france/>, 9 Eylül 2018.

²²⁷ Ceyda Şataf, Hüseyin Güçlü Çiçek, Ebru Cıllı, **a.g.m.**, s.536

okul taşımacılığı, kentleşme görevleri, belediye kütüphane hizmetleri, hijyen ve sağlık hizmetleri için kullanılmaktadır²²⁸. Belediyeler bunlara ilave olarak sundukları hizmetlerden de gelir elde etmektedirler. Bunlara örnek olarak su satışı, cenaze hizmeti, ulaşım, otopark, müze giriş ücretleri verilebilir. Bu gelir türlerinden elde edilen miktarlar ise yaklaşık gelir bütçesinin %10'u dolayındadır²²⁹. Fransa kamu yönetiminde yerel yönetimlerin harcamalar konusunda oldukça geniş bir inisiyatifi bulunmaktadır. Harcamaların bir kısmı zorunlu harcamalardır. Zorunlu harcamalar cari ve yatırım harcamaları şeklinde ayrılmaktadır. Cari harcamalar içinde personel harcamaları, belediye mallarının korunması ve işletilmesine ilişkin harcamalar yer almaktadır. Zorunlu yatırım harcamaları ise daha düşük seviyededir. Bu harcamalara örnek olarak ilkokul binalarının yapımı gösterilebilir. 2010 Yılı itibariyle belediyelerin yapmış oldukları harcama tutarı 91,1 Milyar Euro olup bu miktarın 62,4 Milyar Euro'su cari harcamalardır. Belediyelerin yatırım harcamaları tutarı ise 28,7 Milyar Euro'dur. Belediyelerin harcamaları sosyal yardım, yolların bakımı, eğitim, kültürel ve sportif faaliyetlerde yoğunlaşmaktadır²³⁰.

2.2. Federal Devletlerde Yerel Yönetimlerin Mali Yapısı

Federalizmde birden fazla devletin bir araya gelerek meydana getirdiği bir birlik mevcuttur ve bu birlik kendisini meydana getiren devletlerden ayrı bir devlet statüsüne sahiptir²³¹. Federal yapılanmanın temelinde, devletin işlevlerinin birden fazla siyasi ve idari yönetim alanına paylaştırılması kuralı yer almaktadır. Bu anlamda devlet iktidarı, birden fazla ve çok düzeyli kurumlar arasında bölüşülmüştür²³². Federal devlet sistemi genellikle ikili bir yapı üzerine kuruludur. Bölgesel işlemler özerk birim organlarına, kamuya ait genel işler ise federal makamlara verilmektedir²³³. Federasyonların en belirgin özelliği, siyasi yapı

²²⁸ Ramazan Şengül, "Fransa'da Yerinden Yönetim Politikalarının Belediye Yönetimine Etkileri", s.41.

²²⁹ Ceyda Şataf, Hüseyin Güçlü Çiçek, Ebru Cıllı, **a.g.m.**, s.538

²³⁰ Ramazan Şengül, "Fransa'da Yerinden Yönetim Politikalarının Belediye Yönetimine Etkileri", s.42

²³¹ Tahir Muratoğlu, "Almanya Federal Cumhuriyetinde Devlet Yapılanması", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2014, C.18, S.2, s.293.

²³² Yüksel Metin, Burak Erece, "Bölgeli Devlet ve Federal Devlet Mukayesesi. İspanya ve Federal Almanya Örneği", (Çevrimiçi) <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/229922>, s.3, 12 Eylül 2018.

²³³ Tahsin Bekir Balta, "Federal Devlet Sistemi Üzerine Bazı Düşünceler",

içerisinde, devletin egemenlik vasfını ifade eden üç temel fonksiyon olan yasama, yürütme ve yargının, anayasal sınırlar içinde, tek bir merkezde toplanmayıp ikiden fazla odak arasında hassas ve dengeli bir şekilde paylaştırılmasıdır²³⁴.

2.2.1. Almanya

2.2.1.1. Almanya’da Yerel Yönetimlere Genel Bakış

Alman Anayasası’na göre, Almanya federal bir devlettir. Her biri kendi iç işleyişinde bir devlet statüsünde olan 16 eyalet bulunmaktadır. Her eyaletin genel seçimle belirlenmiş bir meclisi (Landtag), bir hükümeti, yüksek mahkemeler dahil yargı düzeni bulunmaktadır. Federal düzeyde iki meclis bulunmaktadır. Bunlardan birisi eyalet hükümetlerinin temsilcilerinden oluşan Eyaletler Meclisi (Bundesrat), diğeri ise tüm halkın temsilcilerinden oluşan Ulusal Meclis (Bundestag) dır. Anayasaya göre federal devlete ait olduğu açıkça belirtilmediği sürece yasama yetkisi eyaletlere aittir²³⁵. Eyaletler bölge yönetimlerine, bölgeler ilçelere ve büyük kentler ise bir ilçeye bağlı olmayan bağımsız kentler olarak ifade edilen yerel yönetim birimlerine bölünmüştür. Başka bir ifadeyle belediyeler esas itibariyle ilçeler bazında oluşturulurken, büyük kentler ilçelere bağlı olmaksızın bağımsız olarak konumlandırılmıştır. Bölge yönetimlerinin görevi merkezi birimler arasında eşgüdümü sağlamak ve alt birimler ile yerel yönetim birimlerinin denetimini yapmaktır. Bölge yönetim başkanı eyalet başkanı tarafından eyalet içişleri bakanının önerisiyle atanır²³⁶. Belediye başkanları bazı eyalet uygulamalarında halk tarafından seçilirken, bazı eyaletlerde belediye başkanları yerel meclisler tarafından ve kendi içlerinden seçilmektedir²³⁷. Almanya’da iki temel yerel yönetim birimi, ilçeler (kreise) ve belediyelerdir (gemeinden) ²³⁸. İlçe yönetimleri eyaletlerin bir alt kademesinde yer almaktadır. Esas faaliyet alanları merkezin taşra teşkilatı olarak

(Çevrimiçi) <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/388/4145.pdf>, s.3, 12 Eylül 2018.

²³⁴ Yüksel Metin, Burak Erece, **a.g.m.**, s.4.

²³⁵ Mehmet Selim Bağlı, “Alman Yerel Yönetim Yapısı”, **Türk İdare Dergisi**, Aralık 2011, S.473, s.45.

²³⁶ Hüseyin Erkul, Hüseyin Kara, Savaş Şimşek, “ABD ve Almanya Yerel Yönetimlerinin Karşılaştırılması”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, 2016, C.14, S.27, s.46.

²³⁷ Zerrin Toprak, **a.g.e.**, s.41.

²³⁸ Hüseyin Erkul, Hüseyin Kara, Savaş Şimşek, **a.g.m.**, s.46.

verilen görevleri yerine getirmenin yanı sıra belediye seviyesi üstü yerel yönetim hizmetlerini sunmaktır. Belediyeler Alman yerel yönetim sisteminde halka en yakın yerel yönetim birimleri olarak düzenlenmiştir. Kamu otoritesinin, eyaletlerin merkezi güçlerini dengeleyecek şekilde, yerelde eşit olarak dağıtıldığı tamamlayıcı bir güç olarak tasarlanmışlardır²³⁹.

2.2.1.2. Almanya’da Yerel Yönetimlerin Mali Yapısı

Almanya’da yerel yönetimler merkezi idare tarafından verilen görevlerin yanı sıra yerel manada önemi olduğunu düşündükleri hizmetleri de üstlenerek yerine getirebilmektedirler. Bu çerçevede yerel yönetimlerin görev ve sorumlulukları zorunluluk arz edenler ve ihtiyari olanlar şeklinde bir sınıflandırmaya tabi tutulabilir. Bu görev paylaşımında federal devlet ve eyaletler daha çok politika ve standartları belirleme ve bunları denetleme işlevini üstlenmiş, buna karşılık yerel hizmet üretimini kural olarak yerel yönetimlere bırakmışlardır²⁴⁰. Almanya’da yerel yönetimler gelir vergisi, arazi, bina ve ekonomik girişimlerden alınan dolaysız vergiler ile eğlence, içki, arsa alım satımı, süs hayvanları ve avcılıktan alınan dolaylı vergilerden kaynak sağlarlar. Buna ilave olarak federal devlet ve eyaletler, yol ve donatım projeleri için katkı sağlarlar²⁴¹. Alman Anayasası’na göre gelir vergilerinin %15’i yerel yönetimlere ayrılmıştır. Vergi gelirlerinin dışında yerel yönetimler sağladıkları mal ve hizmet sunumlarından da gelir elde etmektedirler. İmar, ulaşım ve konutlardan alınan resim ve harçlar, kamu tesislerinin işletilmesi veya kira gelirleri, ruhsat harçları yerel yönetimlerin diğer gelir kaynaklarını oluşturmaktadır²⁴².

Alman yerel yönetimlerinin yıllar itibariyle gelir kalemleri incelendiğinde ortalama olarak gelirlerinin %40’ının vergi gelirlerinden, %35’inin ise yardımlardan oluştuğu görülmektedir. Federal devlet ve eyaletlerden aktarılan bu bütçe kalemlerinin dışında kalan %25’lik pay ise teşebbüs gelirleri, mülkiyet gelirleri, cezalar gibi yerel yönetimlerin kendi sağladıkları gelir kalemlerinden

²³⁹ Bekir Parlak, Mustafa Ökmen, **a.g.e.**, s.83.

²⁴⁰ Mehmet Selim Bağlı, **a.g.m.**, s.54.

²⁴¹ Nuri Tortop, ‘v.d.’, **a.g.e.**, s.142.

²⁴² Bekir Parlak, Mustafa Ökmen, **a.g.e.**, s.90.

oluşmaktadır²⁴³. Bu çerçevede gelir paylaşımı konusunda merkeziyetçi bir yapının hakim olduğu söylenebilir²⁴⁴. Kamu harcamaları yönünden yerel yönetimler geniş yetkilere sahiptir. Eğitim alanında ilkokulların yapım, bakım ve işletme görevleri, sağlık alanında hastanelerin yapım ve bakımı, bunların dışında sosyal yardımlar, yolların yapım ve bakımı, temizlik işleri, çevre hizmetleri, spor tesisleri, itfaiye hizmetleri Almanya’da yerel yönetimler içinde belediyelere verilmiş görevlerdir²⁴⁵.

2.2.2. Amerika Birleşik Devletleri

2.2.2.1. ABD’de Yerel Yönetimlere Genel Bakış

ABD federal hükümet sistemi yapılanması içinde ulusal düzey, eyalet düzeyi ve yerel yönetimler düzeyi olmak üzere farklı seviyelerde hükümet etme veya yönetim mekanizmalarına sahiptir. Ülkede mevcut durumda nüfus ve yüzölçümü bakımından birbirinden farklı büyüklüklerde 50 eyalet bulunmaktadır. Bu eyaletlerin dışında federal bir bölge olan Columbia Bölgesi bulunmaktadır. Ülkenin ulusal başkenti olan bu bölge herhangi bir eyalete bağlı olmaksızın belediye şeklinde yönetilmekte ve bütçe kontrolü ve idari denetimi doğrudan Kongre tarafından yapılmaktadır²⁴⁶. ABD Anayasasına göre her eyalet hükümeti halkın seçtiği temsilcilerle yönetilir. Her eyalette seçimle göreve gelen bir yürütme organı başkanı (vali), bağımsız bir yargı ve halkın seçtiği kişilerden oluşan bir yasama organı bulunur²⁴⁷. Ülkede her eyalet yerel yönetim yapılanmasını kendi anayasası ile oluşturmakla birlikte genel bir yerel yönetim sınıflandırmasından bahsetmek mümkündür. Buna göre yerel yönetim kademeleri il yönetimi (county), belediye yönetimi (municipal governments), kasaba yönetimi (town and township governments), okul yönetimleri (school districts) ve özel bölge yönetimleri şeklinde düzenlenmiştir²⁴⁸. ABD’de her eyalet birden fazla il yönetiminden oluşmaktadır. İl

²⁴³ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.e.**, s.137.

²⁴⁴ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.e.**, s.138.

²⁴⁵ Nuri Tortop, ‘v.d.’, **a.g.e.**, s.142.

²⁴⁶ Amerika Ankara Büyükelçiliği, Amerika Hakkında: ABD Yönetim Şekli, Eyalet Hükümetleri, (Çevrimiçi) http://www.usemb-ankara.org.tr/About_America_Government/state.htm, 9 Aralık 2018.

²⁴⁷ Bekir Parlak, Mustafa Ökmen, **a.g.e.**, s.119

²⁴⁸ Amerika Ankara Büyükelçiliği, “Amerika Hakkında: ABD Yönetim Şekli, Yerel Yönetim”, (Çevrimiçi) http://www.usemb-ankara.org.tr/About_America_Government/local.htm, 9 Aralık 2018.

yönetimleri altında şehirler, köyler ve kasabalar bulunmaktadır. İl yönetimleri eyalet yönetiminin idari kolları olarak da adlandırılmaktadır. İl yönetimleri seçilmiş kamu yöneticileri ve il meclisleri tarafından yönetilir. İl yönetimleri anayasa ve yasalar çerçevesinde seçimleri yönetme, evlilik hizmetleri, sürücü ehliyeti verme, yol ve imar yapma gibi görev ve sorumlulukları üstlenirler²⁴⁹.

Belediyelerin görev ve sorumluluk alanları başlıca şehir planlaması, imar, kamu işleri, su, alt yapı, kanalizasyon ve şehir temizliğidir. Belediye yönetimlerinin yapısı ve teşkilatlanmaları eyaletlere göre birbirinden önemli derecede farklılaşmaktadır. Bu farklı idari yapılar belediye başkanlı meclis sistemi, profesyonel yöneticili meclis sistemi ve kent komisyonu şeklinde sınıflandırılabilir. Belediye başkanlı meclis sisteminde seçilmiş bir belediye meclisi vardır. Belediye başkanları her eyaletin özel kanunlarına göre değişen yetkilere sahiptirler. Belediye başkanı doğrudan halk tarafından veya meclis tarafından meclis içinden seçilebilir²⁵⁰. Profesyonel yöneticili meclis sisteminde yetki halk tarafından seçilmiş belediye meclislerine aittir. Meclis üyeleri kendi içlerinden bir belediye başkanı seçerler. Belediye başkanlığı idari yetkileri bulunmayan bir temsil makamıdır. Yine aynı şekilde meclis tarafından idari birimleri yönetecek, birimler arası koordinasyonu sağlayacak, alınan kararları uygulayacak, şehir yöneticisi (city manager) olarak ifade edilen profesyonel yönetici atanır. Belediye meclisi şehir yöneticisini atama ve azletme yetkisine sahiptir²⁵¹. Kent komisyonu sisteminde ise halk tarafından seçilen komisyon üyeleri (5 kişi) hem karar organı hem de uygulama organıdır. Üyelerin kendi aralarında seçtikleri başkanın görevi halkı temsil etmek ve komisyon toplantılarına başkanlık etmektir²⁵².

Kasaba yönetimleri ABD’de 50 eyaletin 20’sinde bulunmaktadır. Görev alanı olarak belediyelerle aynı yetki ve sorumluluklara sahiptirler. Yönetim organları da aynı şekilde belediye meclisi yerine şehir konseyi (town council) ve belediye

²⁴⁹ Hilmi Can Turan, “Amerika Birleşik Devletleri’nde Yerel Yönetimler”, **IJETSAR (International Journal Of Education Technology and Scientific Researches)**, 2017, S.2, s.9.

²⁵⁰ Ufuk Ayhan, “Amerika Birleşik Devletleri’nde Yerel Yönetimler”, **Sayıştay Dergisi**, 2017, S.70, s.109.

²⁵¹ Ufuk Ayhan, **a.g.m.**, s.110

²⁵² Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.e.**, s.143

başkanıdır (mayor) ²⁵³. Okul yönetimleri, ilk, orta ve yükseköğrenimi gerçekleştiren ve yerel yönetim birimleri arasında yer alan kurumlardır. Okul yönetimleri ayrı bir yerel yönetim birimi olup, sınırları içerisindeki okulların yönetimleriyle, bütçeleriyle, müfredatlarıyla, eğitim faaliyetleriyle ilgili kararlar alabilirler. Okul müdürlerini, okuldaki öğretmenleri ve personeli göreve getirip görevden alma yetkilerine sahiptirler²⁵⁴. Özel Bölge Yönetimleri özellikle bir işi veya hizmeti yapmak için kurulmuş, idari ve mali olarak bağımsız olan, sınırları bir bölge ile belirlenmiş yerel yönetimlerdir. Su işleri, kanalizasyon, yangından korunma, mezarlık, konut, özel bölge yönetimlerinin görev alanları içindedir. Özel bölge yönetimleri kurum müdürü, kurum denetçisi, kurum yöneticisi tarafından yönetilir. Eyaletlerde veya şehirlerde bu yöneticiler seçilerek ya da atanarak göreve gelirler²⁵⁵.

2.2.2.2. ABD’de Yerel Yönetimlerin Mali Yapısı

ABD’de, eyaletlerin, yerel yönetimlerin ve kamu işletmelerinin bütçeleri federal hükümet bütçesinden farklı olarak tıpkı özel sektör firmaları gibi iflas rejimine tabidirler ve özel sektör firmalarının karşılaştıkları sermaye riskleriyle karşı karşıyadırlar. ABD’de eyaletlerin iflas yaratacak şekilde borçlanmalarının önüne geçmek amacı ile anayasal düzenlemeler geliştirilmiştir. Federal bütçe için böyle bir zorunluluk yoktur. Denklik zorunluluğu kamu gelirlerinin sınırlı olduğu eyalet ve yerel yönetimlerde, kamu harcamalarını kullanarak mali politika geliştirilebilmesine engel teşkil etmektedir. Makroekonomik çerçevede politik bir araç olarak işlevler yüklenebilen esas kurumun federal devlet bütçesi olduğu görülmektedir²⁵⁶.

ABD’de yerel yönetimler gelirlerini çeşitli kaynaklardan sağlamaktadırlar. Bunlar yerel vergiler, bağışlar ve yardımlar ve diğer gelirler şeklinde belirtilebilir. Yerel yönetimlerin gelirlerinin %65’inin öz kaynaklardan sağlandığı ülkede, dış ticaret vergileri üzerindeki anayasal sınırlama hariç, her bir eyalet kendi vergi politikasını oluşturabilir. Vergi konusundaki bu özerk yapı dolayısıyla eyaletler

²⁵³ Hilmi Can Turan, **a.g.m.**, s.13

²⁵⁴ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.e.**, s.144

²⁵⁵ Hilmi Can Turan, **a.g.m.**, s.14

²⁵⁶ Yiğit Karahanogulları, “ABD’nin Federal Bütçe Süreci”, **Maliye Dergisi**, Ocak-Haziran 2011, S.160, s.271.

arasında farklı vergi matrahı ve oranı söz konusu olabilmektedir²⁵⁷. Yerel yönetimlerin başlıca gelir kaynaklarını, emlak vergisi, satış vergileri, gelir vergisi gibi bazı yerel vergiler ile borçlanma ve bağışlar oluşturmaktadır. Emlak vergisinin oranı toplam yerel vergiler içinde %80'i bulmaktadır. Satış vergileri ikinci sırayı alırken gelir vergileri ise üçüncü sırada yer almaktadır²⁵⁸. Gelir vergisi tahsil etme yetkisi federal hükümetin yanı sıra eyaletlere ve yerel yönetimlere de tanınan bir yetkidir. Yerel yönetimlerde gelir vergisi oranlarının eyaletlere oranla daha düşük olduğu görülmektedir²⁵⁹. Gelir vergisi alanında tanınan bu hakların aşırı veya çifte vergilemeye yol açmasını önlemek için alt idari birimlere ödenen vergiler, üst birimlere ödenen vergilerden indirilebilmektedir²⁶⁰.

ABD'de yerel yönetim harcamalarının milli gelire oranı 2000'li yılların ortalarından 2009 yılına %10 seviyesinde devam etmiş, 2009 yılında ekonomik durgunluk nedeniyle %11,5 seviyesine yükselmiştir. Sonraki yıllarda ekonomik iyileşmeyle beraber tekrar %10 seviyelerinde gerçekleşmiştir. Aşağıda grafik 1'de ABD'de yerel hükümet harcamalarının 2007-2016 yılları arasında devamlı olarak artış kaydettiği, 2017 ve 2018 yılları için de bu artışın devam etmesinin beklendiği görülmektedir²⁶¹.

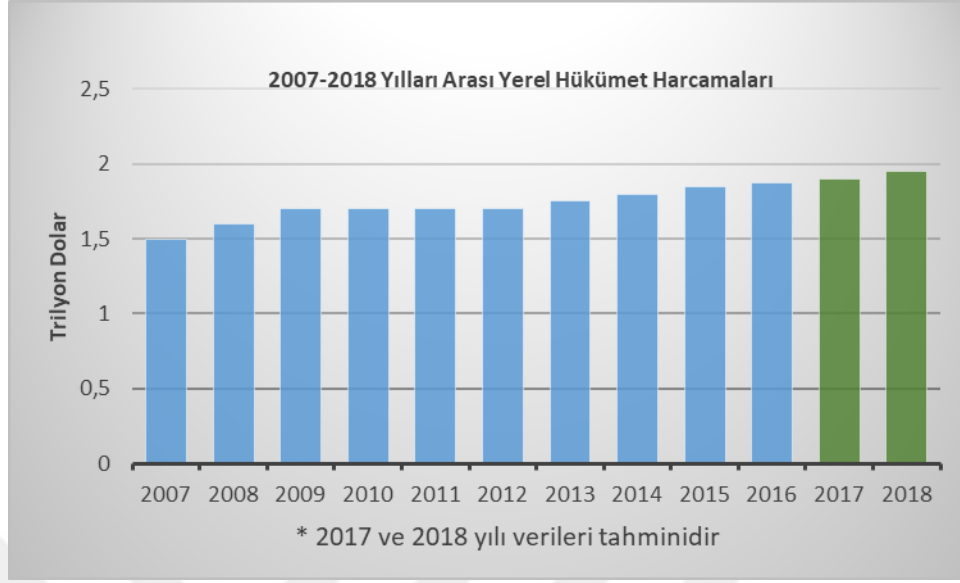
²⁵⁷ Mehmet Arslan, Mine İbiş, "ABD'de Mahalli İdarelerin Mali Yapısı ve Merkezi İdare İlişkileri", **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, Nisan 2014, s.159.

²⁵⁸ Yusuf Karakılçık, **Yerel Yönetimler**, 3. bsk., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s.89.

²⁵⁹ Mehmet Arslan, Mine İbiş, **a.g.m.**, s.161.

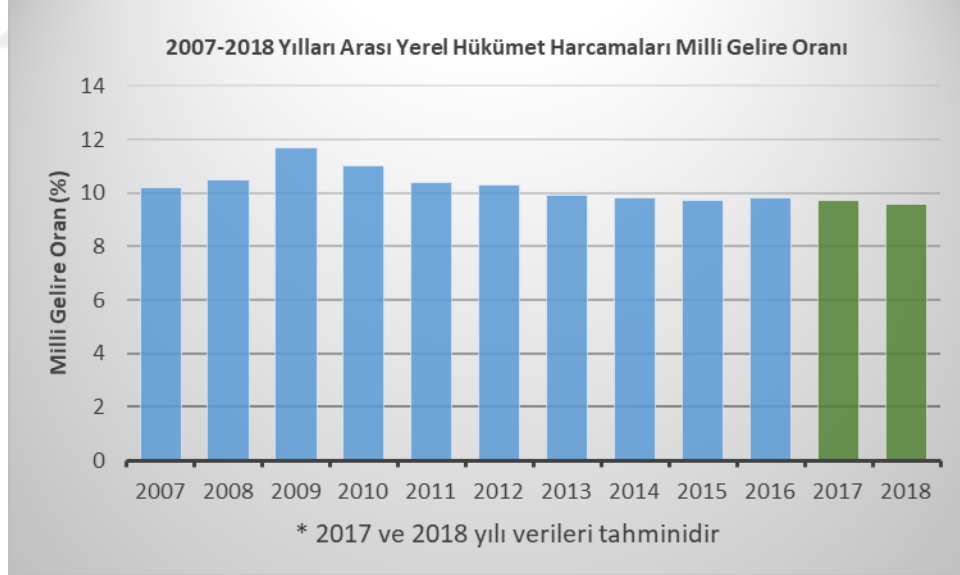
²⁶⁰ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.e.**, s.145

²⁶¹ Kaynak: https://www.usgovernmentspending.com/local_spending_chart, 12.12.2018

Kaynak: https://www.usgovernmentspending.com/local_spending_chart,

Grafik 2.1: 2007-2018 Yılları Arası Yerel Hükümet Harcamaları

Kaynak: https://www.usgovernmentspending.com/local_spending_chart,

Grafik 2.2: 2007-2018 Yılları Arası Yerel Hükümet Harcamaları Milli Gelire Oranı

Grafik 2’de ABD’de yerel hükümet harcamalarının milli gelire oranının 2008-2011 yılları arasında %10’un üzerinde olduğu, 2012 yılından itibaren %10’un altında seyrettiği görülmektedir²⁶².

2.3. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye

Avrupa konseyi, Avrupa ülkelerinde ortak bir toplumsal değer olan yerel özerkliğe kuruluşundan itibaren büyük önem vermiştir. Zira gelecekte Avrupa Birliği’nin en önemli temel taşlarından birinin özerk yerel yönetimler olacağına inanılmaktadır²⁶³. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı temelde yerel yönetimleri özerk kılmayı amaçlayan ülkemizin de imzaladığı bir sözleşme olarak, yerel yönetimlerimizi doğrudan ilgilendirmektedir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nda, demokratik bir Avrupa için yerel demokrasiye, yetkilendirilmiş ve mali açıdan güçlendirilmiş yerel yönetimlere gereksinim duyulduğu ifade edilmiştir. Güçlü ve demokratik bir yerel yönetim için idari ve mali özerklik birlikte yerine getirilmesi gereken niteliklerdir²⁶⁴. Buna bağlı olarak Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nın yerel yönetimler açısından ne derece uygulandığının tespit edilmesi ve yapılması gereken yasal değişikliklerin ortaya konulması büyük öneme sahiptir.

2.3.1. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nın Tarihsel Süreci

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nın kabulüne yönelik çabalar 2. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa’nın yeniden inşası süreciyle birlikte ortaya çıkmıştır. 18 Ekim 1953’de Versaille’da Avrupa Komünler Meclisi toplanmış ve bu toplantıda Avrupa Komunal Özgürlükler Şartı kabul edilmiştir. 14 Ocak 1957 tarihindeki toplantısında Avrupa Konseyi bünyesinde yer alan Yerel Yönetimler Sürekli Konferansı “yerel özerkliğin gelişimi ve savunulması” konusunda karar almıştır. Bu kararda yer alan konulardan birisi komün ve bölgesel özgürlüklerin

²⁶² Kaynak: https://www.usgovernmentspending.com/local_spending_chart, 12.12.2018

²⁶³ Ruşen Keleş, **a.g.e.**, s.55

²⁶⁴ İbrahim Güray Yontar, Mehmet Dağ, **a.g.m.**, s.153

anayasa seviyesinde düzenlenmesi ve bu idarelerin özgürlükler konusunda bağımsız yargı yoluna gitme hakkının sağlanması önerisi olmuştur. Devam eden çalışmalar sonucunda Avrupa Konseyi 1985 yılında şartı kabul etmiştir²⁶⁵. Türkiye, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı 1988 yılında imzalamış ve 3723 sayılı Kanun'la 1991 yılında ise onaylamıştır.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, 3 bölüm ve 18 maddeden oluşan bir metindir. Şartın önsözü yerel yönetimlerin her çeşit demokratik rejimin temellerinden biri olduğunu belirtmektedir. Yerel yönetimlerin özerkliğinin korunması ve güçlendirilmesi yerinden yönetim ve demokratik ilkeler temeline dayalı bir Avrupa oluşturulmasında büyük öneme sahiptir²⁶⁶. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ilkeleri beş kısım olarak incelenebilir. İlk kısım özerk yerel yönetim kavramının kapsamı ve esaslarını ele almaktadır. Bu ilkelere göre özerk yerel yönetim ilkesi yasalarla ve dahi mümkünse anayasayla düzenlenecektir. Yetki alanlarının dışına çıkartılmış olmayan ve başka yönetim birimlerine verilmiş olmayan her konuda yerel yönetimler takdir hakkına sahiptir. Bu kural, genel yetki (general competence) olarak ifade edilmektedir²⁶⁷. İkinci kısım ilkeler mali konularla ilgilidir. Bunlara göre yerel yönetimlere serbestçe kullanabilecekleri yeterli miktarda mali kaynak tahsis edilmelidir. Bu kaynakların bir kısmı yerel vergi ve harçlardan oluşmalıdır. Üçüncü kısım, yerel yönetimlerin gözetim ve denetimine dair ilkelerdir. Bu ilkelere göre yerel yönetimler ancak yasalar veya anayasayla belirlenen kanun ve kurallara göre ve belirtilen durumlarda gözetim veya denetime tabi tutulabilir²⁶⁸. Yine dördüncü kısım olarak belirtilecek ilkeler yerel yönetimlerin başka yerel yönetimlerle ulusal ve uluslararası alanda işbirliği yapabilme ve ortak birlik kurabilme haklarının tanındığı ilkelerdir. Bunlar da yerel özerkliğin başka bir boyutunu ortaya koymaktadır. Son olarak beşinci kısım ilkeler kümesi ise yerel yönetimlerin yararlanabileceği yargı güvencesidir²⁶⁹.

²⁶⁵ Ramazan Şengül, **a.g.e.**, s.17

²⁶⁶ Ramazan Şengül, **a.g.e.**, s.17

²⁶⁷ Ruşen Keleş, **a.g.e.**, s.57

²⁶⁸ Ruşen Keleş, **a.g.e.**, s.58

²⁶⁹ Ruşen Keleş, **a.g.e.**, s.59

Şart'ın 3'üncü maddesinde, yerel yönetimlerin özerkliği kavramı; “yerel yönetimlere kanunlarla belirlenen sınırlar çerçevesinde, kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel halkın çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkı ve imkanı tanınması” şeklindedir. Bu tanıma göre yerel yönetimlerin özerkliği kavramının iki temel özelliği bulunmaktadır. İlk olarak yerel yönetimlerin merkezi idareyle kurduğu ilişkide sahip olduğu özerkliktir. Dikey ilişkiyi konu alan bu özerklikte, yerel ile merkezin görevlerinin ayrılması, mali yönden yerel yönetimlerin güçlü kılınması ve yerel yönetimlerin üzerindeki vesayetın sınırlı olması gerekmektedir. İkinci olarak yerel yönetimlerin işlem tesis ederken kamu gücünü kullanmaktaki özerkliğidir. Yatay ilişkiyi konu alan bu özerklik, yerel yönetimlerin yerel nitelikteki işleri yerine getirirken yerel ekonomik ve sosyal koşullardan (yerel baskı gruplarından) etkilenmemesini ve yerel halk tarafından denetlenmesini ifade etmektedir²⁷⁰.

2.3.2. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda Mali Özerklik

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda yerel yönetimler açısından idari açıdan özerk olup mali açıdan merkezi yönetime bağımlı bir yapı öngörülmediği gibi mali açıdan özerkliğe sahip olup idari yetki kullanamayan bir yerel yönetim yapısı da öngörülmemektedir²⁷¹. Bu kapsamda Şart'ın 9'uncu maddesi mali özerklik konusunu doğrudan ele almıştır. Aşağıda 9'uncu maddenin fıkraları değerlendirilmiştir.

Madde 9/1: “Ulusal ekonomik politika çerçevesinde, yerel makamlara kendi yetkileri dahilinde serbestçe kullanabilecekleri mali kaynaklar sağlanacaktır”. İlgili madde hükmünde yerel yönetimlere kendi yetkileri dahilinde serbestçe kullanabilecekleri mali kaynakların sağlanacağı belirtilmektedir. Burada dikkat çekilmesi gereken nokta mali kaynak sağlanması işleminin bağlayıcı hüküm ifade eder şekilde “sağlanacaktır” şeklinde ifade edilmesidir. Dolayısıyla burada bir ihtiyarılık değil bir zorunluluk vardır. Yine madde hükmünde mali kaynakların serbestçe tasarruf edilebileceği belirtilerek özerklik vurgusu güçlendirilmiş, bu

²⁷⁰ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.e.**, s.38

²⁷¹ İbrahim Güray Yontar, Mehmet Dağ, **a.g.m.**, s.153

serbestliğin ulusal ekonomik politika çerçevesinde kullanılabileceği ifade edilmek suretiyle ulusal birliğe atıf yapılmıştır²⁷².

Madde 9/2: “Yerel makamların mali kaynakları anayasa ve kanunla belirlenen sorumluluklarla orantılı olacaktır”. Madde hükmünde yerel yönetimlere sağlanan kaynakların, bu yönetim yapıları tarafından üstlenilen görevlerle orantılı olması gerektiği vurgulanmaktadır. Yine bu görevlerin anayasa veya yasalarla belirlenmesi gerektiği de maddenin ikinci vurgusu olarak değerlendirilebilir²⁷³. Bu bağlamda yerel yönetimlere yasalarla verilen görevlerin daha etkin ve verimli bir şekilde yerine getirebilmeleri için yükümlülüklerle mali kaynakların dengeli olması ve serbest bir şekilde tasarruf hakkının bulunması gerekmektedir.

Madde 9/3: “Yerel makamların malî kaynaklarının en azından bir bölümü oranlarını kendilerinin kanunun koyduğu sınırlar dahilinde belirleyebilecekleri yerel vergi ve harçlardan sağlanacaktır”. Yerel vergi ve harçlar yerel yönetimlerin öz gelirlerini oluşturmaktadır. Tüm kaynakları merkezden gelen bir hizmet biriminin özerk bir yapısının olması uygulamada pek mümkün değildir. Bu nedenle başta emlak vergisi ve çevre temizlik vergisi olmak üzere yerel karakterli vergilerin yönetiminin yerel yönetimlere bırakılması gerekmektedir²⁷⁴. Bununla beraber yüksek vergi ve harçlara karşı vatandaşların yasal korumaya alınması için yasal sınırlar belirlenebilir.

Madde 9/4: “Yerel makamlara sağlanan kaynakların dayandığı malî sistemler, görevin yürütülmesi için gereken harcamalardaki gerçek artışların mümkün olduğunca izlenebilmesine olanak tanımaya yetecek ölçüde çeşitlilik arz etmeli ve esneklik taşımalıdır”. Madde hükmüne göre mali kaynaklar harcamaların artışını karşılayabilecek şekilde farklılık arz etmelidir²⁷⁵. Türkiye Cumhuriyeti bu fıkraya ekonomik nedenlerle çekince koymuştur²⁷⁶.

²⁷² İbrahim Güray Yontar, Mehmet Dağ, **a.g.m.**

²⁷³ Haluk Egeli, Funda Diril, **a.g.m.**, s.26

²⁷⁴ İbrahim Güray Yontar, Mehmet Dağ, **a.g.m.**, s.154

²⁷⁵ Firdevs Koç, Ahmet Yatkın, **a.g.m.**, s.1287.

²⁷⁶ Ruşen Keleş, **a.g.e.**, s.60

Madde 9/5: “Malî bakımdan daha zayıf olan yerel makamların korunması, potansiyel malî kaynakların ve karşılanması gereken malî yükün eşitsiz dağılımının etkilerini ortadan kaldırmaya yönelik malî eşitleme yöntemlerinin veya buna eş önlemlerin alınmasını gerektirir. Bu yöntemler ve önlemler yerel makamların kendi sorumluluk alanlarında kullanabilecekleri takdir hakkını azaltmayacaktır”. Mali kaynak paylaşımı düzenlemeleri yönetim kademeleri arasında yatay ve dikey dengesizlik sorununu gidermek amacıyla önerilen bir yöntemdir²⁷⁷. Bu yöntemle bir kısım gelirler merkezi idare tarafından yerel yönetimlere paylaştırılacak böylece mali yönden güçsüz yerel yönetimler de hizmet kabiliyetlerini muhafaza edeceklerdir.

Madde 9/6: “Yeniden dağıtılan kaynakların yerel makamlara tahsisinin nasıl yapılacağı konusunda, kendilerine uygun bir biçimde danışılacaktır.” Madde hükmüne göre yeniden dağıtım fonksiyonu icra edilirken formüllerin belirlenmesinde yerel yönetimler de söz sahibi olmalıdırlar. Böylece bu fonların tasarruf hakkı tamamen idarede olmadığından bu yeniden dağıtım bir bağış mahiyetinde de olmamaktadır²⁷⁸. Türkiye Cumhuriyeti bu konuda merkezi idarenin takdir hakkının kısıtlanacağı düşüncesiyle çekince koymuştur²⁷⁹.

Madde 9/7: “Mümkün olduğu ölçüde, yerel makamlara yapılan hibeler belli projelerin finansmanına tahsis edilme koşulu taşımayacaktır. Hibe verilmesi yerel makamların kendi yetki alanları içinde kendi politikalarına ilişkin olarak takdir hakkı kullanmadaki temel özgürlüklerine sınırlama getirmeyecektir”. Madde hükmüne göre hibeler yerel yönetimlere belli amaçlara tahsis şartıyla değil mali güçlerini arttırmak ve serbestçe kullanılmak amacıyla verilmelidir²⁸⁰.

Madde 9/8: “Yerel makamlar sermaye yatırımlarının finansmanı için kanunla belirlenen sınırlar içerisinde ulusal sermaye piyasasına girebileceklerdir”. Yerel yatırımların finansmanında yaşanan zorluklara karşılık yatırımlara kaynak

²⁷⁷ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.e.**, s.112

²⁷⁸ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.e.**, s.112

²⁷⁹ İbrahim Güray Yontar, Mehmet Dağ, **a.g.m.**, s.155.

²⁸⁰ Mustafa Dönmez, **a.g.m.**, s.176

oluşturmada alternatif bir finansman modeli olarak bu tür uygulamalar hayata geçirilebilir²⁸¹.

2.3.3. Türkiye'nin Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Deneyimi

Türkiye'de 1973 yılından itibaren önceki dönemlere göre daha yoğun bir şekilde yerel yönetimler ve yerel demokrasi tartışılmaya başlanmıştır. Özellikle bu dönemden itibaren iktisadi, sosyal, teknolojik ve diğer alanlarda yaşanan gelişmeler hızlı bir kentleşme sürecine yol açmıştır. Ancak gerekli önlemlerin alınmaması ekonomik ve sosyal sorunların oluşmasına neden olmuştur. Bu çerçevede gecekondular sorunu, konut açığı, yerel istihdam, altyapı eksikliği, çevre, tarih ve kültürel değerlerin korunması ve bunlara benzer problemlerin çözümü için yerel yönetimler önemli bir yere sahiptir²⁸².

1982 Anayasasının 127'nci maddesinde "Mahalli İdareler; İl, Belediye veya Köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir." şeklinde tanımlanmıştır. Yerel yönetim birimleri içinde belediyeler, yerel ihtiyaçların karşılanmasında önemli görevler üstlenmekte ve Türk yerel yönetim sisteminde ağırlık merkezini oluşturmaktadır. Tanzimat sonrasında yönetim anlayışımıza dahil olan belediye yönetimlerinin Batılı anlamda tam bir yerel yönetim birimi niteliğine kavuştuğunu söylemek güçtür²⁸³. Ancak, yaşanan tarihi süreç içinde önemli mesafelerin alındığı yadsınamaz bir gerçektir. Türkiye 21 Kasım 1988 tarihinde Özerklik Şartı'nı imzalamış ve 8 Mayıs 1991 tarihinde 3723 sayılı Kanun'un TBMM tarafından kabul edilmesiyle Özerklik Şartı'nın onaylanmasını uygun bulmuştur. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı 1992 yılında 92/3398 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile onaylanmıştır. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın yürürlük tarihi ise, 1 Nisan 1993 olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla Şart'ı imzalayan her devlet gibi Türkiye de yerel yönetimlerin idari ve

²⁸¹ İbrahim Güray Yontar, Mehmet Dağ, **a.g.m.**, s.155.

²⁸² Firdevs Koç, Ahmet Yatkın, **a.g.m.**, s.1288.

²⁸³ Hüsamettin İnaç, Feyzullah Ünal, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye'de Belediyeler, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/55394>, s.8

mali özerkliğini sağlamak için belirli ilkeleri ve uygulamaları yaşama geçireceği yönünde taahhütte bulunmuş olmaktadır²⁸⁴.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 12'nci maddesine göre Şart'ı kabul eden devletler, belirli paragraflar zorunlu olmak üzere Şart'ın I. bölümündeki en az 20 paragraf ile kendini bağlı kabul etmeyi taahhüt etmektedir. Bu hüküm çerçevesinde Şart'a taraf çoğu devlet, Özerklik Şartı'nı kabul etmekle birlikte belirli maddelerine çekince koymuştur. Türkiye'nin çekince koyduğu maddeler ve fıkralar genel olarak değerlendirildiğinde, çekincelerin daha çok yerel yönetimlerin merkezi yönetim tarafından bir paydaş olarak görülmesini gerektiren “yerel yönetimlere danışma”, “mali özerkliğin güçlendirilmesi” ve “kendi aralarında ve uluslararası alanda işbirliğine girme” konularına odaklandığı görülmektedir²⁸⁵. Merkezi idare muhtelif sebeplerle kamu gücünün paylaşımına uzak durmaktadır. 2004 yılında gerçekleştirilen Brüksel Zirvesi ile Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini karşıladığı ve 2005 yılı itibariyle müzakere sürecine geçilebileceği kararı alınmıştır. 2004 ve 2005 yıllarında kabul edilen yerel yönetim kanunlarıyla, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na büyük ölçüde uyum sağlanmış olmakla birlikte, yeni anayasa ve demokratikleşme süreci, barış süreci ve uluslararası örgütlerin beklentileri gibi içsel ve dışsal nitelikli çeşitli faktörlerin etkisiyle Özerklik Şartı'nın Türkiye tarafından daha güçlü bir şekilde benimsenmesi yönünde tartışmalar yoğunlaşmıştır²⁸⁶.

2.4. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Mali Yapısı

2.4.1. Türkiye’de Yerel Yönetimlere Genel Bakış

Türkiye’de yerel yönetimlerin düzenlendiği yasal çerçeve büyükşehir belediyeleri, belediyeler, il özel idareleri ve köyler olmak üzere dört birim için hazırlanan mevzuatı kapsamaktadır. Yine yerel yönetim birlikleri ve büyükşehir

²⁸⁴ Ramazan Şengül, **a.g.e.**, s.19

²⁸⁵ Murat Aygen, “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Üzerine Bir İnceleme: Türkiye Örneği”, **Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi**, Ocak 2017, C.5, S.10, s.261.

²⁸⁶ Murat Aygen, **a.y.**, s.262

belediyeleri hakkında yapılan yasal düzenlemeler de bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Mer'i mevzuatta belediyelerin kuruluş ve sınırları, görev, yetki ve sorumlulukları, organları, teşkilatı, gelir ve giderleri, bütçesi, borçlanma ve ekonomik faaliyetleri, 2005 yılında yasalaşan 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda, büyükşehir belediyelerinin kuruluş ve sınırları, organları, teşkilatı ve personeli, gelir ve giderleri, bütçesi, 2004 yılında yasalaşan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda düzenlenmiştir. Yine il özel idarelerinin kuruluşu, sınırları, görev, yetki ve sorumlulukları, organları, teşkilatı, denetimi, gelirleri, giderleri, bütçesi, borçlanması ve ekonomik girişimleri 2005 yılında yasalaşan 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda, köylerin kurulması, görev ve yetkileri ile mali yapıları 1924'de çıkarılan 442 sayılı Köy Kanunu'nda düzenlenmiştir. Anayasa'nın 127'nci maddesinde yer alan yerel yönetim birliklerinin ise kuruluşu, tüzüğü, görev ve yetkileri, organları, gelirleri, giderleri 2005 tarihli 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nda düzenlenmiştir.

2012 yılında yasalaşan 6360 sayılı Kanun'la Türkiye'nin yerel yönetim yapılanması değişikliğe uğramıştır. Osmanlı döneminde şekillenen ve cumhuriyet döneminde olgunlaşan üç düzeyli yerel yönetim yapılanması, büyükşehir belediyelerinin kurulduğu illerde varlığını kaybetmiştir. Günümüzde yerel yönetim yapılanması bünyesinde iki sistemi barındırmaktadır²⁸⁷. Bunlardan birincisi geleneksel model olarak nitelendirilebilecek olan, büyükşehir olarak düzenlenmeyen illerde uygulanan yerel yönetim yapılanmasının il özel idaresi, belediye ve köy yönetimlerinden oluştuğu modeldir. İkincisi ise büyükşehir olarak düzenlenen illerde, yerel yönetim yapılanmasından il özel idareleri ve köylerin çıkartılması sonucu yerel yönetimlerin büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyelerinden teşekkül ettiği modeldir.

²⁸⁷ Ramazan Şengül, **a.g.e.**, s.44

Tablo 2.1: Türkiye Yerel Yönetim Sistemi

Geleneksel Model	Büyükşehir Modeli
İl Özel İdaresi	Büyükşehir Belediyesi
Belediye	İlçe Belediyesi
Köy Yönetimi	

Aşağıda tablo 2.2’de 2014 yılı, tablo 1.2. 2018 yılı merkezi yönetim, mahalli idareler ve sosyal güvenlik kurumları olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti Devleti bütçe giderlerinin fonksiyonel sınıflandırmasını göstermektedir. Tablolar mahalli idarelerin genel bütçe içinde sahip oldukları payı göstermesinin yanı sıra, fonksiyonel giderler bazında da hangi gider kaleminde yerel yönetimlerin ne oranda ve tutarda paya sahip oldukları hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir.

Tablo 2.2 : 2014 Yılı Genel Yönetim Bütçe Giderlerinin Fonksiyonel Sınıflandırması Tablosu (Milyon tl)

2014 YILI	MERKEZİ YÖNETİM		MAHALLİ İDARELER		SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI		GENEL YÖNETİM
HARCAMALAR	448.424	67%	84.173	13%	200.230	20%	667.943
Genel Kamu Hizmetleri	125.642	84%	24.232	16%	431	0%	150.305
Savunma Hizmetleri	21.256	99%	142	1%	0	0%	21.360
Kamu Düzeni ve Güvenlik	33.770	91%	3.313	9%	0	0%	37.073
Ekonomik İşler ve Hizmetler	62.167	79%	16.439	21%	0	0%	78.010
Çevre Koruma Hizmetleri	546	5%	9.175	95%	0	0%	9.582
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	3.022	13%	21.575	87%	0	0%	24.597
Sağlık Hizmetleri	21.480	29%	929	1%	50.877	70%	73.284
Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri	10.146	69%	4.643	31%	0	0%	14.779
Eğitim Hizmetleri	75.699	97%	2.515	3%	0	0%	78.179
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hiz.	92.003	32%	1.209	1%	148.922	67%	220.784

Tablo 2.3: 2018 Yılı Genel Yönetim Bütçe Giderlerinin Fonksiyonel Sınıflandırması
Tablosu (Milyon tl)

2018 YILI	MERKEZİ YÖNETİM		MAHALLİ İDARELER		SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI		GENEL YÖNETİM
HARCAMALAR	762.753	57%	183.657	14%	393.133	29%	1.339.543
Genel Kamu Hizmetleri	214.024	80%	54.336	20%	775	0%	269.135
Savunma Hizmetleri	41.892	99%	252	1%	0	0%	42.144
Kamu Düzeni ve Güvenlik	58.529	91%	6.081	9%	35	0%	64.645
Ekonomik İşler ve Hizmetler	97.805	72%	37.285	28%	0	0%	135.090
Çevre Koruma Hizmetleri	606	3%	18.450	97%	0	0%	19.056
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	7.124	14%	42.945	86%	0	0%	50.069
Sağlık Hizmetleri	40.611	30%	1.734	1%	94.964	69%	137.309
Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri	13.105	56%	10.261	44%	0	0%	23.366
Eğitim Hizmetleri	124.278	93%	9.780	7%	0	0%	134.058
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hiz.	164.779	35%	2.533	1%	297.359	64%	464.671

Kaynak: sbb.gov.tr

Yukarıdaki tablolarda mahalli idareler 2014 yılında genel yönetim bütçesi içinde %13'lük bir paya sahipken, 2018 yılında %14'lük paya sahip olmuşlardır.

Giderlerin fonksiyonel dağılımına bakıldığında 2014'de çevre koruma hizmetlerinin %96'sı, 2018'de %97'si, iskan ve toplum refahı hizmetlerinin 2014'de %88'i, 2018'de %86'sı, dinlenme, kültür ve din hizmetlerinin 2014'de %31'i, 2018'de %44'ü, ekonomik işler ve hizmetlerin 2014'de %21'i, 2018'de %28'i ve genel kamu hizmetlerinin 2014'de %16'sı, 2018'de %20'si yerel yönetim birimlerince gerçekleştirilmiştir. Bu gider fonksiyonları esas itibarıyla yerel yönetimlerin yükümlülük alanlarıdır. Örneğin çevre koruma hizmetleri, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14-a maddesinde belediyenin görev ve sorumlulukları alanında “çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık....hizmetlerini yapar veya yaptırır” şeklindeki amir hükümle belediyelerin sorumluluğuna bırakılmıştır. Buna karşın yükümlülük olarak merkezi idareye ait olan ancak yerel yönetimlerin de tercihleri dahilinde harcama yapabilecekleri eğitim ve sağlık gider fonksiyonlarında

da yerel yönetimlerin katkı sağladıkları görülmektedir. Buna göre 2014 yılında eğitim hizmetlerinin %3'ü, sağlık hizmetlerinin %1'i, 2018 yılında eğitim hizmetlerinin %7'si, sağlık hizmetlerinin %2'si yerel yönetim birimlerince yerine getirilmiştir. Bu çerçevede yerel yönetimlerin yerel nitelikte olanlar başta olmak üzere kamu hizmeti sunumunda önemli bir yere sahip oldukları görülmektedir.

2.4.2. İl Özel İdareleri

2.4.2.1. İl Özel İdaresine Genel Bakış

İl özel idareleri kuruluşu itibariyle çok önemli bir yerel yönetim birimi olarak oluşturulmuştur. Şöyle ki; 1864-1950 yılları arasında, günümüzde bakanlıkların yürüttüğü pek çok hizmet taşrada il özel idareleri tarafından yerine getirilmiştir. 1950'lerden itibaren yeni bakanlıkların kurulması ve merkezi yönetim organlarının ortaya çıkmasıyla birlikte il özel idarelerinin bir kısım görevleri bu kurumlara geçmiş, ancak yasal olarak söz konusu görevler il özel idaresinden de alınmamıştır²⁸⁸.

İl özel idarelerinin görevleri 5302 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir:

- Gençlik ve spor, sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; belediye sınırları il sınırı olan büyükşehir belediyeleri hariç ilin çevre düzeni planı, bayındırlık ve iskan, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binaların yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde,
- İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma, orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine

²⁸⁸ Bekir Parlak, Mustafa Ökmen, **a.g.e.**, s.206

ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında yapmakla görevli ve yetkilidir²⁸⁹.

2.4.2.2. İl Özel İdaresinin Organları

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'na göre il özel idarelerinin kurumsal yapısı il genel meclisi, il encümeni ve vali olmak üzere üç organdan oluşmaktadır. İl genel meclisi, yerel seçimler yoluyla seçmenler tarafından seçilen meclis üyelerinden oluşan il özel idaresinin karar organıdır. İl genel meclisi üyeleri kendi içlerinden seçtikleri bir üyeyi meclis başkanı olarak belirlerler. İl encümeni il özel idaresinin idari organıdır. İl encümeni valinin başkanlığında, genel sekreter ile il genel meclisinin kendi üyeleri arasından seçeceği üç üye ve valinin birim amirleri arasından belirleyeceği iki üyeden oluşur. Merkezi idare tarafından göreve atanan valiler, il özel idaresi teşkilatının en üst amiri olarak, il özel idaresi teşkilatını sevk ve idareden sorumludur.

2.4.2.3. İl Özel İdaresinin Mali Yapısı

İl özel idaresinin gelir kaynakları;

1. Öz gelirler
2. Devlet yardımları
3. Olağanüstü gelirler
4. Diğer gelirler

şeklinde sınıflandırılmaktadır.

İl özel idarelerine genel bütçeden ayrılan pay oranı %1,70 seviyesindedir²⁹⁰. Emlak vergilerinin ise %15'i özel idarelere aktarılır. Bütçe vali tarafından hazırlanarak eylül ayı başında il encümenine sunulur, encümenin görüşü ekinde il genel meclisine sunulur. Kasım ayından önce il genel meclisinin onayı ile aynen

²⁸⁹ 5302 sayılı Kanun md.6

²⁹⁰ Yusuf Karakılçık, **Yerel Yönetimler**, s.157

veya değiştirilerek kabul edilir ve yılbaşı itibariyle yürürlüğe girer. 5302 sayılı Kanun’a göre özel idareler iç veya dış kaynaklardan borçlanabileceği gibi tahvil ihracı da gerçekleştirebilmektedir. Ancak bu borçlanma veya tahvil ihracı ancak yatırım programındaki projelerle sınırlı olarak gerçekleştirilebilir. Yine borç stoku limiti ise kesinleşen bütçe gelirlerinin %10’unu geçmeyen borçlanmalarda il genel meclisi kararıyla, geçenlerde ise il genel meclisi kararını Çevre ve Şehircilik Bakanı’nın onaylamasıyla mümkündür²⁹¹.

2.4.3. Belediyeler

2.4.3.1. Belediyeye Genel Bakış

1876 Anayasası ile İstanbul için “*Dersaadet Belediye Kanunu*”, diğer iller için “*Vilayet Belediye Kanunu*” kabul edilmiştir. Belediye meclis üyelerinin seçimle belirlendiği bu iki kanun 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunu’na kadar yürürlükte kalmıştır. 1580 sayılı Kanun’da da yerel yönetimler, Osmanlı döneminde olduğu şekliyle merkeze bağlı siyasi olmayan idari birimler olarak düşünülmüştür²⁹². 2005 yılında yürürlükten kaldırılan 1580 sayılı Kanun’da, 1963 yılında belediye başkanlarının seçimle göreve getirilmesi, 1984 yılında büyükşehir belediyesi uygulaması gibi dönem içinde önemli değişiklikler yapılmıştır.

2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı “*Belediye Kanunu*” yerel yönetimlerde köklü değişiklikler meydana getirmiştir. Kanun’un 4’üncü maddesiyle, mülga 1580 sayılı Kanun’a göre 2.000 olan belediye kurulması için gereken nüfus sayısı 5.000’e çıkartılmıştır. Yine belediyelerin anacak il ve ilçe merkezi olan yerleşim birimlerinde kurulması öngörülmektedir. 5393 sayılı Kanun’un 14’üncü maddesi belediyelerin görev ve sorumluluklarını göstermektedir. Buna göre belediye münhasıran kanunlarla başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen mahalli müşterek nitelikteki her türlü görev ve hizmeti yapar veya yaptırır, gerekli kararları alır, uygular ve denetler. Bu çerçevede belediye imar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı, çevre, çevre sağlığı, temizlik ve katı atık, zabıta, itfaiye, acil yardım,

²⁹¹ 5302 sayılı Kanun md.51

²⁹² Yusuf Karakılçık, **Yerel Yönetimler**, s.162

kurtarma ve ambulans, şehir içi trafik, defin ve mezarlık hizmetleri, ağaçlandırma park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm, gençlik ve spor, sosyal hizmet ve yardım, evlendirme, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi görevlerini yapar ve yaptırır.

2.4.3.2. Belediye Organları

5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre belediye tüzel kişiliğinin organları belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanıdır. Belediye meclisi, belediyenin en üst görüşme ve karar organıdır. Üyeleri beş yılda bir nispi temsil sistemiyle doğrudan halk tarafından seçilir. Meclise belediye başkanı başkanlık eder. Kanun'un 18'inci maddesine göre belediye meclisinin görevleri; stratejik plan ile yatırım ve çalışma programlarını, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve kabul etmek başta olmak üzere, bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, imar planlarını görüşmek ve kabul etmek, borçlanmaya karar vermek, taşınmaz alım, satım ve uzun dönemli kiralamasına karar vermek, hizmetler için ücret tarifesi belirlemek, şartlı bağışları kabul etmek, belediyenin çıkaracağı yönetmelikleri kabul etmek olarak sıralanabilir.

Belediye encümeni belediyelerin yürütme ve danışma organıdır. İl belediyelerinde ve nüfusu 100.000'in üzerinde olan belediyelerde belediye başkanının başkanlığında, üç üye belediye meclisinin kendi arasından seçeceği meclis üyelerinden, bir üye mali hizmetler birim amiri, iki üye belediye başkanının birim amirleri arasından belirleyeceği üyeler olmak üzere yedi üyeden oluşur. Nüfusu 100.000'in altında ve il belediyesi olmayan belediyelerde belediye başkanının başkanlığında, iki üye belediye meclisinin kendi arasından seçeceği meclis üyelerinden, bir üye mali hizmetler birim amiri, bir üye belediye başkanının birim amirleri arasından belirleyeceği üye olmak üzere beş üyeden oluşur²⁹³. Belediye başkanı, belediye teşkilatının başı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Halk tarafından çoğunluk usulüne göre seçilir. Belediye başkanı belediyenin yürütme

²⁹³ 5393 sayılı Kanun md.33.

organı olarak, belediye teşkilatının sevk ve idaresinden ve belediyenin hak ve menfaatlerinin korunmasından sorumludur²⁹⁴.

2.4.3.3. Belediyenin Mali Yapısı

Belediye bütçesinin nasıl hazırlanacağı 5393 sayılı Kanun'un 61 ve 62'nci maddelerinde düzenlenmiştir. Belediye başkanı tarafından hazırlanan bütçe tasarısı önce belediye encümenine sunulur. Bütçe tasarısı belediye encümeni tarafından incelenip encümen görüşüyle beraber belediye meclisine sunulur. Belediye meclisi bütçe tasarısını aynen veya değiştirerek yılbaşından önce karara bağlar. Belediyenin yıllık kesin hesabı, belediye başkanı tarafından hesap dönemi bittikten sonra Nisan ayı içinde encümene, Mayıs ayı içinde ise belediye meclisine sunularak karara bağlanır. Böylelikle gerek bütçenin hazırlanma aşaması, gerekse ilgili yıl bittikten sonra bütçenin nasıl kullanıldığı belediye meclisi tarafından takip edilmiş ve denetlenmiş olur.

Belediyelerin gelirleri 5393 sayılı Kanun'un 59'uncu maddesine göre;

1. Yasal vergi, resim, harç ve katılma payları,
2. Genel bütçe payı,
3. Genel ve özel bütçeli idarelerin ödemeleri,
4. Taşınır-taşınmaz mal satım ve kira vs gelirleri,
5. Hizmet karşılığı ücretler,
6. Faiz ve ceza gelirleri,
7. Bağışlar,
8. Her türlü girişim ve iştirak gelirleri ve diğer gelirler

şeklinde sınıflandırılmaktadır.

²⁹⁴ 5393 sayılı Kanun md.37

2.4.4. Büyükşehir Belediyeleri

2.4.4.1. Büyükşehir Belediyesine Genel Bakış

Türkiye’de ilk olarak 1982 Anayasası ile büyükşehir belediyeleri mevzuata dahil olmuştur. 1982 Anayasası’nın 127’nci maddesi “Büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir” şeklinde düzenlenmiştir. Bu hükme istinaden 1984 yılı başında 2972 sayılı Yerel Seçimlerle İlgili Yasa ile merkezinde birden çok ilçe bulunan illerde, birer anakent meclisi, ilçelerde de birer ilçe meclisi oluşturulması öngörülmüştür. Yine yasa kapsamında anakent ve ilçe belediyeleri için ayrı belediye başkanları seçilmesi öngörülmüştür. 1984 yılı Temmuz ayında 3030 sayılı Büyük Kent Belediyelerinin Yönetimine İlişkin Yasa kabul edilmiş ve aynı yılın aralık ayında yürürlüğe girmiştir. 3030 sayılı Kanun, 10 Temmuz 2004 tarihinde 5216 sayılı “*Büyükşehir Belediye Kanunu*” kabul edilinceye kadar fazla bir değişikliğe uğramadan yürürlükte kalmıştır²⁹⁵. 5216 sayılı Kanun büyükşehir belediyesi ile büyükşehir belediyesi sınırları dahilinde bulunan ilçe belediyelerini kapsamaktadır. Kanun’un 3’üncü maddesine göre büyükşehir belediyesi “en az üç ilçe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyon sağlayan, kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idari ve mali özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilen kamu tüzel kişisidir” şeklindedir. Kanun’un 4’üncü maddesine göre “belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000’den fazla olan il belediyeleri, fiziki yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir” şeklindeyken, 12.11.2012 tarihli 6360 sayılı Kanun’un 4’üncü maddesi, büyükşehir belediyelerinin sınırlarını il mülki sınırları olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle büyükşehir belediyelerinin yetki alanına il sınırları içinde bulunan tüm belediye ve köyler dahil edilmiş bulunmaktadır. 5216 sayılı Kanun’un 7’nci maddesinde gerek büyükşehir belediyelerinin gerekse ilçe belediyelerinin görev ve yetkileri ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.

²⁹⁵ Ruşen Keleş, a.g.e., s.335

2.4.4.2. Büyükşehir Belediyesi Organları

Büyükşehir belediyesi tüzel kişiliğinin organları büyükşehir belediyesi meclisi, büyükşehir belediyesi encümeni ve büyükşehir belediyesi başkanı şeklindedir²⁹⁶. Büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediyesinin karar organıdır ve ilçe belediye meclisi üyelerinin beşte birinin büyükşehir belediye meclisine seçilmesiyle oluşur²⁹⁷. Büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir belediye meclisinin başkanıdır ve büyükşehir içindeki diğer belediyelerin başkanları, büyükşehir belediye meclisinin tabii üyesidir²⁹⁸. Büyükşehir belediye encümeni, 5216 sayılı Kanun ile idari bir organ olarak düşünülmüş ve katılım ilkesinin güçlendirilmesi amacıyla büyükşehir belediye meclisinin kendi içinden seçeceği beş üyesinin encümen üyesi olması düzenlenmiştir²⁹⁹. Buna ilave olarak büyükşehir belediyesi genel sekreteri, mali hizmetler birim amiri ve büyükşehir belediye başkanının birim amirleri arasından seçeceği üç üye ile beraber belediye başkanı dışında toplam on üyeden oluşur.

2.4.4.3. Büyükşehir Belediyesinin Mali Yapısı

Büyükşehir belediyelerinin gelir kaynakları diğer belediyelere nazaran arttırılmış³⁰⁰ ve güçlendirilmiştir³⁰¹. Büyükşehir belediyelerinin gelirlerinde, Türkiye’de uygulanan adem-i tahsis ilkesinin bir istisnası olarak kaynak ilkesine göre vergi aktarımı yapılmaktadır³⁰² ve bu uygulama 1984 yılında büyükşehir belediyelerinin oluşturulmasıyla yürürlüğe giren 3030 sayılı “*Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun*” ile başlamaktadır³⁰³. 3030 sayılı Kanun’da büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilât toplamı üzerinden yüzde 3 olarak öngörülen büyükşehir belediyesi payı 5216

²⁹⁶ 5216 sayılı Kanun md.12,16,17

²⁹⁷ 5216 sayılı Kanun md.12

²⁹⁸ 5216 sayılı Kanun

²⁹⁹ Bekir Parlak, Mustafa Ökmen, **a.g.e.**, s.308

³⁰⁰ 5216 sayılı Kanun md.23

³⁰¹ 5216 sayılı Kanun md.25

³⁰² Naci Tolga Saruç, İsa Sağbaş, “Türkiye’de Bölgesel Vergi Yüğü ve Formül Yöntemiyle Vergi Tahsisi”, Türkiye Maliye Sempozyumu, Antalya, 2014, s.511.

³⁰³ 3030 sayılı Kanun md.18

sayılı Kanun ile yüzde 5 olarak düzenlenmiştir. 2008 tarihli 5779³⁰⁴ sayılı Kanun'da ise yüzde 5 paya ilave olarak genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden büyükşehir ilçe belediyelerine ayrılan payların yüzde 30'u da büyükşehir belediye payı olarak büyükşehir belediyelerine bırakılmıştır.

12.11.2012 tarihinde kabul edilen ve 06.12.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6360³⁰⁵ sayılı Kanun ile büyükşehir sayısı 16'dan 30'a çıkartılmış ve büyükşehirlerin sınırları il mülki sınırlarına genişletilmiştir. Büyükşehirlerdeki il özel idarelerinin tüzel kişiliğine son verilmiş³⁰⁶, bu illerdeki il özel idarelerinin görev, yetki, sorumluluk, personel, mal, hak, borç ve alacakları ile gelirleri ilgi alanına göre çeşitli kamu kurumlarına devredilmiştir³⁰⁷. Yine 6360 sayılı Kanun ile büyükşehirlerle aktarılan vergi paylarında da değişiklik yapılmıştır. Buna göre 5779 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değişmiştir.

“(2) Genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının yüzde 1,50'si büyükşehir dışındaki belediyelere, yüzde 4,50'si büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerine ve yüzde 0,5'i il özel idarelerine ayrılır³⁰⁸.

(3) 6/6/2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununa ekli (I) sayılı listede yer alan mallardan tahsil edilen özel tüketim vergisi hariç olmak üzere, büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının yüzde 6'sı ile genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerine ayrılan payların yüzde 30'u büyükşehir belediye payı olarak ayrılır.”

Bu düzenlemeyle 5779 sayılı Kanun'da genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamından büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerine aktarılan oran yüzde 2,50'den,

³⁰⁴ “İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun” md.2

³⁰⁵ “On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”

³⁰⁶ 6360 sayılı Kanun md.1

³⁰⁷ 6360 sayılı Kanun md.3

³⁰⁸ 6360 sayılı Kanun'la değişmeden önceki hali “(2) Genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının; yüzde 2,85'i büyükşehir dışındaki belediyelere, yüzde 2,50'si büyükşehir ilçe belediyelerine ve yüzde 1,15'i il özel idarelerine ayrılır.”

yüzde 4,50'ye yükselmiş, yine bu düzenlemeyle 5779 sayılı Kanun'da büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilât toplamı üzerinden yüzde 5 olarak öngörülen büyükşehir belediyesi payı yüzde 6 olarak değiştirilmiş, genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden büyükşehir ilçe belediyelerine ayrılan payların yüzde 30'u da yine büyükşehir belediye payı olarak ayrılmaya devam etmiştir. Bu durumda ilçe belediyelerine aktarılacak oran yüzde 2,50'den, yüzde 4,50'ye yükseldiği ve büyükşehir ilçe belediyelerine ayrılan payların yüzde 30'u da büyükşehir belediye payı olarak ayrılmaya devam edeceği için, bu düzenlemeyle büyükşehir belediye payı ilçe belediyelerine aktarılacak yüzde 2,50 yerine, yüzde 4,50 üzerinden yüzde 30 olarak hesaplanmaya başlanacaktır.

6360 sayılı Kanun'un 26'ncı maddesiyle 5779 sayılı Kanun'un 5'inci maddesi 3'üncü fıkrasında büyükşehir ilçe belediyelerine ayrılan payların dağıtım kriterleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

“(3) 2'nci maddenin ikinci fıkrasına göre ayrılan büyükşehirlerdeki ilçe belediyeleri payının; yüzde 90'lık kısmı ilçelerin nüfusuna, yüzde 10'luk kısmı ise ilçelerin yüzölçümüne göre dağıtılır. Hesaplanan tutardan yüzde 30'luk büyükşehir belediyesi payı ayrıldıktan sonra kalan miktar büyükşehir ilçe belediyelerinin hesabına İlbank A.Ş. tarafından aktarılır.”

Yine 6360 sayılı Kanun'un 26'ncı maddesiyle 5779 sayılı Kanun'un 5'inci maddesi 4'üncü fıkrasında büyükşehir belediyelerine ayrılan payların dağıtım kriterleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

“(4) 2'nci maddenin üçüncü fıkrasına göre ayrılan yüzde 6'lık büyükşehir belediye payının yüzde 60'ı doğrudan ilgili büyükşehir belediyesi hesabına aktarılır. Kalan yüzde 40'lık kısmının yüzde 70'i nüfusa, yüzde 30'u yüzölçümü esasına göre büyükşehir belediyeleri arasında dağıtılır.”

6360 sayılı Kanun büyükşehir belediyelerinin yetki alanını genişletmekle birlikte gelirlerinde de önemli derecede artış öngörmüş bulunmaktadır.

2.4.5. Köyler

2.4.5.1. Bir Yerel Yönetim Birimi Olarak Köye Genel Bakış

Köylerin kurulması, görev ve yetkileri ile mali yapıları 1924’de çıkarılan 442 sayılı Köy Kanunu’na göre işlem görmektedir. Kanun 150 ile 2000 arasında nüfusa sahip yerleşim yerlerine uygulanır. Köyün ortak yerel ihtiyaçlarını giderecek hizmetleri yerine getirmek köy yerel yönetim biriminin görevidir. 1982 Anayasası’nın 127’nci maddesine göre köyler yerel yönetim birimi olarak tanımlanmakla beraber, hukuki anlamda sahip olduğu bu pozisyonun uygulamada hayata geçtiği söylenemez³⁰⁹. 442 sayılı Kanun’la köylülere, muhtarlara ve ihtiyar meclislerine, ihtiyari ve zorunlu olarak, tarım, su işleri, arazi ve iskan işleri, hayvancılık, ormancılık, sağlık işleri, bayındırlık hizmetleri, askerlik, sosyal hizmetler, mali işler, posta işleri, turizm ve tanıtma hizmetleri, sanayi ve madencilik, ticaret işleri ve benzeri konularda görev ve sorumluluklar verilmiştir.

2.4.5.2. Köyün Organları

Köyün organları muhtar, ihtiyar meclisi ve köy derneğidir. Organların seçimi 2972³¹⁰ sayılı Kanun hükümlerine göre yapılır. Muhtar, köy idaresinde yürütmenin başı ve köyü temsil organıdır. Köy muhtarı, köylüler arasından tek dereceli ve çoğunluk esasına dayanan bir usulle seçilmektedir³¹¹. Kanun’a göre muhtarın göreceği işler; devlet işleri ve köy işleri olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. Muhtarın göreceği devlet işleri yönetim, sağlık, dirlik ve düzenlik, nüfus, mali işler ve tabi afetlere karşı alınacak önlemleri içeren 16 başlık³¹² altında, köy işleri ise köylünün zorunlu işlerini yapmak, köy işlerine harcanacak parayı toplamak ve harcama için emir vermek, köy işlerinde hem davacı hem de davalı olarak mahkemede bulunmayı içeren 7 başlık³¹³ altında sayılmıştır.

³⁰⁹ Ramazan Şengül, **a.g.e.**, s.137

³¹⁰ “Mahalli İdareler İle Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun”

³¹¹ 442 sayılı Kanun md.10

³¹² 442 sayılı Kanun md.36

³¹³ 442 sayılı Kanun md.37

İhtiyar meclisi, yürütmeye ilişkin kararlar alan ve köye ait işlerin görülmesini denetleyen yürütme ve karar organıdır³¹⁴. İhtiyar meclisi Kanun'un 44'üncü maddesine göre köy işlerini ihtiyacın önceliğine göre sıraya koyar ve tespit edilen işlerin sırayla köylü tarafından yapılmasını sağlar. Köy derneği köy muhtarı ve ihtiyar meclisi üyelerini seçmeye hakkı olan seçmenleri ifade etmektedir³¹⁵.

2.4.5.3. Köyün Mali Yapısı

Köyün gelirleri imece, salma ve köy parasıdır. İmece; köy halkının işbirliği-elbirliği içinde bedenen çalışmasıdır³¹⁶. Kanun köylüyü imece ile mesul tutmuştur ve bu sorumluluğun yerine getirilmesine ihtiyar heyeti karar verir. Diğer bir gelir kaynağı olan salma, köy gelirlerinin giderlere yetmediği durumda alınan paradır. İhtiyar meclisi tarafından köylüden veya köyle maddi ilişkisi olanlardan mali güç kriterine göre alınır³¹⁷. Diğer bir gelir kaynağı olan köy parası, köylüye salınan para, cezalar, emlak ve arazi gelirleridir³¹⁸. Bu çerçevede köyler kırsal bölgeleri ve dolayısıyla tarım ve hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı yerleri kapsayan birimler olarak kısıtlı gelir kaynaklarına sahiptir.

2.5. Belediyelerin Gelir Yapısı

Yerel yönetimlerin belirli alanlardaki hizmetleri yerine getirmekle sorumlu kılınmaları, bu hizmetleri yerine getirecek gelir kaynağının da yerel yönetimlere tahsisini gerektirir³¹⁹. Yerel özellik arz eden veya yerel ölçekte bulunan kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yerine getirilmesinde gelirlerin idari ve mali özerkliği sağlayacak şekilde düzenlenmesi büyük önem taşımaktadır³²⁰. Bu bağlamda yerel yönetimlerin farklı kaynaklardan gelir elde etmeleri mümkündür. Yerel yönetimlerin gelir kaynakları, her ülkenin sahip olduğu siyasi, ekonomik ve idari yapı ve yine kültürel özellikleri çerçevesinde şekillenmektedir³²¹. Buna karşın

³¹⁴ 442 sayılı Kanun md.43

³¹⁵ 442 sayılı Kanun md.20

³¹⁶ 442 sayılı Kanun md.15

³¹⁷ 442 sayılı Kanun md.16

³¹⁸ 442 sayılı Kanun md.17

³¹⁹ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.e.**, s.101.

³²⁰ Zerrin Toprak, **a.g.e.**, s.245.

³²¹ Ülkü Arıkboğa, "Türkiye'de Belediyelerin Gelir Yapısı: Sorunlar ve Çözüm Önerileri", s.277.

yerel yönetimlerin gelir elde etme biçimleri genel olarak öz gelirler, transferler ve borçlanma olarak sınıflandırılmaktadır.

Belediye gelirlerinin, belediyelerin kesin hesap cetvellerinde yer alan analitik bütçe sınıflandırması aşağıdaki gibidir.

Tablo 2.4: Belediye Gelirleri Analitik Bütçe Sınıflandırması

Belediye Gelirleri	
Öz Gelirler	Transferler
Vergi Gelirleri	Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar
Alınan Bağış ve Yardımlar	Proje Yardımları
Faizler, Paylar ve Cezalar	Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar
Sermaye Gelirleri	Diğer İdarelerden Alınan Paylar
Alacaklardan Tahsilâtlar	
Red ve İadeler (-)	

2.5.1. Öz Gelirler

Öz gelirler belediyelerin yasal mevzuat çerçevesinde kendi tasarrufları dahilinde elde ettikleri gelirlerdir³²². Bu bağlamda elde edilen öz gelirlerin ülkelerin yasal mevzuatına bağlı olarak konusu, matrahı, oranları farklılık gösterebilmekle birlikte öz gelirlerin temel özelliği, bu gelirlerin ilgili yerel yönetim tarafından tarh, tahakkuk ve tahsilat işlemlerinin yapıyor olmasıdır.

³²² Ülkü Arıkboğa, “Türkiye’de Belediyelerin Gelir Yapısı: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, s.278.

2.5.1.1. Belediye Vergileri

2464 sayılı “*Belediye Gelirleri Kanunu*” ile İlan ve Reklam Vergisi, Eğlence Vergisi, Haberleşme Vergisi, Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi, Yangın Sigortası Vergisi ve Çevre Temizlik Vergisi belediyelerin tahsil edeceği vergiler olarak düzenlenmiştir. Yine “*Emlak Vergisi Kanunu*” ile de Emlak Vergileri belediyelerin tahsil edeceği vergilere eklenmiş ancak “*Emlak Vergisi Kanunu*” kapsamında düzenlenen Değerli Konut Vergisi genel bütçe geliri olarak belirlenmiş ve mahalli idarelere verilecek payların hesabında da dikkate alınmayacağı ifade edilmiştir.

Belediyelerin tahsil edeceği bu vergilerden İlan ve Reklam Vergisi ile Eğlence Vergisi’ni büyükşehirlerde ilçe belediyeleri ile 5216 sayılı “*Büyükşehir Belediyesi Kanunu*” gereğince sorumluluk alanlarında olan yerler için büyükşehir belediyeleri tahsil edebilirken, Yangın Sigortası Vergisinin ise T.C. İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü’nün 04.11.1981 tarih ve 12267 sayılı Genelgesi gereğince sadece büyükşehir belediyeleri tarafından tahsili mümkündür. Yine 2464 sayılı “*Belediye Gelirleri Kanunu*” gereğince büyükşehir ilçe belediyeleri tahsil ettikleri Çevre temizlik Vergisi’nin %20’sini büyükşehir belediyelerine ödemekle mükelleftir.

2.5.1.2. Belediye Harçları

“*2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu*”, belediyelerin tahsil edebileceği harçları saymıştır. Buna göre İşgal Harcı, Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı, Kaynak Suları Harcı, Tellallık Harcı, Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı, Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı, Bina İnşaat Harcı, Altyapı Kazı İzin Harcı, İmar ile ilgili Harçlar, İşyeri Açma İzni Harcı, Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı, Sağlık Belgesi Harcı belediyelerin tahsil edeceği harçlardır. Yine ilgili kanun bu harçlara ilişkin tarife ve nispetleri de belirlemek suretiyle belediyelerin tahsil edeceği harç tutarlarını belirlemiş ancak bazı harçlarda kanun koyucu alt ve üst sınırlar belirlemek suretiyle belediye yönetimlerine bu sınırlar içinde tasarrufta bulunma yetkisi tanımıştır.

2.5.1.3. Harcamalara Katılma Payları

Harcamalara katılma payları da yine 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nda sayılmıştır. Bunlar yol harcamalarına katılma payı, kanalizasyon harcamalarına katılma payı ve su tesisleri harcamalarına katılma payı olmak üzere üç başlık altında düzenlenmiştir. Harcamalara katılma payları belediyelerin yerine getirmekle ödevli oldukları yol, kanalizasyon ve içme suyu şebeke tesisleri yapım ve inşaa maliyetlerinin finansmanında, ilgili hizmetlerden yararlananlardan belli oranlarda pay alınması düşüncesine dayanmaktadır. Harcamalara katılma paylarında da vergiler ve harçlarda olduğu gibi katılım payının nispetleri ilgili kanunda belirlenmiştir³²³. Ancak harcamalara katılım payları da harçlara benzer şekilde üst limit belirlenmek suretiyle tespit edilmiş ve belediyelere üst limite kadar olmak üzere pay tutarı belirleme yetkisi tanınmıştır. Bu bağlamda harcamalara katılma payları belediyeler için kısmi bir mali özerklik alanı içermektedir.

2.5.1.4. Diğer Gelirler

“2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu” uyarınca belediyelerin harç ve harcamalara katılım payı konusu olmayan iş ve işlemlere ilişkin ifa edecekleri hizmetlerden, belediye meclislerince belirlenecek tarife uyarınca ücret almaları mümkündür. Tarife cetvellerinin belediye meclislerince belirleniyor olması da belediyeler için kısmi bir mali özerklik alanı içermektedir. Yine belediyeler ilgili kanun uyarınca sorumluluk alanlarında bulunan müzelerin giriş ücretlerinden ve maden işletmeleri satış tutarlarından pay almaktadırlar³²⁴.

2.5.1.5. Analitik Bütçe Sınıflandırmasına Göre Öz Gelirler

Analitik Bütçe Sınıflandırmasına İlişkin Rehber³²⁵,de öz gelir başlığı altında yer alan gelir kalemlerinin açıklamaları aşağıdaki şekildedir.

³²³ “26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu”, Mad.89

³²⁴ “26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu”, Mad.9

³²⁵ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Analitik Bütçe Sınıflandırmasına İlişkin Rehber. https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/04/AnalitikEkorehber_2019-2021.pdf (çevrimiçi 26.01.2022)

1. Vergi Gelirleri: “2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu” kapsamında yer alan İlan ve Reklam Vergisi, Eğlence Vergisi, Haberleşme Vergisi, Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi, Yangın Sigorta Vergisi, Çevre Temizlik Vergisi, Belediye Harçları, Harcamalara Katılma Payları ve ücretlerden oluşmaktadır.
2. Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri: Belediyelerin vergi, resim ve harç gelirleri dışında olan ve teşebbüs ve mülkiyet faaliyetleri dolayısıyla mal ve hizmet satışı sonucu elde ettiği gelirleridir. Örneğin, su, doğalgaz, şehir içi toplu taşıma gelirleri gibi.
3. Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler: Belediyelerin diğer kamu kurum ve kuruluşlarından veya gerçek ve tüzel kişilerden almış oldukları her türlü bağış ve yardımlar bu kapsamda yer alır.
4. Faizler, Paylar ve Cezalar: Belediyeler tarafından elde edilen faiz gelirleri, diğer kurum payları ve kesilen cezalardan elde edilen gelirler.
5. Sermaye Gelirleri: Belediyelerin sahip olduğu sabit sermaye varlıklarının, stokların, arsa, arazi ve gayri maddi varlıkların satışı sonucu elde edilen gelirlerdir.
6. Alacaklardan Tahsilatlar: Belediye başka bir kurum ve kişiye borç vermişse bu borç sonucu olarak geri aldığı paralar bu kapsamdadır.
7. Red ve İadeler: Red ve iade belediye için bir gelir kalemi olmadığından (-) olarak gösterilmektedir. Belediye bir gelirle beraber başka bir idare adına da ayrıca bir gelir tahsili yapıyor ve daha sonra bu geliri o kuruma ödüyorsa bu ret ve iade olarak bütçede yer alır.

2.5.2. Transferler

Transferler belediyelerin devlet gelirlerinden aldıkları paylar ile bağış ve yardımları kapsamaktadır³²⁶. 02.02.1981 tarihli “2380 sayılı İl Özel İdarelerine Genel Bütçe ve Vergi Gelirlerinden Pay verilmesi Hakkında Kanun” ile belediyelere genel bütçe ve vergi gelirleri tahsilatı üzerinden %5 oranında pay verilmesi kararlaştırılmıştır³²⁷. Bu oran yıllar içinde farklı kanuni düzenlemelerle değişiklik göstermiş, en son “6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile genel bütçe ve vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden belediyelere belli oranlarda pay verilmesi yeniden düzenlenmiştir.

Yerel yönetimlere genel bütçeden aktarılabacak paylara ilişkin kriterler de yine kanun yoluyla belirlenmiştir. Buna göre büyükşehir olmayan illerin ilçe belediyelerinin alacakları pay tutarlarının yüzde 80’lik kısmının belediyelerin nüfusuna kalan yüzde 20’lik kısmının gelişmişlik endeksine göre belirlenmesi öngörülürken büyükşehir ilçe belediyelerinin devlet gelirlerinden alacakları pay tutarlarının yüzde 90’lık kısmının ilçelerin nüfusuna, yüzde 10’luk kısmının ise ilçelerin yüzölçümüne göre belirlenmesi öngörülmüştür³²⁸. Transferler başlığı altında

³²⁶ Nuri Tortop, ‘v.d.’, a.g.e., s.352

³²⁷ 2/2/1981 tarihli ve 2380 sayılı İl Özel İdarelerine Genel Bütçe ve Vergi Gelirlerinden Pay verilmesi Hakkında Kanun’un 1’nci maddesi.

³²⁸ “2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun;

Belediye paylarının tahsisine ilişkin esaslar

MADDE 5 – (1) 2 nci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen orana göre ayrılan belediye payının; yüzde 80’lik kısmı belediyelerin nüfusuna ve yüzde 20’lik kısmı gelişmişlik endeksine göre İller Bankası tarafından belediyelere dağıtılır. (2) Birinci fıkrada belirtilen gelişmişlik endeksine göre dağıtılacak miktar için Kalkınma Bakanlığı tarafından tespit edilen en son veriler esas alınır. Bu endeksin kullanımında, belde belediyeleri için bağlı bulunduğu ilçenin endeks değeri uygulanmak üzere, il, ilçe ve belde belediyeleri gelişmişlik katsayılarına göre en az gelişmiş olandan en çok gelişmiş olana doğru ve eşit nüfus içeren beş gruba ayrılır. Eşitliği bozan ilçe, denge kurulacak şekilde beldeleriyle birlikte bir önceki gruba veya bir sonraki gruba ilave edilir. Birinci fıkraya göre belirlenen miktarın yüzde 23’ü birinci gruba, yüzde 21’i ikinci gruba, yüzde 20’si üçüncü gruba, yüzde 19’u dördüncü gruba ve yüzde 17’si beşinci gruba tahsis edilir. Bu tahsisat, her grup içinde, gruba giren belediyelerin nüfuslarına göre dağıtılır. (3) (Değişik: 12/11/2012-6360/26 md.) 2 nci maddenin ikinci fıkrasına göre ayrılan büyükşehirlerdeki ilçe belediyeleri payının; yüzde 90’lık kısmı ilçelerin nüfusuna, yüzde 10’luk kısmı ise ilçelerin yüzölçümüne göre dağıtılır. Hesaplanan tutardan yüzde 30’luk büyükşehir belediyesi payı ayrıldıktan sonra kalan miktar büyükşehir ilçe belediyelerinin hesabına İbank A.Ş. tarafından aktarılır. (4) (Değişik: 12/11/2012-6360/26 md.) 2 nci maddenin üçüncü fıkrasına göre ayrılan yüzde 6’lık büyükşehir belediye payının yüzde 60’ı doğrudan ilgili

yer alan bağış ve yardımlar ise genel bütçede yer alan ödeneklerden yapılan ödemeleri ifade etmektedir. Bu bağış ve yardımlar şartlı ve şartsız olarak ikiye ayrılabilir³²⁹. Bağış ve yardımlar, belediyelerin kamu yararı güden harcamalarına katkı sağlamak ve/veya mali kaynak ve gelir dağılımındaki dengesizlikleri ortadan kaldırmak amaçlarına yönelik olarak yapılmaktadır³³⁰.

2.5.3. Borçlanma

Belediyelerin borçlanma işlemi 5393 sayılı kanunun Belediye'nin Gelirleri başlıklı 59'uncu maddesinde yer almamakla beraber kanunun 68'inci maddesinde Borçlanma başlığı altında ayrı bir maddede düzenlenmiştir. Buna göre belediyeler görev ve hizmetlerinin gerektirdiği giderleri karşılamak amacıyla belli şartlar dahilinde borç alabilirler. Bu çerçevede borçlanma belediyeler için kanun önünde bir gelir kalemi olmamakla beraber bütçeye etkisi gelir artışı şeklinde olduğundan teoride gelirler arasında yer almaktadır.

2.6. Belediyelerin Mali Özerkliği

2.6.1. T.C. Anayasası Kapsamında Mali Özerkliğin Değerlendirilmesi

2.6.1.1. İdari Vesayet Denetimi Yönünden

Anayasanın 123'üncü maddesine “*idare kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.*” denilmektedir. İdarenin bütünlüğü ilkesi olarak tanımlanan bu durum, farklı idari görevleri yerine getirmekle yükümlü olan idari kurumların belirli bir uyum ve birlik içinde görevlerini yerine getirmelerini ve idarenin bütünlük içinde işleyişini tesise yönelik olarak ortaya konulmuştur. İdarenin bütünlüğü ilkesinin hayata geçmesinde başvurulan yöntemler, hiyerarşi, idari

büyükşehir belediyesi hesabına aktarılır. Kalan yüzde 40'lık kısmının yüzde 70'i nüfusa, yüzde 30'u yüzölçümü esasına göre büyükşehir belediyeleri arasında dağıtılır.”

³²⁹ Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **a.g.e.**, s.292

³³⁰ Nuri Tortop, ‘v.d.’, **a.g.e.**, s.353

vesayet, yetki genişliği ve dış idari denetimdir³³¹. Merkezi yönetim ve yerinden yönetim esasları yetki genişliği ve idari vesayet ilkeleriyle belirlenmiştir. Buna göre anayasanın 126'ncı maddesi merkezi idare için yetki genişliği ilkesinin hayatiyet kazanmasını öngörürken, takip eden 127'nci maddede yerel yönetimler için idari vesayet ilkesinin uygulanmasını öngörmüştür³³².

Yetki genişliği, yerel seviyede işlem yapabilmeye ilave olarak merkezi yönetimi de temsil edebilme yetkisidir³³³. Buna örnek olarak valilerin, mahallî yetkilerinin dışında başında olduğu ilde devleti ve hükümeti temsil etmeleri gösterilebilir. Buna karşılık yerel yönetimlere, sorumlu oldukları görev ve hizmetleri etkin ve verimli bir şekilde yerine getirebilmeleri için belli çerçevede özerklik tanınmıştır. Bu özerkliğin idarenin bütünlüğü ilkesi ile uyumunu idari vesayet ilkesi sağlamaktadır. Merkezi yönetimin, yerel yönetimlerin icrai kararlarını, idarî fiil ve işlemlerini denetleme ve bozabilme yetkisi idari vesayet denetimi olarak

³³¹ Cahit Dönmez, "İdari Vesayet Yetkisi ve Kullanılması", *Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 2012, S.3, s.6.

³³² "18/10/1982 tarihli ve 2709 Kanun numaralı T.C. Anayasası;

Merkezi İdare

Madde 126- Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır. İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır. Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezi idare teşkilatı kurulabilir. Bu teşkilatın görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.

Mahalli İdareler

Madde 127- Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir. Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir. (Değişik fıkra: 23/7/1995-4121/12 md.) Mahalli idarelerin seçimleri, 67 nci maddedeki esaslara göre beş yılda bir yapılır. (Mülga ikinci cümle: 21/1/2017-6771/16 md.) Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir. Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri, konusundaki denetim yargı yolu ile olur. Ancak, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini, İçişleri Bakanı, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar uzaklaştırabilir. Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir. Mahalli idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında Cumhurbaşkanının izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır."

³³³ Cahit Dönmez, *a.g.e.*, s.5.

tanımlanmaktadır³³⁴. Diğer bir ifadeyle yerel yönetimlerin devlet tarafından kamu yararı amacıyla denetlenmesi ve yönlendirilmesidir. İdari vesayet ilkesi yoluyla yerel yönetimlerin başına buyruk hareket etmeleri engellenmekte ve devletin bütünlüğü sağlanmaya çalışılmaktadır.

Diğer yandan Anayasanın 127'nci maddesinde “kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde” ifadesiyle, özerkliğin yerel yönetimler için bir genel durum olduğu, buna karşın idari vesayet bu genel durumun bir istisnası olduğu söylenebilir. Bu çerçevede idari vesayet bir kanun hükmüne dayanmadığı sürece uygulanması olanaklı değildir. Yine idari vesayet yetkisi kanun hükmü çerçevesinde ve bu yetki hangi kurum ve/veya kişiye tanındıysa sadece onun tarafından kullanılmalıdır³³⁵. Bu bağlamda idari vesayet kanun hükmüne bağlı olması esasen yerel yönetimlerin kısmi özerkliğinin bir neticesidir.

Anayasa Mahkemesi de idari vesayet kullanımına ilişkin kararlarında idari vesayet yetkisinin kanunilik ve istisnailik özelliklerine dikkat çekmiştir. Yüksek Mahkeme'nin konuyla ilgili bir kararında, “İdari vesayet yetkisi, hiyerarşik denetimde olduğu gibi genel bir yetki olmayıp, kanunla çerçevesi çizilen sınırlar içerisinde kullanılması gereken istisnai bir yetkidir. İstisnailik ve kanunilik idari vesayet en belirgin iki temel özelliğidir. Bu bağlamda vesayet yetkisi mutlak bir kullanım zorunluluğunu da içermez. Anayasa'da belirtilen amaç ve çerçeve içinde kalmak koşuluyla bu yetkinin kapsam ve sınırını belirleme yetkisi kanun koyucuya aittir.” denilmektedir³³⁶. Yine diğer bir kararında Yüksek Mahkeme idari vesayet yetkisi için “yasallık” ilkesine vurgu yapmış ve bu ilkenin vazgeçilmez olduğunu ilgili kararında, “yerel yönetimlerin kuruluş esasları, karar organlarının oluşumu, görev ve yetkilerinin belirlenmesi, merkezî yönetimle bağ ve ilgileri, bunlar üzerinde uygulanacak idarî vesayet yetkisi, yasal bir düzenlemeyi gerektirmekte, "yasallık" vazgeçilmez bir koşul olmaktadır. Anayasa'nın 123. ve 127. maddeleri bu koşulu

³³⁴ Tuba Perihan Kaya, Şerife Pekküçükşen, **Türkiye’de İdarenin Bütünlüğü İlkesi ve Yerel Yönetimler Üzerinde İdari Vesayet Denetimi**, 1. bsk., Ankara, İksad Yayınevi, 2019, s.43.

³³⁵ F. Ebru Gündüz, “Anayasa Mahkemesi Kararlarına Göre İdari Vesayet”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2015, C.20, S.33, s.68.

³³⁶AYM, 12.09.2013, E. 2013/19, K. 2013/100, KBB; AYM, 27.02.2014, E. 2012/87, K. 2014/41, KBB; AYM, 29.11.2012, E. 2011/100, K. 2012/191, KBB; AYM, 03.11.2011, E. 2011/11, K. 2011/151, KBB.

açık-seçik vurgulamaktadır.” şeklinde ifade etmiştir³³⁷. Bu çerçevede yerel yönetimlerin idari vesayet denetimine tabi olmaları bu idarelerin özerk olmadığına işaret ederken, bu vesayetin kullanımının kanunilik ilkesine bağlı kılınması kısmi özerklik durumunun varlığından söz edilmesine imkan tanımaktadır.

2.6.1.2. Vergilendirme Yetkisi Yönünden

Anayasa’nın 73’üncü maddesinde vergilendirme ilkeleri “Vergi Ödevi” başlığı altında düzenlenmiştir. Bu düzenlemede yer alan Anayasal Vergilendirme İlkeleri;

1. Vergi gelirlerinin kamu giderlerinin karşılığı olması ilkesi,
2. Vergi adaleti ilkesi,
3. Vergilerin kanunîliği ilkesidir.

Anayasa’nın vergi ödevi başlıklı maddesinde ifadesini bulan bu ilkelere ilave olarak üç önemli ilkenin daha anayasal vergilendirme ilkeleri kapsamında gösterilmesi gerekir. Bunlar, hukuk devleti ilkesi, hukukî güvenlik ilkesi ve ölçülülük ilkeleridir³³⁸. Vergi yükümlülükleri bakımından bir “ödev” olarak sayılan vergilendirme ilkeleri ve bunun sonucu olan vergi ödeme yükümlülüğü, kamu otoritesi bakımından da vergilendirme yetkisinin kapsamını belirleyen kuralları ifade etmektedir. Günümüz demokrasi anlayışında vergi yükümlülüğü bir vatandaşlık ödevi ve milli bir görev olmaktan ziyade, kamu harcamalarının finansmanına katılma veya kamusal hak ve özgürlüklerin maliyetine ortak olma iradesi olarak görülmektedir³³⁹. Bu çerçevede yerel yönetimlerin sunduğu hizmetlere karşılık sınırlı da olsa vergilendirme yetkisine sahip olması makul karşılanabilir.

³³⁷AYM, 22.06.1988, E. 1987/18, K. 1988/23, KBB.

³³⁸ Yusuf Karakoç, “Anayasal Vergilendirme İlkeleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2013, C.15, Özel S., s.1263.

³³⁹ Adnan Gerçek, v.d., “Vergilemenin Anayasal Temellerinin Çeşitli Ülkeler Açısından Karşılaştırılması ve Türkiye İçin Çıkarımlar”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2014, C.63, S.1, s.113.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın kabul ettiği “yerel özerklik ilkesi” uyarınca gelirlerinin bir kısmını oluşturmak amacıyla yerel vergi alma yetkisinin yerel yönetimlere devredilmesi uygun görülmüştür. Bu şart ile kendi yetki sınırları dahilinde verilen hizmetlerin fayda maliyet değerlendirmesi kapsamında kısmen de olsa yerel gelir kaynaklarının oluşturulmasında seçilmiş yerel temsilcilere yetki verilmesi imkanı sağlanmıştır. Esasen yerel yönetimlerin karar organlarının seçim yoluyla belirlenmesi ve bu bağlamda bunlara vergilendirme yetkisinin devri, kanunilik ilkesinin özü olan “temsil” ve “rıza”ya dayalı” vergilendirmeye uygundur³⁴⁰.

OECD tarafından yerel yönetimlerin mali-vergisel özerklikleri alanında ortaya konulan çalışmalarda vergisel özerklik yerel yönetimlerin bir vergi ihdas etmesi veya kaldırması veya vergi oranlarını belirlemesi veya vergi matrahını belirlemesi veya vergi istisnaları veya muafiyetleri tanınması şekillerinde düzenlenebilir³⁴¹. OECD'nin 2009 yılında bazı ülkeler üzerinde yapılan araştırmasında, vergilendirme yetkisinin merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında paylaştırıldığı ve bunun ağırlıklı olarak vergi oranlarını belirleme şeklinde olduğu gösterilmektedir³⁴².

Türkiye’de de yerel yönetimlere vergilendirme yetkisi tanınması konusunda yapılan bir takım çalışma ve öneriler bulunmaktadır. 1991 yılında TODAİE tarafından yayınlanan kamu yönetimi araştırma raporunda “Belediyelere bırakılan vergi oranları kesin olarak belirlenmemeli, alt ve üst sınırlar konularak bu sınırlar içinde vergi oranını saptama yetkisi belediye meclislerine bırakılmalıdır. Belediye harçlarının tarifelerini düzenleme yetkisi, belediye meclislerine ait olmalı, bu konuda Bakanlar Kuruluna tanınmış olan yetkiler kaldırılmalıdır.³⁴³” denilmiştir. Yine

³⁴⁰ Adnan Gerçek, v.d., **a.g.m.**, s.120.

³⁴¹ Hansjörg Blöchliger, Josette Rabesona, “OECD Network on Fiscal Relations Across Levels of Government, The Fiscal Autonomy of Sub-Central Governments: An Update”, COM/CTPA/ECO/GOV/WP(2009)9, <http://www.oecd.org/dataoecd/60/11/42982242.pdf>

³⁴² Billur Yaltı, “Anayasa Mimarisinde Bir Yapıtaşı: Mahalli İdarelerin Tali Vergilendirme Yetkisi Üzerine Değerlendirmeler”, **Vergi Sorunları Dergisi**, 2010, S.261, s.6.

³⁴³ Billur Yaltı, **a.g.m.**, s.5.

TOBB'nin 2000 yılı yerel yönetimler raporunda, yerel yönetimlere “yasal sınırlar içinde oran belirleme yetkisinin verilmesi” önerisi getirilmiştir³⁴⁴.

Anayasa'nın 127'inci maddesinde yerel yönetimler için “görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır” denilmekle beraber, Anayasa'nın 73'üncü maddesinde bu idareler için herhangi bir vergilendirme yetkisi tanınmamıştır. Bu çerçevede T.C. Anayasası açısından yerel yönetimlerin mali-vergisel özerkliğinden bahsetmek mümkün değildir.

2.6.2. 5393 Sayılı Belediye Kanunu Kapsamında Mali Özerkliğin Değerlendirilmesi

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 3'üncü maddesi (a) bendinde belediye; “Belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda Anayasa'da yer almasa da 5393 sayılı Kanun belediyelerin idari ve mali yönden özerk kurumlar olduklarını belirterek esasen belediyeleri Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile uyumlu hale getirmiş olmaktadır³⁴⁵.

2.6.2.1. Belediye Gelirleri Yönünden

Mali özerkliğin temel göstergelerinden bir tanesi gelirlerdir. Belediyelerin kendilerine verilen görev, yetki ve sorumlulukları yerine getirebilmeleri ancak yeterli mali kaynağa sahip olmaları ile mümkündür. Belediye gelirlerinin bir kısmı, Belediye Kanunu'nun 59'uncu maddesinde “Belediyenin Gelirleri” başlığı altında aşağıda yer aldığı şekilde sayılmıştır³⁴⁶.

³⁴⁴ TOBB, “Avrupa Birliğine Tam Üyelik Sürecinde Türkiye’de Yönetimin Yeniden Yapılandırılması”, Yayın No: 358, Ankara, 2000, s.53.

³⁴⁵ Abdullah Çelik, **a.g.m.**, s.21.

³⁴⁶ “03/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu;

Belediyenin Gelirleri

Madde 59- Belediyenin gelirleri şunlardır: a) Kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim, harç ve katılma payları. b) Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay. c) Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler. d) Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler. e) Belediye meclisi tarafından belirlenecek tarifelere

- a) Kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim, harç ve katılma payları.
- b) Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay.
- c) Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler.

Belediye Kanunu'nun 59'uncu maddesinde sayılan gelirlerden (b) ve (c) bentleri merkezi ve diğer idarelerden gelen transfer gelirlerine işaret ederken, diğer kalemler belediyenin öz gelirlerini göstermektedir. İlgili maddenin (a) bendinde gösterilen vergi, resim ve harç gelirleri kanun tarafından belirlenir, diğer bir ifadeyle belediyelerin bu gelir üzerinde belirleyici bir etkisi bulunmamaktadır.

Bu çerçevede mali özerkliği OECD tanımıyla, yerel yönetimlerin bir vergi ihdas etmesi veya kaldırması veya vergi oranlarını belirlemesi veya vergi matrahını belirlemesi veya vergi istisnaları veya muafiyetleri tanınması şeklinde ele alırsak, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (a) bendinde ifade edilen belediyenin mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi olması tanımının, kanunun 59'uncu maddesinde gösterilen belediyelerin gelir yapısı ile pek de uyumlu olmadığı aksine gelir kaynakları bakımından merkezi idareye ciddi oranda bağlı olduğu söylenebilir.

2.6.2.2. Belediye Giderleri Yönünden

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14'üncü maddesi "Belediyenin Görev ve Sorumlulukları" başlığıyla belediyelerin yapmakla yükümlü ve/veya yetkilendirilmiş oldukları görevleri saymaktadır. İşbu maddenin üçüncü paragrafında, yine maddenin ikinci paragrafında sayılan sporu teşvik amacıyla yapabilecekleri nakdi yardım desteği bütçenin belli bir oranıyla sınırlandırılmıştır³⁴⁷. Yine ilgili kanunun 60'ıncı maddesinde belediyenin giderleri "Belediyenin Giderleri" başlığı altında

göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler. f) Faiz ve ceza gelirleri. g) Bağışlar. h) Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler. i) Diğer gelirler. Büyükşehir belediyelerinde büyükşehir sınırları ve mücavir alanları içinde belediyelerince tahsil edilen emlak vergisi tutarının tamamı ilgili ilçe ve ilk kademe belediyeleri tarafından alınır. Bunlardan büyükşehir belediyesine veya özel idareye ayrıca pay kesilmez."

³⁴⁷ "03/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu;

Belediyenin Görev ve Sorumlulukları (üçüncü paragraf)

Madde 14- (Ek fıkra: 12/11/2012-6360/17 md.; Değişik: 12/7/2013-6495/100 md.) Belediyelerin birinci fıkranın (b) bendi uyarınca, sporu teşvik etmek amacıyla yapacakları nakdi yardım, bir önceki yıl genel bütçe vergi gelirlerinden belediyeleri için tahakkuk eden miktarın; büyükşehir belediyeleri için binde yedisini, diğer belediyeler için binde on ikisini geçemez."

sayılmıştır³⁴⁸. Belediye yönetimi, kendisine kanunla tanınan sorumluluk alanlarında kanunun 14'üncü maddesinde ifadesini bulan “*Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin malî durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir.*” hükmüne uygun olarak davranmakla mükelleftir. Gider ve harcama kalemlerinde merkezi idare bu kanunda öngörülenin dışında sınırlandırma yapamaz³⁴⁹. Bu çerçevede belediyelerin kendi sorumluluk alanlarında gider ve harcamalar yönünden mali özerliğe sahip oldukları söylenebilir.

2.6.2.3. Borçlanma Yönünden

Borçlanmaya karar verme yetkisi 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 18'inci maddesinin (d) bendinde belediye meclisine verilmiştir. Borçlanma işlemi ise Kanunu'nun 68'inci maddesinde düzenlenmiştir. Kanun koyucu bu maddede borçlanma işlemini iki mali kurala bağlamıştır. Bu mali kurallardan ilki maddenin (d) bendinde yer almaktadır. İlgili madde hükmünde belediyelerin borçlanma yapmalarında, toplam sahip oldukları borç miktarının esas alındığı bir kısıt belirlenmiştir³⁵⁰. İkinci mali kural hükmü ise 68'inci maddenin (e) bendinde düzenlenmiştir. Madde hükmünde (d) bendinde belirlenen kümülatif borç miktarı

³⁴⁸ “03/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu;

Belediyenin Giderleri

Madde 60- a) Belediye binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler. b) Belediyenin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler. c) Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri. d) Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler. e) Belediye zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer görev ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılacak giderler. f) Belediyenin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve katıldığı birliklerle ilgili ortaklık payı ve üyelik aidatı giderleri. g) Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakımına ilişkin giderler. h) Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ile sigorta giderleri. 9490-2 i) Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar.(1) j) Dava takip ve icra giderleri. k) Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri. l) Avukatlık, danışmanlık ve denetim hizmetleri karşılığı yapılacak ödemeler. m) Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve proje giderleri. n) Sosyo-kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler. o) Belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri. p) Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler. r) Şartlı bağışlarla ilgili yapılacak harcamalar. s) İmar düzenleme giderleri. t) Her türlü proje giderleri”.

³⁴⁹ Abdullah Çelik, **a.g.m.**, s.20.

³⁵⁰ “03/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu;

Borçlanma

Madde 68- d) Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin, faiz dâhil iç ve dış borç stok tutarı, en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarını aşamaz. Bu miktar büyükşehir belediyeleri için bir buçuk kat olarak uygulanır.”

sınırına ilave olarak bir de yıllık bazda borç miktarının esas alındığı bir sınır getirilmiş ve sınırın üzerindeki borçlanma kararları için sadece meclis kararı değil meclis salt çoğunluğu kararı ve buna ilave olarak Bakanlık onayı da şart koşularak ikinci kısıt belirlenmiştir³⁵¹. Kanunu'nun 68'inci maddesinin (a) bendinde dış borçlanma düzenlenmiştir. Buna göre 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde sadece belediyenin yatırım programında yer alan projeler için dış borçlanma yapılabileceği belirtilmiştir. Kanunu'nun 68'inci maddesinin (f) bendinde ise ilkin ileri teknoloji ve büyük tutarlı kaynak gerektiren alt yapı yatırımları için, maddenin (d) bendinde belirtilen mali kurala istisna getirilmiş, diğer taraftan da projeye dayalı dış borçlanmada Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın görüşünün alınması şartı getirilmiştir³⁵². Bu çerçevede borçlanma yetkisinin belediye meclisinde bulunması, borçlanma kararının oluşturulması açısından mali özerkliğe aykırılık oluşturmazken, borçlanma işleminin tesis edilmesinde belirlenen mali kurallar ve ilgili Bakanlık onayları belediyelerin borçlanma konusunda tam olarak mali özerkliğe sahip olmadıklarını göstermektedir.

³⁵¹ "03/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu;

Borçlanma

Madde 68- e) Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler, en son kesinleşmiş bütçe gelirlerinin, 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarının yılı içinde toplam yüzde onunu geçmeyen iç borçlanmayı belediye meclisinin kararı; yüzde onunu geçen iç borçlanma için ise meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığının onayı ile yapılabilir."

³⁵² "03/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu;

Borçlanma

Madde 68- f) Belediyelerin ileri teknoloji ve büyük tutarda maddî kaynak gerektiren alt yapı yatırımlarında Cumhurbaşkanınca kabul edilen projeleri için yapılacak borçlanmalar (d) bendindeki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaz. Dış kaynak gerektiren projelerde Hazine Müsteşarlığının görüşü alınır."

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2014-2018 YILLARI İSTANBUL İLÇE BELEDİYELERİ'NİN GELİR BÜTÇELERİNİN MALİ ÖZERKLİK YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin 2014-2018 yılları arasında kesinleşmiş gelir bütçelerini incelemek suretiyle İstanbul ilçe belediyelerinin gelir yapılarının mali özerklik yönünden değerlendirilmesidir. Bu değerlendirme İstanbul ilçe belediyelerinin sahip olduğu gelir kaynaklarının öz gelirler ve transfer gelirleri olarak iki ana başlık altında sınıflandırılması yoluyla gerçekleştirilmiştir. İlçe belediyelerinin merkezi idare veya diğer idarelerden doğrudan aktarma yoluyla sağladığı gelirler, transfer gelirleri olarak nitelendirilip mali özerkliği azaltıcı etkide bulundukları kabul edilmektedir. Buna karşılık ilçe belediyelerinin tahakkuk ve tahsilatında tasarruf sahibi oldukları gelirler öz gelirler olarak nitelendirilip bu gelirlerin mali özerkliği arttırıcı etkide bulundukları kabul edilmektedir. Bu çerçevede öz gelirlerin, transfer ve öz gelir toplamına olan oranı mali özerklik derecesi olarak değerlendirilmiş ve öz gelirler açısından mali özerklik dikkate alınmıştır.

Çalışmanın amacı İstanbul ilçe belediyeleri gelir yapılarının mali özerklik yönünden değerlendirilmesi olmakla beraber alt amacı da öz gelir ve transfer gelirleri bileşimlerinin analiz edilmesidir. Bu çerçevede öz gelir içindeki vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, sermaye gelirleri ve diğer gelirlerin öz gelirleri hangi oranda oluşturduğu incelenmiştir. Böylelikle öz gelirlerin gelir çeşitleri yönünden ne oranda vergi gelirleri veya teşebbüs ve mülkiyet gelirleri gibi süreklilik arz eden ve mali yönden daha sağlıklı gelir kaynaklarına ya da sermaye gelirleri veya diğer gelirler gibi dönemsel veya şarta bağlı ve bu bağlamda süreklilik arz etmeyen gelir kaynaklarına sahip olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.2. Çalışmanın Yöntemi

Çalışmanın yöntemi, İstanbul ilçe belediye başkanlıklarından 2014-2018 yılları gelir kesin hesap cetvellerinin toplanması, sınıflandırılması ve bileşenlerinin yorumlanmasını kapsamaktadır. Belediyelerin kesin hesap cetvelleri, internet sitesinde yayınlayan birkaç istisna belediye dışında, herhangi bir açık kaynakta yer alan veriler değildir. Bu nedenle kesin hesap cetvelleri ilçe belediyelerinden tarafımızca talep edilerek toplanmıştır. Yazında mali özerklik alanında açık kaynaklardan elde edilen verilerle yapılan çalışmalar bulunmakla birlikte İstanbul ilçe belediyeleri ölçeğinde kesin hesap cetvelleri üzerinden yapılmış, bu kapsamda bir çalışma bulunmamaktadır.

Çalışmanın bir diğer özelliği İstanbul'da 2014-2019 seçim döneminde görev yapan ilçe belediye başkanlarının görev süreleri içinde gerçekleştirdikleri kesin hesapların incelenmiş olmasıdır. Yani inceleme konusu olan 2014-2018 yılları verilerinin tamamı aynı ilçe belediye başkanının yönetiminde gerçekleştirilmiştir. Bu yönüyle 2019 yılı kesin hesapları, 2019-2024 seçim dönemi göreve gelen belediye başkanları tarafından gerçekleştirildiği ve İstanbul'un pek çok ilçesinde belediye başkanları değiştiği için 2019 yılı kesin hesapları çalışmaya dahil edilmemiştir.

Çalışmada İstanbul ilçe belediye başkanlıklarından temin edilen 2014-2018 yılları arasında kesinleşmiş gelir kesin hesap cetvelleri, öz gelirler ve transfer gelirleri olarak sınıflandırılmış ve bu verilerin 2014-2018 yılları itibariyle bileşimleri değerlendirilmek suretiyle beş yıllık dönemde ilçe belediye gelirlerinin öz gelir ve transferler yönünden izlediği seyir analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada mali özerklik derecesi öz gelirler toplamının, transfer ve öz gelirlerin toplamına olan oranı olarak kabul edilmiştir.

Yukarıda belirtilen çalışmaya ilave olarak her bir ilçe belediyesi bazında öz gelirlerin ve transfer gelirlerinin kendi içinde yıllar itibariyle nasıl bir dağılıma sahip olduğu da incelenmiştir. Böylece hem yıllar itibariyle öz geliri oluşturan alt gelir kalemlerinin nasıl bir dağılım oluşturduğu araştırılmış, hem de yıllar itibariyle vergi gelirlerinin veya teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin nasıl bir gelişme kaydettiği ve

bunlara bağılı olarak öz gelirlerin artış veya azalışları açıklanmıştır. Yine transfer gelirlerini oluşturan alt gelir kalemlerinin nasıl bir dağılım oluşturduğu incelenmiş ve bu çalışmayla örneğin yıllar itibariyle merkezi idare vergi gelirlerinin nasıl bir gelişme kaydettiğı ve bunlara bağılı olarak transfer gelirlerinin artış veya azalışları açıklanmaya çalışılmıştır.

3.3. 2014-2018 Yılları İstanbul İlçe Belediyeleri'nin Gelir Bütçelerinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Bu başlık altında İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin 2014-2018 yılları arasında kesinleşmiş gelir bütçeleri incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda her bir ilçe belediyesinin beş yıllık dönem boyunca her bir yıl için gelir bütçeleri içindeki öz gelir ve transfer geliri oranları bulunmuş, devamında bu oranlar basit aritmetik ortalamaları alınarak her bir ilçe belediyesi için beş yıllık döneme ilişkin ortalama bir öz gelir ve transfer geliri oranı elde edilmiştir. Son olarak ise otuz dokuz ilçe belediyesinin beş yıllık döneme ilişkin öz gelir ve transfer geliri oranları yine basit aritmetik ortalamaları alınarak İstanbul ilçe belediyelerinin 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık döneme ilişkin ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları elde edilmiştir. Bu incelemenin sonucu olarak İstanbul ilçe belediyelerinin 2014-2018 yıllarına ilişkin ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları sırasıyla 0,70 ve 0,30 olarak bulunmuştur.

Tablo 3.1: 2014-2018 Dönemi İstanbul İlçe Belediyeleri Kesinleşmiş Bütçelerinin
Öz Gelir/Transfer Geliri Payları

		<u>Öz gelirler</u>	<u>Transferler</u>			<u>Öz gelirler</u>	<u>Transferler</u>
	İstanbul (Ortalama)	0,70	0,30	20	Fatih	0,64	0,36
1	Adalar	0,80	0,20	21	Gaziosmanpaşa	0,53	0,47
2	Arnavutköy	0,77	0,23	22	Güngören	0,59	0,41
3	Ataşehir	0,73	0,27	23	Kadıköy	0,76	0,24
4	Avcılar	0,59	0,41	24	Kağıthane	0,60	0,40
5	Bağcılar	0,63	0,37	25	Kartal	0,65	0,35
6	Bahçelievler	0,57	0,43	26	Küçükçekmece	0,60	0,40
7	Bakırköy	0,80	0,20	27	Maltepe	0,66	0,34
8	Başakşehir	0,82	0,18	28	Pendik	0,66	0,34
9	Bayrampaşa	0,63	0,37	29	Sancaktepe	0,74	0,26
10	Beşiktaş	0,85	0,15	30	Sarıyer	0,77	0,23
11	Beykoz	0,87	0,13	31	Silivri	0,66	0,34
12	Beylikdüzü	0,74	0,26	32	Sultanbeyli	0,54	0,46
13	Beyoğlu	0,73	0,27	33	Sultangazi	0,58	0,42
14	Büyükçekmece	0,72	0,28	34	Şile	0,81	0,19
15	Çatalca	0,63	0,37	35	Şişli	0,85	0,15
16	Çekmeköy	0,71	0,29	36	Tuzla	0,81	0,19
17	Esenler	0,59	0,41	37	Ümraniye	0,63	0,37
18	Esenyurt	0,76	0,24	38	Üsküdar	0,75	0,25
19	Eyüpsultan	0,66	0,34	39	Zeytinburnu	0,75	0,25

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.3.1. Adalar Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Adalar Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.2: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Adalar Belediyesi

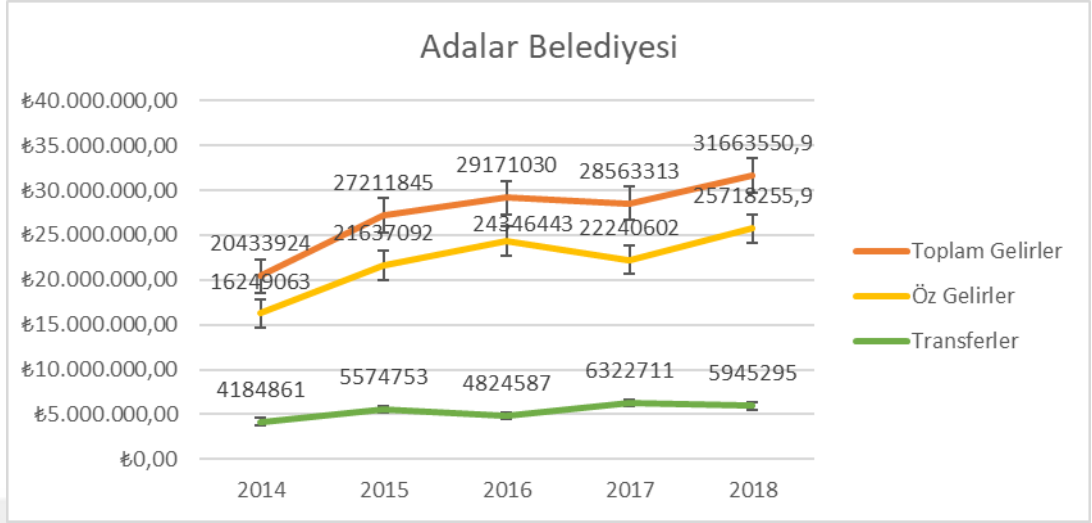
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	16.249.063	21.637.092	24.346.443	22.240.602	25.718.256
Vergi Gelirleri	9.718.664	12.142.974	12.051.084	13.020.215	16.534.639
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.097.598	3.883.540	6.351.028	5.385.185	5.849.525
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.366.662	1.844.838	5.272.132	2.466.123	1.837.323
Faizler, Paylar ve Cezalar	2.072.719	3.765.740	672.199	1.369.079	1.496.769
Sermaye Gelirleri	0	0	0	0	0
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	-6.580	0	0	0	0
Transferler	4.184.861	5.574.753	4.824.587	6.322.711	5.945.295
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	4.067.364	4.209.288	4.593.236	5.048.444	5.923.192
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	100.721	1.322.527	211.914	1.273.738	22.103
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	16.776	42.938	19.437	529	0
Toplam Gelirler	20.433.924	27.211.845	29.171.030	28.563.313	31.663.551

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.3: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Adalar Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,80	0,80	0,83	0,78	0,81	0,80
Transferler / Toplam Gelirler	0,20	0,20	0,17	0,22	0,19	0,20

Adalar Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014, 2015 ve 2016 yıllarında artış kaydederken 2017 yılında bir önceki yıla göre azalmış ancak 2018 yılında yine artış göstermiştir. Adalar Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 ve 2015 yıllarında %80, 2016 yılında %83, 2017 yılında %78 ve 2018 yılında %81 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %80 oranında, İstanbul ortalaması olan %70 oranının 10 puan üzerinde gerçekleşmiştir.

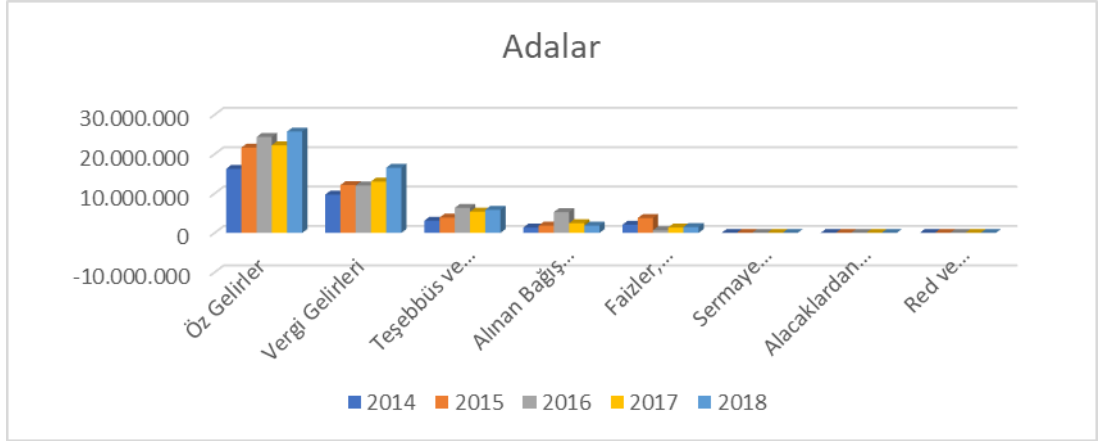

Grafik 3.1: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Adalar Belediyesi

Tablo 3.4: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Adalar Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	20.433.924	27.211.845	29.171.030	28.563.313	31.663.551
Öz Gelirler	16.249.063	21.637.092	24.346.443	22.240.602	25.718.256
Transferler	4.184.861	5.574.753	4.824.587	6.322.711	5.945.295

Grafiğe bakıldığında adalar belediyesinin gelirlerindeki artış ve azalışlar öz gelirlerindeki aşağı yukarı yönlü hareketlerden kaynaklanmıştır. Transfer gelirlerinde ise daha az hareketlilik gözlenmektedir. Diğer bir önemli nokta 2016 yılında transfer gelirleri azalış göstermesine rağmen öz gelirlerin görece fazla artışı toplam geliri yükseltirken, 2017 yılında transfer gelirleri artmasına rağmen yine öz gelirlerin görece fazla azalması 2017 toplam gelirinin 2016 yılına nazaran düşmesine neden olmuştur.

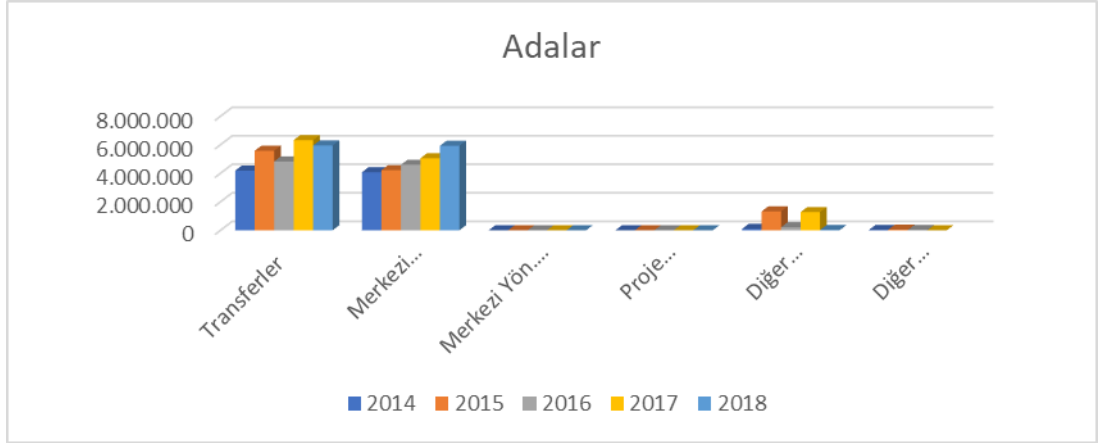

Grafik 3.2: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Adalar Belediyesi

Tablo 3.5: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Adalar Belediyesi

TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	16.249.063	21.637.092	24.346.443	22.240.602	25.718.256
Vergi Gelirleri	9.718.664	12.142.974	12.051.084	13.020.215	16.534.639
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.097.598	3.883.540	6.351.028	5.385.185	5.849.525
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.366.662	1.844.838	5.272.132	2.466.123	1.837.323
Faizler, Paylar ve Cezalar	2.072.719	3.765.740	672.199	1.369.079	1.496.769
Sermaye Gelirleri	0	0	0	0	0
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	-6.580	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Adalar Belediyesi’nin 2016 yılında öz gelirlerindeki artış “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri” ile “alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler” kalemlerindeki artışlardan kaynaklanmaktadır. 2018 yılında ise “vergi gelirleri” kalemindeki artış toplam geliri yukarı çekmiştir.

Grafik 3.3: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Adalar Belediyesi

Tablo 3.6: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Adalar Belediyesi

TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	4.184.861	5.574.753	4.824.587	6.322.711	5.945.295
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	4.067.364	4.209.288	4.593.236	5.048.444	5.923.192
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	100.721	1.322.527	211.914	1.273.738	22.103
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	16.776	42.938	19.437	529	0

Grafiğe bakıldığında Adalar Belediyesi’nin 2015 ve 2017 yıllarındaki transfer gelirlerindeki artış “diğer idarelerden alınan bağış ve yardımlar” kalemindeki artıştan kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak Adalar Belediyesi, 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık süreçte toplam gelirlerinin %80’ini öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden yüksek bir seviye yakalamıştır. Yine öz gelir tutarlarının büyük kısmının vergi gelirleri ile teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinden oluşması öz gelir yapısının mali özerklik yönünden sağlıklı bir mali bileşime sahip olduğunu göstermektedir.

3.3.2. Arnavutköy Belediyesi’nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Arnavutköy Belediyesi’nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.7: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Arnavutköy Belediyesi

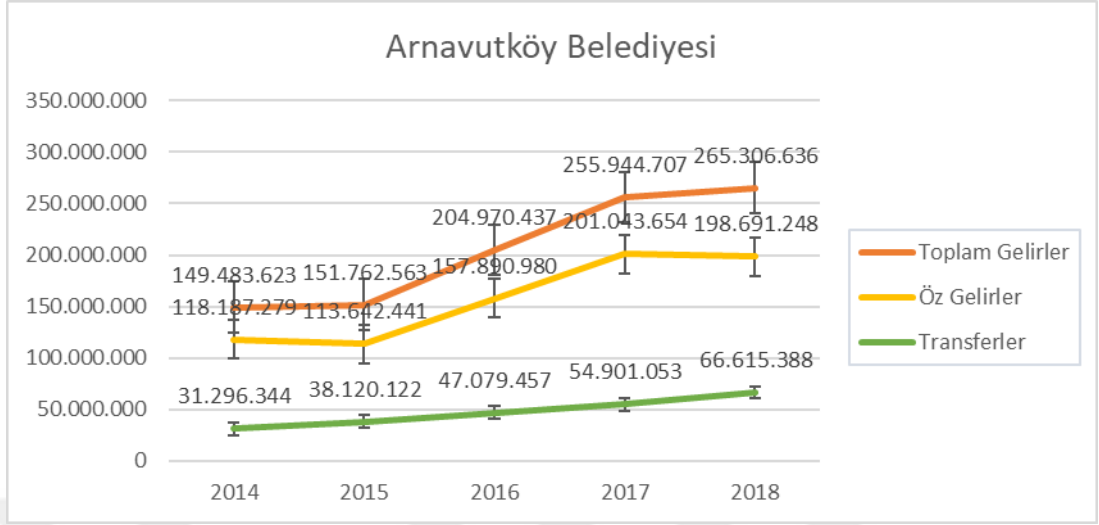
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	118.187.279	113.642.441	157.890.980	201.043.654	198.691.248
Vergi Gelirleri	91.389.490	80.264.372	87.672.686	100.412.468	136.761.537
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.281.198	3.758.234	6.362.741	4.902.644	5.926.612
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.617.326	251.901	1.902.225	125.254	34.076
Faizler, Paylar ve Cezalar	12.155.056	10.789.534	12.546.192	14.961.767	14.616.373
Sermaye Gelirleri	9.744.209	18.578.400	49.407.136	80.641.521	41.352.650
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	31.296.344	38.120.122	47.079.457	54.901.053	66.615.388
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	31.127.060	37.778.877	42.665.958	52.572.483	63.922.306
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	8.891	12.558	12.177	33.103	15.341
Proje Yardımları	0	0	636.184	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	160.393	328.687	3.765.138	2.295.467	2.677.741
Toplam Gelirler	149.483.623	151.762.563	204.970.437	255.944.707	265.306.636

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.8: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Arnavutköy Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,79	0,75	0,77	0,79	0,75	0,77
Transferler / Toplam Gelirler	0,21	0,25	0,23	0,21	0,25	0,23

Arnavutköy Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014 yılından 2018 yılı dahil artış göstermiştir. Arnavutköy Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 ve 2017 yıllarında %79, 2015 ve 2018 yıllarında %75, 2016 yılında %77 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %77 oranında, İstanbul ortalaması olan %70 oranının 7 puan üzerinde gerçekleşmiştir.

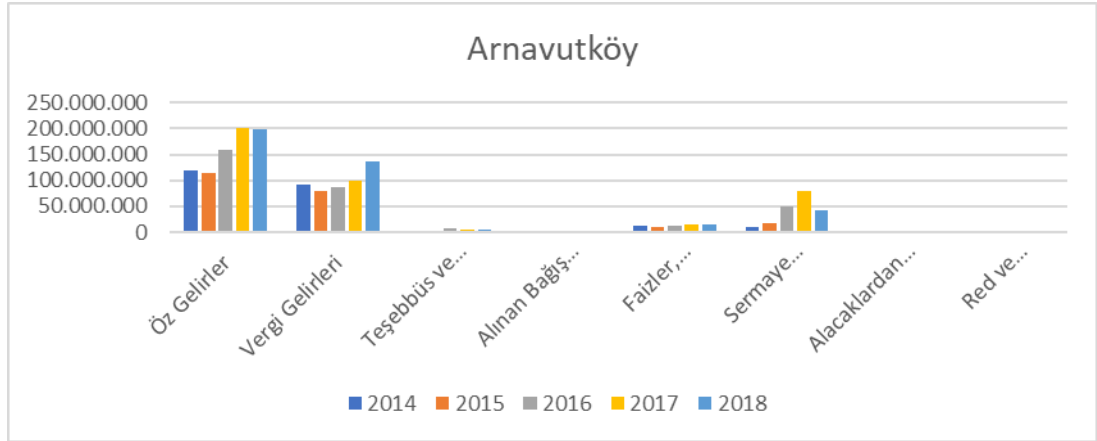

Grafik 3.4: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Arnavutköy Belediyesi

Tablo 3.9: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Arnavutköy Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	149.483.623	151.762.563	204.970.437	255.944.707	265.306.636
Öz Gelirler	118.187.279	113.642.441	157.890.980	201.043.654	198.691.248
Transferler	31.296.344	38.120.122	47.079.457	54.901.053	66.615.388

Grafiğe bakıldığında Arnavutköy Belediyesi'nin 2015 yılı öz gelirlerinde bir azalma olmasına rağmen aynı yılın transfer gelirlerinde gerçekleşen artış toplam gelirlerde önceki yıla nazaran kısıtlı da olsa bir artış gerçekleşmesini sağlamıştır.

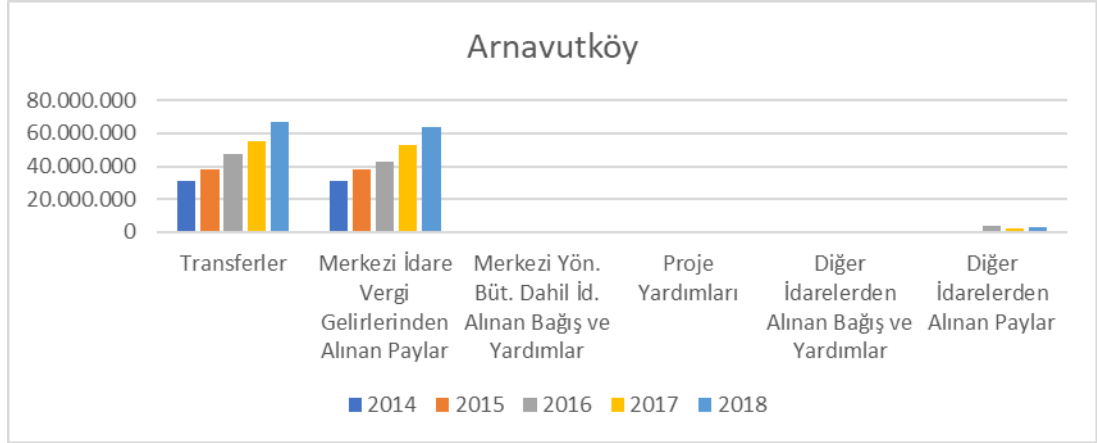

Grafik 3.5: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Arnavutköy Belediyesi

Tablo 3.10: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Arnavutköy Belediyesi

TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	118.187.279	113.642.441	157.890.980	201.043.654	198.691.248
Vergi Gelirleri	91.389.490	80.264.372	87.672.686	100.412.468	136.761.537
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.281.198	3.758.234	6.362.741	4.902.644	5.926.612
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.617.326	251.901	1.902.225	125.254	34.076
Faizler, Paylar ve Cezalar	12.155.056	10.789.534	12.546.192	14.961.767	14.616.373
Sermaye Gelirleri	9.744.209	18.578.400	49.407.136	80.641.521	41.352.650
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Arnavutköy Belediyesi'nin 2015 yılında öz gelirlerindeki azalış "vergi gelirleri" sınıfındaki azalıştan kaynaklanmaktadır. 2017 yılında ise "sermaye gelirleri" sınıfındaki artış öz geliri ve buna bağlı olarak toplam geliri yukarı çekmiştir.

Grafik 3.6: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Arnavutköy Belediyesi

Tablo 3.11: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Arnavutköy Belediyesi.

TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	31.296.344	38.120.122	47.079.457	54.901.053	66.615.388
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	31.127.060	37.778.877	42.665.958	52.572.483	63.922.306
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	8.891	12.558	12.177	33.103	15.341
Proje Yardımları	0	0	636.184	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	160.393	328.687	3.765.138	2.295.467	2.677.741

Grafiğe bakıldığında Arnavutköy Belediyesi'nin 2016 yılı transfer gelirlerindeki artış "diğer idarelerden alınan bağış ve yardımlar" kalemindeki artıştan kaynaklanırken, 2017 ve 2018 yılları transfer gelirlerindeki artış "merkezi idare vergi gelirlerinden alınan paylar" ve "diğer idarelerden alınan bağış ve yardımlar" kalemlerindeki artıştan kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak Arnavutköy Belediyesi, 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %77'sini öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden yüksek bir seviye yakalamıştır. Yine öz gelir tutarlarının büyük kısmının vergi gelirlerinden oluşması öz gelir yapısının mali özerklik yönünden sağlıklı bir mali bileşime sahip olduğunu göstermektedir.

3.3.3. Ataşehir Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Ataşehir Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.12: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Ataşehir Belediyesi

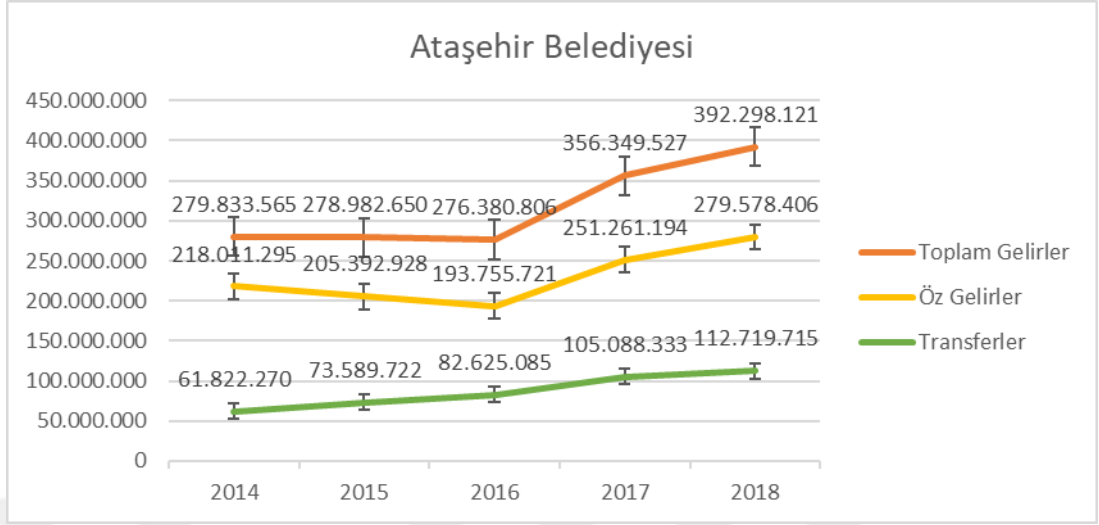
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	218.011.295	205.392.928	193.755.721	251.261.194	279.578.406
Vergi Gelirleri	100.436.231	102.200.456	126.295.165	148.371.275	162.714.483
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	10.740.850	11.556.037	16.636.881	19.313.931	20.613.957
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	893.337	1.860.138	0	0	0
Faizler, Paylar ve Cezalar	57.810.684	39.010.574	47.357.344	28.734.124	18.224.512
Sermaye Gelirleri	48.130.193	50.765.723	3.466.331	54.841.864	78.025.454
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	61.822.270	73.589.722	82.625.085	105.088.333	112.719.715
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	57.762.000	66.171.353	73.546.196	87.329.935	99.787.709
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	474.165	283.815	435.228	190.930
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	4.060.270	6.944.204	8.795.074	17.323.170	12.741.076
Toplam Gelirler	279.833.565	278.982.650	276.380.806	356.349.527	392.298.121

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.13: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Ataşehir Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,78	0,74	0,70	0,71	0,71	0,73
Transferler / Toplam Gelirler	0,22	0,26	0,30	0,29	0,29	0,27

Ataşehir Belediyesi'nin gelir bütçesi 2015 ve 2016 yıllarında önceki yıla nazaran azalış gösterirken, 2017 ve 2018 yıllarında artış kaydetmiştir. Ataşehir Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %78, 2015 yılında %74, 2016 yılında %70, 2017 ve 2018 yıllarında %71 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %73 oranında, İstanbul ortalaması olan %70 oranının 3 puan üzerinde gerçekleşmiştir.

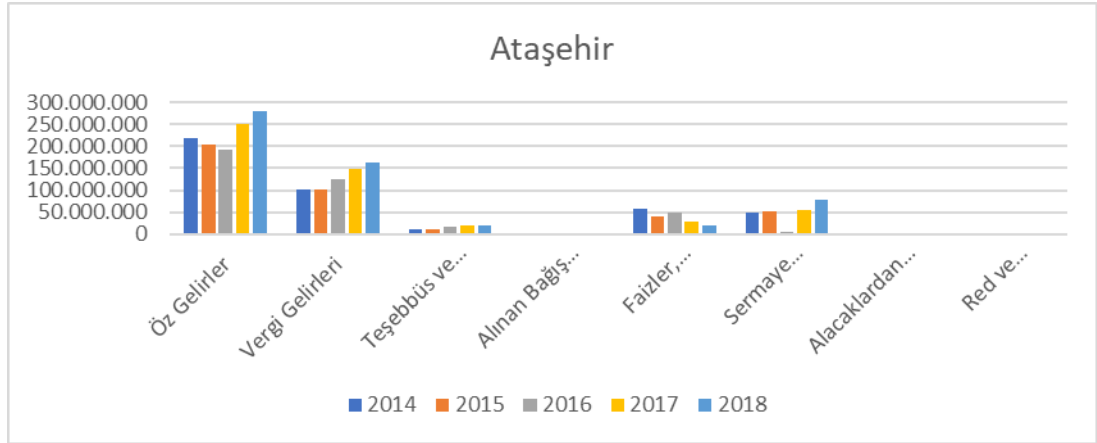

Grafik 3.7: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Ataşehir Belediyesi

Tablo 3.14: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Ataşehir Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	279.833.565	278.982.650	276.380.806	356.349.527	392.298.121
Öz Gelirler	218.011.295	205.392.928	193.755.721	251.261.194	279.578.406
Transferler	61.822.270	73.589.722	82.625.085	105.088.333	112.719.715

Grafiğe bakıldığında Ataşehir Belediyesi'nin 2015 ve 2016 yılları öz gelirlerindeki azalış, transfer gelirlerindeki artışın üzerinde kalmış ve bu nedenle 2015 ve 2016 yılları toplam gelirleri önceki yıllara nazaran azalış göstermiştir.

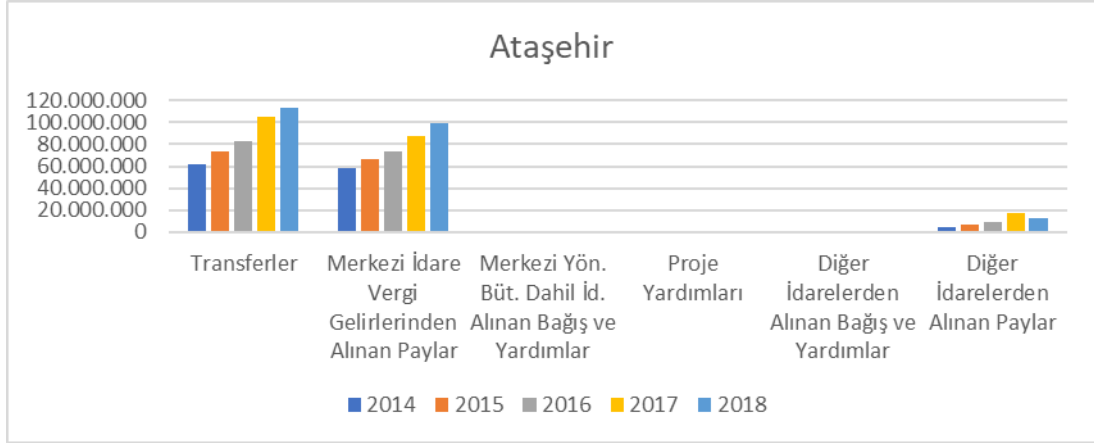

Grafik 3.8: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Ataşehir Belediyesi

Tablo 3.15: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Ataşehir Belediyesi

TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	218.011.295	205.392.928	193.755.721	251.261.194	279.578.406
Vergi Gelirleri	100.436.231	102.200.456	126.295.165	148.371.275	162.714.483
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	10.740.850	11.556.037	16.636.881	19.313.931	20.613.957
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	893.337	1.860.138	0	0	0
Faizler, Paylar ve Cezalar	57.810.684	39.010.574	47.357.344	28.734.124	18.224.512
Sermaye Gelirleri	48.130.193	50.765.723	3.466.331	54.841.864	78.025.454
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Ataşehir Belediyesi’nin 2015 yılı öz gelirlerindeki azalış “faiz, paylar ve cezalar” sınıfındaki azalıştan, 2016 yılı öz gelirlerindeki azalış ise “sermaye gelirleri” sınıfındaki azalıştan kaynaklanmaktadır. 2017 ve 2018 yıllarında gerek “vergi gelirleri” gerekse “sermaye gelirleri” sınıfındaki artış öz geliri ve buna bağlı olarak toplam geliri yukarı çekmiştir.

Grafik 3.9: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Ataşehir Belediyesi

Tablo 3.16: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Ataşehir Belediyesi

TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	61.822.270	73.589.722	82.625.085	105.088.333	112.719.715
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	57.762.000	66.171.353	73.546.196	87.329.935	99.787.709
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	474.165	283.815	435.228	190.930
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	4.060.270	6.944.204	8.795.074	17.323.170	12.741.076

Grafiğe bakıldığında Ataşehir Belediyesi’nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri artış eğilimindedir. Bu artışın sebebi “merkezi idare vergi gelirlerinden alınan paylar” sınıfındaki gelirin artıştan kaynaklanırken, 2016-2017 yılları transfer gelirleri arasındaki farkın sebebi “merkezi idare vergi gelirlerinden alınan paylar” ile “diğer idarelerden alınan bağış ve yardımlar” sınıflarındaki gelir artışlarının 2017 yılında diğer yıllara nazaran daha yüksek tutarda gerçekleşmiş olmasıdır.

Sonuç olarak Ataşehir Belediyesi, 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %73’ünü öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının üzerinde bir seviye yakalamıştır. Yine öz gelir tutarlarının büyük kısmının vergi gelirlerinden oluşması öz gelir yapısının mali özerklik yönünden sağlıklı bir mali bileşime sahip olduğunu göstermektedir.

3.3.4. Avcılar Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Avcılar Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.17: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Avcılar Belediyesi

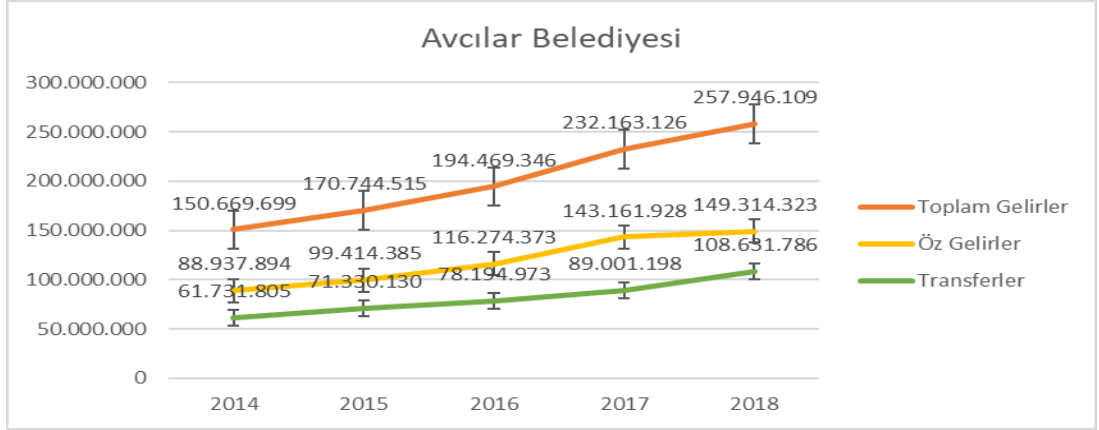
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	88.937.894	99.414.385	116.274.373	143.161.928	149.314.323
Vergi Gelirleri	68.653.467	75.180.631	83.231.928	95.757.433	96.490.808
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	5.719.788	5.701.148	12.343.563	12.630.479	13.155.421
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	34.761	1.500.000	136.085	50.250	342.000
Faizler, Paylar ve Cezalar	13.936.988	15.962.981	19.360.201	20.214.789	37.274.641
Sermaye Gelirleri	592.890	1.069.625	1.202.596	14.508.977	2.051.453
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	61.731.805	71.330.130	78.194.973	89.001.198	108.631.786
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	57.934.501	67.637.474	74.037.201	89.001.198	103.729.589
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	3.797.304	3.692.656	4.157.772	0	4.902.197
Toplam Gelirler	150.669.699	170.744.515	194.469.346	232.163.126	257.946.109

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.18: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Avcılar Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,59	0,58	0,60	0,62	0,58	0,59
Transferler / Toplam Gelirler	0,41	0,42	0,40	0,38	0,42	0,41

Avcılar Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014 yılından 2018 yılı dahil artış göstermiştir. Avcılar Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %59, 2015 ve 2018 yıllarında %58, 2016 yılında %60, 2017 yılında %62 olarak gerçekleşmiştir. Bu verilere bağlı olarak beş yıllık dönemin öz gelir oranı ortalaması, İstanbul ortalaması olan %70 oranının 11 puan altında gerçekleşmiştir.

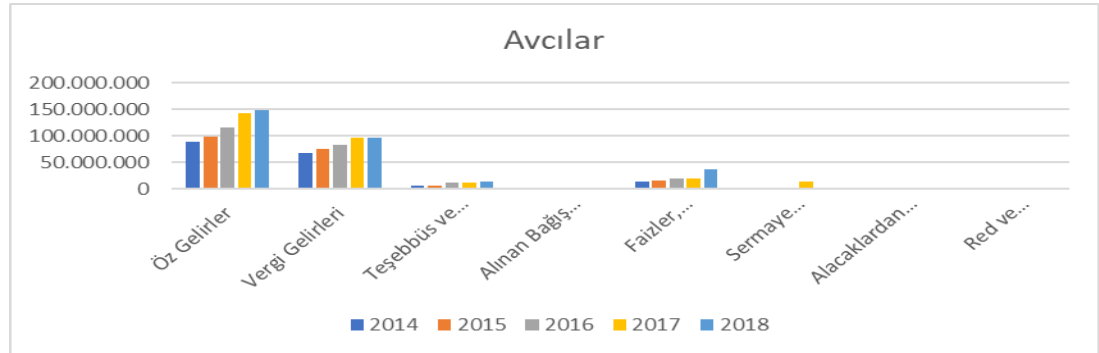

Grafik 3.10: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Avcılar Belediyesi

Tablo 3.19: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Avcılar Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	150.669.699	170.744.515	194.469.346	232.163.126	257.946.109
Öz Gelirler	88.937.894	99.414.385	116.274.373	143.161.928	149.314.323
Transferler	61.731.805	71.330.130	78.194.973	89.001.198	108.631.786

Grafığe bakıldığında Avcılar Belediyesi'nin 2014-2018 yılları öz gelirleri ve transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış göstermiştir.

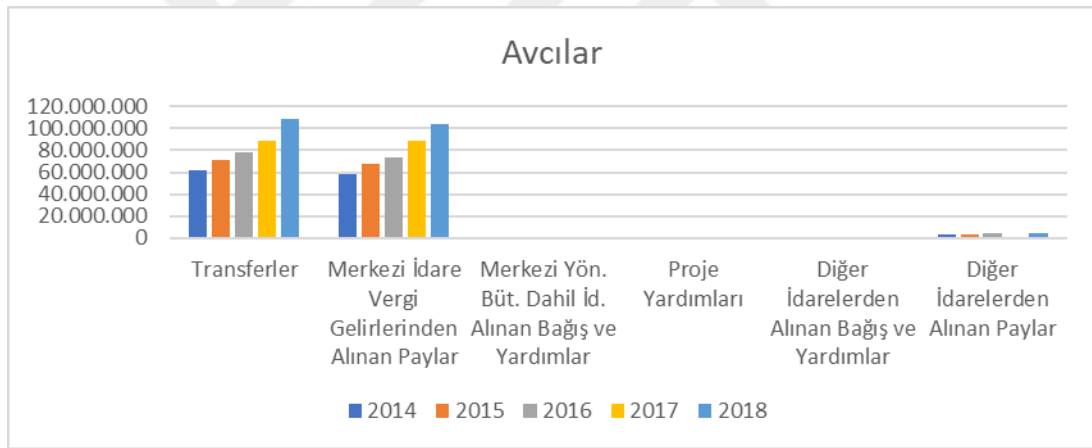

Grafik 3.11: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Avcılar Belediyesi

Tablo 3.20: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Avcılar Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	88.937.894	99.414.385	116.274.373	143.161.928	149.314.323
Vergi Gelirleri	68.653.467	75.180.631	83.231.928	95.757.433	96.490.808
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	5.719.788	5.701.148	12.343.563	12.630.479	13.155.421
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	34.761	1.500.000	136.085	50.250	342.000
Faizler, Paylar ve Cezalar	13.936.988	15.962.981	19.360.201	20.214.789	37.274.641
Sermaye Gelirleri	592.890	1.069.625	1.202.596	14.508.977	2.051.453
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafığe bakıldığında Avcılar Belediyesi'nin 2014-2018 yılları öz gelirlerinin büyük kısmı “vergi gelirleri” den oluşurken bunu “faiz, paylar ve cezalar” sınıfı gelirleri takip etmiştir.

Grafik 3.12: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Avcılar Belediyesi**Tablo 3.21: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Avcılar Belediyesi**

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	61.731.805	71.330.130	78.194.973	89.001.198	108.631.786
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	57.934.501	67.637.474	74.037.201	89.001.198	103.729.589
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	3.797.304	3.692.656	4.157.772	0	4.902.197

Grafiğe bakıldığında Avcılar Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri artış eğilimindedir. Bu artışın sebebi “merkezi idare vergi gelirlerinden alınan paylar” sınıfındaki gelirin artışından kaynaklanırken, 2017 yılı dışındaki yıllarda “diğer idarelerden alınan bağış ve yardımlar” gelirleri de transfer gelirleri geri kalan kısmını oluşturmuştur.

Sonuç olarak Avcılar Belediyesi, 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %59'unu öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının %11 altında bir öz gelir oranı gerçekleştirmiştir. Öz gelir oranının bu denli düşük gerçekleşmesinin temel sebebi “sermaye gelirleri” ile “teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin” oldukça düşük tutarlarda gerçekleşmiş olmasıdır.

3.3.5. Bağcılar Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Bağcılar Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.22: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Bağcılar Belediyesi

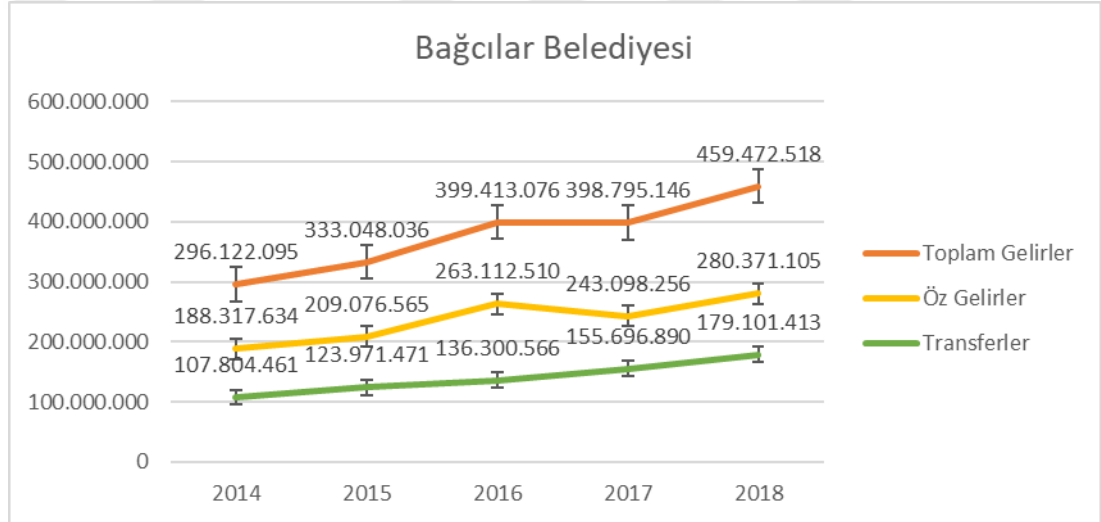
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	188.317.634	209.076.565	263.112.510	243.098.256	280.371.105
Vergi Gelirleri	154.522.188	143.104.126	154.704.167	161.681.525	173.471.661
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	15.357.839	35.723.876	63.340.915	60.323.281	34.650.748
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	9.250	68.398	114.662	78.328
Faizler, Paylar ve Cezalar	11.059.408	10.256.508	14.092.198	13.902.643	10.991.050
Sermaye Gelirleri	7.378.199	19.982.805	30.906.832	7.076.145	61.179.318
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	107.804.461	123.971.471	136.300.566	155.696.890	179.101.413
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	107.156.529	122.284.252	132.761.512	155.402.616	178.259.245
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	647.932	895.569	75.446	15.498	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	0	791.650	3.463.608	278.776	842.168
Toplam Gelirler	296.122.095	333.048.036	399.413.076	398.795.146	459.472.518

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.23: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Bağcılar Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,64	0,63	0,66	0,61	0,61	0,63
Transferler / Toplam Gelirler	0,36	0,37	0,34	0,39	0,39	0,37

Bağcılar Belediyesi'nin gelir bütçesi 2017 yılında önceki yıla nazaran azalış gösterirken, diğer yıllarda artış kaydetmiştir. Bağcılar Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %64, 2015 yılında %63, 2016 yılında %66, 2017 ve 2018 yıllarında %61 olarak gerçekleşmiştir. Bu verilere bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %63 oranında, İstanbul ortalaması olan %70 oranının 7 puan altında gerçekleşmiştir.

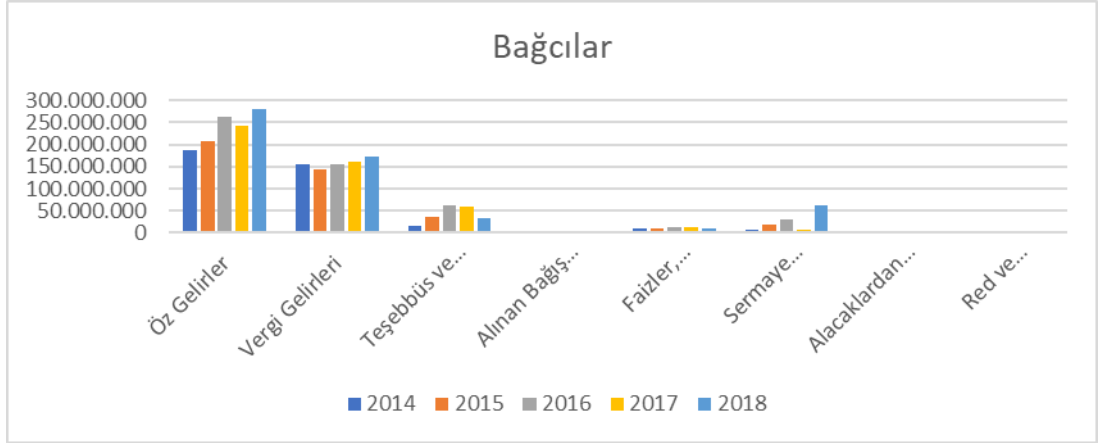

Grafik 3.13: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Bağcılar Belediyesi

Tablo 3.24: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Bağcılar Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	296.122.095	333.048.036	399.413.076	398.795.146	459.472.518
Öz Gelirler	188.317.634	209.076.565	263.112.510	243.098.256	280.371.105
Transferler	107.804.461	123.971.471	136.300.566	155.696.890	179.101.413

Grafığe bakıldığında Bağcılar Belediyesi'nin 2017 yılı öz gelirlerindeki azalış, transfer gelirlerindeki artışın üzerinde kalmış ve bu nedenle 2017 yılı toplam gelirleri önceki yıla nazaran azalış göstermiştir.

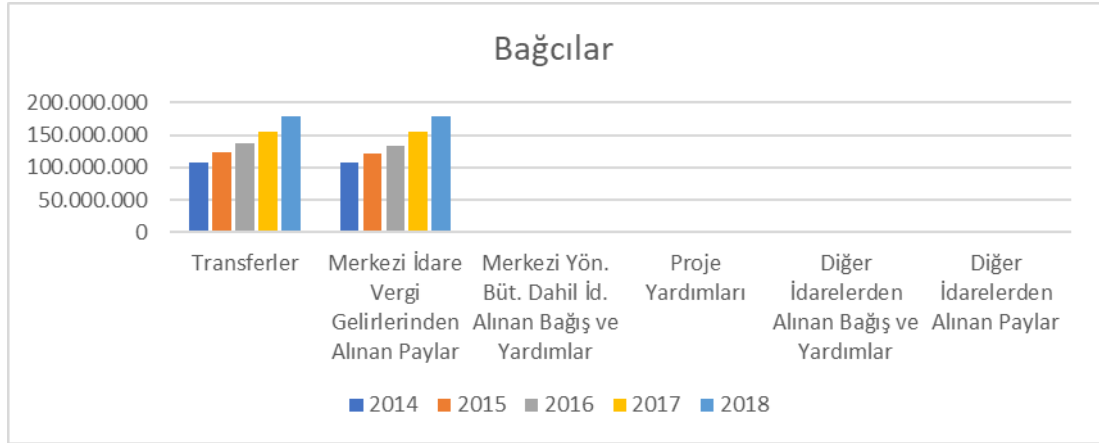

Grafik 3.14.: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Bağcılar Belediyesi

Tablo 3.25: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Bağcılar Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	188.317.634	209.076.565	263.112.510	243.098.256	280.371.105
Vergi Gelirleri	154.522.188	143.104.126	154.704.167	161.681.525	173.471.661
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	15.357.839	35.723.876	63.340.915	60.323.281	34.650.748
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	9.250	68.398	114.662	78.328
Faizler, Paylar ve Cezalar	11.059.408	10.256.508	14.092.198	13.902.643	10.991.050
Sermaye Gelirleri	7.378.199	19.982.805	30.906.832	7.076.145	61.179.318
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Bağcılar Belediyesi’nin 2017 yılı öz gelirlerindeki azalış “sermaye gelirleri” sınıfındaki azalıştan, 2016 yılı öz gelirlerindeki artış ise “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri” sınıfındaki artıştan kaynaklanmaktadır.

Grafik 3.15: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Bağcılar Belediyesi

Tablo 3.26: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Bağcılar Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	107.804.461	123.971.471	136.300.566	155.696.890	179.101.413
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	107.156.529	122.284.252	132.761.512	155.402.616	178.259.245
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	647.932	895.569	75.446	15.498	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	0	791.650	3.463.608	278.776	842.168

Grafiğe bakıldığında Bağcılar Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri artış eğilimindedir. Bu artışın sebebi "merkezi idare vergi gelirlerinden alınan paylar" sınıfındaki gelirin artıştan kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak Bağcılar Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %63'ünü öz gelir kalemlerinden sağlayarak, mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının altında bir seviyede kalmıştır. Buna rağmen öz gelir tutarlarının büyük kısmının vergi gelirlerinden oluşması öz gelir yapısı yönünden olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir.

3.3.6. Bahçelievler Belediyenin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Bahçelievler Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.27: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Bahçelievler Belediyesi

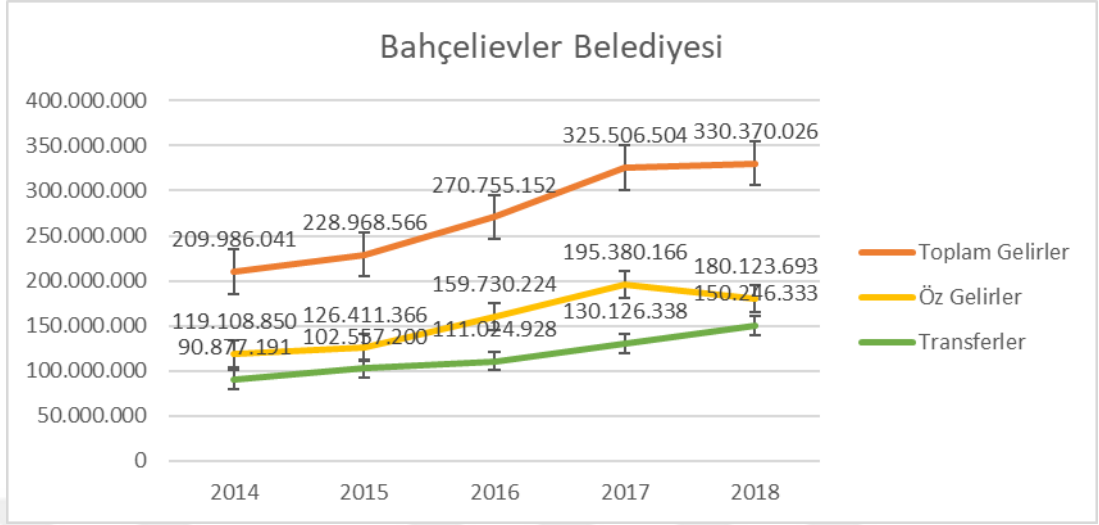
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	119.108.850	126.411.366	159.730.224	195.380.166	180.123.693
Vergi Gelirleri	95.762.539	102.535.383	121.383.242	154.573.817	140.215.024
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	7.943.602	6.369.508	11.219.782	8.117.224	8.655.745
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	0	0	0	0
Faizler, Paylar ve Cezalar	15.402.709	17.506.474	27.127.200	32.689.125	31.252.923
Sermaye Gelirleri	0	0	0	0	0
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	90.877.191	102.557.200	111.024.928	130.126.338	150.246.333
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	85.902.098	97.152.806	105.544.941	123.665.018	142.462.093
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	341.319	0	45.591	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	4.633.774	5.404.394	5.434.396	6.461.320	7.784.240
Toplam Gelirler	209.986.041	228.968.566	270.755.152	325.506.504	330.370.026

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.28: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Bahçelievler Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,57	0,55	0,59	0,60	0,55	0,57
Transferler / Toplam Gelirler	0,43	0,45	0,41	0,40	0,45	0,43

Bahçelievler Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014 yılından 2018 yılı dahil artış göstermiştir. Bahçelievler Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %57, 2015 ve 2018 yıllarında %55, 2016 yılında %59, 2017 yılında %60 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %57 oranında, İstanbul ortalaması olan %70 oranının 13 puan altında gerçekleşmiştir.

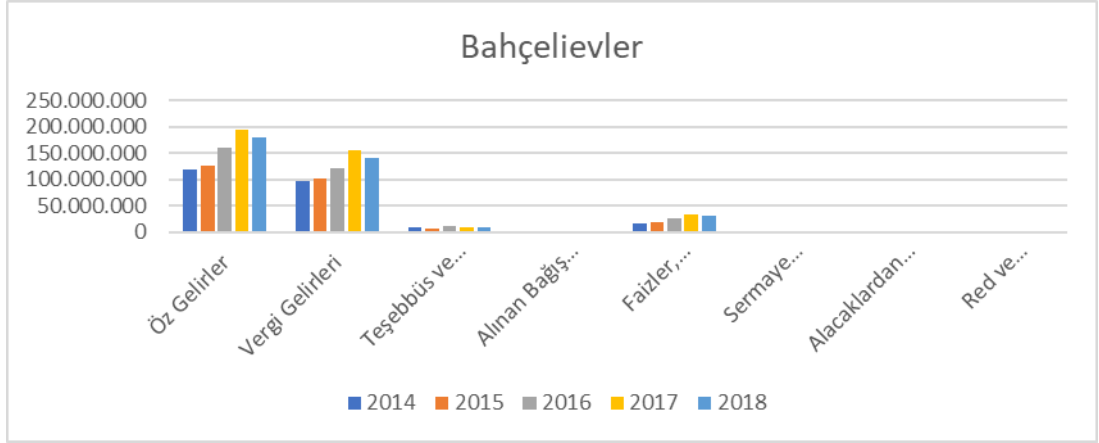

Grafik 3.16: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Bahçelievler Belediyesi

Tablo 3.29: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Bahçelievler Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	209.986.041	228.968.566	270.755.152	325.506.504	330.370.026
Öz Gelirler	119.108.850	126.411.366	159.730.224	195.380.166	180.123.693
Transferler	90.877.191	102.557.200	111.024.928	130.126.338	150.246.333

Grafiğe bakıldığında Bahçelievler Belediyesi'nin 2014-2017 yılları öz gelirleri ve transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış göstermiş, 2018 yılında transfer gelirleri yine artarken öz gelirleri azalmıştır.

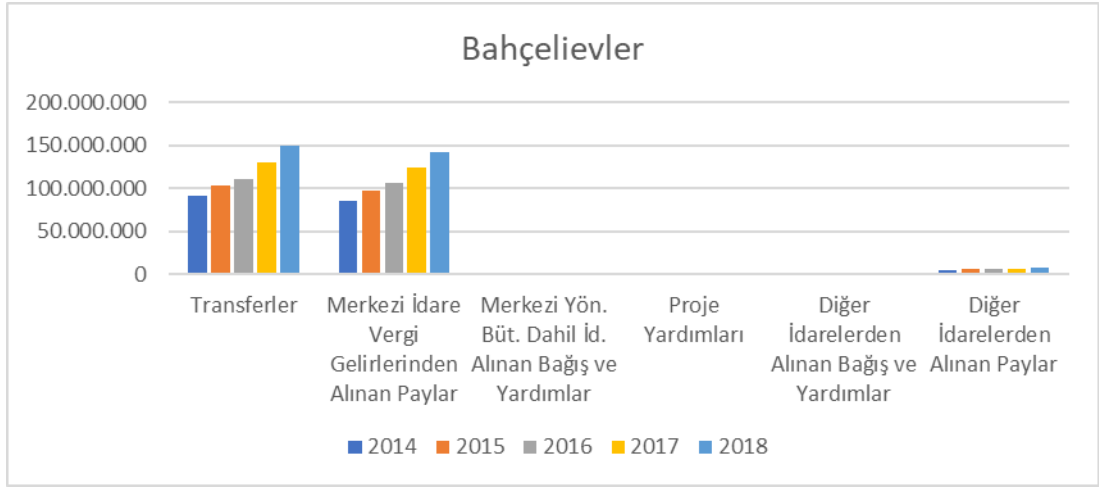

Grafik 3.17: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Bahçelievler Belediyesi

Tablo 3.30: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Bahçelievler Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	119.108.850	126.411.366	159.730.224	195.380.166	180.123.693
Vergi Gelirleri	95.762.539	102.535.383	121.383.242	154.573.817	140.215.024
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	7.943.602	6.369.508	11.219.782	8.117.224	8.655.745
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	0	0	0	0
Faizler, Paylar ve Cezalar	15.402.709	17.506.474	27.127.200	32.689.125	31.252.923
Sermaye Gelirleri	0	0	0	0	0
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Bahçelievler Belediyesi'nin 2014-2017 yılları arası "vergi gelirleri", "teşebbüs ve mülkiyet gelirleri" ve "faiz, paylar ve cezalar" sınıfı gelirleri artış gösterirken, 2018 yılında "vergi gelirleri" ile "faiz, paylar ve cezalar" sınıfı gelirlerinde azalma meydana gelmiş ve bu gelir azalışları 2018 yılı öz gelirlerinin azalması sonucunu doğurmuştur.

Grafik 3.18: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Bahçelievler Belediyesi

Tablo 3.31: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Bahçelievler Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	90.877.191	102.557.200	111.024.928	130.126.338	150.246.333
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	85.902.098	97.152.806	105.544.941	123.665.018	142.462.093
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	341.319	0	45.591	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	4.633.774	5.404.394	5.434.396	6.461.320	7.784.240

Grafiğe bakıldığında Bahçelievler Belediyesi’nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri artış eğilimindedir. Bu artış “merkezi idare vergi gelirlerinden alınan paylar” ile “diğer idarelerden alınan paylar” sınıfındaki gelir artışlarından kaynaklanırken, 2014 ve 2016 yıllarında “proje yardımları” sınıfında da gelir gerçekleştirmeleri olmuştur.

Sonuç olarak Bahçelievler Belediyesi, 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %57’sini öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının altında bir seviyede kalmıştır. Buna rağmen öz gelir tutarlarının büyük kısmının vergi gelirlerinden oluşması öz gelir yapısı yönünden olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir.

3.3.7. Bakırköy Belediyesinin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Bakırköy Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.32: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Bakırköy Belediyesi

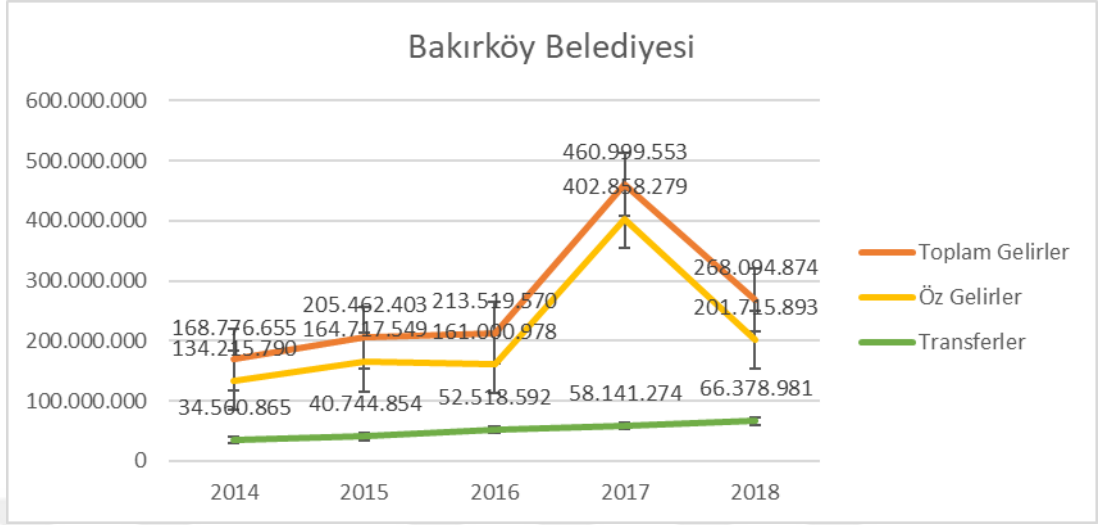
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	134.215.790	164.717.549	161.000.978	402.858.279	201.715.893
Vergi Gelirleri	91.147.659	106.041.623	120.846.304	123.301.307	141.719.386
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	8.698.398	10.962.010	13.233.271	15.350.676	15.756.659
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	0	93.850	198.162	101.379
Faizler, Paylar ve Cezalar	34.369.733	43.175.686	26.827.553	39.427.482	44.138.469
Sermaye Gelirleri	0	4.538.230	0	224.580.652	0
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	34.560.865	40.744.854	52.518.592	58.141.274	66.378.981
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	30.917.950	35.972.885	39.199.463	46.061.386	53.037.427
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	1.840.767	2.499.165
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	93.143	29.741	13.396	18.384
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	3.642.915	4.678.826	13.289.388	10.225.725	10.824.005
Toplam Gelirler	168.776.655	205.462.403	213.519.570	460.999.553	268.094.874

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.33: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Bakırköy Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,80	0,80	0,75	0,87	0,75	0,80
Transferler / Toplam Gelirler	0,20	0,20	0,25	0,13	0,25	0,20

Bakırköy Belediyesi'nin gelir bütçesi 2015, 2016 ve 2017 yıllarında önceki yıllara nazaran artış gösterirken, 2018 yılında azalış kaydetmiştir. Bakırköy Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 ve 2015 yıllarında %80, 2016 ve 2018 yıllarında %75, 2017 yılında %87 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %80 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının 10 puan üzerinde gerçekleşmiştir.

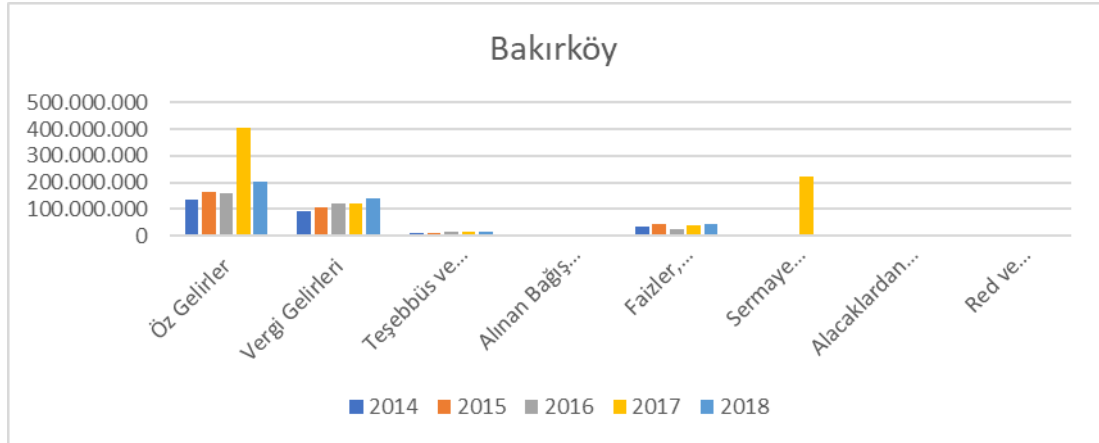

Grafik 3.19: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Bakırköy Belediyesi

Tablo 3.34: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Bakırköy Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	168.776.655	205.462.403	213.519.570	460.999.553	268.094.874
Öz Gelirler	134.215.790	164.717.549	161.000.978	402.858.279	201.715.893
Transferler	34.560.865	40.744.854	52.518.592	58.141.274	66.378.981

Grafiğe bakıldığında Bakırköy Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarında transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış göstermiş buna karşılık öz gelirleri 2015 yılında önceki yıla nazaran artarken 2016 yılında azalmış, 2017 yılında büyük bir artış göstermiş ve 2018 yılında tekrar önceki yıla nazaran azalmıştır.

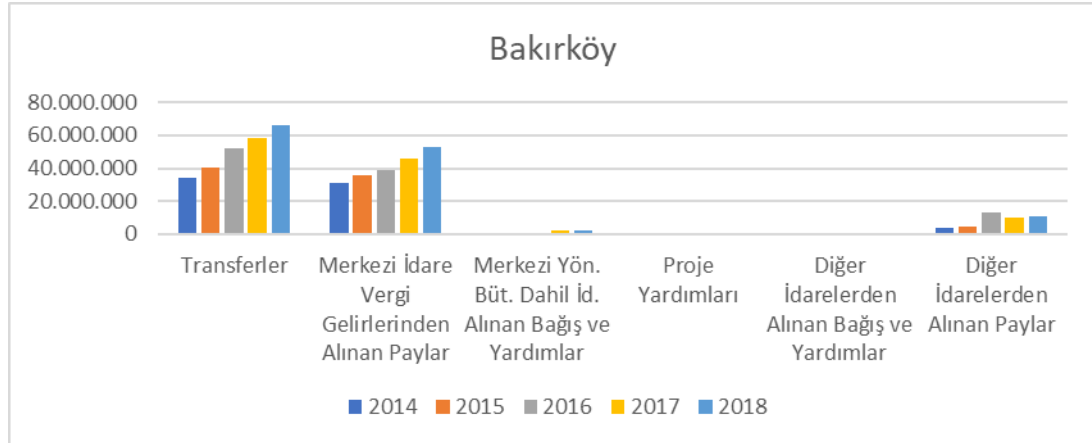

Grafik 3.20: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Bakırköy Belediyesi

Tablo 3.35: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Bakırköy Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	134.215.790	164.717.549	161.000.978	402.858.279	201.715.893
Vergi Gelirleri	91.147.659	106.041.623	120.846.304	123.301.307	141.719.386
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	8.698.398	10.962.010	13.233.271	15.350.676	15.756.659
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	0	93.850	198.162	101.379
Faizler, Paylar ve Cezalar	34.369.733	43.175.686	26.827.553	39.427.482	44.138.469
Sermaye Gelirleri	0	4.538.230	0	224.580.652	0
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Bakırköy Belediyesi’nin 2014-2018 yılları arası “vergi gelirleri” ve “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri” sınıfı gelirleri artış gösterirken, “faiz, paylar ve cezalar” sınıfı geliri 2015 yılında önceki nazaran artarken 2016 yılında azalmış, 2017 ve 2018 yıllarında yine önceki yıla nazaran artmıştır. İİB-7 belediyesinin 2017 yılı 224 milyonluk “sermaye gelirleri” sınıfı gelir gerçekleşmesi bir taraftan toplam gelir oranı içinde öz gelir oranının %87 oranında oluşmasına diğer taraftan bütçe gelir gerçekleşmesinin ilgili yılda 460 milyon TL olarak gerçekleşmesine sebep olmuştur.

Grafik 3.21: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Bakırköy Belediyesi

Tablo 3.36: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Bakırköy Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	34.560.865	40.744.854	52.518.592	58.141.274	66.378.981
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	30.917.950	35.972.885	39.199.463	46.061.386	53.037.427
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	1.840.767	2.499.165
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	93.143	29.741	13.396	18.384
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	3.642.915	4.678.826	13.289.388	10.225.725	10.824.005

Grafiğe bakıldığında Bakırköy Belediyesi’nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri artış eğilimindedir. Bu artış “merkezi idare vergi gelirlerinden alınan paylar” ile “diğer idarelerden alınan paylar” sınıfındaki gelir artışlarından kaynaklanırken, 2017 ve 2018 yıllarında “merkezi yönetim bütçesine dahil idarelerden alınan bağış ve yardımlar” sınıfında ve 2015-2018 yıllarında “diğer idarelerden alınan bağış ve yardımlar” sınıfında gelir gerçekleştirmeleri olmuştur.

Sonuç olarak Bakırköy Belediyesi, 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %80’ini öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının üzerinde bir seviye yakalamıştır. Ancak bu seviyeye ulaşılmasında 2017 yılı “sermaye gelirleri” sınıfı gelir gerçekleşmesi önemli derecede etkili olmuştur. Esasen 2017 yılı için öz gelir yapısı yönünden bu durum olumlu olarak değerlendirilemez. Buna rağmen 2017 yılı dışında

öz gelir tutarlarının büyük kısmının vergi gelirlerinden oluşması öz gelir yapısı yönünden olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir.

3.3.8. Başakşehir Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Başakşehir Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.37: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Başakşehir Belediyesi

TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	183.259.638	330.291.650	319.013.183	461.312.732	566.408.719
Vergi Gelirleri	106.580.518	151.390.823	165.266.308	123.225.650	165.270.889
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	63.034.164	23.238.847	45.788.092	148.937.671	51.178.421
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	49.930	56.900	83.914	88.189	10.871
Faizler, Paylar ve Cezalar	11.130.386	10.415.296	9.520.946	9.615.522	12.057.710
Sermaye Gelirleri	2.464.640	145.189.784	98.353.923	179.445.700	337.890.828
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	73.414.442	60.192.747	66.433.418	81.619.113	100.628.360
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	70.387.859	55.620.793	62.071.594	76.382.967	94.399.799
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	491.163	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	3.026.583	4.080.791	4.361.824	5.236.146	6.228.561
Toplam Gelirler	256.674.080	390.484.397	385.446.601	542.931.845	667.037.079

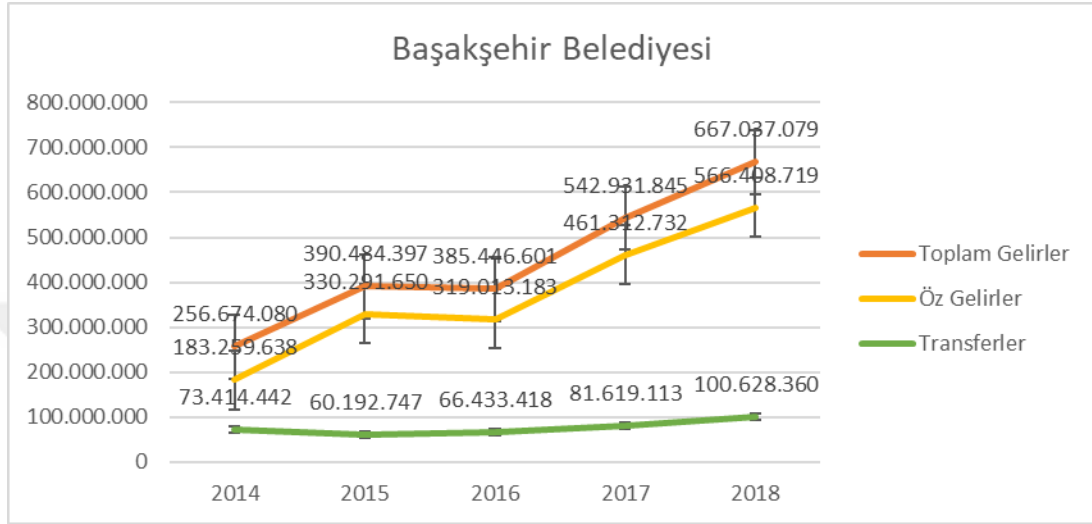
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.38: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Başakşehir Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,71	0,85	0,83	0,85	0,85	0,82
Transferler / Toplam Gelirler	0,29	0,15	0,17	0,15	0,15	0,18

Başakşehir Belediyesi'nin gelir bütçesi 2015 yılında artış, 2016 yılında azalış, 2017 ve 2018 yıllarında önceki yıllara nazaran tekrar artış göstermiştir. Başakşehir Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %71, 2015 yılında %85, 2016 yılında %83,

2017 ve 2018 yıllarında tekrar %85 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %82 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının 12 puan üzerinde gerçekleşmiştir.

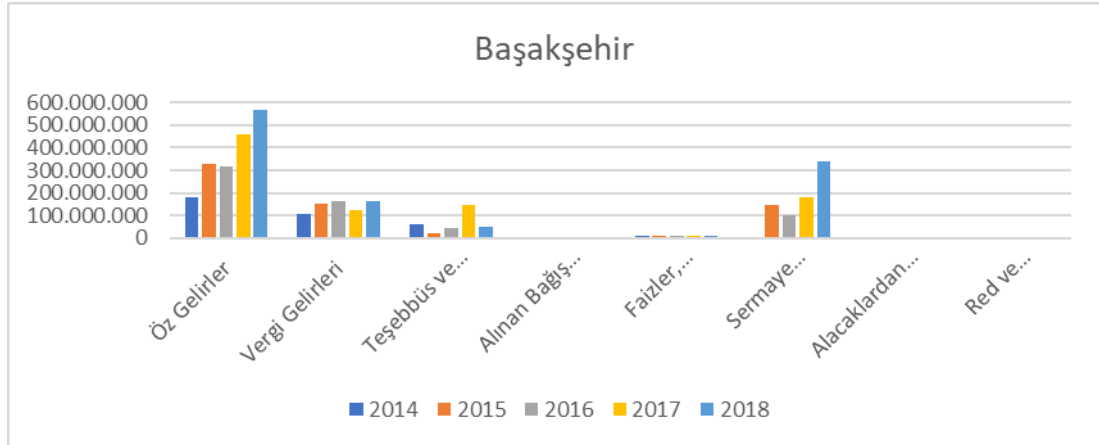

Grafik 3.22: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Başakşehir Belediyesi

Tablo 3.39: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Başakşehir Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	256.674.080	390.484.397	385.446.601	542.931.845	667.037.079
Öz Gelirler	183.259.638	330.291.650	319.013.183	461.312.732	566.408.719
Transferler	73.414.442	60.192.747	66.433.418	81.619.113	100.628.360

Grafiğe bakıldığında Başakşehir Belediyesi'nin 2014-2018 yılları transfer gelirleri 2015 yılında önceki yıla nazaran azalmış, 2016, 2017 ve 2018 yıllarında ise düzenli sayılabilecek şekilde artış göstermiştir. Öz gelirlerine bakıldığında 2015 yılında 2014 yılına nazaran büyük bir artış, 2016 yılında önceki yıla nazaran küçük bir azalış, 2017 ve 2018 yıllarında da yine büyük artışlar göstermiştir.

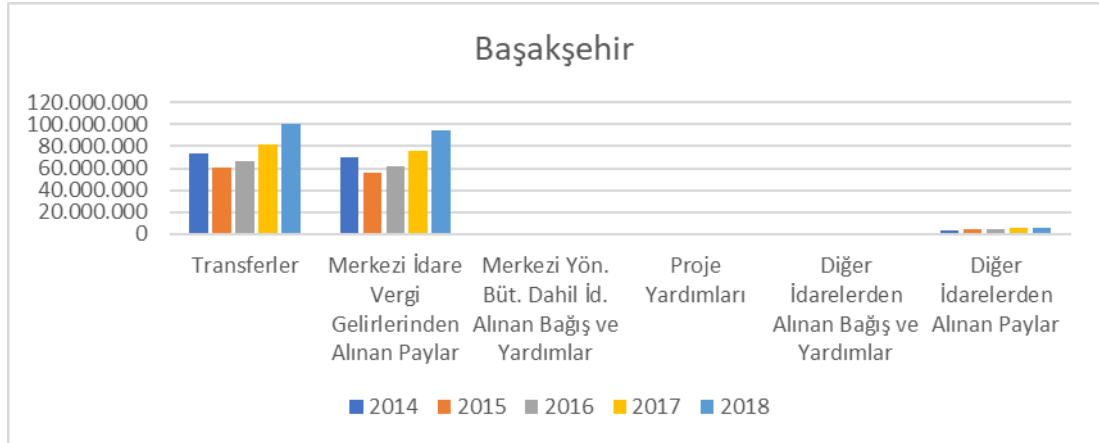

Grafik 3.23: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Başakşehir Belediyesi

Tablo 3.40: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Başakşehir Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	183.259.638	330.291.650	319.013.183	461.312.732	566.408.719
Vergi Gelirleri	106.580.518	151.390.823	165.266.308	123.225.650	165.270.889
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	63.034.164	23.238.847	45.788.092	148.937.671	51.178.421
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	49.930	56.900	83.914	88.189	10.871
Faizler, Paylar ve Cezalar	11.130.386	10.415.296	9.520.946	9.615.522	12.057.710
Sermaye Gelirleri	2.464.640	145.189.784	98.353.923	179.445.700	337.890.828
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Başakşehir Belediyesi’nin 2014-2018 yılları arası “vergi gelirleri” 2017 yılı hariç tutulduğunda artış göstermiş, 2017 yılında ise önceki yıla nazaran azalma kaydetmiştir. “Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri” sınıfı gelirleri ve “faiz, paylar ve cezalar” sınıfı gelirleri inişli-çıkışlı bir seyir izlemişlerdir. Başakşehir Belediyesi’nin öz gelirlerini esas etkileyen unsur “sermaye gelirleri” sınıfı gelir gerçekleştirmeleri olmuştur. Bu gelir sınıfının 2015 yılında 145 milyon TL, 2017 yılında 179 milyon TL, 2018 yılında 337 milyon TL olarak gerçekleşmesi suretiyle toplam gelir oranı içinde öz gelir oranının %85 oranında oluşması sağlanmış, 2016 yılında ise yine “sermaye gelirleri” sınıfının 98 milyon TL olarak gerçekleşmesi suretiyle toplam gelir oranı içinde öz gelir oranının %83 oranında oluşması sağlanmıştır.

Grafik 3.24: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Başakşehir Belediyesi

Tablo 3.41: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Başakşehir Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	73.414.442	60.192.747	66.433.418	81.619.113	100.628.360
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	70.387.859	55.620.793	62.071.594	76.382.967	94.399.799
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	491.163	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	3.026.583	4.080.791	4.361.824	5.236.146	6.228.561

Grafiğe bakıldığında Başakşehir Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri 2015 yılında azalmış, takip eden yıllarda artmıştır. Bu azalış ve artış eğilimi “merkezi idare vergi gelirlerinden alınan paylar” sınıfındaki değişkenlikten kaynaklanmaktadır. “Diğer idarelerden alınan paylar” sınıfı gelirleri bu dönemde yıllar itibarıyla farklı tutarlarda olmakla beraber artış göstermiştir.

Sonuç olarak Başakşehir Belediyesi, 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %82'ini öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının üzerinde bir seviye yakalamıştır. Ancak bu seviyeye ulaşılmasında 2015, 2016, 2017 ve 2018 yılları “sermaye gelirleri” sınıfı gelir gerçekleştirmeleri önemli derecede etkili olmuştur. Bu nedenle 2015, 2016, 2017 ve 2018 yıllarında sağlanan öz gelir oranı yüksekliği vergi gelirlerinden ziyade sermaye gelirleri kaynaklı olması nedeniyle olumlu olarak değerlendirilemez.

3.3.9. Bayrampaşa Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Bayrampaşa Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.42: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Bayrampaşa Belediyesi

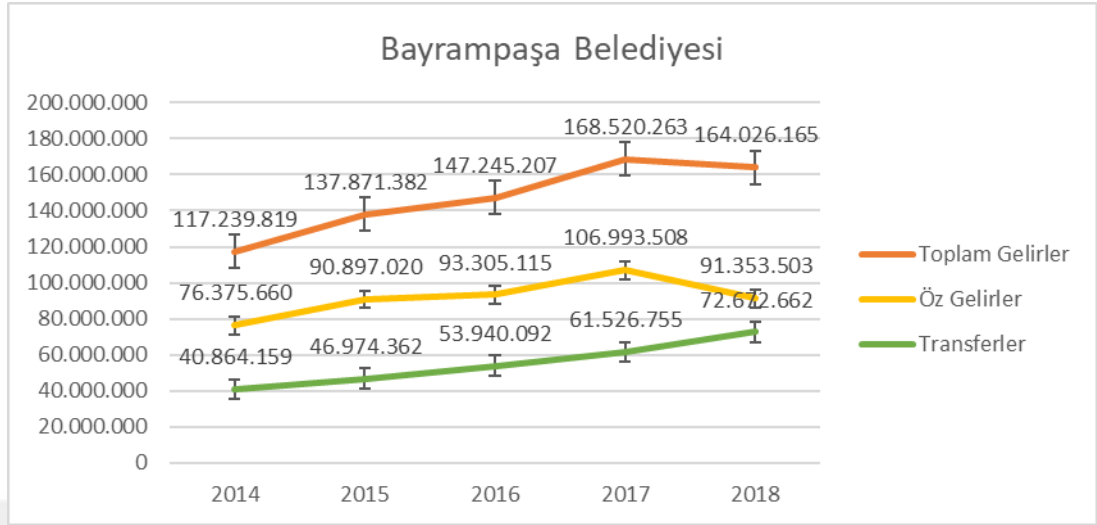
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	76.375.660	90.897.020	93.305.115	106.993.508	91.353.503
Vergi Gelirleri	52.219.382	56.452.085	56.192.862	64.165.922	70.005.728
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	9.084.323	9.233.653	12.731.003	9.520.029	11.494.561
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.545.306	4.878.625	2.429.824	6.532.683	2.844.656
Faizler, Paylar ve Cezalar	13.526.649	8.487.157	7.505.840	8.434.163	7.008.558
Sermaye Gelirleri	0	11.845.500	14.445.586	18.340.711	0
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	40.864.159	46.974.362	53.940.092	61.526.755	72.672.662
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	38.373.263	43.792.927	47.786.798	56.429.619	65.261.454
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	621.947	0	3.899.211	2.491.486	3.786.620
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	1.868.949	3.181.435	2.254.083	2.605.650	3.624.588
Toplam Gelirler	117.239.819	137.871.382	147.245.207	168.520.263	164.026.165

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.43: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Bayrampaşa Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,65	0,66	0,63	0,63	0,56	0,63
Transferler / Toplam Gelirler	0,35	0,34	0,37	0,37	0,44	0,37

Bayrampaşa Belediyesi'nin gelir bütçesi 2015, 2016, 2017 yıllarında önceki yıllara nazaran artış, 2018 yılında ise azalış göstermiştir. Bayrampaşa Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %65, 2015 yılında %66, 2016 ve 2017 yıllarında %63, 2018 yılında %56 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %63 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %7 altında gerçekleşmiştir.

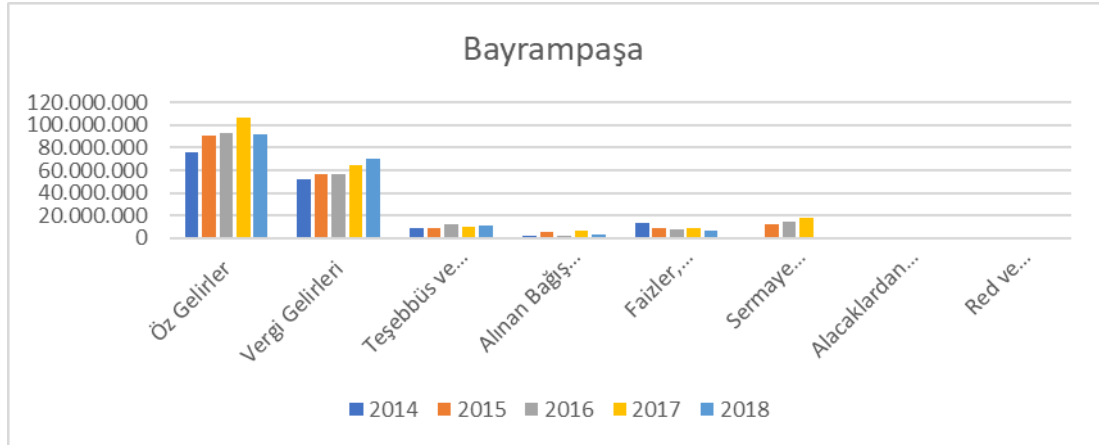

Grafik 3.25: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Bayrampaşa Belediyesi

Tablo 3.44: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Bayrampaşa Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	117.239.819	137.871.382	147.245.207	168.520.263	164.026.165
Öz Gelirler	76.375.660	90.897.020	93.305.115	106.993.508	91.353.503
Transferler	40.864.159	46.974.362	53.940.092	61.526.755	72.672.662

Grafiğe bakıldığında Bayrampaşa Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarında transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış göstermiş, öz gelirleri de 2018 yılı dışında yine artmıştır.

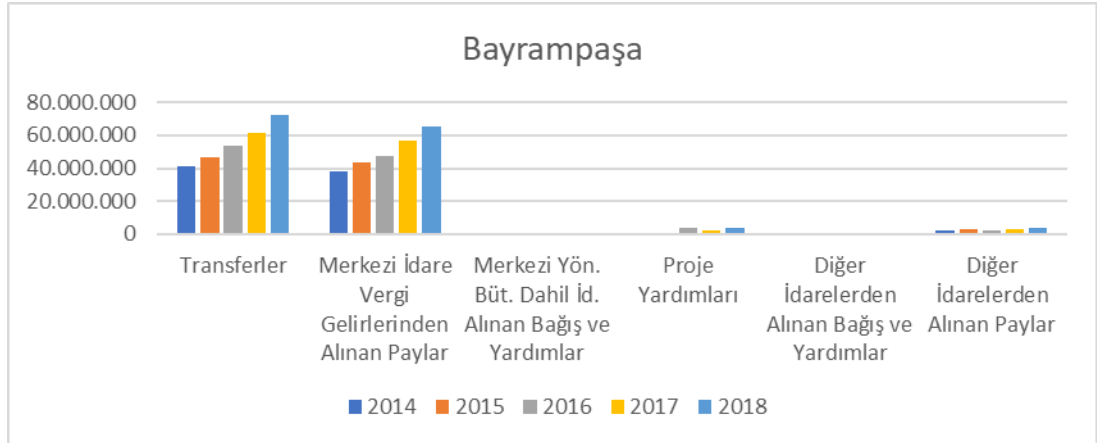

Grafik 3.26: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Bayrampaşa Belediyesi

Tablo 3.45: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Bayrampaşa Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	76.375.660	90.897.020	93.305.115	106.993.508	91.353.503
Vergi Gelirleri	52.219.382	56.452.085	56.192.862	64.165.922	70.005.728
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	9.084.323	9.233.653	12.731.003	9.520.029	11.494.561
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.545.306	4.878.625	2.429.824	6.532.683	2.844.656
Faizler, Paylar ve Cezalar	13.526.649	8.487.157	7.505.840	8.434.163	7.008.558
Sermaye Gelirleri	0	11.845.500	14.445.586	18.340.711	0
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Bayrampaşa Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası "vergi gelirleri" 2016 yılında önceki yıla nazaran aynı kalmış 2017 ve 2018 yıllarında artmıştır. "Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri" sınıfı gelirleri ve "faiz, paylar ve cezalar" sınıfı gelirleri inişli-çıkışlı bir seyir izlemişlerdir. Bayrampaşa Belediyesi'nin öz gelirlerinin 2018 yılında önceki yıla nazaran azalmasına sebep olan unsur "sermaye gelirleri" sınıfının 2018 yılında bulunmamasıdır. Bayrampaşa Belediyesi'nin 2018 yılında sermaye geliri elde etmemiş/edememiş olması önceki dört yılda %60'ın üzerinde olan öz gelir oranını %56'ya düşürmüştür.

Grafik 3.27: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Bayrampaşa Belediyesi

Tablo 3.46: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Bayrampaşa Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	40.864.159	46.974.362	53.940.092	61.526.755	72.672.662
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	38.373.263	43.792.927	47.786.798	56.429.619	65.261.454
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	621.947	0	3.899.211	2.491.486	3.786.620
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	1.868.949	3.181.435	2.254.083	2.605.650	3.624.588

Grafiğe bakıldığında Bayrampaşa Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artmıştır. İlgili dönemde “merkezi idare vergi gelirlerinden alınan paylar” sınıfı gelirleri de aynı şekilde artış göstermiştir. Transfer gelirlerine 2016 ve takip eden yıllarda eklenen “proje yardımları” sınıfı gelirleri, ilgili yıllarda transfer gelirleri oranının artmasına katkı sağlamıştır. “Diğer idarelerden alınan paylar” sınıfı gelirleri de 2018 yılında önceki yıla nazaran artmış ve 2018 yılı transfer gelirleri oranının artışına katkı sağlamıştır.

Sonuç olarak Bayrampaşa Belediyesi, 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %63'ünü öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının altında bir seviyede kalmıştır.

3.3.10. Beşiktaş Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Beşiktaş Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.47: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Beşiktaş Belediyesi

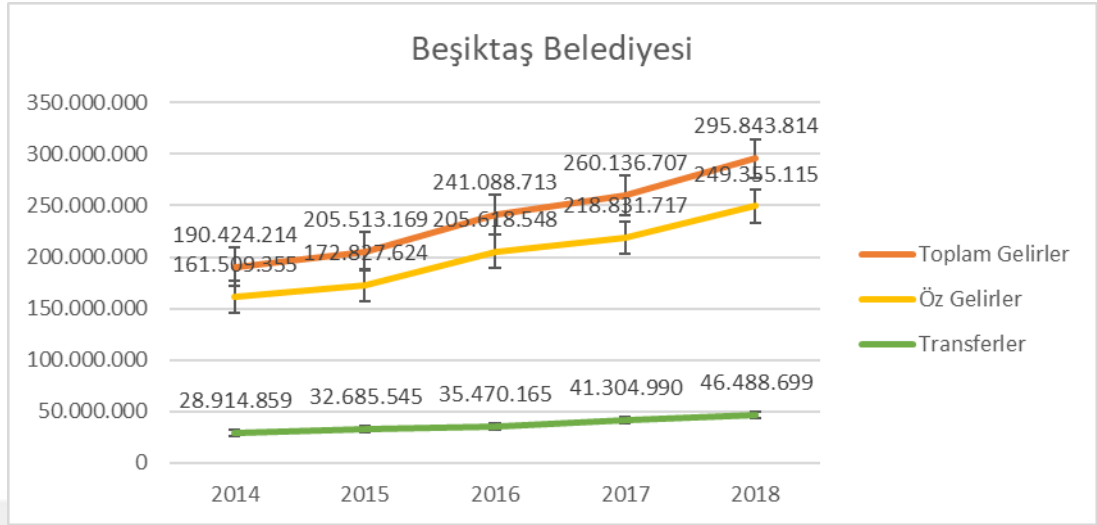
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	161.509.355	172.827.624	205.618.548	218.831.717	249.355.115
Vergi Gelirleri	140.013.995	146.789.275	172.227.389	180.368.949	219.208.241
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	10.546.486	10.051.958	8.491.376	7.264.871	11.132.789
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	119.500	141.700	160.800	192.700	266.200
Faizler, Paylar ve Cezalar	10.774.874	15.789.983	24.738.983	28.466.532	17.461.173
Sermaye Gelirleri	54.500	54.708	0	2.538.665	1.286.712
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	28.914.859	32.685.545	35.470.165	41.304.990	46.488.699
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	26.891.696	30.603.295	33.347.775	39.188.981	44.290.381
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	2.023.163	2.082.250	2.122.390	2.116.009	2.198.318
Toplam Gelirler	190.424.214	205.513.169	241.088.713	260.136.707	295.843.814

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.48: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Beşiktaş Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,85	0,84	0,85	0,84	0,84	0,85
Transferler / Toplam Gelirler	0,15	0,16	0,15	0,16	0,16	0,15

Beşiktaş Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 yıllarında düzenli sayılabilecek şekilde artış göstermiştir. Beşiktaş Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014-2018 döneminde %84 ve %85 oranlarında gerçekleşmiş ve buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %85 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %15 üzerinde gerçekleşmiştir.

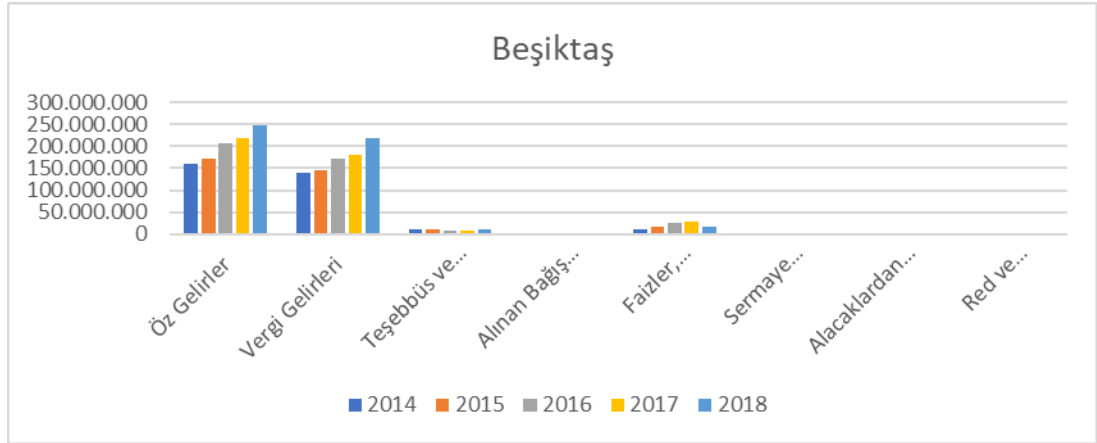

Grafik 3.28: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Beşiktaş Belediyesi

Tablo 3.49: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Beşiktaş Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	190.424.214	205.513.169	241.088.713	260.136.707	295.843.814
Öz Gelirler	161.509.355	172.827.624	205.618.548	218.831.717	249.355.115
Transferler	28.914.859	32.685.545	35.470.165	41.304.990	46.488.699

Grafiğe bakıldığında Beşiktaş Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarında öz gelirleri ve transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış göstermiştir.

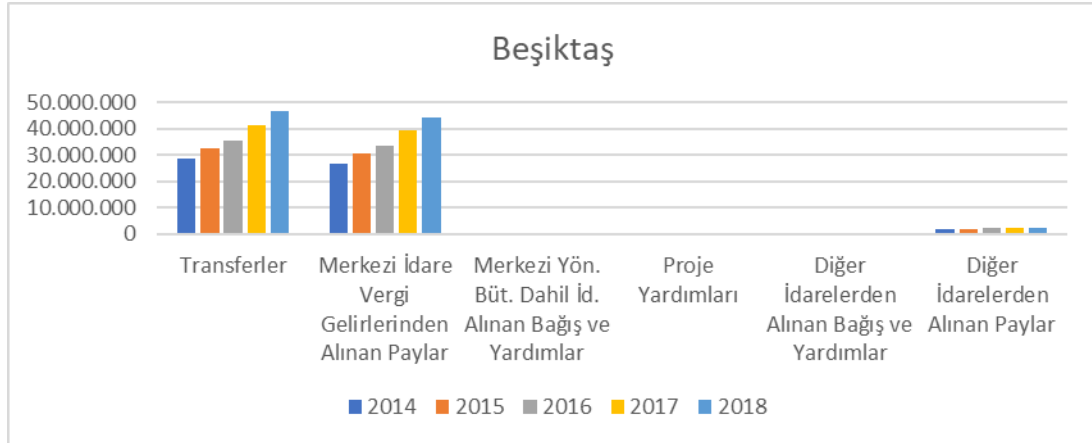

Grafik 3.29: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Beşiktaş Belediyesi

Tablo 3.50: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Beşiktaş Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	161.509.355	172.827.624	205.618.548	218.831.717	249.355.115
Vergi Gelirleri	140.013.995	146.789.275	172.227.389	180.368.949	219.208.241
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	10.546.486	10.051.958	8.491.376	7.264.871	11.132.789
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	119.500	141.700	160.800	192.700	266.200
Faizler, Paylar ve Cezalar	10.774.874	15.789.983	24.738.983	28.466.532	17.461.173
Sermaye Gelirleri	54.500	54.708	0	2.538.665	1.286.712
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Beşiktaş Belediyesi’nin 2014-2018 yılları arası “vergi gelirleri” yıllar itibariyle artış kaydetmiştir. “Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri” sınıfı ile “faiz, paylar ve cezalar” sınıfı gelirleri inişli-çıkışlı bir seyir izlemişlerdir. Buna karşın Beşiktaş Belediyesi’nin öz gelirleri 2014-2018 döneminde artış göstermiştir. Bunun nedeni öz gelirler içinde vergi gelirlerinin büyük bir ağırlığa sahip olması ve yıllar itibariyle artış eğiliminde olmasıdır. Yine “sermaye gelirleri” sınıfının yok denecek kadar az seviyede olması ve öz gelirler arasında yıllar itibariyle bir dalgalanmaya sebep olamayışı da bu artış eğilimi açısından önemli bir etkidir.

Grafik 3.30: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Beşiktaş Belediyesi

Tablo 3.51: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Beşiktaş Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	28.914.859	32.685.545	35.470.165	41.304.990	46.488.699
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	26.891.696	30.603.295	33.347.775	39.188.981	44.290.381
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	2.023.163	2.082.250	2.122.390	2.116.009	2.198.318

Grafiğe bakıldığında Beşiktaş Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artmıştır. İlgili dönemde “merkezi idare vergi gelirlerinden alınan paylar” sınıfı gelirleri ile “diğer idarelerden alınan paylar” sınıfı gelirleri de aynı şekilde artış göstermiştir.

Sonuç olarak Beşiktaş Belediyesi, 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %85'ini öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının üzerinde bir seviye yakalamıştır. Buna ilave olarak öz gelirlerinin büyük bir kısmının vergi gelirlerinden oluşması ve yine geri kalan kısmının teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ile faiz, paylar ve cezalar sınıfı gelirleri gibi nispeten süreklilik arz eden gelirlerden oluşması ve son olarak sermaye gelirlerinin son derece düşük seviyede kalması, öz gelirlerinin gayet sağlıklı bir mali yapıya sahip olduğu yönünde değerlendirilebilir. Bu yapıya ulaşılmasında

ilgili belediyenin sahip olduğu tarihi ve coğrafi konumun ve bu bağlamda sahip olduğu emlak değerinin de önemli katkısı olduğu kuşku götürmez bir gerçekliktir.

3.3.11. Beykoz Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Beykoz Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.52: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Beykoz Belediyesi

TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	475.260.316	403.273.019	315.153.148	290.276.056	299.487.593
Vergi Gelirleri	42.665.026	45.712.926	33.175.441	39.539.725	47.937.146
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.838.389	2.569.663	7.645.905	15.568.253	13.746.584
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	257.415	639.750	765.800	531.500	297.200
Faizler, Paylar ve Cezalar	14.511.894	43.982.970	52.880.112	51.427.946	65.707.635
Sermaye Gelirleri	412.987.592	310.367.710	220.685.890	183.208.632	171.799.028
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	37.088.586	43.242.742	46.853.075	54.670.368	62.111.142
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	34.857.854	41.041.596	44.668.796	52.812.337	60.955.854
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	2.230.732	2.201.146	2.184.279	1.858.031	1.155.288
Toplam Gelirler	512.348.902	446.515.761	362.006.223	344.946.424	361.598.735

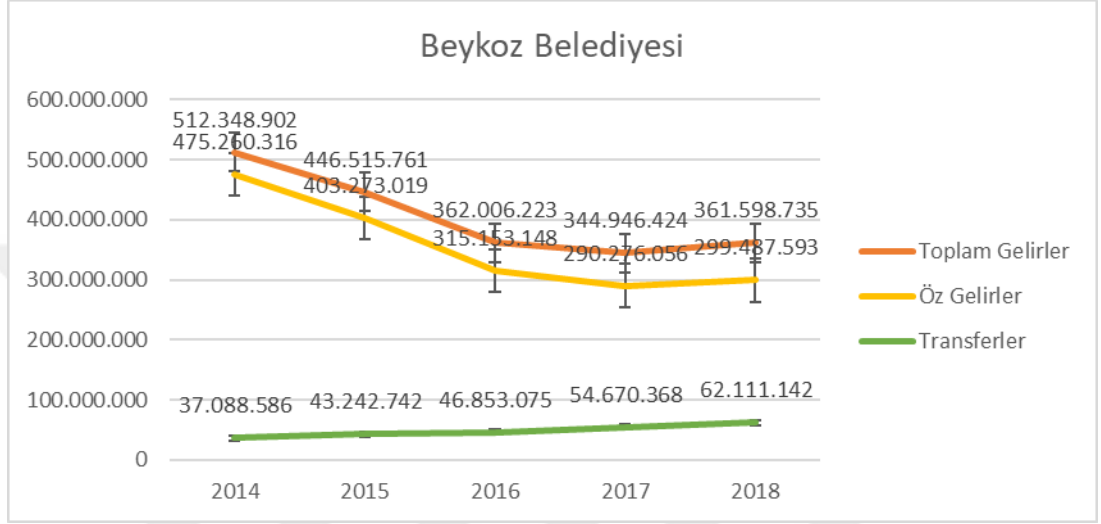
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.53: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Beykoz Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,93	0,90	0,87	0,84	0,83	0,87
Transferler / Toplam Gelirler	0,07	0,10	0,13	0,16	0,17	0,13

Beykoz Belediyesi'nin gelir bütçesi 2015, 2016, 2017 yıllarında önceki yıllara nazaran azalış, 2018 yılında ise artış göstermiştir. Beykoz Belediyesi'nin öz

gelir oranı 2014 yılında %93, 2015 yılında %90, 2016 yılında %87, 2017 yılında %84, 2018 yılında %83 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %87 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %17 üzerinde gerçekleşmiştir.

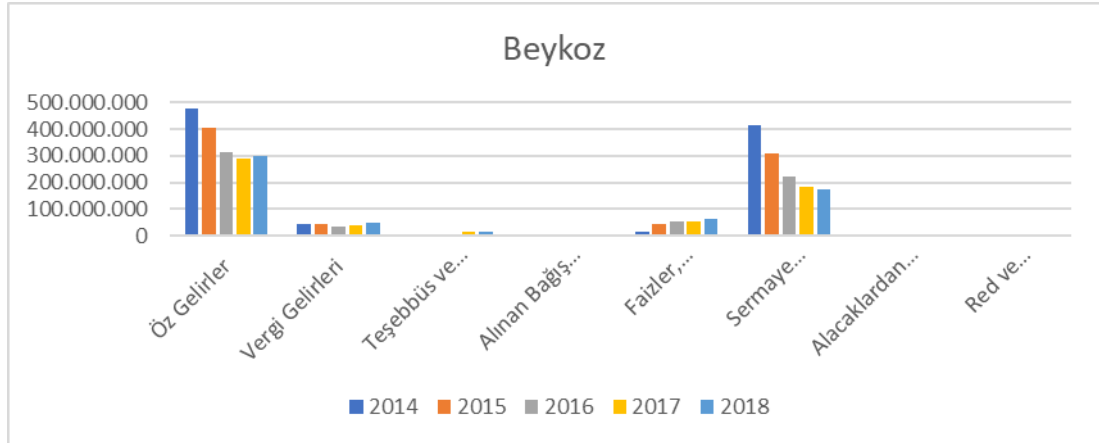

Grafik 3.31: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Beykoz Belediyesi

Tablo 3.54: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Beykoz Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	512.348.902	446.515.761	362.006.223	344.946.424	361.598.735
Öz Gelirler	475.260.316	403.273.019	315.153.148	290.276.056	299.487.593
Transferler	37.088.586	43.242.742	46.853.075	54.670.368	62.111.142

Grafiğe bakıldığında Beykoz Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarında transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış göstermiş, öz gelirleri ise 2014 yılından 2017 yılı dahil azalmış, sadece 2018 yılında önceki yıla nazaran artmıştır.

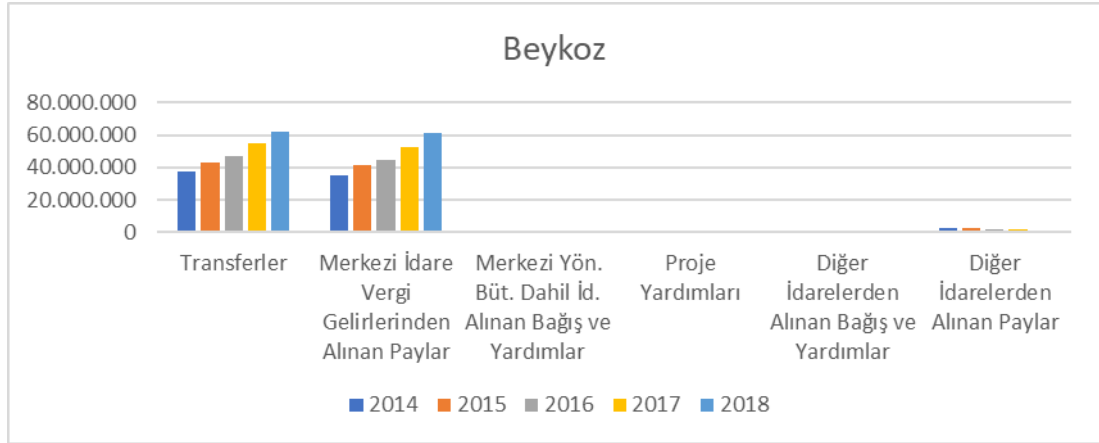

Grafik 3.32: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Beykoz Belediyesi

Tablo 3.55: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Beykoz Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	475.260.316	403.273.019	315.153.148	290.276.056	299.487.593
Vergi Gelirleri	42.665.026	45.712.926	33.175.441	39.539.725	47.937.146
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.838.389	2.569.663	7.645.905	15.568.253	13.746.584
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	257.415	639.750	765.800	531.500	297.200
Faizler, Paylar ve Cezalar	14.511.894	43.982.970	52.880.112	51.427.946	65.707.635
Sermaye Gelirleri	412.987.592	310.367.710	220.685.890	183.208.632	171.799.028
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Beykoz Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası "vergi gelirleri" 2015 ve 2016 yıllarında önceki yıllara nazaran azalmış, 2017 ve 2018 yıllarında ise artmıştır. "Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri" sınıfı gelirleri inişli-çıkışlı bir seyir izlerken ve "faiz, paylar ve cezalar" sınıfı gelirleri 2015 ve 2016 yıllarında artmış, 2017 yılında hemen hemen aynı kalmış, 2018 yılında yine artış göstermiştir. Beykoz Belediyesi'nin öz gelirlerinin ana seyrini belirleyen gelir sınıfı "sermaye gelirleri" olmuştur. Sermaye gelirleri/öz gelir oranı 2014 yılında %86 olarak gerçekleşirken bu oran yıllar itibariyle azalma eğilimi göstererek 2018 yılında %57 olarak gerçekleşmiştir. Sermaye gelirlerinin bu seviyede yüksek oranlarda gerçekleşmesinin nedeni orman vasfını kaybetmiş arazilerin satışının yapılarak bunların kamu mülkiyetinden çıkması ve bu uygulamanın rant gelirinin de büyük oranda Beykoz Belediyesi'ne bırakılmış olmasıdır.

Grafik 3.33: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Beykoz Belediyesi

Tablo 3.56: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Beykoz Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	37.088.586	43.242.742	46.853.075	54.670.368	62.111.142
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	34.857.854	41.041.596	44.668.796	52.812.337	60.955.854
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	2.230.732	2.201.146	2.184.279	1.858.031	1.155.288

Grafiğe bakıldığında Beykoz Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artmıştır. İlgili dönemde “merkezi idare vergi gelirlerinden alınan paylar” sınıfı gelirleri aynı şekilde artış göstermiş, “diğer idarelerden alınan paylar” sınıfı gelirleri ise azalmıştır.

Sonuç olarak Beykoz Belediyesi, 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %87'ini öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının üzerinde bir seviye yakalamıştır. Buna karşılık öz gelirlerinin büyük bir kısmının sermaye gelirlerinden oluşması ve yıllar itibariyle sermaye gelirlerinin gösterdiği azalış eğilimine koşut olarak öz gelir oranının da azalış göstermesi mali yapının sermaye gelirlerine bağımlı olduğunu göstermektedir. Bu durum sürdürülebilir olmaması nedeniyle mali yapı yönünden sağlıklı bir durum olarak değerlendirilemez.

3.3.12. Beylikdüzü Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Beylikdüzü Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.57: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Beylikdüzü Belediyesi

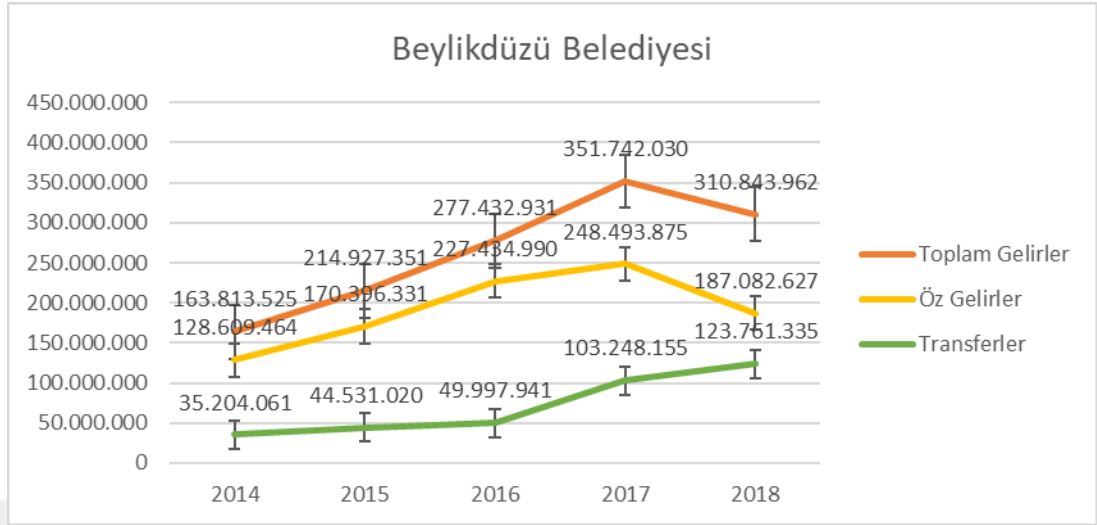
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	128.609.464	170.396.331	227.434.990	248.493.875	187.082.627
Vergi Gelirleri	97.624.070	119.371.187	124.064.130	136.595.198	139.513.856
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	6.654.151	8.587.614	15.071.456	18.440.421	15.752.499
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	275.525	534.225	1.513.442	328.474	18.358
Faizler, Paylar ve Cezalar	24.055.718	21.874.213	25.693.616	38.937.926	25.495.748
Sermaye Gelirleri	0	20.029.092	61.092.346	54.191.856	6.302.166
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	35.204.061	44.531.020	49.997.941	103.248.155	123.761.335
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	34.725.463	42.370.325	48.918.570	101.154.823	123.397.646
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	478.598	2.160.695	1.079.371	2.093.332	363.689
Toplam Gelirler	163.813.525	214.927.351	277.432.931	351.742.030	310.843.962

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.58: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Beylikdüzü Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,79	0,79	0,82	0,71	0,60	0,74
Transferler / Toplam Gelirler	0,21	0,21	0,18	0,29	0,40	0,26

Beylikdüzü Belediyesi'nin gelir bütçesi 2015, 2016, 2017 yıllarında önceki yıllara nazaran artış, 2018 yılında ise azalış göstermiştir. Beylikdüzü Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 ve 2015 yıllarında %79, 2016 yılında %82, 2017 yılında %71, 2018 yılında %60 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %74 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %4 üzerinde gerçekleşmiştir.

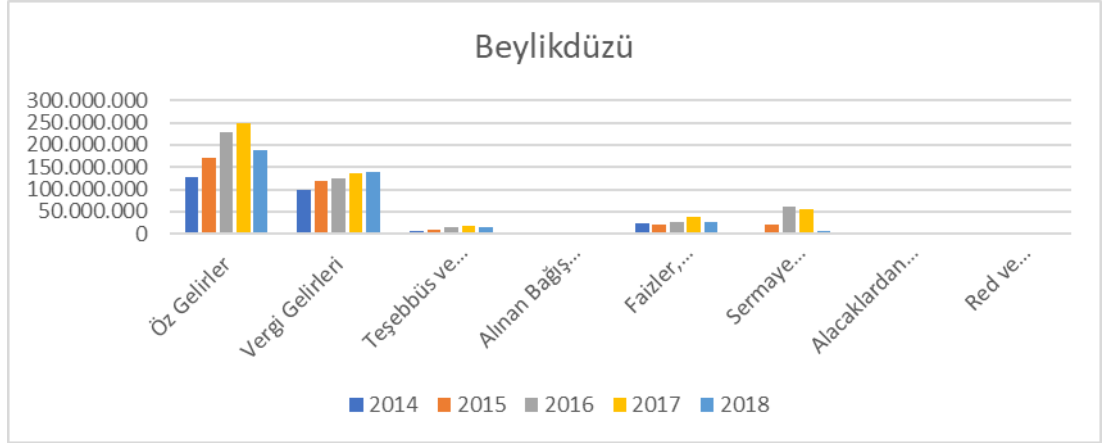

Grafik 3.34: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Beylikdüzü Belediyesi

Tablo 3.59: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Beylikdüzü Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	163.813.525	214.927.351	277.432.931	351.742.030	310.843.962
Öz Gelirler	128.609.464	170.396.331	227.434.990	248.493.875	187.082.627
Transferler	35.204.061	44.531.020	49.997.941	103.248.155	123.761.335

Grafiğe bakıldığında Beylikdüzü Belediyesi'nin 2014-2016 yıllarında transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış göstermiş, 2017 yılında transfer gelirlerinde bir sıçrama olmuş, 2018 yılında yine normal düzeyde artmış, öz gelirleri ise 2014 yılından 2017 yılı dahil artmış, 2018 yılında ise önceki yıla nazaran azalmıştır.

Grafik 3.35: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Beylikdüzü Belediyesi

Tablo 3.60: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Beylikdüzü Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	128.609.464	170.396.331	227.434.990	248.493.875	187.082.627
Vergi Gelirleri	97.624.070	119.371.187	124.064.130	136.595.198	139.513.856
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	6.654.151	8.587.614	15.071.456	18.440.421	15.752.499
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	275.525	534.225	1.513.442	328.474	18.358
Faizler, Paylar ve Cezalar	24.055.718	21.874.213	25.693.616	38.937.926	25.495.748
Sermaye Gelirleri	0	20.029.092	61.092.346	54.191.856	6.302.166
Alacaklardan Tahsilatlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Beylikdüzü Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası "vergi gelirleri" yıllar itibariyle artış kaydetmiştir. "Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri" sınıfı ile "faiz, paylar ve cezalar" sınıfı gelirleri de genel olarak artış yönünde hareket etmiş ancak 2018 yılında önceki yıla nazaran azalma göstermişlerdir. Yine "sermaye gelirleri" sınıfı 2015-2017 döneminde artış gösterirken 2018 yılında azalmıştır. Bu çerçevede Beylikdüzü Belediyesi'nin öz gelirleri 2014-2017 döneminde artış gösterirken 2018 yılında azalmıştır.

Grafik 3.36: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Beylikdüzü Belediyesi

Tablo 3.61: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Beylikdüzü Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	35.204.061	44.531.020	49.997.941	103.248.155	123.761.335
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	34.725.463	42.370.325	48.918.570	101.154.823	123.397.646
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	478.598	2.160.695	1.079.371	2.093.332	363.689

Grafiğe bakıldığında Beylikdüzü Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri artış göstermiştir. İlgili dönemde “merkezi idare vergi gelirlerinden alınan paylar” sınıfı gelirleri 2017 yılında ciddi bir artış göstermiş, “diğer idarelerden alınan paylar” sınıfı gelirleri ise inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir.

Sonuç olarak Beylikdüzü Belediyesi, 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %74'ünü öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının üzerinde bir seviye yakalamıştır. Öz gelir oranı 2014-2016 yıllarında yüksek bir seviye gösterirken 2017 ve 2018 yıllarında transfer gelirlerindeki artışla beraber öz gelir oranı düşmüştür. Buna ilave olarak sermaye gelirlerinin de 2018 yılında oldukça düşük bir tutarda gerçekleşmesi öz gelir oranını 2018 yılında %60'a kadar düşürmüştür.

3.3.13. Beyoğlu Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Beyoğlu Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.62: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Beyoğlu Belediyesi

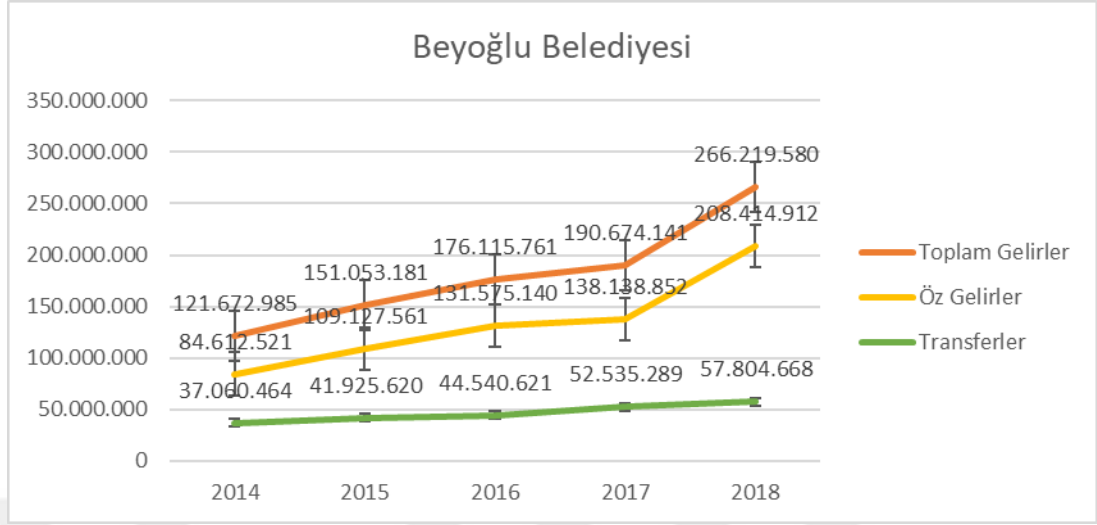
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	84.612.521	109.127.561	131.575.140	138.138.852	208.414.912
Vergi Gelirleri	71.455.586	89.057.922	86.184.262	99.206.021	113.925.522
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.577.004	5.680.167	10.144.111	9.609.061	11.227.159
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.536.936	1.851.689	6.926.222	4.885.949	1.369.131
Faizler, Paylar ve Cezalar	7.356.127	11.940.951	9.215.035	13.393.971	9.197.851
Sermaye Gelirleri	686.868	596.832	19.105.510	11.043.850	72.695.249
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	37.060.464	41.925.620	44.540.621	52.535.289	57.804.668
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	34.969.240	39.279.786	42.483.451	49.537.682	56.388.938
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	2.091.224	2.645.834	2.057.170	2.997.607	1.415.730
Toplam Gelirler	121.672.985	151.053.181	176.115.761	190.674.141	266.219.580

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.63: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Beyoğlu Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,70	0,72	0,75	0,72	0,78	0,73
Transferler / Toplam Gelirler	0,30	0,28	0,25	0,28	0,22	0,27

Beyoğlu Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde artış göstermiş, bu artış 2018 yılında oldukça yüksek bir tutarda gerçekleşmiştir. Beyoğlu Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %70, 2015 ve 2017 yıllarında %72, 2016 yılında %75, 2018 yılında %78 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %73 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %3 üzerinde gerçekleşmiştir.

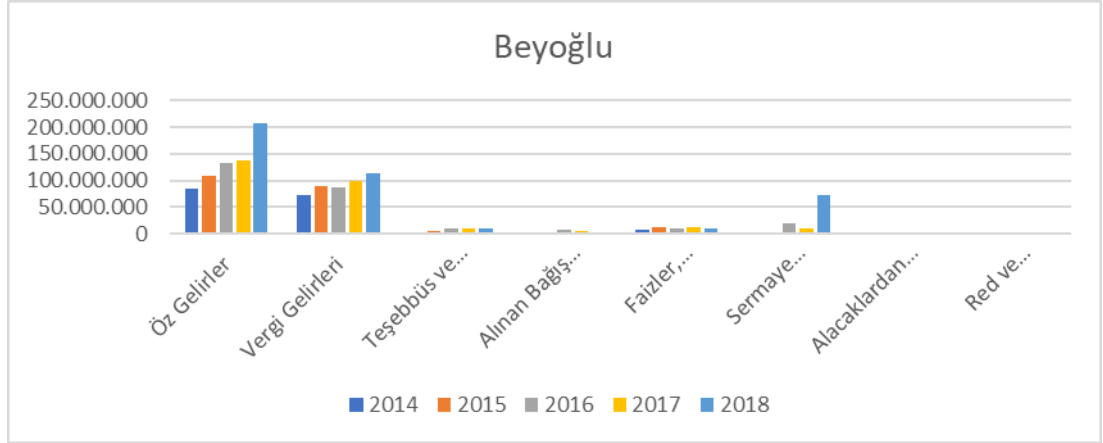

Grafik 3.37: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Beyoğlu Belediyesi

Tablo 3.64: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Beyoğlu Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	121.672.985	151.053.181	176.115.761	190.674.141	266.219.580
Öz Gelirler	84.612.521	109.127.561	131.575.140	138.138.852	208.414.912
Transferler	37.060.464	41.925.620	44.540.621	52.535.289	57.804.668

Grafiğe bakıldığında Beyoğlu Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarında transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış göstermiş, öz gelirleri ise 2014 yılından itibaren 2018 yılı dahil artmış, ancak 2018 yılında önceki yıla nazaran ciddi oranda yüksek bir artış yaşanmıştır.

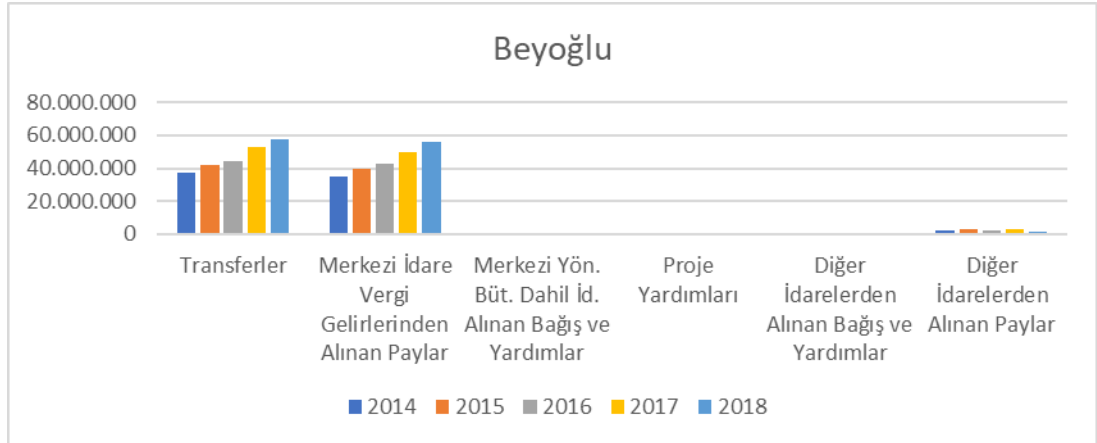

Grafik 3.38: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Beyoğlu Belediyesi

Tablo 3.65: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Beyoğlu Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	84.612.521	109.127.561	131.575.140	138.138.852	208.414.912
Vergi Gelirleri	71.455.586	89.057.922	86.184.262	99.206.021	113.925.522
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.577.004	5.680.167	10.144.111	9.609.061	11.227.159
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.536.936	1.851.689	6.926.222	4.885.949	1.369.131
Faizler, Paylar ve Cezalar	7.356.127	11.940.951	9.215.035	13.393.971	9.197.851
Sermaye Gelirleri	686.868	596.832	19.105.510	11.043.850	72.695.249
Alacaklardan Tahsilatlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Beyoğlu Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası “vergi gelirleri” 2016 yılı dışında artış kaydetmiş, yine “Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri” sınıfı 2017 yılı dışında artış kaydetmiştir. “Faiz, paylar ve cezalar” ile “alınan bağış ve yardımlar” sınıfı gelirleri ise inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. Yine “sermaye gelirleri” sınıfı 2018 yılında önceki yıllara nazaran yüksek bir tutarda gerçekleşmiştir. Bu çerçevede Beyoğlu Belediyesi'nin öz gelirleri 2014-2018 döneminde artış gösterirken, 2018 yılında sermaye gelirlerindeki yüksek tutarlı gerçekleşme bu yılda öz gelir oranını %78'e yükseltmiştir.

Grafik 3.39: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Beyoğlu Belediyesi

Tablo 3.66: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Beyoğlu Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	37.060.464	41.925.620	44.540.621	52.535.289	57.804.668
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	34.969.240	39.279.786	42.483.451	49.537.682	56.388.938
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	2.091.224	2.645.834	2.057.170	2.997.607	1.415.730

Grafiğe bakıldığında Beyoğlu Belediyesi’nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri artış göstermiştir. İlgili dönemde “merkezi idare vergi gelirlerinden alınan paylar” sınıfı gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artmış, “diğer idarelerden alınan paylar” sınıfı gelirleri ise inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir.

Sonuç olarak Beyoğlu Belediyesi 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %73’ünü öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının üzerinde bir seviye yakalamıştır. Öz gelir oranı 2018 yılında %78 oranıyla 2014-2017 yıllarına nazaran yüksek bir seviye yakalamıştır. 2018 yılı incelendiğinde bunun sebebinin ilgili yılda sermaye gelirlerinde gerçekleşen yüksek tutarlı artış olduğu görülmektedir. Bu çerçevede Beyoğlu Belediyesi’nin öz gelir oranının 2018 yılı dikkate alınmasa dahi düzenli olarak %70 ve üzerinde olması ve öz gelir sınıfının ağırlıklı olarak sermaye

gelirleri dışı sürdürülebilir gelir kalemlerinden sağlanıyor olması mali yapı yönünden olumlu olarak değerlendirilebilir.

3.3.14. Büyükçekmece Belediyesinin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Büyükçekmece Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.67: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Büyükçekmece Belediyesi

TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	147.399.876	127.673.226	148.990.602	236.546.038	105.910.810
Vergi Gelirleri	78.960.632	72.868.493	97.512.282	144.450.618	130.082.640
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	29.733.627	18.752.783	12.384.326	13.966.605	17.422.910
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	33.951	133.340	1.500		179.360
Faizler, Paylar ve Cezalar	6.790.021	8.182.137	6.965.519	8.880.425	14.345.331
Sermaye Gelirleri	31.881.645	27.736.473	32.126.975	69.248.390	-56.119.431
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	47.196.861	59.395.628	59.953.866	53.624.683	62.617.708
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	43.951.417	55.653.959	56.163.088	48.438.360	57.292.275
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	3.245.444	3.741.669	3.790.778	5.186.323	5.325.433
Toplam Gelirler	194.596.737	187.068.854	208.944.468	290.170.721	168.528.518

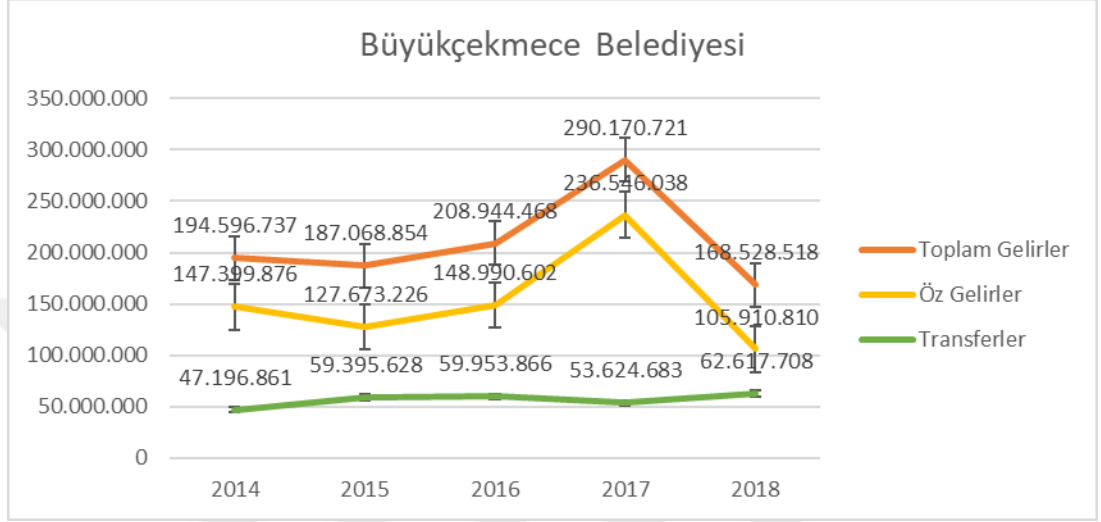
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.68: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Büyükçekmece Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,76	0,68	0,71	0,82	0,63	0,72
Transferler / Toplam Gelirler	0,24	0,32	0,29	0,18	0,37	0,28

Büyükçekmece Belediyesi'nin 2014-2018 dönemi gelir bütçesi incelendiğinde 2015 yılında azalış, 2016 ve 2017 yıllarında artış ve 2018 yılında tekrar azalış göstermiştir. Büyükçekmece Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında

%76, 2015 yılında %68, 2016 yılında %71, 2017 yılında %82 ve 2018 yılında %63 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %72 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %2 üzerinde gerçekleşmiştir.

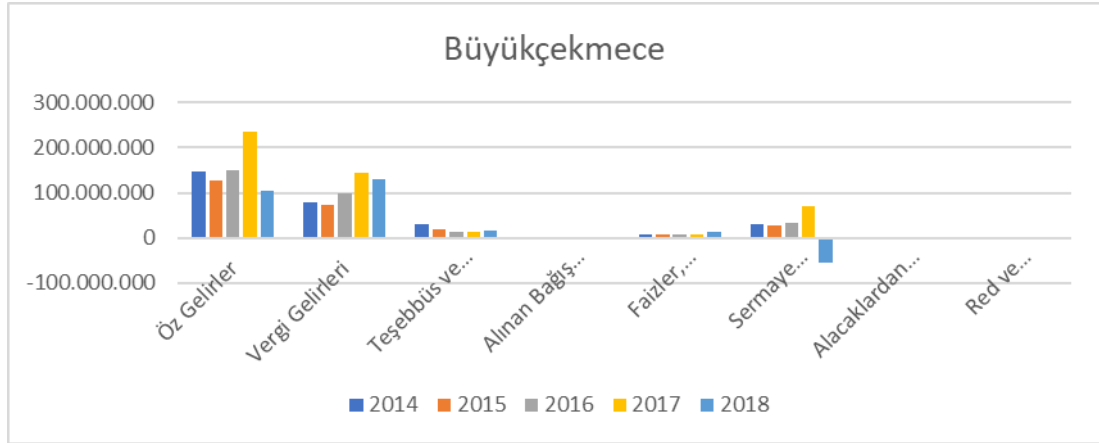

Grafik 3.40: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Büyükçekmece Belediyesi

Tablo 3.69: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Büyükçekmece Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	194.596.737	187.068.854	208.944.468	290.170.721	168.528.518
Öz Gelirler	147.399.876	127.673.226	148.990.602	236.546.038	105.910.810
Transferler	47.196.861	59.395.628	59.953.866	53.624.683	62.617.708

Grafiğe bakıldığında Büyükçekmece Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarında öz gelirleri 2015 yılında azalmış, 2016 ve 2017 yıllarında artmış, 2018 yılında tekrar azalmıştır. Transfer gelirleri ise 2015 yılında artmış, 2016 yılında sabit kalmış, 2017 yılında azalmış ve 2018 yılında tekrar artarak inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir.

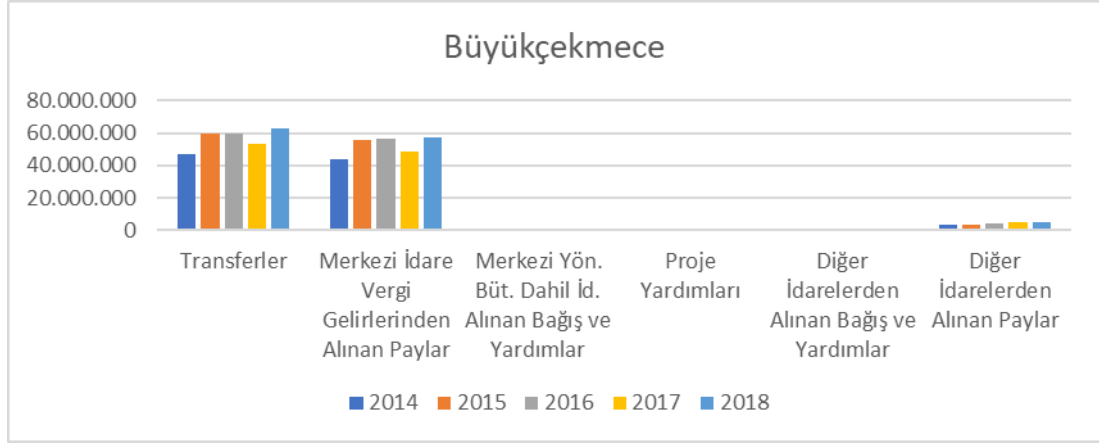

Grafik 3.41: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Büyükçekmece Belediyesi

Tablo 3.70: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Büyükçekmece Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	147.399.876	127.673.226	148.990.602	236.546.038	105.910.810
Vergi Gelirleri	78.960.632	72.868.493	97.512.282	144.450.618	130.082.640
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	29.733.627	18.752.783	12.384.326	13.966.605	17.422.910
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	33.951	133.340	1.500		179.360
Faizler, Paylar ve Cezalar	6.790.021	8.182.137	6.965.519	8.880.425	14.345.331
Sermaye Gelirleri	31.881.645	27.736.473	32.126.975	69.248.390	-56.119.431
Alacaklardan Tahsilatlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafığe bakıldığında Büyükçekmece Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası "vergi gelirleri" 2015 yılında azalmış, 2016 yılı ile özellikle 2017 yılında ciddi şekilde artmış, 2018 yılında tekrar azalmış, "Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri" sınıfı 2015 ve 2016 yıllarında azalmış, 2017 ve 2018 yıllarında artış kaydetmiştir. "Faiz, paylar ve cezalar" ile "alınan bağış ve yardımlar" sınıfı gelirleri de yine inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. Yine "sermaye gelirleri" sınıfı 2017 yılında önceki yıllara nazaran yüksek bir tutarda gerçekleşmiş buna karşın 2018 yılında yapılan red ve iadeler nedeniyle negatif bir gerçekleşme göstermiştir. Bu çerçevede Büyükçekmece Belediyesi'nin öz gelirleri 2014-2018 döneminde inişli çıkışlı bir seyir gösterirken, 2018 yılında sermaye gelirlerindeki red ve iadeler nedeniyle oluşan negatif yönlü gerçekleşme bu yılda öz gelir oranının %63'e gerilemesine sebep olmuştur.

Grafik 3.42: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Büyükçekmece Belediyesi

Tablo 3.71: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Büyükçekmece Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	47.196.861	59.395.628	59.953.866	53.624.683	62.617.708
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	43.951.417	55.653.959	56.163.088	48.438.360	57.292.275
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	3.245.444	3.741.669	3.790.778	5.186.323	5.325.433

Grafığe bakıldığında Büyükçekmece Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri de öz gelirleri gibi inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. İlgili dönemde “merkezi idare vergi gelirlerinden alınan paylar” sınıfı gelirleri 2015 ve 2016 yıllarında artmış, 2017 yılında azalmış, 2018 yılında ise tekrar artmıştır. Buna karşılık “diğer idarelerden alınan paylar” sınıfı gelirleri ise sürekli artış yönünde bir seyir izlemiştir.

Sonuç olarak Büyükçekmece Belediyesi 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %72'sini öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının üzerinde bir seviye yakalamıştır. Öz gelir oranı 2017 yılında %82 seviyesine ulaşırken bu artışa vergi gelirleri ve sermaye gelirlerindeki yüksek tutarlı gerçekleştirmeler sebep olmuştur. 2018 yılında %63'e gerileyen öz gelir oranı da yine vergi gelirlerindeki gerileme ve

sermaye gelirlerindeki negatif seyir sebebiyledir. Bu çerçevede Büyükçekmece Belediyesi öz gelirlerinin 2014-2018 döneminde istikrarlı bir seyir ortaya koyamaması mali yapı yönünden olumlu olarak değerlendirilebilecek bir durum değildir.

3.3.15. Çatalca Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Çatalca Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.72: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Çatalca Belediyesi

TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	19.244.475	18.788.665	34.089.305	28.125.697	40.497.982
Vergi Gelirleri	12.766.758	12.389.794	20.932.033	15.983.294	18.017.904
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.226.278	2.496.104	3.240.382	3.662.375	3.670.148
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	589.702	285.832	277.669	3.540.057	413.184
Faizler, Paylar ve Cezalar	3.098.775	3.502.400	3.455.252	4.466.554	5.797.601
Sermaye Gelirleri	562.962	114.535	6.183.969	473.417	12.599.145
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	10.498.757	14.119.751	15.190.824	18.321.358	21.284.697
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	10.174.267	13.954.456	15.100.927	18.134.688	21.025.271
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	324.490	165.295	89.897	186.670	259.426
Toplam Gelirler	29.743.232	32.908.416	49.280.129	46.447.055	61.782.679

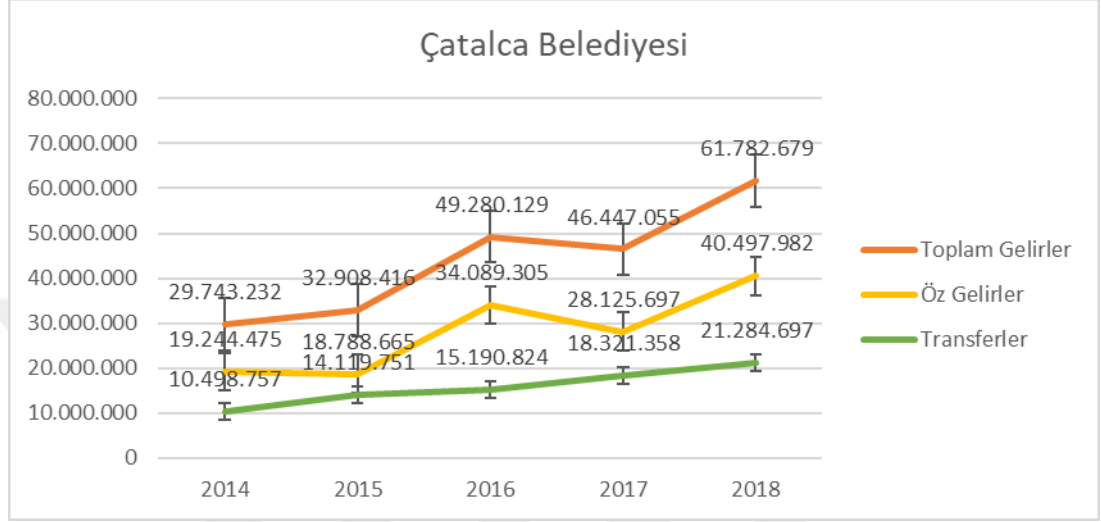
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.73: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Çatalca Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,65	0,57	0,69	0,61	0,66	0,63
Transferler / Toplam Gelirler	0,35	0,43	0,31	0,39	0,34	0,37

Çatalca Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde 2017 yılı dışında artış göstermiştir. Çatalca Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %65, 2015

yılında %57, 2016 yılında %69, 2017 yılında %61 ve 2018 yılında %66 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %63 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %7 altında gerçekleşmiştir.

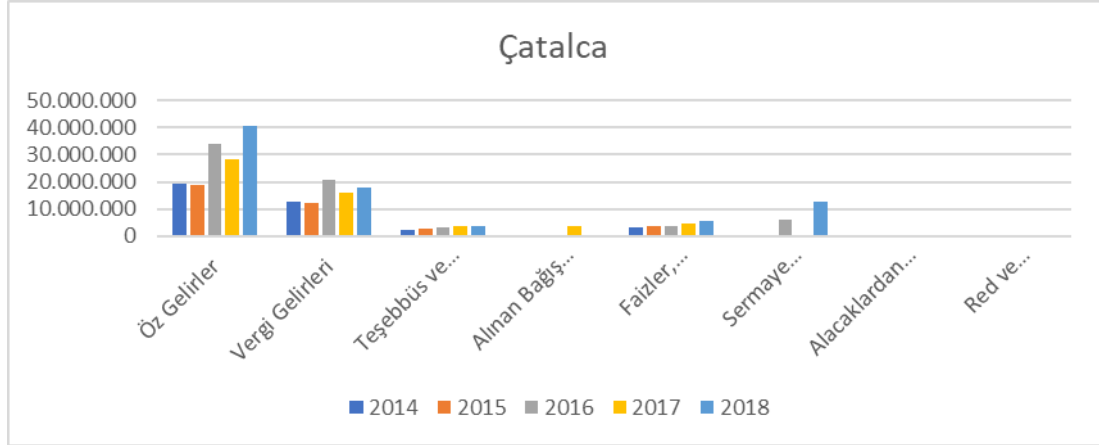

Grafik 3.43: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Çatalca Belediyesi

Tablo 3.74: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Çatalca Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	29.743.232	32.908.416	49.280.129	46.447.055	61.782.679
Öz Gelirler	19.244.475	18.788.665	34.089.305	28.125.697	40.497.982
Transferler	10.498.757	14.119.751	15.190.824	18.321.358	21.284.697

Grafiğe bakıldığında Çatalca Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarında toplam gelirleri 2015 ve 2016 yıllarında artmış, 2017 yılında azalmış, 2018 yılında tekrar artmıştır. Transfer gelirleri ilgili dönem artış kaydetmiştir.

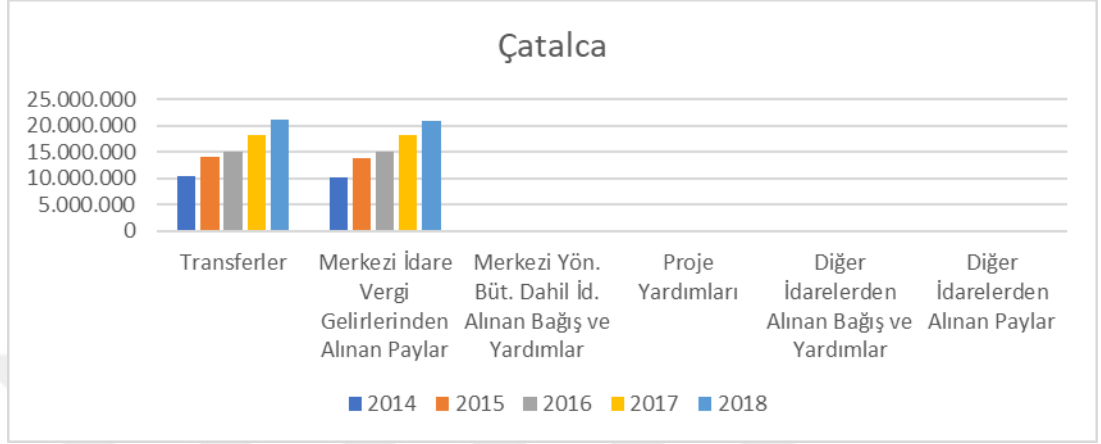
Grafik 3.44: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Çatalca Belediyesi

Tablo 3.75: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Çatalca Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	19.244.475	18.788.665	34.089.305	28.125.697	40.497.982
Vergi Gelirleri	12.766.758	12.389.794	20.932.033	15.983.294	18.017.904
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.226.278	2.496.104	3.240.382	3.662.375	3.670.148
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	589.702	285.832	277.669	3.540.057	413.184
Faizler, Paylar ve Cezalar	3.098.775	3.502.400	3.455.252	4.466.554	5.797.601
Sermaye Gelirleri	562.962	114.535	6.183.969	473.417	12.599.145
Alacaklardan Tahsilatlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Çatalca Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası "vergi gelirleri" 2015 yılında sabit kalmış, 2016 yılında ciddi şekilde artmış, 2017 yılında azalmış, 2018 yılında tekrar artmış ancak bu artış yine de 2016 yılı vergi gelirleri gerçekleşme tutarı bu yılda yakalanamamıştır. "Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri" ilgili dönem boyunca artış kaydetmiştir, "alınan bağış ve yardımlar" sınıfı gelirlerinde 2017 yılında diğer yıllardan farklı olarak yüksek tutarlı bir gerçekleşme sağlanmıştır. "Faiz, paylar ve cezalar" sınıfı gelirleri çok fazla değişiklik içermeyen bir şekilde artış sağlamış, "sermaye gelirleri" sınıfı ise 2016 ve 2018 yıllarında oldukça yüksek tutarlarda gerçekleşme sağlamıştır. Bu çerçevede Çatalca Belediyesi'nin öz gelirleri 2014-2018 dönemi incelendiğinde 2015 yılında azalmış, 2016 yılında vergi ve sermaye gelirlerinin etkisiyle artmış, 2017 yılında bu gelir kalemindeki düşüş

nedeniyle tekrar azalmış ve 2018 yılında özellikle sermaye gelirleri yüksek tutarlı gerçekleşme nedeniyle tekrar artmıştır.

Grafik 3.45: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Çatalca Belediyesi

Tablo 3.76: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Çatalca Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	10.498.757	14.119.751	15.190.824	18.321.358	21.284.697
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	10.174.267	13.954.456	15.100.927	18.134.688	21.025.271
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	324.490	165.295	89.897	186.670	259.426

Grafığe bakıldığında Çatalca Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri de düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak Çatalca Belediyesi 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %63'ünü öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının altında kalmıştır.

3.3.16. Çekmeköy Belediyenin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Çekmeköy Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.77: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Çekmeköy Belediyesi

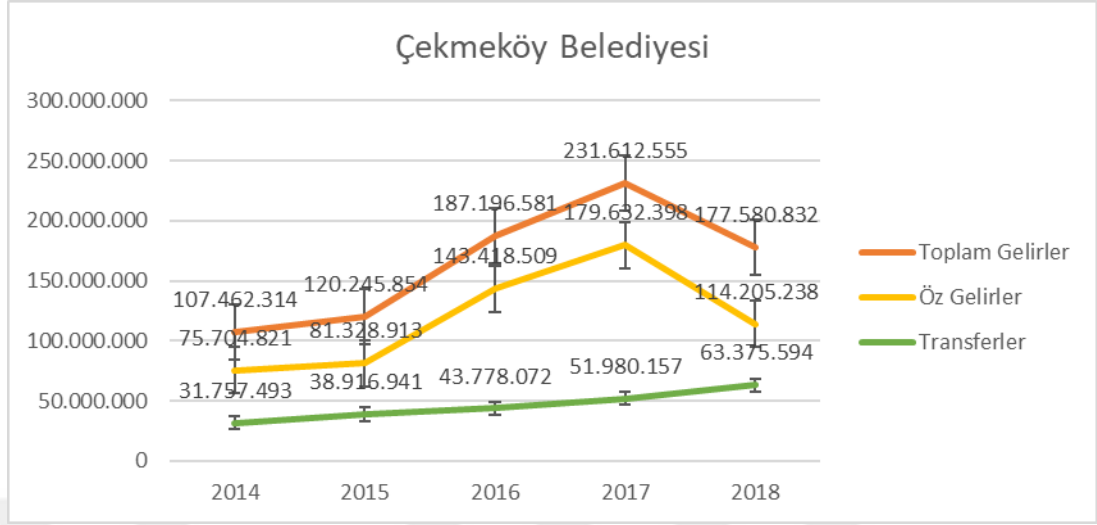
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	75.704.821	81.328.913	143.418.509	179.632.398	114.205.238
Vergi Gelirleri	51.331.981	41.993.913	47.993.997	45.704.206	43.814.405
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	12.330.825	21.977.454	40.961.726	99.672.588	49.044.922
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	149.474	58.670	205.440	362.690	4.088.161
Faizler, Paylar ve Cezalar	5.901.573	9.122.167	11.802.622	31.945.108	16.330.391
Sermaye Gelirleri	5.990.968	8.176.709	42.454.724	1.947.806	927.359
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	31.757.493	38.916.941	43.778.072	51.980.157	63.375.594
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	29.429.904	35.956.095	40.961.727	49.838.984	59.641.745
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	28.643	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	2.298.946	2.960.846	2.816.345	2.141.173	3.733.849
Toplam Gelirler	107.462.314	120.245.854	187.196.581	231.612.555	177.580.832

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.78: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Çekmeköy Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,70	0,68	0,77	0,78	0,64	0,71
Transferler / Toplam Gelirler	0,30	0,32	0,23	0,22	0,36	0,29

Çekmeköy Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde 2018 yılı dışında artış göstermiştir. Çekmeköy Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %70, 2015 yılında %68, 2016 yılında %77, 2017 yılında %78 ve 2018 yılında %64 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %71 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %1 üzerinde gerçekleşmiştir.

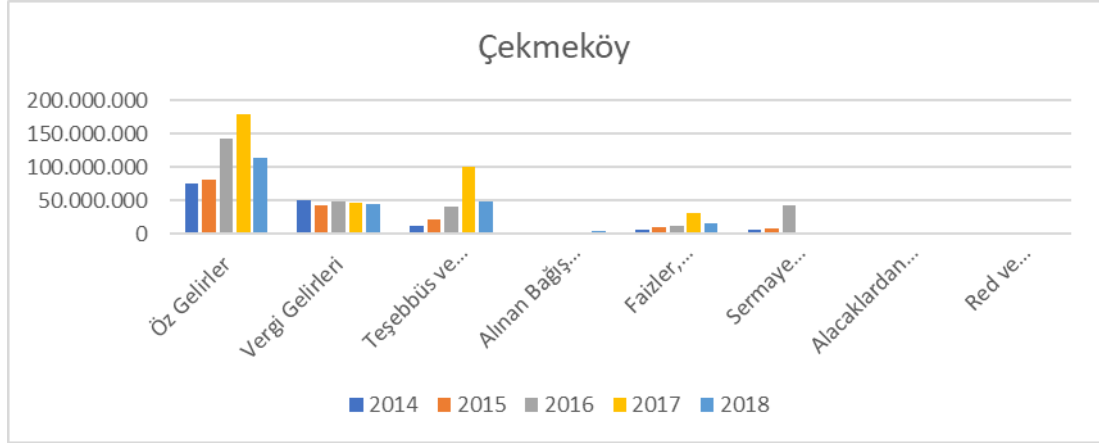

Grafik 3.46: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Çekmeköy Belediyesi

Tablo 3.79: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Çekmeköy Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	107.462.314	120.245.854	187.196.581	231.612.555	177.580.832
Öz Gelirler	75.704.821	81.328.913	143.418.509	179.632.398	114.205.238
Transferler	31.757.493	38.916.941	43.778.072	51.980.157	63.375.594

Grafiğe bakıldığında Çekmeköy Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarında öz gelirleri 2018 yılı dışında artmıştır. Transfer gelirleri ise ilgili dönemde artış kaydetmiştir.

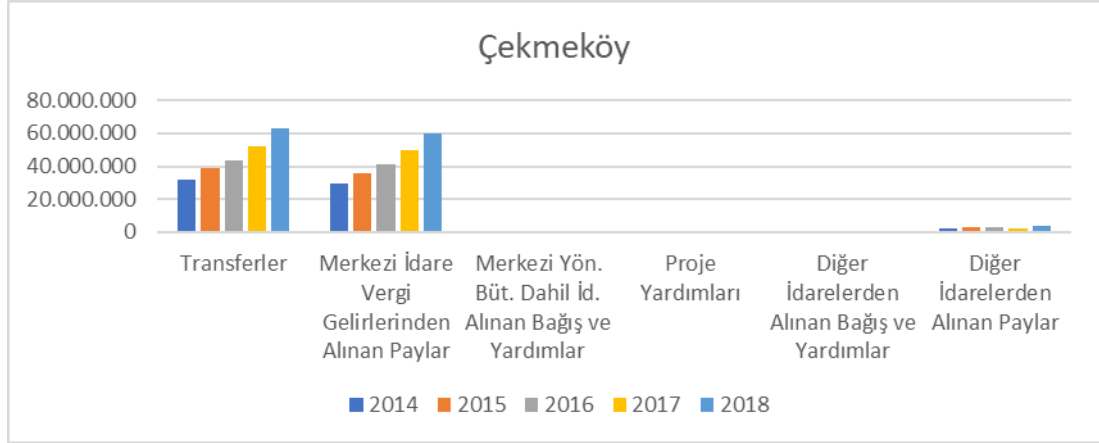

Grafik 3.47: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Çekmeköy Belediyesi

Tablo 3.80: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Çekmeköy Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	75.704.821	81.328.913	143.418.509	179.632.398	114.205.238
Vergi Gelirleri	51.331.981	41.993.913	47.993.997	45.704.206	43.814.405
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	12.330.825	21.977.454	40.961.726	99.672.588	49.044.922
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	149.474	58.670	205.440	362.690	4.088.161
Faizler, Paylar ve Cezalar	5.901.573	9.122.167	11.802.622	31.945.108	16.330.391
Sermaye Gelirleri	5.990.968	8.176.709	42.454.724	1.947.806	927.359
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Çekmeköy Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası "vergi gelirleri" 2015 yılında azalmış, 2016 yılında artmış, 2017 yılında ve 2018 yılında tekrar azalmıştır. "Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri" ve "faiz, paylar ve cezalar" sınıfları 2017 yılında diğer yıllara nazaran önemli derecede artış sağlamışlar ve 2017 yılı öz gelirleri toplamı 2014-2018 döneminin en yüksek tutardaki öz gelir gerçekleşmesini sağlamıştır. "Sermaye gelirleri" sınıfı ise 2016 yılında diğer yıllara nazaran önemli derecede artış sağlamış ve bu durum 2016 yılı öz gelir gerçekleşmesinin 2014-2018 döneminin en yüksek tutardaki ikinci öz gelir gerçekleşmesi olmasını sağlamıştır.

Grafik 3.48: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Çekmeköy Belediyesi

Tablo 3.81: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Çekmeköy Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	31.757.493	38.916.941	43.778.072	51.980.157	63.375.594
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	29.429.904	35.956.095	40.961.727	49.838.984	59.641.745
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	28.643	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	2.298.946	2.960.846	2.816.345	2.141.173	3.733.849

Grafiğe bakıldığında Çekmeköy Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak Çekmeköy Belediyesi 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %71'ini öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının üzerinde kalmıştır. Bu durumun büyük oranda vergi gelirleri ile teşebbüs ve mülkiyet gelirleri yoluyla sağlanması mali yönden sağlıklı bir yapıya işaret etmektedir.

3.3.17. Esenler Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Esenler Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

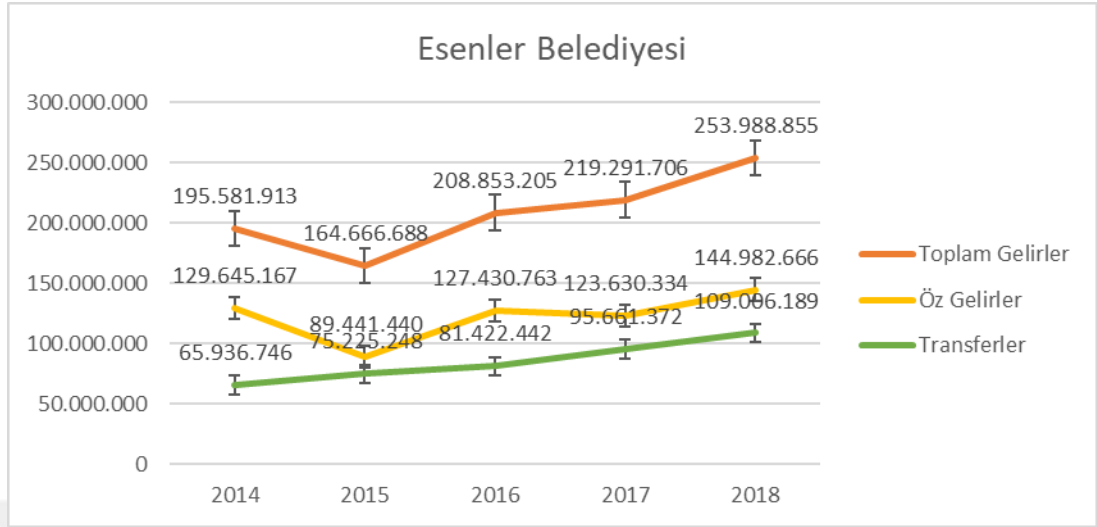
Tablo 3.82: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Esenler Belediyesi

TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	129.645.167	89.441.440	127.430.763	123.630.334	144.982.666
Vergi Gelirleri	42.660.971	48.555.563	54.607.939	66.427.665	68.375.338
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.782.964	7.304.366	8.256.012	7.984.424	14.100.558
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	11.095.943	320.117	4.494.411	4.022.610	1.227.389
Faizler, Paylar ve Cezalar	5.989.052	5.988.732	7.694.913	7.260.735	6.836.720
Sermaye Gelirleri	66.116.237	27.272.662	52.377.488	37.934.900	54.442.661
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	65.936.746	75.225.248	81.422.442	95.661.372	109.006.189
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	65.568.840	74.553.268	80.544.813	94.957.408	108.343.845
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	367.906	671.980	877.629	703.964	662.344
Toplam Gelirler	195.581.913	164.666.688	208.853.205	219.291.706	253.988.855

Tablo 3.83: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Esenler Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,66	0,54	0,61	0,56	0,57	0,59
Transferler / Toplam Gelirler	0,34	0,46	0,39	0,44	0,43	0,41

Esenler Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. Esenler Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %66, 2015 yılında %54, 2016 yılında %61, 2017 yılında %56 ve 2018 yılında %57 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %59 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %11 altında gerçekleşmiştir.

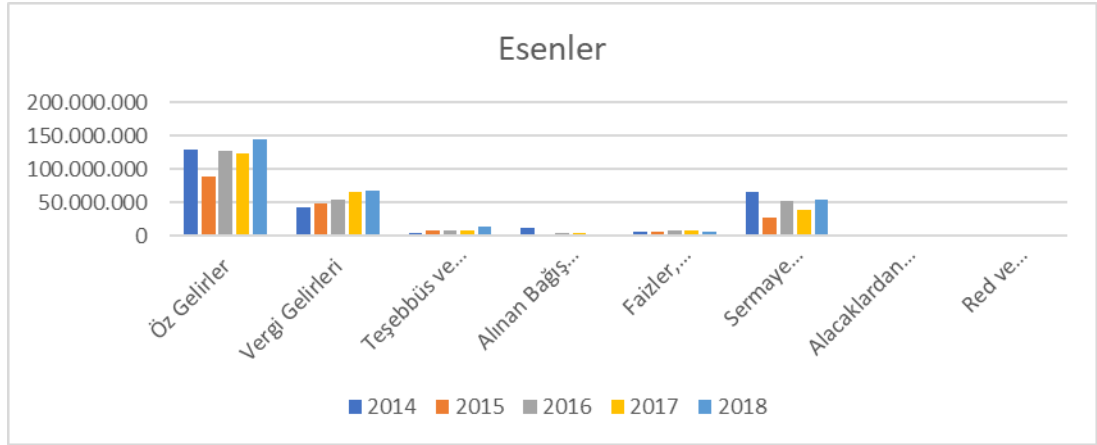

Grafik 3.49: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Esenler Belediyesi

Tablo 3.84: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Esenler Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	195.581.913	164.666.688	208.853.205	219.291.706	253.988.855
Öz Gelirler	129.645.167	89.441.440	127.430.763	123.630.334	144.982.666
Transferler	65.936.746	75.225.248	81.422.442	95.661.372	109.006.189

Grafiğe bakıldığında Esenler Belediyesi'nin 2014-2018 yılları incelendiğinde öz gelirleri önceki yıla nazaran 2015 yılında azalmış, 2016 yılında artmış, 2017 yılında azalmış, 2018 yılında tekrar artmıştır. Transfer gelirleri ise ilgili dönemde artış kaydetmiştir.

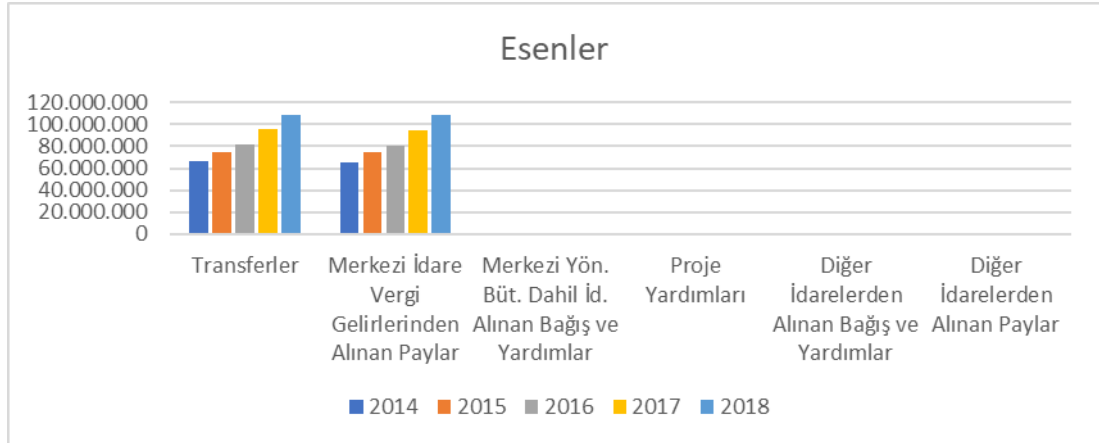

Grafik 3.50: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Esenler Belediyesi

Tablo 3.85: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Esenler Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	129.645.167	89.441.440	127.430.763	123.630.334	144.982.666
Vergi Gelirleri	42.660.971	48.555.563	54.607.939	66.427.665	68.375.338
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.782.964	7.304.366	8.256.012	7.984.424	14.100.558
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	11.095.943	320.117	4.494.411	4.022.610	1.227.389
Faizler, Paylar ve Cezalar	5.989.052	5.988.732	7.694.913	7.260.735	6.836.720
Sermaye Gelirleri	66.116.237	27.272.662	52.377.488	37.934.900	54.442.661
Alacaklardan Tahsilatlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Esenler Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası “vergi gelirleri” sürekli olarak artış göstermiştir. Yine “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri” 2017 yılı dışında sürekli olarak artış göstermiştir. “Alınan bağış ve yardımlar” 2014 yılında takip eden dört yılın toplamından daha yüksek tutarda gerçekleşmiştir. “Faiz, paylar ve cezalar” sınıfı geliri 2016 yılında diğer yıllara nazaran önemli olmayacak derecede artış sağlamıştır. “Sermaye gelirleri” sınıfı öz gelirlerdeki değişime koşut olarak önceki yıla nazaran 2015 yılında azalmış, 2016 yılında artmış, 2017 yılında azalmış, 2018 yılında tekrar artmıştır.

Grafik 3.51: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Esenler Belediyesi

Tablo 3.86: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Esenler Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	65.936.746	75.225.248	81.422.442	95.661.372	109.006.189
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	65.568.840	74.553.268	80.544.813	94.957.408	108.343.845
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	367.906	671.980	877.629	703.964	662.344

Grafiğe bakıldığında Esenler Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak Esenler Belediyesi 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %59'unu öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının altında kalmıştır. Bu durumun temel sebebi vergi gelirlerinin düzenli olarak artmakla beraber yeterli büyüklükte olmamasıdır.

3.3.18. Esenyurt Belediyenin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Esenyurt Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.87: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Esenyurt Belediyesi

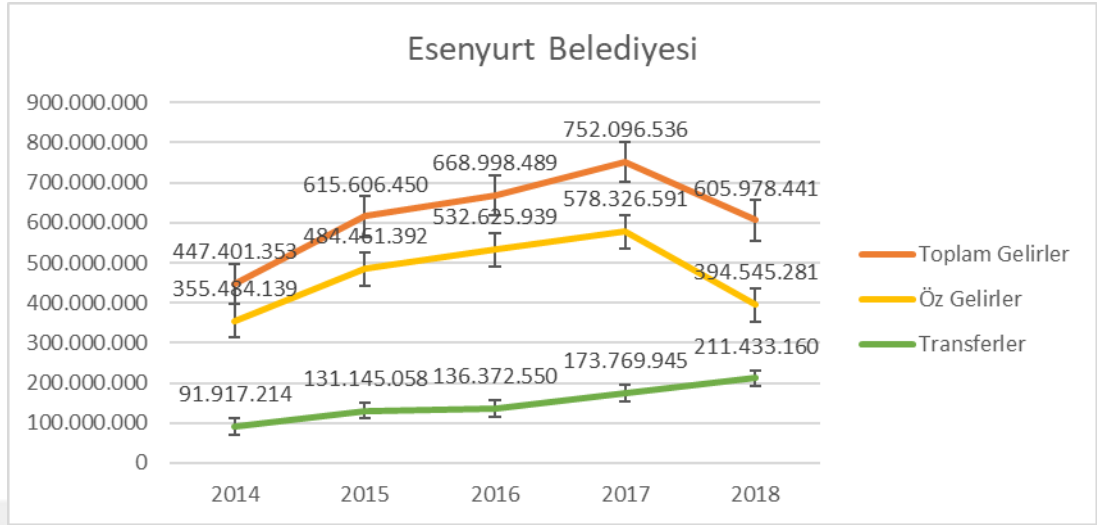
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	355.484.139	484.461.392	532.625.939	578.326.591	394.545.281
Vergi Gelirleri	318.985.624	416.016.227	491.928.156	465.462.751	303.788.778
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.236.259	1.604.590	3.862.346	5.639.957	16.346.352
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	438.490	2.003.000	6.403.100	151.000	4.756.418
Faizler, Paylar ve Cezalar	19.331.744	29.548.210	19.090.199	24.153.604	23.392.537
Sermaye Gelirleri	15.492.022	35.289.365	11.342.138	82.919.279	46.261.196
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	91.917.214	131.145.058	136.372.550	173.769.945	211.433.160
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	86.365.547	110.514.526	129.456.293	163.213.742	200.416.402
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	40.055	15.576.785	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	5.511.612	5.053.747	6.916.257	10.556.203	11.016.758
Toplam Gelirler	447.401.353	615.606.450	668.998.489	752.096.536	605.978.441

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.88: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Esenyurt Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,79	0,79	0,80	0,77	0,65	0,76
Transferler / Toplam Gelirler	0,21	0,21	0,20	0,23	0,35	0,24

Esenyurt Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde, 2018 yılı dışında artış eğiliminde olmuştur. Esenyurt Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 ve 2015 yıllarında, 2016 yılında %80, 2017 yılında %77 ve 2018 yılında %65 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %76 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %6 üzerinde gerçekleşmiştir.

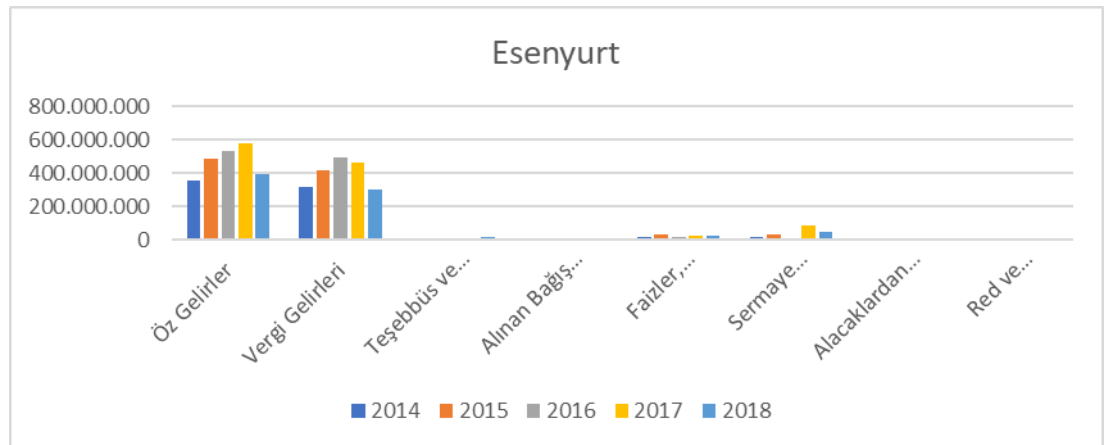

Grafik 3.52: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Esenyurt Belediyesi

Tablo 3.89: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Esenyurt Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	447.401.353	615.606.450	668.998.489	752.096.536	605.978.441
Öz Gelirler	355.484.139	484.461.392	532.625.939	578.326.591	394.545.281
Transferler	91.917.214	131.145.058	136.372.550	173.769.945	211.433.160

Grafiğe bakıldığında Esenyurt Belediyesi'nin 2014-2018 yılları incelendiğinde öz gelirleri önceki yıla nazaran 2017 yılı dahil artmış, 2018 yılında ise azalmıştır. Transfer gelirleri ise ilgili dönemde artış kaydetmiştir.

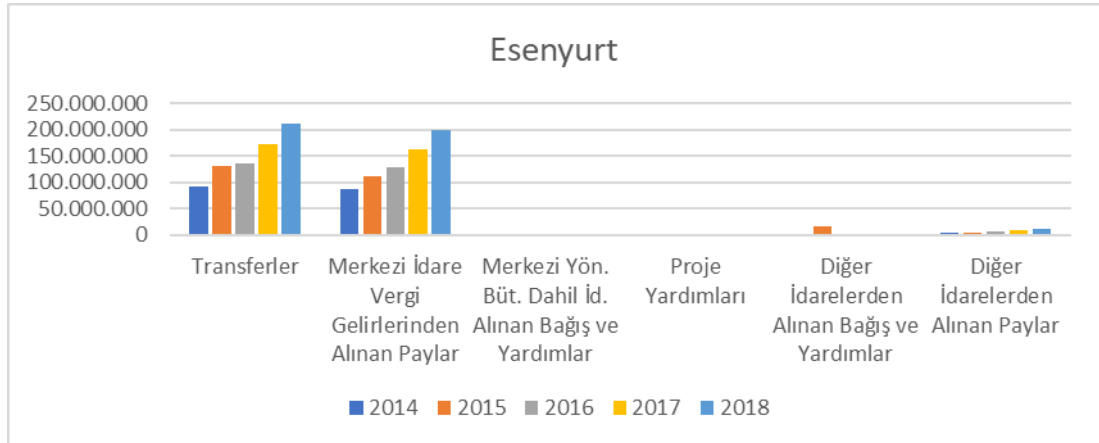

Grafik 3.53: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Esenyurt Belediyesi

Tablo 3.90: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Esenyurt Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	355.484.139	484.461.392	532.625.939	578.326.591	394.545.281
Vergi Gelirleri	318.985.624	416.016.227	491.928.156	465.462.751	303.788.778
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.236.259	1.604.590	3.862.346	5.639.957	16.346.352
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	438.490	2.003.000	6.403.100	151.000	4.756.418
Faizler, Paylar ve Cezalar	19.331.744	29.548.210	19.090.199	24.153.604	23.392.537
Sermaye Gelirleri	15.492.022	35.289.365	11.342.138	82.919.279	46.261.196
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Esenyurt Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası “vergi gelirleri” 2015 ve 2016 yıllarında artan, 2017 ve 2018 azalan bir seyir izlemiştir. “Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri” 2018 yılında ciddi bir artış kaydetmiştir. “Alınan bağış ve yardımlar” 2016 ve nispeten 2018 yıllarında yüksek tutarda gerçekleşmiştir. “Faiz, paylar ve cezalar” sınıfı geliri ilgili dönem boyunca inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. “Sermaye gelirleri” sınıfı 2017 ve nispeten 2018 yıllarında yüksek tutarda gerçekleşmiştir.

Grafik 3.54: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Esenyurt Belediyesi

Tablo 3.91: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Esenyurt Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	91.917.214	131.145.058	136.372.550	173.769.945	211.433.160
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	86.365.547	110.514.526	129.456.293	163.213.742	200.416.402
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	40.055	15.576.785	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	5.511.612	5.053.747	6.916.257	10.556.203	11.016.758

Grafiğe bakıldığında Esenyurt Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak Esenyurt Belediyesi 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %76'sını öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının üzerinde yer almıştır.

3.3.19. Eyüpsultan Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Eyüpsultan Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.92: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Eyüpsultan Belediyesi

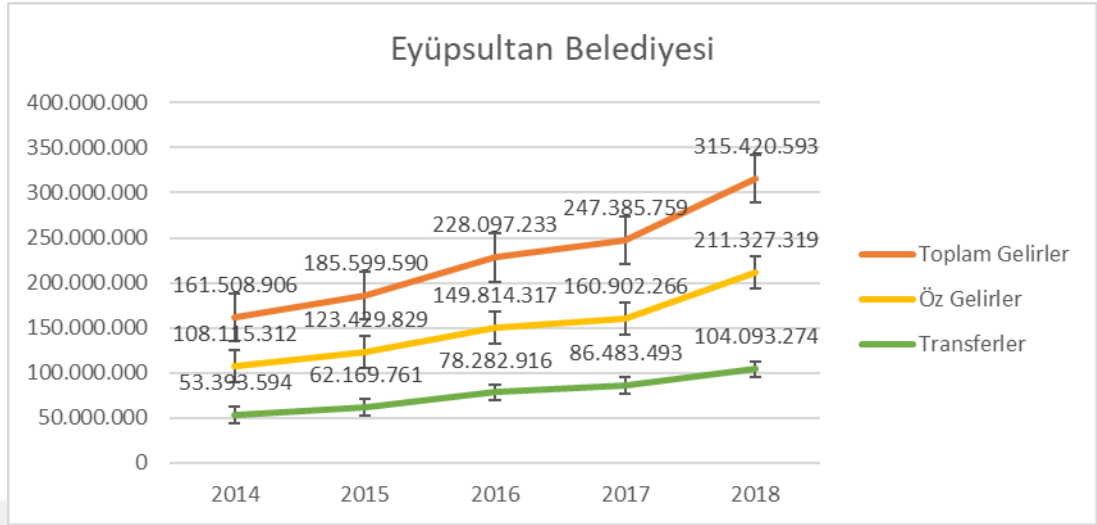
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	108.115.312	123.429.829	149.814.317	160.902.266	211.327.319
Vergi Gelirleri	60.251.067	71.638.730	79.422.053	79.632.138	103.894.921
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	32.595.580	46.912.321	50.115.273	57.615.176	58.722.167
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	3.762.875	25	0	0	1.010.010
Faizler, Paylar ve Cezalar	7.146.121	4.590.676	4.689.240	6.924.995	8.481.515
Sermaye Gelirleri	4.359.669	288.077	15.587.751	16.729.957	39.218.706
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	53.393.594	62.169.761	78.282.916	86.483.493	104.093.274
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	52.831.895	61.179.263	65.792.229	77.177.338	91.549.363
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	64.475	5.057.969	129.808	2.430.218
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	561.699	926.023	7.432.718	9.176.347	10.113.693
Toplam Gelirler	161.508.906	185.599.590	228.097.233	247.385.759	315.420.593

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.93: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Eyüpsultan Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,67	0,67	0,66	0,65	0,67	0,66
Transferler / Toplam Gelirler	0,33	0,33	0,34	0,35	0,33	0,34

Eyüpsultan Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde artış eğiliminde olmuştur. Eyüpsultan Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014, 2015 ve 2018 yıllarında %67, 2016 yılında %66, 2017 yılında %65 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %66 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %4 altında gerçekleşmiştir.

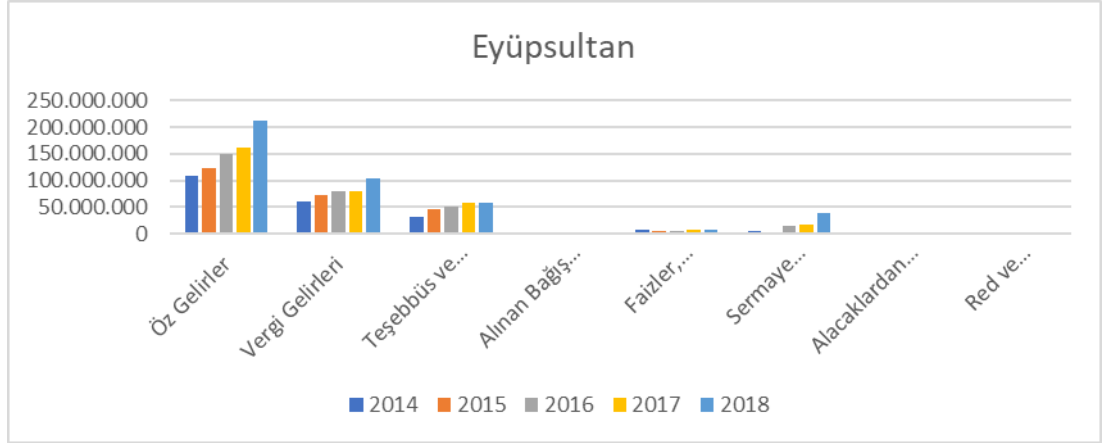

Grafik 3.55: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Eyüpsultan Belediyesi

Tablo 3.94: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Eyüpsultan Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	161.508.906	185.599.590	228.097.233	247.385.759	315.420.593
Öz Gelirler	108.115.312	123.429.829	149.814.317	160.902.266	211.327.319
Transferler	53.393.594	62.169.761	78.282.916	86.483.493	104.093.274

Grafiğe bakıldığında Eyüpsultan Belediyesi'nin 2014-2018 yılları incelendiğinde öz gelirleri ve transfer gelirleri devamlı olarak artış göstermiştir.

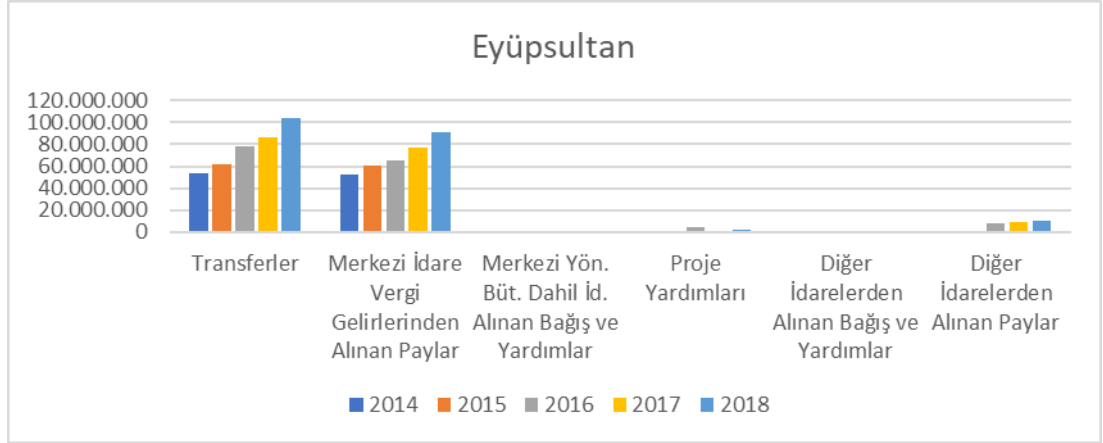

Grafik 3.56: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Eyüpsultan Belediyesi

Tablo 3.95: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Eyüpsultan Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	108.115.312	123.429.829	149.814.317	160.902.266	211.327.319
Vergi Gelirleri	60.251.067	71.638.730	79.422.053	79.632.138	103.894.921
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	32.595.580	46.912.321	50.115.273	57.615.176	58.722.167
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	3.762.875	25	0	0	1.010.010
Faizler, Paylar ve Cezalar	7.146.121	4.590.676	4.689.240	6.924.995	8.481.515
Sermaye Gelirleri	4.359.669	288.077	15.587.751	16.729.957	39.218.706
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Eyüpsultan Belediyesi’nin 2014-2018 yılları arası “vergi gelirleri” 2017 yılında sabit kalmış diğer yıllarda artış kaydetmiştir. “Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri” yine ilgili dönemde artış kaydetmiştir. “Alınan bağış ve yardımlar” 2014 ve 2018 yıllarında gerçekleşme göstermiştir. “Faiz, paylar ve cezalar” sınıfı geliri ilgili dönemde inişli çıkışlı bir seyir izlemiş, “sermaye gelirleri” sınıfı ise 2015 yılında azalmakla beraber, 2016 yılından itibaren artış göstermiştir. 2017 yılında vergi gelirleri sabit olmasına rağmen teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, faiz, paylar ve cezalar ile sermaye gelirlerindeki artış öz gelirlerin artışına devam etmesini sağlamıştır.

Grafik 3.57: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Eyüpsultan Belediyesi

Tablo 3.96: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Eyüpsultan Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	53.393.594	62.169.761	78.282.916	86.483.493	104.093.274
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	52.831.895	61.179.263	65.792.229	77.177.338	91.549.363
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	64.475	5.057.969	129.808	2.430.218
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	561.699	926.023	7.432.718	9.176.347	10.113.693

Grafiğe bakıldığında Eyüpsultan Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak Eyüpsultan Belediyesi 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %66'sını öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının altında yer almıştır.

3.3.20. Fatih Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Fatih Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.97: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Fatih Belediyesi

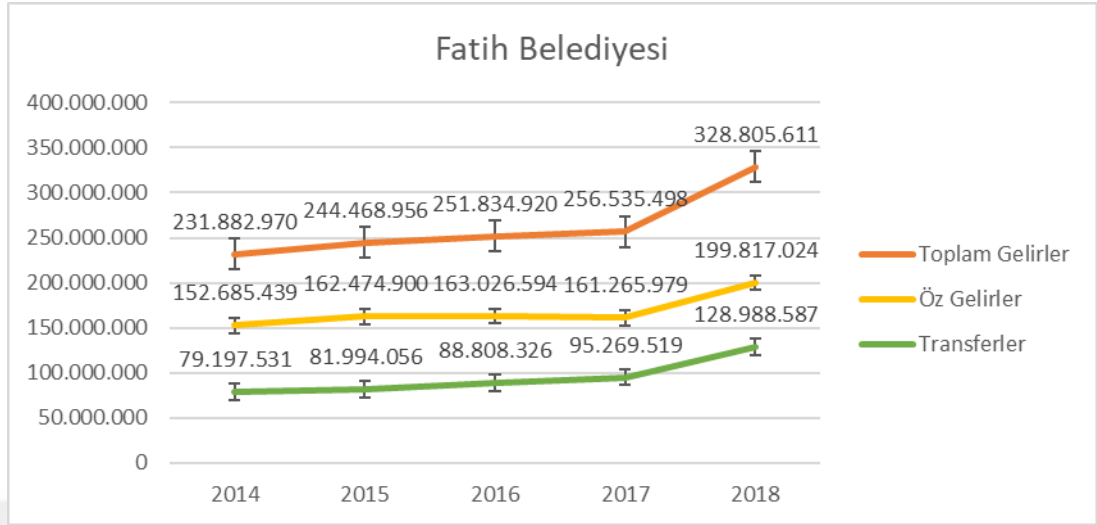
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	152.685.439	162.474.900	163.026.594	161.265.979	199.817.024
Vergi Gelirleri	117.499.593	121.681.686	125.859.608	124.535.051	156.436.541
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	19.181.215	20.269.802	20.560.964	22.295.201	25.134.643
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.138.139	241.347	248.563	71.400	47.968
Faizler, Paylar ve Cezalar	13.658.442	17.103.565	12.028.059	13.274.327	14.318.997
Sermaye Gelirleri	1.208.050	3.178.500	4.329.400	1.090.000	3.878.875
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	79.197.531	81.994.056	88.808.326	95.269.519	128.988.587
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	60.750.876	68.065.409	73.560.810	86.279.288	102.924.142
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	1.486.795	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	12.972.917	7.083.495	7.852.096	2.318.257	15.556.061
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	5.473.738	6.845.152	5.908.625	6.671.974	10.508.384
Toplam Gelirler	231.882.970	244.468.956	251.834.920	256.535.498	328.805.611

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.98: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Fatih Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,66	0,66	0,65	0,63	0,61	0,64
Transferler / Toplam Gelirler	0,34	0,34	0,35	0,37	0,39	0,36

Fatih Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde artış eğiliminde olmuştur. Fatih Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 ve 2015 yıllarında %66, 2016 yılında %65, 2017 yılında %63, 2018 yılında %61 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %64 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %6 altında gerçekleşmiştir.

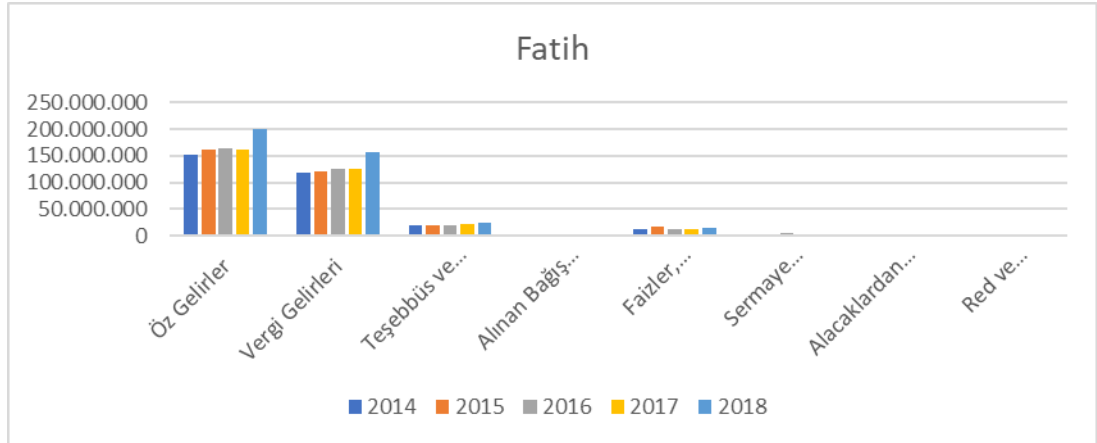

Grafik 3.58: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Fatih Belediyesi

Tablo 3.99: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Fatih Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	231.882.970	244.468.956	251.834.920	256.535.498	328.805.611
Öz Gelirler	152.685.439	162.474.900	163.026.594	161.265.979	199.817.024
Transferler	79.197.531	81.994.056	88.808.326	95.269.519	128.988.587

Grafiğe bakıldığında Fatih Belediyesi'nin 2014-2018 yılları incelendiğinde öz gelirleri önceki yıla nazaran 2017 yılında azalmış diğer yıllarda artış kaydetmiştir. Transfer gelirleri ise ilgili dönemde artış kaydetmiştir.

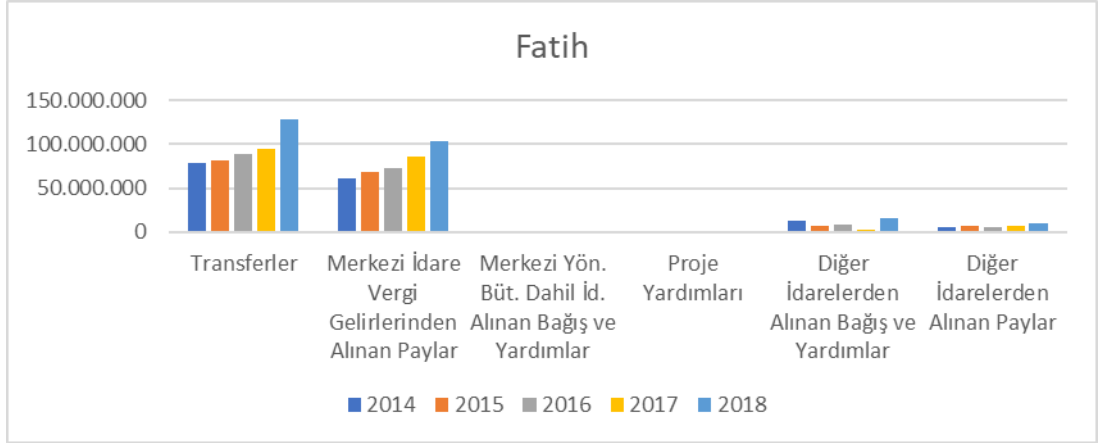

Grafik 3.59: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Fatih Belediyesi

Tablo 3.100: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Fatih Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	152.685.439	162.474.900	163.026.594	161.265.979	199.817.024
Vergi Gelirleri	117.499.593	121.681.686	125.859.608	124.535.051	156.436.541
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	19.181.215	20.269.802	20.560.964	22.295.201	25.134.643
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.138.139	241.347	248.563	71.400	47.968
Faizler, Paylar ve Cezalar	13.658.442	17.103.565	12.028.059	13.274.327	14.318.997
Sermaye Gelirleri	1.208.050	3.178.500	4.329.400	1.090.000	3.878.875
Alacaklardan Tahsilatlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Fatih Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası "vergi gelirleri" 2017 yılında azalmış diğer yıllarda artış kaydetmiştir. "Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri" yine ilgili dönemde artış kaydetmiştir. "Alınan bağış ve yardımlar" ile "sermaye gelirleri" oldukça düşük tutarlarda gerçekleşmiştir. "Faiz, paylar ve cezalar" sınıfı geliri ilgili dönemde inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir.

Grafik 3.60: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Fatih Belediyesi

Tablo 3.101: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Fatih Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	79.197.531	81.994.056	88.808.326	95.269.519	128.988.587
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	60.750.876	68.065.409	73.560.810	86.279.288	102.924.142
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	1.486.795	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	12.972.917	7.083.495	7.852.096	2.318.257	15.556.061
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	5.473.738	6.845.152	5.908.625	6.671.974	10.508.384

Grafiğe bakıldığında Fatih Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak Fatih Belediyesi 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %64'ünü öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının altında yer almıştır.

3.3.21. Gaziosmanpaşa Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Gaziosmanpaşa Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.102: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Gaziosmanpaşa Belediyesi

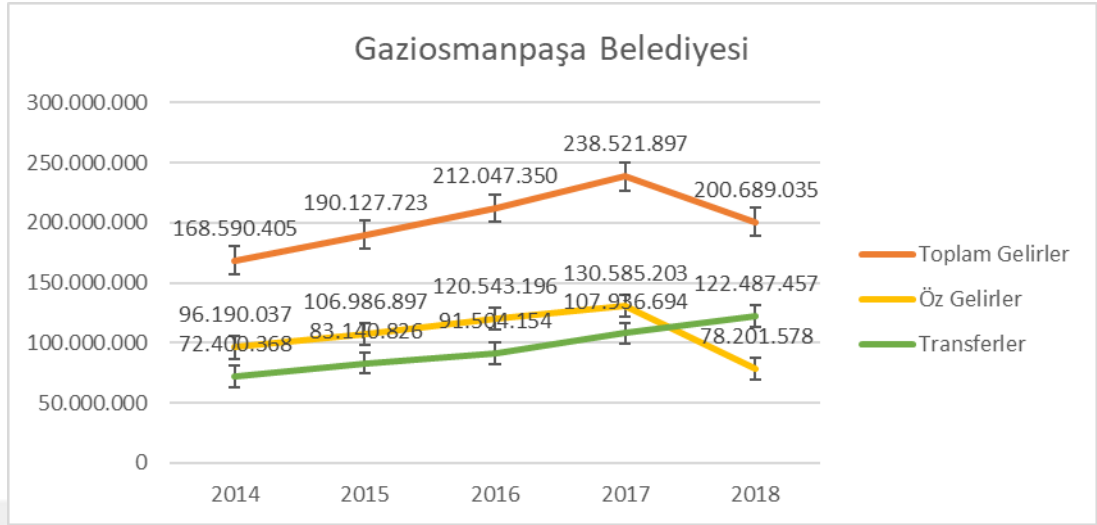
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	96.190.037	106.986.897	120.543.196	130.585.203	78.201.578
Vergi Gelirleri	44.430.305	48.810.245	59.591.980	61.059.621	57.745.471
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.881.389	4.348.991	3.872.794	3.418.117	3.538.401
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.232.147	4.335.967	2.588.088	60.504	1.670
Faizler, Paylar ve Cezalar	4.876.716	5.666.946	4.850.617	6.900.479	6.645.336
Sermaye Gelirleri	40.769.480	43.824.748	49.639.717	59.146.482	10.270.700
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	72.400.368	83.140.826	91.504.154	107.936.694	122.487.457
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	69.470.953	79.741.861	88.272.853	103.642.578	120.047.633
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	2.929.415	3.398.965	3.231.301	4.294.116	2.439.824
Toplam Gelirler	168.590.405	190.127.723	212.047.350	238.521.897	200.689.035

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.103: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Gaziosmanpaşa Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,57	0,56	0,57	0,55	0,39	0,53
Transferler / Toplam Gelirler	0,43	0,44	0,43	0,45	0,61	0,47

Gaziosmanpaşa Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde 2018 yılı dışında artış eğiliminde olmuştur. Gaziosmanpaşa Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 ve 2016 yıllarında %57, 2015 yılında %56, 2017 yılında %55, 2018 yılında %39 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %53 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %17 altında gerçekleşmiştir.

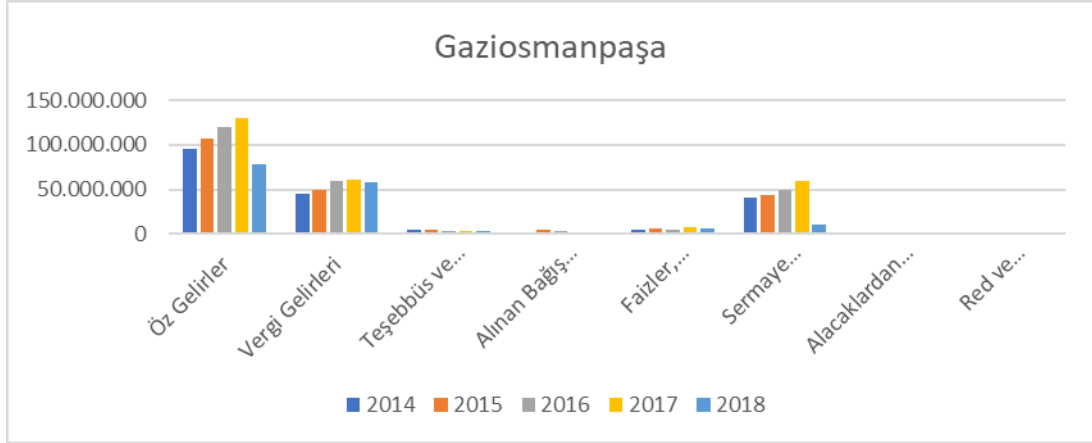

Grafik 3.61: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Gaziosmanpaşa Belediyesi

Tablo 3.104: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Gaziosmanpaşa Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	168.590.405	190.127.723	212.047.350	238.521.897	200.689.035
Öz Gelirler	96.190.037	106.986.897	120.543.196	130.585.203	78.201.578
Transferler	72.400.368	83.140.826	91.504.154	107.936.694	122.487.457

Grafiğe bakıldığında Gaziosmanpaşa Belediyesi'nin 2014-2018 yılları incelendiğinde öz gelirleri 2018 yılına kadar artmış, 2018'de ise ciddi şekilde azalmıştır Transfer gelirleri ilgili dönemde artış kaydetmiştir.

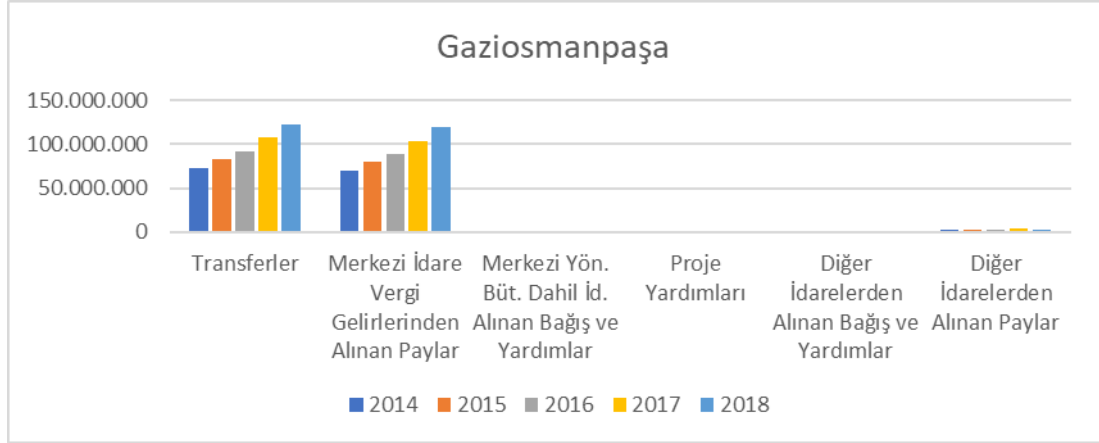

Grafik 3.62: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Gaziosmanpaşa Belediyesi

Tablo 3.105: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Gaziosmanpaşa Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	96.190.037	106.986.897	120.543.196	130.585.203	78.201.578
Vergi Gelirleri	44.430.305	48.810.245	59.591.980	61.059.621	57.745.471
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.881.389	4.348.991	3.872.794	3.418.117	3.538.401
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.232.147	4.335.967	2.588.088	60.504	1.670
Faizler, Paylar ve Cezalar	4.876.716	5.666.946	4.850.617	6.900.479	6.645.336
Sermaye Gelirleri	40.769.480	43.824.748	49.639.717	59.146.482	10.270.700
Alacaklardan Tahsilatlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Gaziosmanpaşa Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası "vergi gelirleri" 2018 yılında azalmış diğer yıllarda artış kaydetmiştir. "Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri" ile "faiz, paylar ve cezalar" sınıfı gelirleri ilgili dönemde sabit sayılabilecek bir seyir izlemiş, "alınan bağış ve yardımlar" 2015 yılında en yüksek tutarına ulaşırken 2018 yılında çok düşük tutarda gerçekleşme göstermiştir. "Sermaye gelirleri" sınıfı ise 2017 yılında en yüksek, 2018 yılında en düşük tutarlı gerçekleşmeyi sağlamıştır. Başta sermaye gelirleri olmak üzere vergi gelirlerinin de 2018 yılında azalması 2018 yılı öz gelirlerini ciddi oranda azaltmıştır.

Grafik 3.63.: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Gaziosmanpaşa Belediyesi

Tablo 3.106: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Gaziosmanpaşa Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	72.400.368	83.140.826	91.504.154	107.936.694	122.487.457
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	69.470.953	79.741.861	88.272.853	103.642.578	120.047.633
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	2.929.415	3.398.965	3.231.301	4.294.116	2.439.824

Grafığe bakıldığında Gaziosmanpaşa Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak Gaziosmanpaşa Belediyesi 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %53'ünü öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının altında yer almıştır.

3.3.22. Güngören Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Güngören Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.107: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Güngören Belediyesi

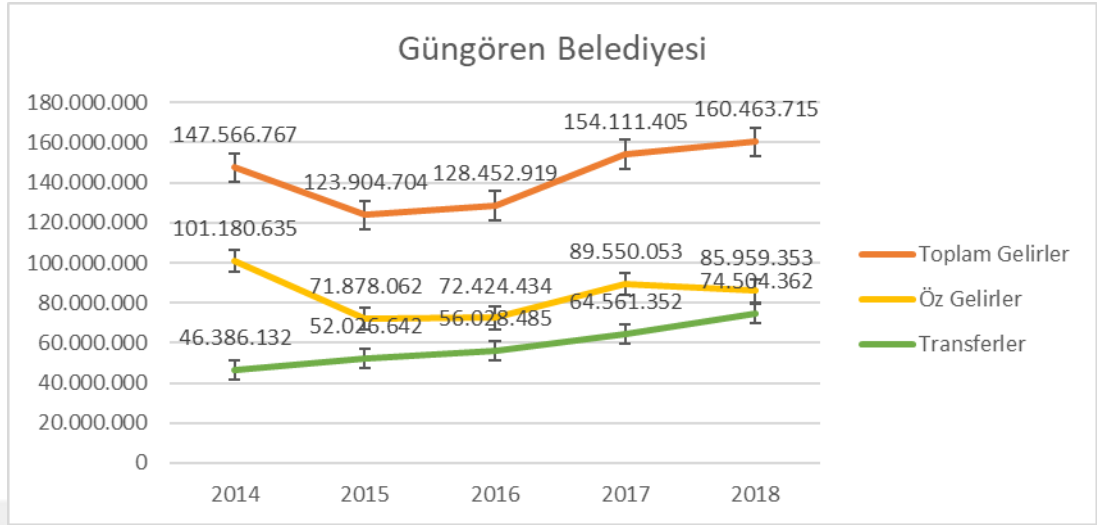
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	101.180.635	71.878.062	72.424.434	89.550.053	85.959.353
Vergi Gelirleri	46.177.101	54.211.384	51.203.694	51.439.219	66.849.861
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.833.817	2.720.113	3.426.873	3.512.395	3.149.009
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	163.000	300.000	2.505.000	245.000
Faizler, Paylar ve Cezalar	9.168.934	9.724.851	10.100.791	14.492.674	10.230.775
Sermaye Gelirleri	43.000.783	5.058.714	7.393.076	17.600.765	5.484.708
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	46.386.132	52.026.642	56.028.485	64.561.352	74.504.362
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	43.745.205	49.219.469	52.996.311	61.662.934	70.726.568
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	2.640.927	2.807.173	3.032.174	2.898.418	3.777.794
Toplam Gelirler	147.566.767	123.904.704	128.452.919	154.111.405	160.463.715

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.108: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Güngören Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,69	0,58	0,56	0,58	0,54	0,59
Transferler / Toplam Gelirler	0,31	0,42	0,44	0,42	0,46	0,41

Güngören Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde, 2015 yılında gerçekleşen azalmadan sonra takip eden yıllarda artış eğiliminde olmuştur. Güngören Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %69, 2015 ve 2017 yıllarında %58, 2016 yılında %56 ve 2018 yılında %54 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %59 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %11 altında gerçekleşmiştir.

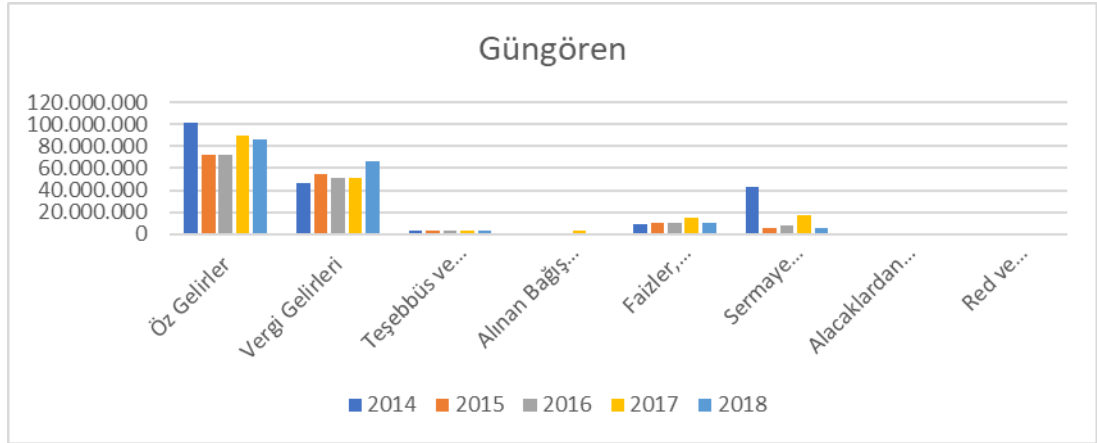

Grafik 3.64: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Güngören Belediyesi

Tablo 3.109: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Güngören Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	147.566.767	123.904.704	128.452.919	154.111.405	160.463.715
Öz Gelirler	101.180.635	71.878.062	72.424.434	89.550.053	85.959.353
Transferler	46.386.132	52.026.642	56.028.485	64.561.352	74.504.362

Grafiğe bakıldığında Güngören Belediyesi'nin 2014-2018 yılları incelendiğinde öz gelirleri 2015 yılında gerçekleşen azalmadan sonra 2016 ve 2017 yıllarında artış eğiliminde olmuş, 2018 yılında ise tekrar azalmıştır. Transfer gelirleri ilgili dönemde artış kaydetmiştir.

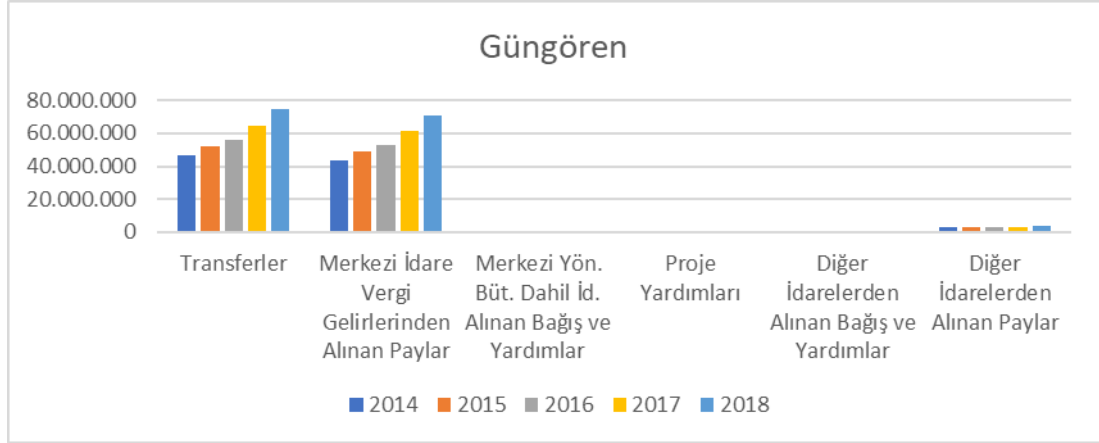

Grafik 3.65: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Güngören Belediyesi

Tablo 3.110: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Güngören Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	101.180.635	71.878.062	72.424.434	89.550.053	85.959.353
Vergi Gelirleri	46.177.101	54.211.384	51.203.694	51.439.219	66.849.861
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.833.817	2.720.113	3.426.873	3.512.395	3.149.009
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	163.000	300.000	2.505.000	245.000
Faizler, Paylar ve Cezalar	9.168.934	9.724.851	10.100.791	14.492.674	10.230.775
Sermaye Gelirleri	43.000.783	5.058.714	7.393.076	17.600.765	5.484.708
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Güngören Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası “vergi gelirleri” 2015 yılında artmış, 2016 yılında azalmış, 2017 yılında sabit kalmış 2018 yılında tekrar artmıştır. “Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri” ile “faiz, paylar ve cezalar” sınıfı gelirleri ilgili dönemde sabit sayılabilecek bir seyir izlemiş, “alınan bağış ve yardımlar” 2017 yılında en yüksek tutarına ulaşırken diğer yıllarda çok düşük tutarda gerçekleşme göstermiştir. “Sermaye gelirleri” sınıfı 2014 ve 2017 yıllarında yüksek tutarlarda gerçekleşmiş ve buna bağlı olarak öz gelirler de 2014 ve 2017 yıllarında diğer yıllara nazaran yüksek tutarlar da gerçekleşmiştir.

Grafik 3.66: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Güngören Belediyesi

Tablo 3.111: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Güngören Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	46.386.132	52.026.642	56.028.485	64.561.352	74.504.362
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	43.745.205	49.219.469	52.996.311	61.662.934	70.726.568
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	2.640.927	2.807.173	3.032.174	2.898.418	3.777.794

Grafiğe bakıldığında Güngören Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak Güngören Belediyesi 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %59'unu öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının altında yer almıştır.

3.3.23. Kadıköy Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Kadıköy Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.112: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Kadıköy Belediyesi

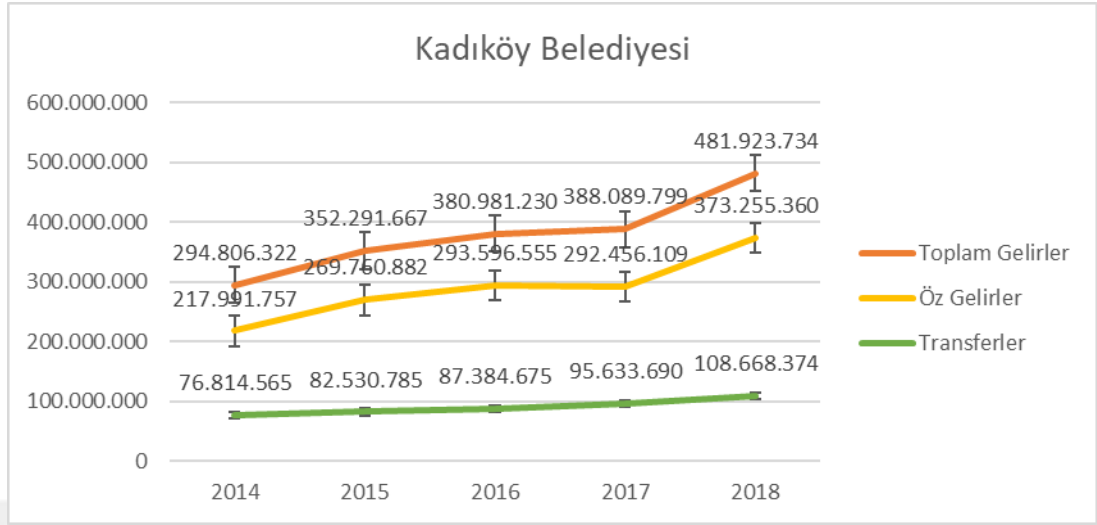
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	217.991.757	269.760.882	293.596.555	292.456.109	373.255.360
Vergi Gelirleri	165.575.232	192.479.918	201.283.038	205.046.590	293.324.244
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	12.066.696	12.409.682	13.052.138	10.758.081	13.299.067
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	0	66.870	1.069.137	568.207
Faizler, Paylar ve Cezalar	39.031.329	57.987.782	71.625.309	71.622.301	63.863.842
Sermaye Gelirleri	1.318.500	6.883.500	7.569.200	3.960.000	2.200.000
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	76.814.565	82.530.785	87.384.675	95.633.690	108.668.374
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	72.386.163	78.593.147	82.024.950	93.792.601	107.374.405
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	293.744	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	4.428.402	3.643.894	5.359.725	1.841.089	1.293.969
Toplam Gelirler	294.806.322	352.291.667	380.981.230	388.089.799	481.923.734

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.113: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Kadıköy Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,74	0,77	0,77	0,75	0,77	0,76
Transferler / Toplam Gelirler	0,26	0,23	0,23	0,25	0,23	0,24

Kadıköy Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde sürekli olarak artış eğiliminde olmuştur. Kadıköy Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %74, 2015, 2016 ve 2018 yıllarında %77, 2017 yılında %75 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %76 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %6 üzerinde gerçekleşmiştir.

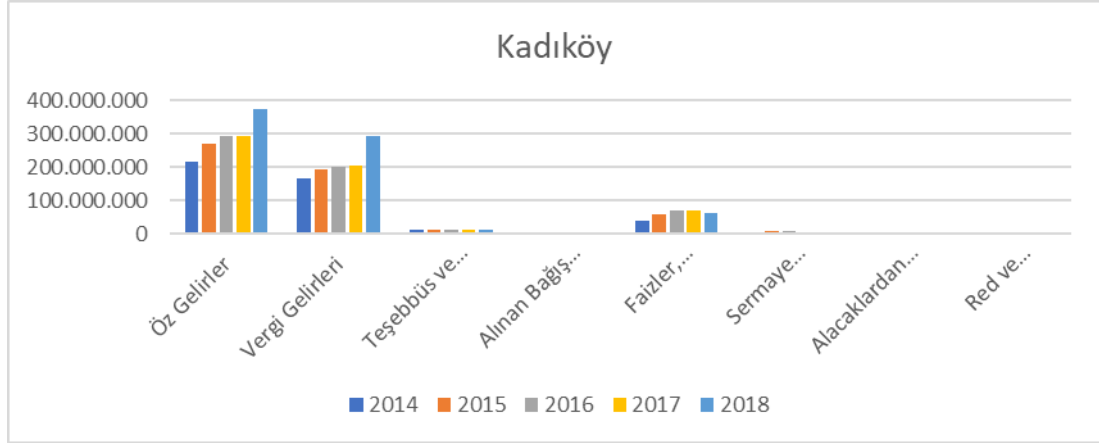

Grafik 3.67: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Kadıköy Belediyesi

Tablo 3.114: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Kadıköy Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	294.806.322	352.291.667	380.981.230	388.089.799	481.923.734
Öz Gelirler	217.991.757	269.760.882	293.596.555	292.456.109	373.255.360
Transferler	76.814.565	82.530.785	87.384.675	95.633.690	108.668.374

Grafiğe bakıldığında Kadıköy Belediyesi'nin 2014-2018 yılları incelendiğinde öz gelirleri 2017 yılında gerçekleşen azalma dışında artış eğiliminde olmuştur. Transfer gelirleri ilgili dönemde artış kaydetmiştir.

Grafik 3.68: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Kadıköy Belediyesi

Tablo 3.115: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Kadıköy Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	217.991.757	269.760.882	293.596.555	292.456.109	373.255.360
Vergi Gelirleri	165.575.232	192.479.918	201.283.038	205.046.590	293.324.244
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	12.066.696	12.409.682	13.052.138	10.758.081	13.299.067
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	0	66.870	1.069.137	568.207
Faizler, Paylar ve Cezalar	39.031.329	57.987.782	71.625.309	71.622.301	63.863.842
Sermaye Gelirleri	1.318.500	6.883.500	7.569.200	3.960.000	2.200.000
Alacaklardan Tahsilatlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Kadıköy Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası “vergi gelirleri” sadece 2017 yılında düşüş göstermiş, 2018 yılında ise çok yüksek tutarda artmıştır. “Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri” yine 2017 yılında düşüş göstermiş, “faiz, paylar ve cezalar” sınıfı gelirleri ise 2017 yılında sabit kalıp, 2018 yılında azalmıştır. “Alınan bağış ve yardımlar” oldukça düşük tutarlarda kalmış, “sermaye gelirleri” 2017 ve 2018 yıllarında azalmıştır. Bu çerçevede öz gelirler 2017 yılında vergi gelirlerinin yeterli derecede artmaması, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ile sermaye gelirlerinin düşmesi sonucu düşüş göstermiştir.

Grafik 3.69: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Kadıköy Belediyesi

Tablo 3.116: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Kadıköy Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	76.814.565	82.530.785	87.384.675	95.633.690	108.668.374
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	72.386.163	78.593.147	82.024.950	93.792.601	107.374.405
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	293.744	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	4.428.402	3.643.894	5.359.725	1.841.089	1.293.969

Grafiğe bakıldığında Kadıköy Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak Kadıköy Belediyesi 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %76'sını öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının üzerinde yer almıştır.

3.3.24. Kağıthane Belediyesinin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Kağıthane Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.117: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Kağıthane Belediyesi

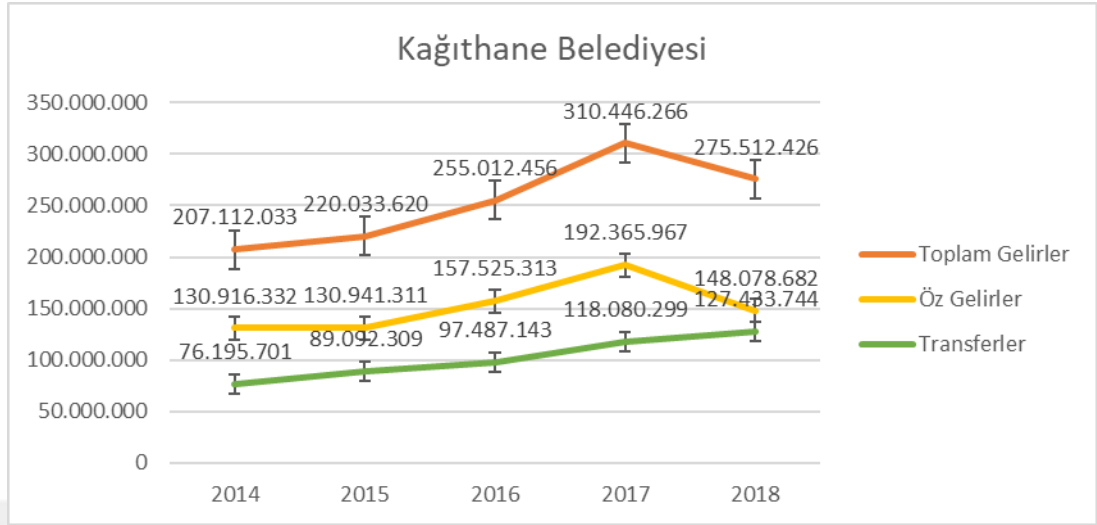
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	130.916.332	130.941.311	157.525.313	192.365.967	148.078.682
Vergi Gelirleri	56.513.321	59.849.163	76.887.454	98.447.242	78.798.542
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	16.366.996	20.544.915	32.575.988	51.102.472	29.069.415
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.397.091	4.838.577	3.744.707	3.201.882	0
Faizler, Paylar ve Cezalar	21.379.514	20.170.575	20.413.723	22.219.709	16.188.128
Sermaye Gelirleri	35.259.410	25.538.081	23.903.441	17.394.662	24.022.597
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	76.195.701	89.092.309	97.487.143	118.080.299	127.433.744
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	61.118.932	70.017.357	76.679.605	90.821.277	105.330.425
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	196.593	306.249	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	396.716	419.994
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	15.076.769	18.878.359	20.501.289	26.862.306	21.683.325
Toplam Gelirler	207.112.033	220.033.620	255.012.456	310.446.266	275.512.426

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.118: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Kağıthane Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,63	0,60	0,62	0,62	0,54	0,60
Transferler / Toplam Gelirler	0,37	0,40	0,38	0,38	0,46	0,40

Kağıthane Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde, 2018 yılı dışında artış eğiliminde olmuştur. Kağıthane Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %63, 2015 yılında %60, 2016 ve 2017 yıllarında %62, 2018 yılında %54 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %60 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %10 altında gerçekleşmiştir.

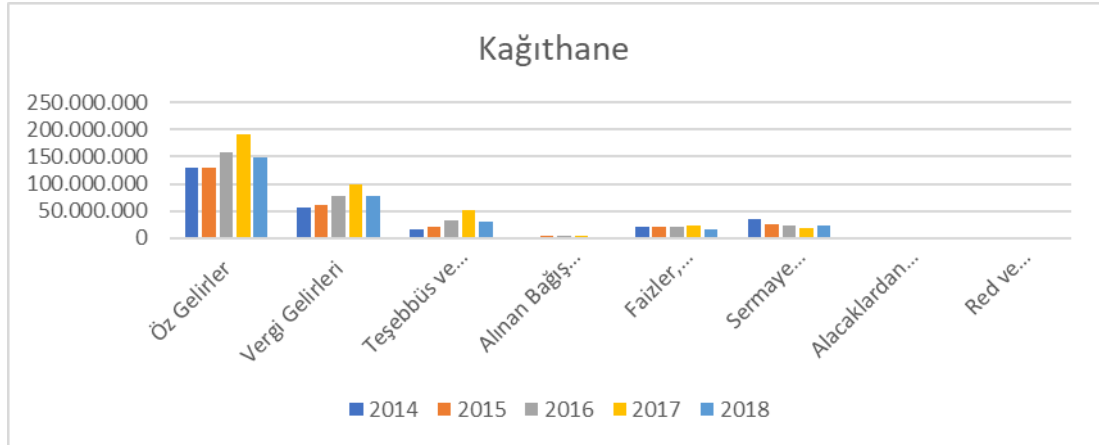

Grafik 3.70: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Kağıthane Belediyesi

Tablo 3.119: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Kağıthane Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	207.112.033	220.033.620	255.012.456	310.446.266	275.512.426
Öz Gelirler	130.916.332	130.941.311	157.525.313	192.365.967	148.078.682
Transferler	76.195.701	89.092.309	97.487.143	118.080.299	127.433.744

Grafiğe bakıldığında Kağıthane Belediyesi'nin 2014-2018 yılları incelendiğinde öz gelirleri 2015 yılında sabit kalmış, 2016 ve 2017 yıllarında artış eğiliminde olmuş, 2018 yılında düşüş göstermiştir. Transfer gelirleri ilgili dönemde artış kaydetmiştir.

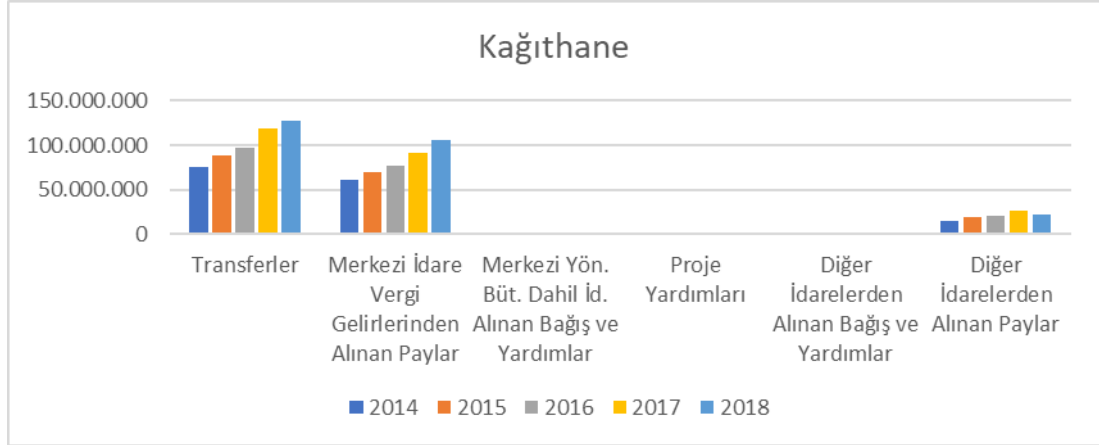

Grafik 3.71: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Kağıthane Belediyesi

Tablo 3.120: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Kağıthane Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	130.916.332	130.941.311	157.525.313	192.365.967	148.078.682
Vergi Gelirleri	56.513.321	59.849.163	76.887.454	98.447.242	78.798.542
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	16.366.996	20.544.915	32.575.988	51.102.472	29.069.415
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.397.091	4.838.577	3.744.707	3.201.882	0
Faizler, Paylar ve Cezalar	21.379.514	20.170.575	20.413.723	22.219.709	16.188.128
Sermaye Gelirleri	35.259.410	25.538.081	23.903.441	17.394.662	24.022.597
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Kağıthane Belediyesi’nin 2014-2018 yılları arası “vergi gelirleri”, “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri” ve “faiz, paylar ve cezalar” 2018 yılında düşüş göstermiş, “alınan bağış ve yardımlar” ise hiç gerçekleşme göstermemiştir. “Sermaye gelirleri” ise 2015, 2016 ve 2017 yıllarında düşüş göstermiş, 2018 yılında tekrar artmıştır. Bu çerçevede öz gelirler 2015 yılında sabit kalmış, 2018 yılında ise düşüş göstermiştir.

Grafik 3.72: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Kağıthane Belediyesi

Tablo 3.121: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Kağıthane Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	76.195.701	89.092.309	97.487.143	118.080.299	127.433.744
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	61.118.932	70.017.357	76.679.605	90.821.277	105.330.425
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	196.593	306.249	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	396.716	419.994
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	15.076.769	18.878.359	20.501.289	26.862.306	21.683.325

Grafiğe bakıldığında Kağıthane Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir. Bu bağlamda Kağıthane Belediyesi'nin 2018 yılı öz gelirlerindeki azalışın transfer gelirlerindeki artıştan fazla olması nedeniyle ilgili yılda toplam gelirleri düşmüştür.

Sonuç olarak 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %60'sını öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının altında yer almıştır.

3.3.25. Kartal Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Kartal Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.122: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Kartal Belediyesi

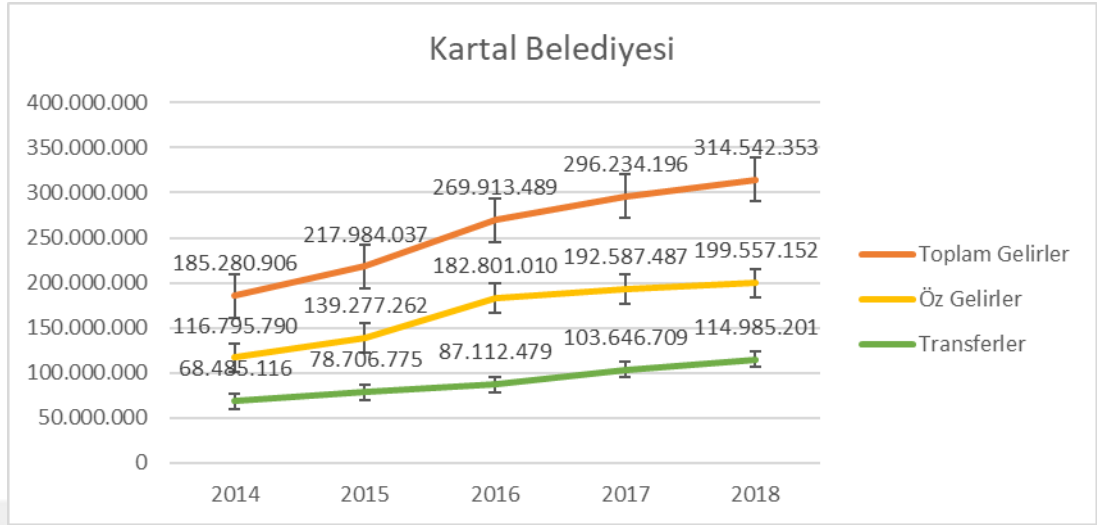
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	116.795.790	139.277.262	182.801.010	192.587.487	199.557.152
Vergi Gelirleri	77.495.973	82.029.874	95.317.100	91.311.228	113.311.808
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	13.244.686	20.690.971	43.194.612	57.814.285	65.910.812
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	167.394	319	516.534	9.100	14.868
Faizler, Paylar ve Cezalar	8.249.523	9.437.657	16.477.010	18.143.530	11.224.199
Sermaye Gelirleri	17.638.214	27.118.441	27.295.754	25.309.344	9.095.465
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	68.485.116	78.706.775	87.112.479	103.646.709	114.985.201
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	63.724.141	73.045.379	80.178.128	94.522.795	109.100.486
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	4.760.975	5.661.396	6.934.351	9.123.914	5.884.715
Toplam Gelirler	185.280.906	217.984.037	269.913.489	296.234.196	314.542.353

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.123: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Kartal Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,63	0,64	0,68	0,65	0,63	0,65
Transferler / Toplam Gelirler	0,37	0,36	0,32	0,35	0,37	0,35

Kartal Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde devamlı olarak artış eğiliminde olmuştur. Kartal Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 ve 2018 yıllarında %63, 2015 yılında %64, 2016 yılında %68 ve 2017 yılında %65 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %65 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %5 altında gerçekleşmiştir.

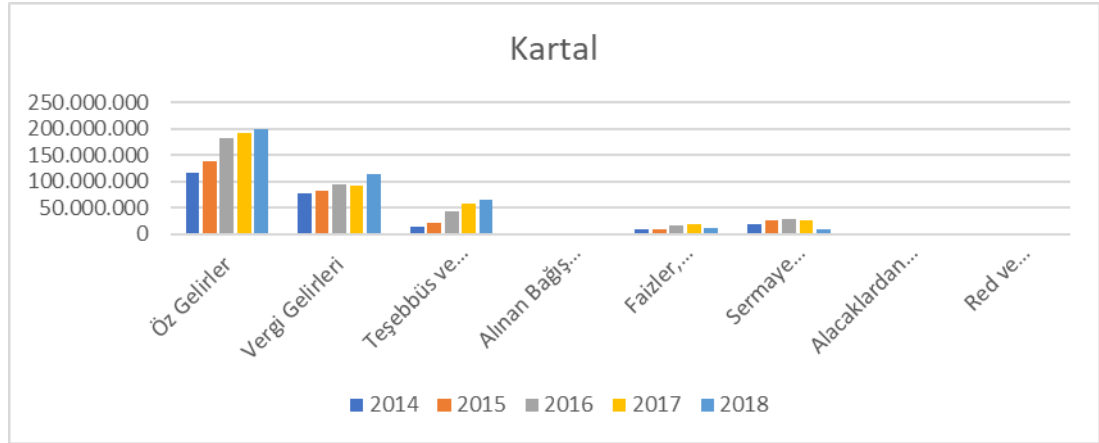

Grafik 3.73: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Kartal Belediyesi

Tablo 3.124: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Kartal Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	185.280.906	217.984.037	269.913.489	296.234.196	314.542.353
Öz Gelirler	116.795.790	139.277.262	182.801.010	192.587.487	199.557.152
Transferler	68.485.116	78.706.775	87.112.479	103.646.709	114.985.201

Grafiğe bakıldığında Kartal Belediyesi'nin 2014-2018 yılları incelendiğinde öz gelirleri devamlı olarak artış göstermekle beraber bu artışın en yüksek olduğu yıl 2016 yılı olarak görülmektedir. Transfer gelirleri de ilgili dönemde artış kaydetmiştir.

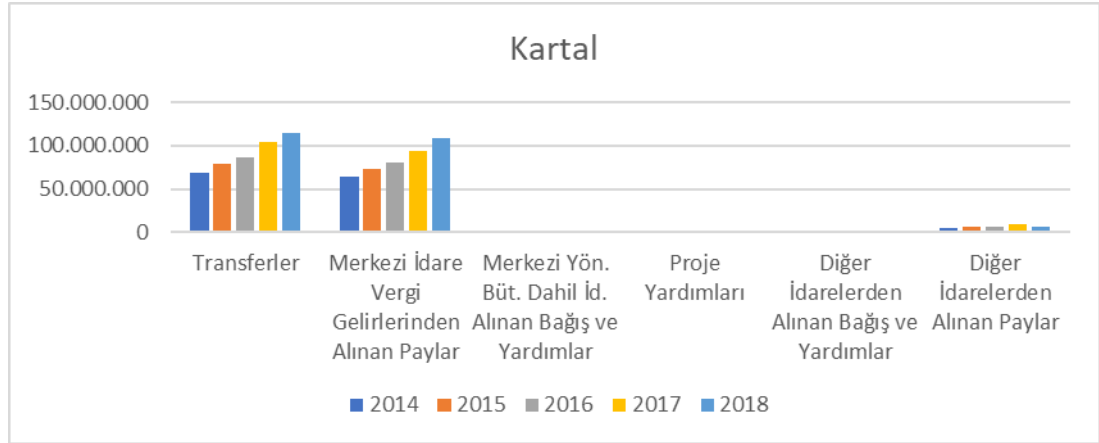

Grafik 3.74: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Kartal Belediyesi

Tablo 3.125: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Kartal Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	116.795.790	139.277.262	182.801.010	192.587.487	199.557.152
Vergi Gelirleri	77.495.973	82.029.874	95.317.100	91.311.228	113.311.808
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	13.244.686	20.690.971	43.194.612	57.814.285	65.910.812
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	167.394	319	516.534	9.100	14.868
Faizler, Paylar ve Cezalar	8.249.523	9.437.657	16.477.010	18.143.530	11.224.199
Sermaye Gelirleri	17.638.214	27.118.441	27.295.754	25.309.344	9.095.465
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafığe bakıldığında Kartal Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası “vergi gelirleri” 2017 yılında düşüş göstermiş, “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri” devamlı olarak artış göstermiş, “alınan bağış ve yardımlar” önemsiz derecede az gerçekleşmiştir. “Faiz, paylar ve cezalar” 2018 yılında düşüş göstermiş, “sermaye gelirleri” ise 2016 yılında sabit kalmakla beraber 2017 ve 2018 yıllarında düşüş göstermiş. Bu çerçevede öz gelirler özellikle 2016 yılında teşebbüs ve mülkiyet ile sermaye gelirlerinden kaynaklı olarak büyük oranda artış göstermiş, diğer yıllarda ise yine artışını sürdürmüştür.

Grafik 3.75: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Kartal Belediyesi

Tablo 3.126: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Kartal Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	68.485.116	78.706.775	87.112.479	103.646.709	114.985.201
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	63.724.141	73.045.379	80.178.128	94.522.795	109.100.486
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	4.760.975	5.661.396	6.934.351	9.123.914	5.884.715

Grafiğe bakıldığında Kartal Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %65'inin öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının altında yer almıştır.

3.3.26. Küçükçekmece Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Küçükçekmece Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.127: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Küçükçekmece Belediyesi

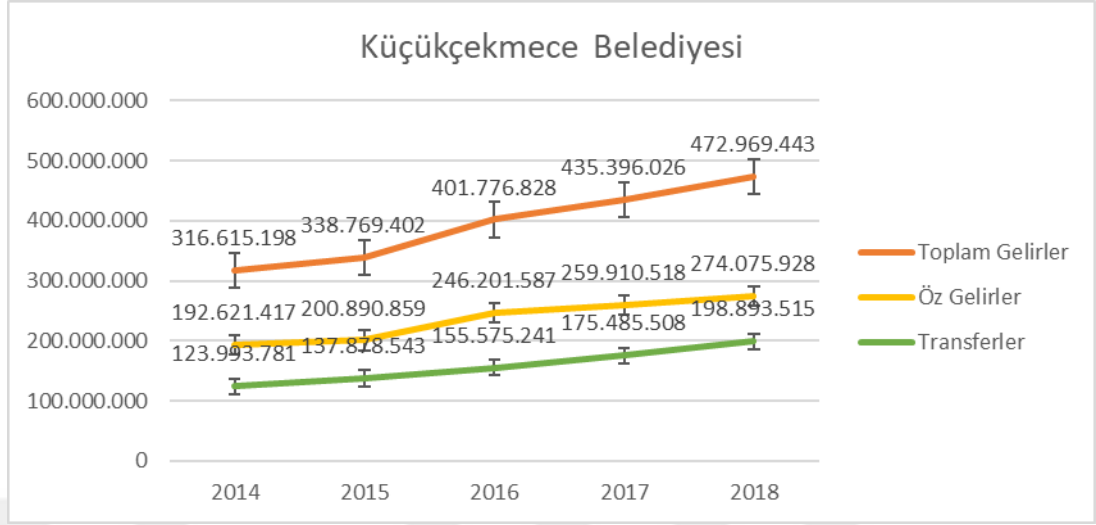
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	192.621.417	200.890.859	246.201.587	259.910.518	274.075.928
Vergi Gelirleri	117.718.252	126.767.048	134.497.707	134.108.165	156.663.784
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	31.743.538	37.062.993	54.347.187	68.766.633	53.684.110
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	7.906.432	910.500	2.352.344	1.406.843
Faizler, Paylar ve Cezalar	16.868.600	17.516.104	36.558.046	34.335.783	23.261.970
Sermaye Gelirleri	26.291.027	11.638.282	19.888.147	20.347.593	39.059.221
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	123.993.781	137.878.543	155.575.241	175.485.508	198.893.515
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	110.691.241	126.075.118	133.375.352	158.388.947	183.444.214
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	330.000	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	7.151.679	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	13.302.540	11.803.425	15.048.210	16.766.561	15.449.301
Toplam Gelirler	316.615.198	338.769.402	401.776.828	435.396.026	472.969.443

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.128: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Küçükçekmece Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,61	0,59	0,61	0,60	0,58	0,60
Transferler / Toplam Gelirler	0,39	0,41	0,39	0,40	0,42	0,40

Küçükçekmece Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde devamlı olarak artış eğiliminde olmuştur. Küçükçekmece Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 ve 2016 yıllarında %58, 2015 yılında %59, 2017 yılında %60 ve 2018 yılında %58 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %60 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %10 altında gerçekleşmiştir.

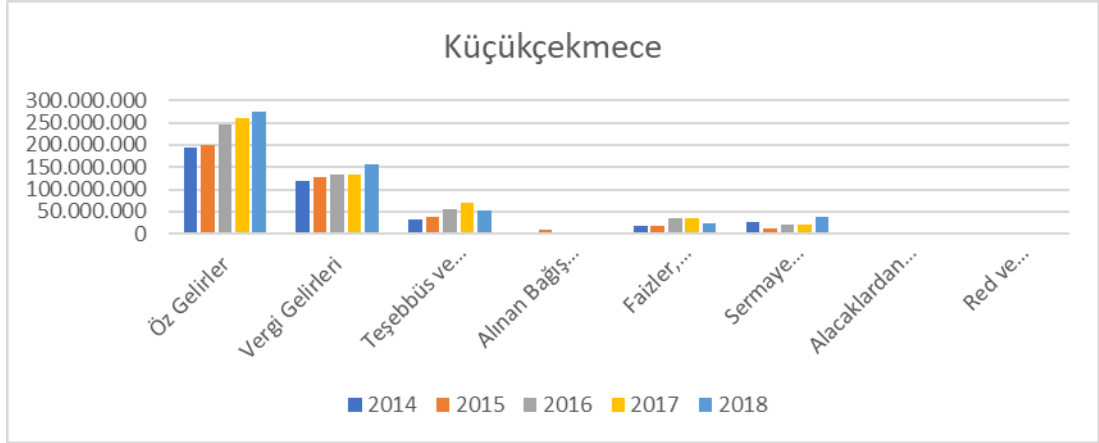

Grafik 3.76: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Küçükçekmece Belediyesi

Tablo 3.129: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Küçükçekmece Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	316.615.198	338.769.402	401.776.828	435.396.026	472.969.443
Öz Gelirler	192.621.417	200.890.859	246.201.587	259.910.518	274.075.928
Transferler	123.993.781	137.878.543	155.575.241	175.485.508	198.893.515

Grafiğe bakıldığında Küçükçekmece Belediyesi'nin 2014-2018 yılları incelendiğinde öz gelirleri devamlı olarak artış göstermekle beraber bu artışın en yüksek olduğu yıl 2016 yılı olarak görülmektedir. Transfer gelirleri de ilgili dönemde artış kaydetmiştir.

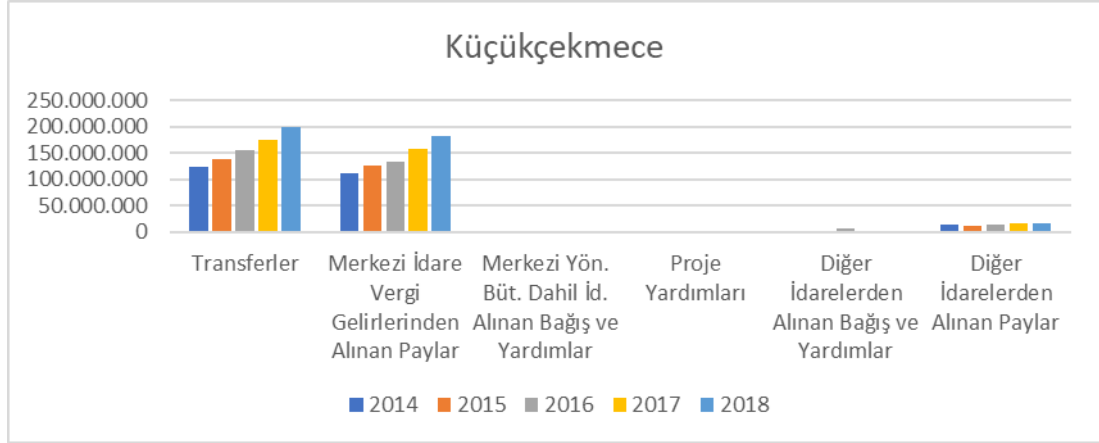

Grafik 3.77: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Küçükçekmece Belediyesi

Tablo 3.130: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Küçükçekmece Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	192.621.417	200.890.859	246.201.587	259.910.518	274.075.928
Vergi Gelirleri	117.718.252	126.767.048	134.497.707	134.108.165	156.663.784
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	31.743.538	37.062.993	54.347.187	68.766.633	53.684.110
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	7.906.432	910.500	2.352.344	1.406.843
Faizler, Paylar ve Cezalar	16.868.600	17.516.104	36.558.046	34.335.783	23.261.970
Sermaye Gelirleri	26.291.027	11.638.282	19.888.147	20.347.593	39.059.221
Alacaklardan Tahsilatlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Küçükçekmece Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası "vergi gelirleri" 2017 yılında sabit kalmış, "teşebbüs ve mülkiyet gelirleri" 2018 yılında düşüş göstermiş, "alınan bağış ve yardımlar" 2015 yılı dışında önemsiz derecede az gerçekleşmiştir. "Faiz, paylar ve cezalar" 2017 ve 2018 yıllarında düşüş göstermiş, "sermaye gelirleri" 2015 yılında düşüş kaydetmekle beraber takip eden yıllarda artış göstermiştir. Bu çerçevede öz gelirler 2014-2018 döneminde devamlı olarak artmıştır.

Grafik 3.78: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Küçükçekmece Belediyesi

Tablo 3.131: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Küçükçekmece Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	123.993.781	137.878.543	155.575.241	175.485.508	198.893.515
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	110.691.241	126.075.118	133.375.352	158.388.947	183.444.214
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	330.000	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	7.151.679	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	13.302.540	11.803.425	15.048.210	16.766.561	15.449.301

Grafiğe bakıldığında Küçükçekmece Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %60'ını öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının altında yer almıştır.

3.3.27. Maltepe Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Maltepe Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.132: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Maltepe Belediyesi

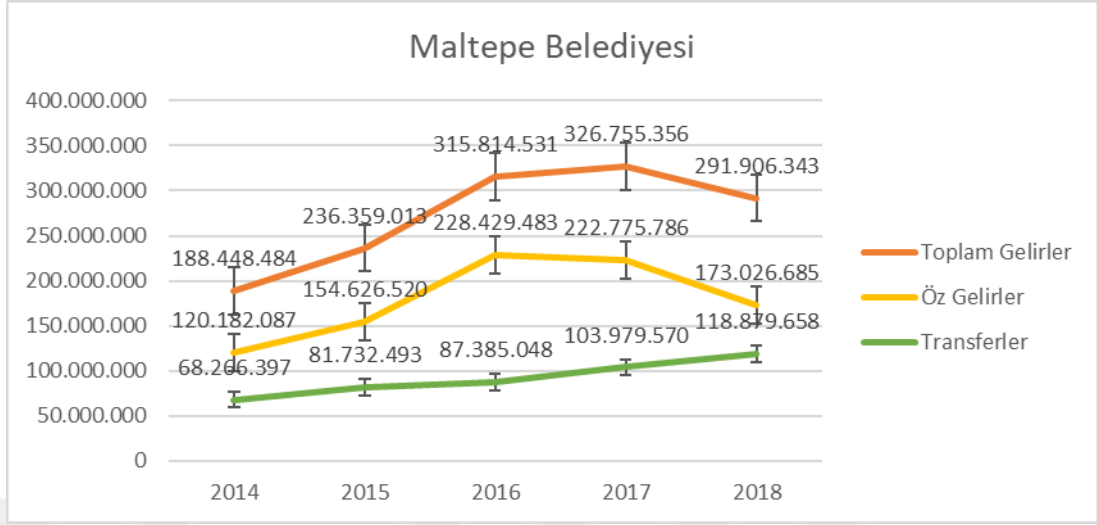
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	120.182.087	154.626.520	228.429.483	222.775.786	173.026.685
Vergi Gelirleri	77.783.716	91.505.287	138.098.034	120.981.437	112.653.911
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	19.698.080	19.278.630	35.645.419	42.949.525	36.147.632
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	47.750	214.467	3.877.478	4.558.834	81.486
Faizler, Paylar ve Cezalar	16.960.782	16.475.454	29.233.563	41.585.379	20.689.994
Sermaye Gelirleri	5.691.759	27.152.682	21.574.989	12.700.611	3.453.662
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	68.266.397	81.732.493	87.385.048	103.979.570	118.879.658
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	65.744.197	75.762.243	83.714.255	99.326.119	116.077.979
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	20.965	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	2.522.200	5.970.250	3.670.793	4.632.486	2.801.679
Toplam Gelirler	188.448.484	236.359.013	315.814.531	326.755.356	291.906.343

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.133: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Maltepe Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,64	0,65	0,72	0,68	0,59	0,66
Transferler / Toplam Gelirler	0,36	0,35	0,28	0,32	0,41	0,34

Maltepe Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde 2018 yılı dışında artış eğiliminde olmuştur. Maltepe Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %64, 2015 yılında %65, 2016 yılında %72, 2017 yılında %68 ve 2018 yılında %59 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %66 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %4 altında gerçekleşmiştir.

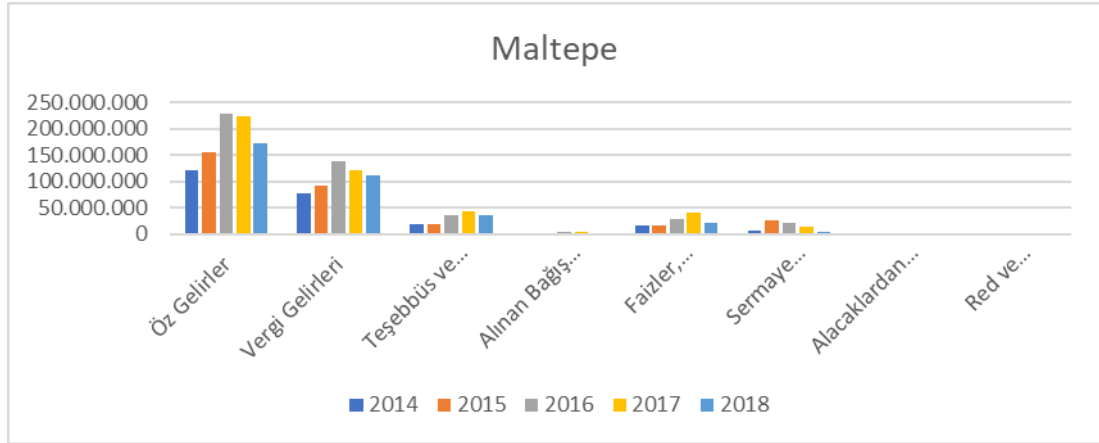

Grafik 3.79: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Maltepe Belediyesi

Tablo 3.134: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Maltepe Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	188.448.484	236.359.013	315.814.531	326.755.356	291.906.343
Öz Gelirler	120.182.087	154.626.520	228.429.483	222.775.786	173.026.685
Transferler	68.266.397	81.732.493	87.385.048	103.979.570	118.879.658

Grafiğe bakıldığında Maltepe Belediyesi'nin 2014-2018 yılları incelendiğinde öz gelirleri ilk üç yıl artış göstermiş, 2017 ve 2018 yıllarında ise azalmıştır. Transfer gelirleri de ilgili dönemde artış kaydetmiştir.

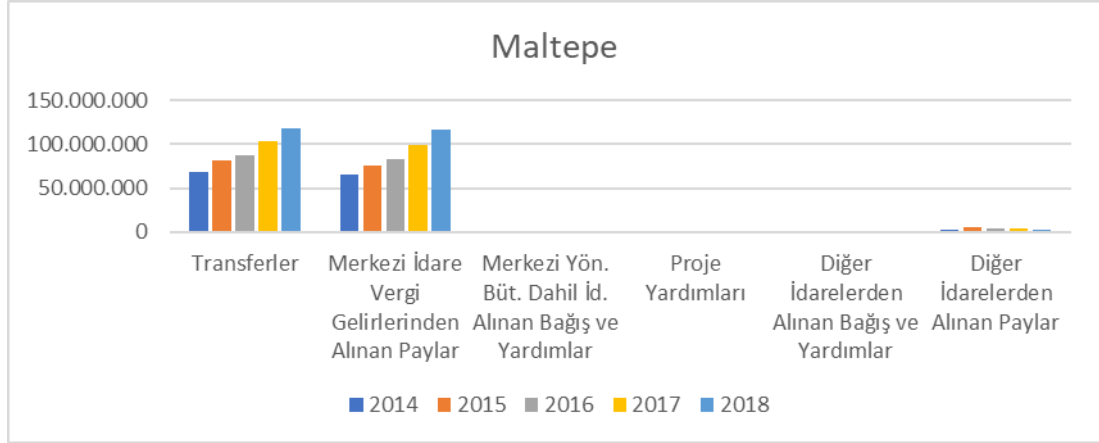

Grafik 3.80: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Maltepe Belediyesi

Tablo 3.135: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Maltepe Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	120.182.087	154.626.520	228.429.483	222.775.786	173.026.685
Vergi Gelirleri	77.783.716	91.505.287	138.098.034	120.981.437	112.653.911
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	19.698.080	19.278.630	35.645.419	42.949.525	36.147.632
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	47.750	214.467	3.877.478	4.558.834	81.486
Faizler, Paylar ve Cezalar	16.960.782	16.475.454	29.233.563	41.585.379	20.689.994
Sermaye Gelirleri	5.691.759	27.152.682	21.574.989	12.700.611	3.453.662
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Maltepe Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası “vergi gelirleri” ilk üç yıl artış gösterirken 2017 ve 2018 yıllarında azalmış, “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri” de yine 2018 yılında düşüş göstermiş, “alınan bağış ve yardımlar” ise 2016 ve 2017 yıllarında dikkate değer bir gerçekleşme gösterirken 2018 yılında önemsiz derecede az gerçekleşmiştir. Yine “faiz, paylar ve cezalar” 2018 yılında önceki yıla göre, “sermaye gelirleri” ise 2017 ve 2018 yıllarında önceki yıllara göre düşüş kaydetmiş ve bu çerçevede öz gelirler 2017 yılında önceki yıla göre azalırken, 2018 yılında bu azalış daha büyük tutarda gerçekleşmiştir.

Grafik 3.81: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Maltepe Belediyesi

Tablo 3.136: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Maltepe Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	68.266.397	81.732.493	87.385.048	103.979.570	118.879.658
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	65.744.197	75.762.243	83.714.255	99.326.119	116.077.979
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	20.965	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	2.522.200	5.970.250	3.670.793	4.632.486	2.801.679

Grafiğe bakıldığında Maltepe Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %66'ını öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının altında yer almıştır.

3.3.28. Pendik Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Pendik Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.137: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Pendik Belediyesi

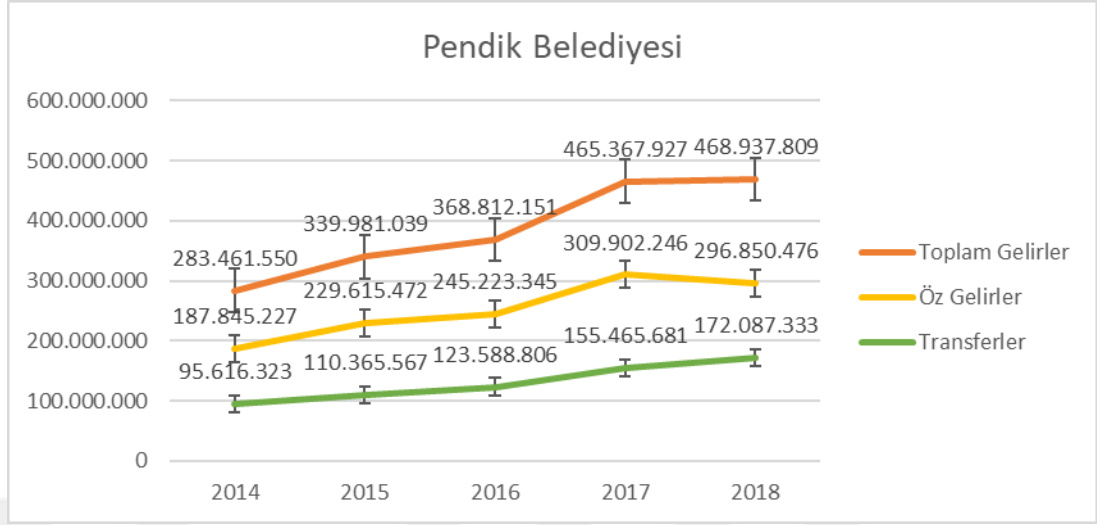
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	187.845.227	229.615.472	245.223.345	309.902.246	296.850.476
Vergi Gelirleri	88.460.167	92.395.839	115.255.109	121.001.624	135.994.868
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	24.968.533	35.514.859	46.700.413	80.746.378	65.574.795
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.941.062	36.500	54.645	971.371	7.306.810
Faizler, Paylar ve Cezalar	14.749.942	14.518.254	19.181.326	39.231.053	19.053.835
Sermaye Gelirleri	57.725.523	87.150.020	64.031.852	67.951.820	68.920.168
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	95.616.323	110.365.567	123.588.806	155.465.681	172.087.333
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	91.916.523	107.855.838	119.782.036	144.201.049	166.776.896
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	26.228	109.976	0	337	2.436
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	3.673.572	2.399.753	3.806.770	11.264.295	5.308.001
Toplam Gelirler	283.461.550	339.981.039	368.812.151	465.367.927	468.937.809

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.138: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Pendik Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,66	0,68	0,66	0,67	0,63	0,66
Transferler / Toplam Gelirler	0,34	0,32	0,34	0,33	0,37	0,34

Pendik Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde devamlı olarak artış eğiliminde olmuştur. Pendik Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 ve 2016 yıllarında %66, 2015 yılında %68, 2017 yılında %67, 2018 yılında %63 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %66 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %4 altında gerçekleşmiştir.

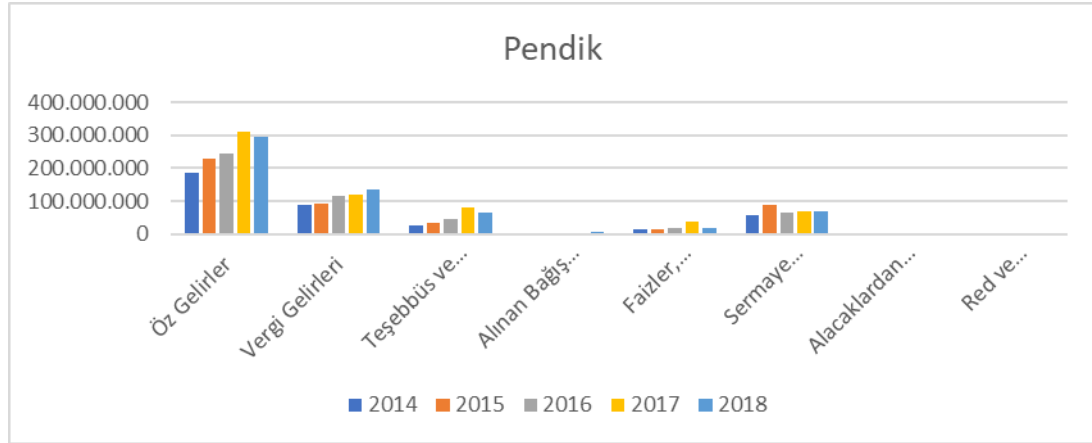

Grafik 3.82: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Pendik Belediyesi

Tablo 3.139: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Pendik Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	283.461.550	339.981.039	368.812.151	465.367.927	468.937.809
Öz Gelirler	187.845.227	229.615.472	245.223.345	309.902.246	296.850.476
Transferler	95.616.323	110.365.567	123.588.806	155.465.681	172.087.333

Grafiğe bakıldığında Pendik Belediyesi'nin 2014-2018 yılları incelendiğinde öz gelirleri 2017 yılı dahil artmış, 2018 yılında ise azalmıştır. Transfer gelirleri de ilgili dönemde artış kaydetmiştir.

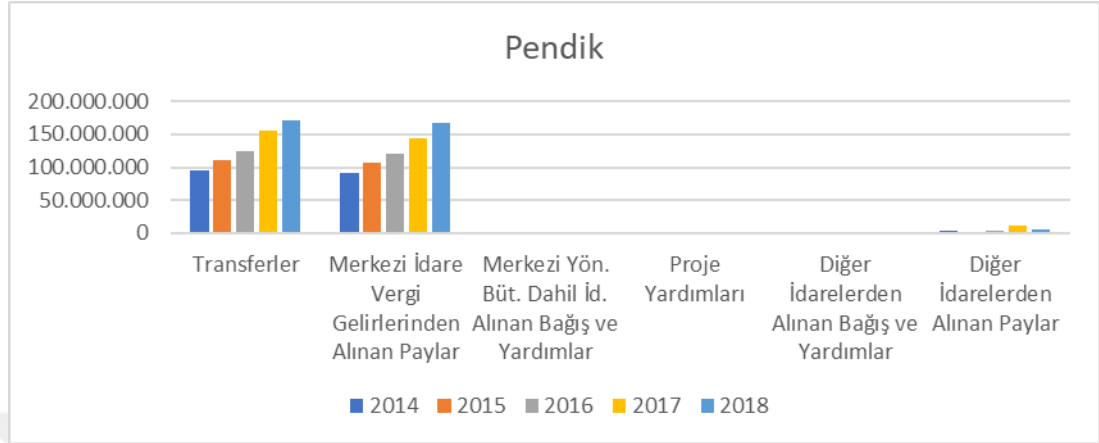

Grafik 3.83: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Pendik Belediyesi

Tablo 3.140: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Pendik Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	187.845.227	229.615.472	245.223.345	309.902.246	296.850.476
Vergi Gelirleri	88.460.167	92.395.839	115.255.109	121.001.624	135.994.868
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	24.968.533	35.514.859	46.700.413	80.746.378	65.574.795
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.941.062	36.500	54.645	971.371	7.306.810
Faizler, Paylar ve Cezalar	14.749.942	14.518.254	19.181.326	39.231.053	19.053.835
Sermaye Gelirleri	57.725.523	87.150.020	64.031.852	67.951.820	68.920.168
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Pendik Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası "vergi gelirleri" devamlı olarak yıl artış gösterirken, "teşebbüs ve mülkiyet gelirleri" 2018 yılında düşüş göstermiş, "alınan bağış ve yardımlar" ise 2018 yılında dikkate değer bir gerçekleşme göstermiştir. "Faiz, paylar ve cezalar" 2017 yılında en yüksek tutara ulaşırken 2018 yılında önemli derecede azalmış, "sermaye gelirleri" ise 2017 ve 2018 yıllarında birbirine yakın tutarlarda gerçekleşme kaydetmiştir. Bu çerçevede 2017 yılı öz gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ile faiz, paylar ve cezalar gelirlerindeki artışa bağlı olarak önceki yıla nazaran önemli derecede artarken, 2018 yılında öz gelirler, alınan bağış ve yardımlar gelirlerindeki artışa rağmen yine teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ile faiz, paylar ve cezalar gelirlerindeki azalış nedeniyle düşüş göstermiştir.

Grafik 3.84.: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Pendik Belediyesi

Tablo 3.141: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Pendik Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	95.616.323	110.365.567	123.588.806	155.465.681	172.087.333
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	91.916.523	107.855.838	119.782.036	144.201.049	166.776.896
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	26.228	109.976	0	337	2.436
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	3.673.572	2.399.753	3.806.770	11.264.295	5.308.001

Grafiğe bakıldığında Pendik Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %66'nı öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının altında yer almıştır.

3.3.29. Sancaktepe Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Sancaktepe Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.142: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Sancaktepe Belediyesi

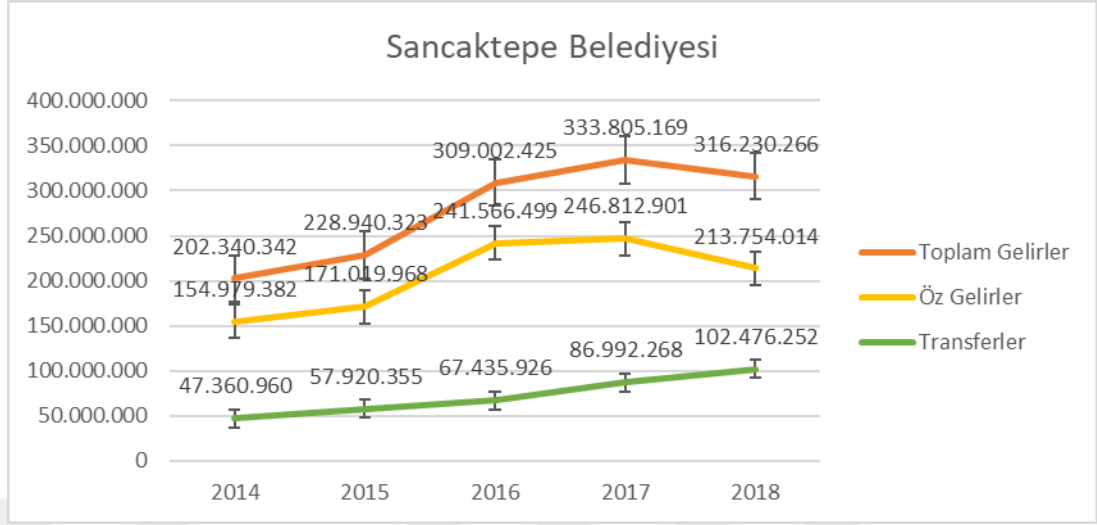
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	154.979.382	171.019.968	241.566.499	246.812.901	213.754.014
Vergi Gelirleri	85.263.179	91.665.979	96.424.099	109.958.901	81.606.704
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.124.120	8.307.175	7.980.218	6.520.003	3.669.935
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.301.808	5.998.644	13.948.040	15.214.643	2.133.505
Faizler, Paylar ve Cezalar	42.469.570	59.177.146	100.247.575	105.463.662	78.809.680
Sermaye Gelirleri	22.176.850	6.499.314	23.762.512	10.976.188	47.534.190
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	-356.145	-628.290	-795.945	-1.320.496	0
Transferler	47.360.960	57.920.355	67.435.926	86.992.268	102.476.252
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	43.068.214	53.229.888	61.996.204	77.609.490	95.128.586
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	1.818.676	1.953.006	2.613.085	5.641.119	862.988
Proje Yardımları	0	0	181.492	200.000	405.932
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	2.474.070	2.737.461	2.645.145	3.541.659	6.078.746
Toplam Gelirler	202.340.342	228.940.323	309.002.425	333.805.169	316.230.266

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.143: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Sancaktepe Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,77	0,75	0,78	0,74	0,68	0,74
Transferler / Toplam Gelirler	0,23	0,25	0,22	0,26	0,32	0,26

Sancaktepe Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde 2018 yılı dışında artış eğiliminde olmuştur. Sancaktepe Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %77, 2015 yılında %75, 2016 yılında %78, 2017 yılında %74 ve 2018 yılında %68 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %74 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %4 üzerinde gerçekleşmiştir.

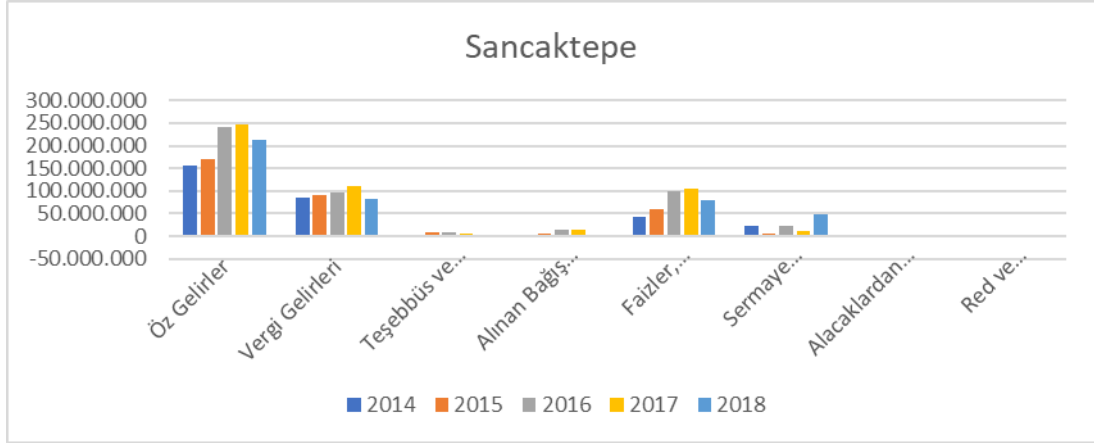

Grafik 3.85: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Sancaktepe Belediyesi

Tablo 3.144: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Sancaktepe Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	202.340.342	228.940.323	309.002.425	333.805.169	316.230.266
Öz Gelirler	154.979.382	171.019.968	241.566.499	246.812.901	213.754.014
Transferler	47.360.960	57.920.355	67.435.926	86.992.268	102.476.252

Grafiğe bakıldığında Sancaktepe Belediyesi'nin 2014-2018 döneminde öz gelirleri 2018 yılı dışında artmış, transfer gelirleri de ilgili dönemde artış kaydetmiştir.

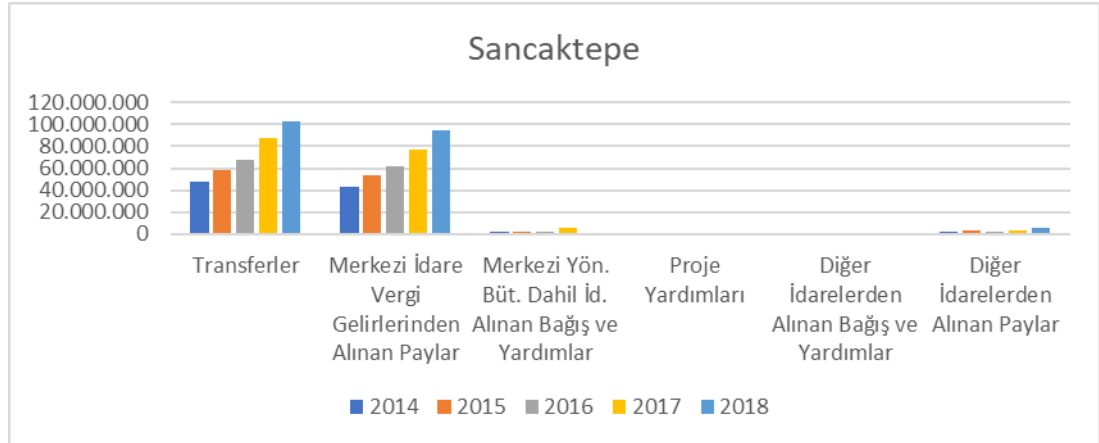

Grafik 3.86: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Sancaktepe Belediyesi

Tablo 3.145: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Sancaktepe Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	154.979.382	171.019.968	241.566.499	246.812.901	213.754.014
Vergi Gelirleri	85.263.179	91.665.979	96.424.099	109.958.901	81.606.704
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.124.120	8.307.175	7.980.218	6.520.003	3.669.935
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.301.808	5.998.644	13.948.040	15.214.643	2.133.505
Faizler, Paylar ve Cezalar	42.469.570	59.177.146	100.247.575	105.463.662	78.809.680
Sermaye Gelirleri	22.176.850	6.499.314	23.762.512	10.976.188	47.534.190
Alacaklardan Tahsilatlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	-356.145	-628.290	-795.945	-1.320.496	0

Grafiğe bakıldığında Sancaktepe Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası "vergi gelirleri" 2018 yılı dışında artış gösterirken, "teşebbüs ve mülkiyet gelirleri" 2015 yılında en yüksek tutara ulaşmış 2016, 2017 ve 2018 yıllarında düşüş göstermiş, "alınan bağış ve yardımlar" ile "faiz, paylar ve cezalar" yine 2018 yılı dışında artış göstermiştir. 2018 yılında dikkate değer bir gerçekleşme göstermiştir. "Sermaye gelirleri" ise 2018 ciddi bir artışla en yüksek tutarına ulaşmış ancak bu artış diğer gelir kalemlerindeki azalışı dengelemeye yetmemiştir. Bu çerçevede 2018 yılında öz gelirleri, sermaye gelirlerindeki artışa rağmen diğer gelir gruplarındaki azalış nedeniyle düşüş göstermiştir.

Grafik 3.87: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Sancaktepe Belediyesi

Tablo 3.146: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Sancaktepe Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	47.360.960	57.920.355	67.435.926	86.992.268	102.476.252
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	43.068.214	53.229.888	61.996.204	77.609.490	95.128.586
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	1.818.676	1.953.006	2.613.085	5.641.119	862.988
Proje Yardımları	0	0	181.492	200.000	405.932
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	2.474.070	2.737.461	2.645.145	3.541.659	6.078.746

Grafiğe bakıldığında Sancaktepe Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %74'ünü öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının üzerinde yer almıştır.

3.3.30. Sarıyer Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Sarıyer Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.147: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Sarıyer Belediyesi

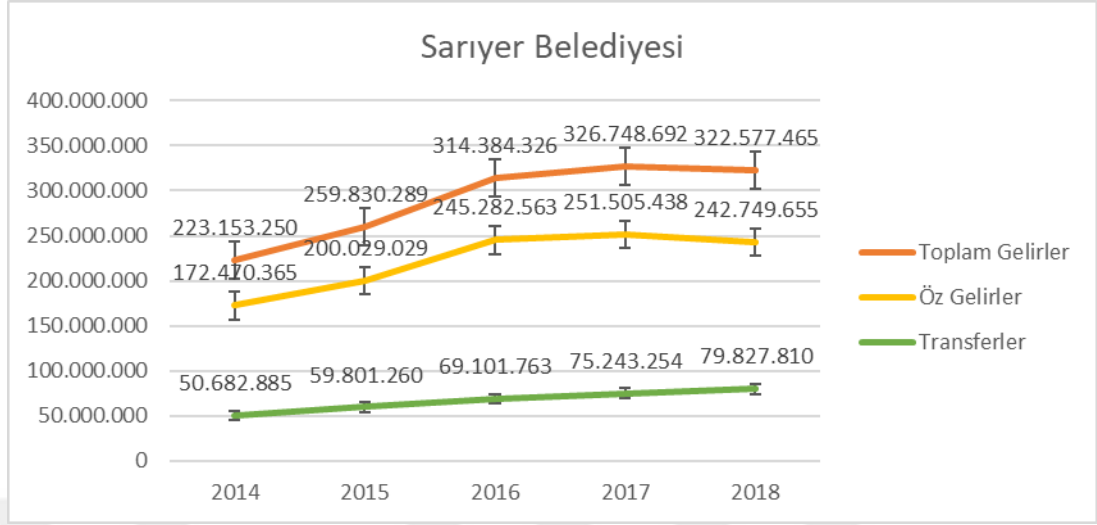
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	172.470.365	200.029.029	245.282.563	251.505.438	242.749.655
Vergi Gelirleri	121.466.884	178.666.802	211.321.795	217.881.224	210.492.235
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.346.767	6.747.795	10.649.737	20.637.421	20.200.853
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	27.853.235	237.940	220.135	212.308	492.585
Faizler, Paylar ve Cezalar	13.944.614	8.350.204	16.438.253	7.396.541	10.310.118
Sermaye Gelirleri	4.858.865	6.026.288	6.652.643	5.377.944	1.253.864
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	50.682.885	59.801.260	69.101.763	75.243.254	79.827.810
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	46.993.351	55.046.346	60.541.794	70.583.097	74.388.652
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	3.689.534	4.754.914	8.559.969	4.660.157	5.439.158
Toplam Gelirler	223.153.250	259.830.289	314.384.326	326.748.692	322.577.465

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.148: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Sarıyer Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,77	0,77	0,78	0,77	0,75	0,77
Transferler / Toplam Gelirler	0,23	0,23	0,22	0,23	0,25	0,23

Sarıyer Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde 2015 ve 2016 yıllarında artış eğiliminde olmuş, 2017 ve 2018 yıllarında ise oldukça düşük tutarlı değişimlerle durağan bir seyir izlemiştir. Sarıyer Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014, 2015 ve 2017 yıllarında %77, 2016 yılında %78, 2018 yılında %75 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %77 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %7 üzerinde gerçekleşmiştir.

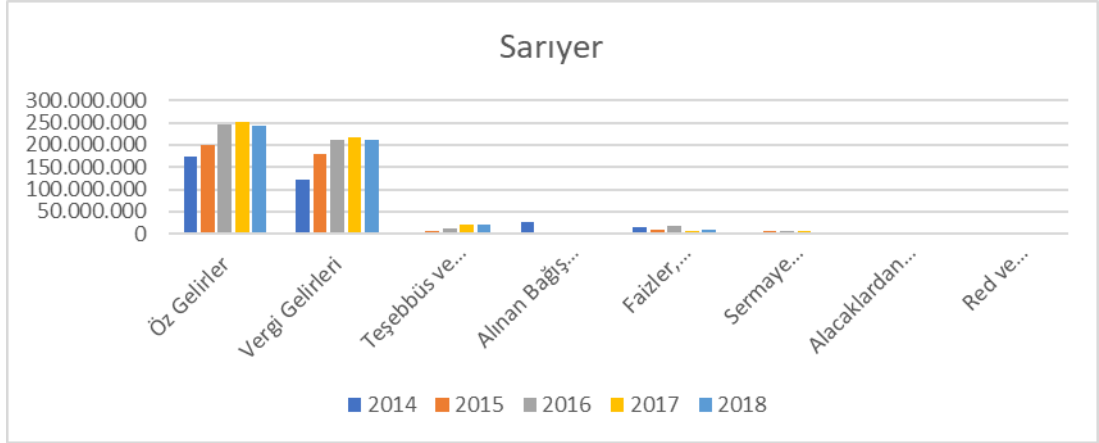

Grafik 3.88: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Sarıyer Belediyesi

Tablo 3.149: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Sarıyer Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	223.153.250	259.830.289	314.384.326	326.748.692	322.577.465
Öz Gelirler	172.470.365	200.029.029	245.282.563	251.505.438	242.749.655
Transferler	50.682.885	59.801.260	69.101.763	75.243.254	79.827.810

Grafiğe bakıldığında Sarıyer Belediyesi'nin 2014-2018 döneminde öz gelirleri 2018 yılı dışında artmış, transfer gelirleri de ilgili dönemde artış kaydetmiştir.

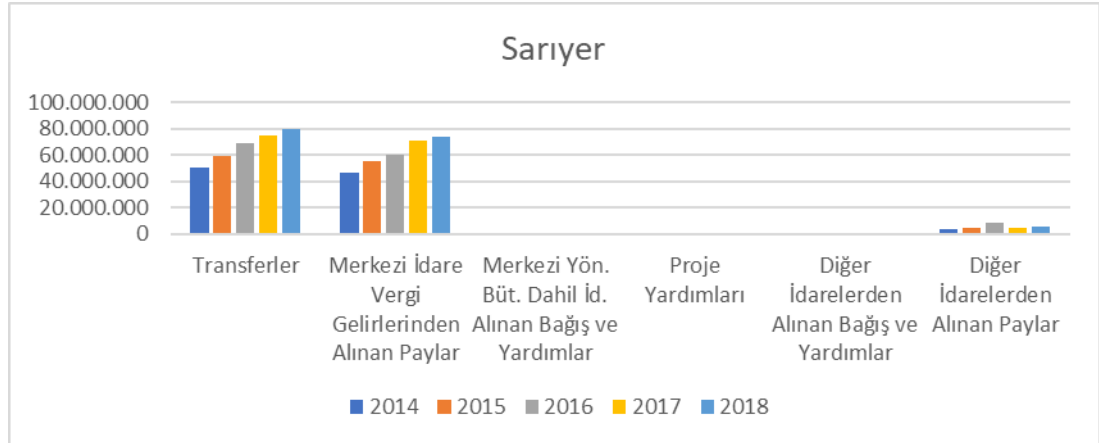

Grafik 3.89: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Sarıyer Belediyesi

Tablo 3.150: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Sarıyer Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	172.470.365	200.029.029	245.282.563	251.505.438	242.749.655
Vergi Gelirleri	121.466.884	178.666.802	211.321.795	217.881.224	210.492.235
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.346.767	6.747.795	10.649.737	20.637.421	20.200.853
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	27.853.235	237.940	220.135	212.308	492.585
Faizler, Paylar ve Cezalar	13.944.614	8.350.204	16.438.253	7.396.541	10.310.118
Sermaye Gelirleri	4.858.865	6.026.288	6.652.643	5.377.944	1.253.864
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Sarıyer Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası "vergi gelirleri" 2017 ve 2018 yıllarında 2016 yılına nazaran çok sınırlı değişiklikler göstermiş, "teşebbüs ve mülkiyet gelirleri" 2017 ve 2018 yıllarında aynı seviyede gerçekleşmiş, "alınan bağış ve yardımlar" 2014 yılı dışında önemsiz derecede düşük tutarlarda gerçekleşmiş, "faiz, paylar ve cezalar" ise yıllar itibariyle inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. "Sermaye gelirleri" 2014-2017 döneminde birbirine yakın tutarlar izlemiş 2018 yılında ise düşüş göstermiştir. Bu çerçevede 2018 yılında öz gelirleri, faiz, paylar ve cezalardaki artışa rağmen vergi ve sermaye gelirlerindeki azalış nedeniyle düşüş göstermiştir.

Grafik 3.90: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Sarıyer Belediyesi

Tablo 3.151: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Sarıyer Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	50.682.885	59.801.260	69.101.763	75.243.254	79.827.810
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	46.993.351	55.046.346	60.541.794	70.583.097	74.388.652
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	3.689.534	4.754.914	8.559.969	4.660.157	5.439.158

Grafiğe bakıldığında Sarıyer Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %77'sini öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının üzerinde yer almıştır.

3.3.31. Silivri Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Silivri Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.152: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Silivri Belediyesi

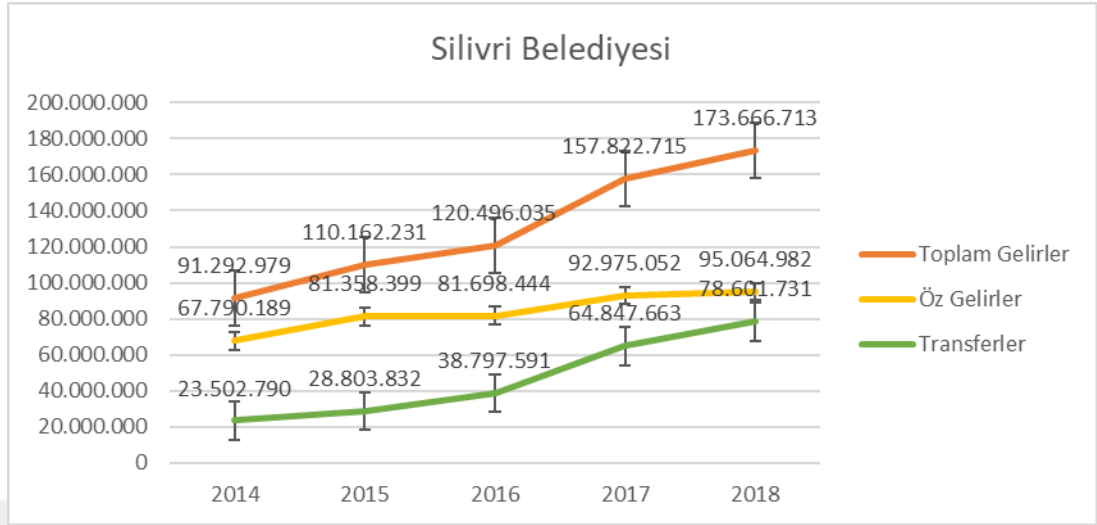
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	67.790.189	81.358.399	81.698.444	92.975.052	95.064.982
Vergi Gelirleri	55.957.574	67.188.978	58.258.662	65.568.889	72.139.559
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.604.235	4.662.241	14.008.278	10.763.538	12.384.761
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	0	0	3.200	0
Faizler, Paylar ve Cezalar	4.303.415	4.980.991	9.431.344	11.520.327	9.839.320
Sermaye Gelirleri	3.924.965	4.526.189	160	5.119.098	701.342
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	23.502.790	28.803.832	38.797.591	64.847.663	78.601.731
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	23.153.566	28.367.356	37.949.030	63.098.750	76.362.287
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	54.000	50.000	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	93.038	167.825	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	349.224	382.476	705.523	1.581.088	2.239.444
Toplam Gelirler	91.292.979	110.162.231	120.496.035	157.822.715	173.666.713

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.153: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Silivri Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,74	0,74	0,68	0,59	0,55	0,66
Transferler / Toplam Gelirler	0,26	0,26	0,32	0,41	0,45	0,34

Silivri Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde devamlı olarak artış eğiliminde olmuştur. Silivri Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 ve 2015 yıllarında %74, 2016 yılında %68, 2018 yılında %59 ve 2018 yılında %55 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %66 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %4 altında gerçekleşmiştir.

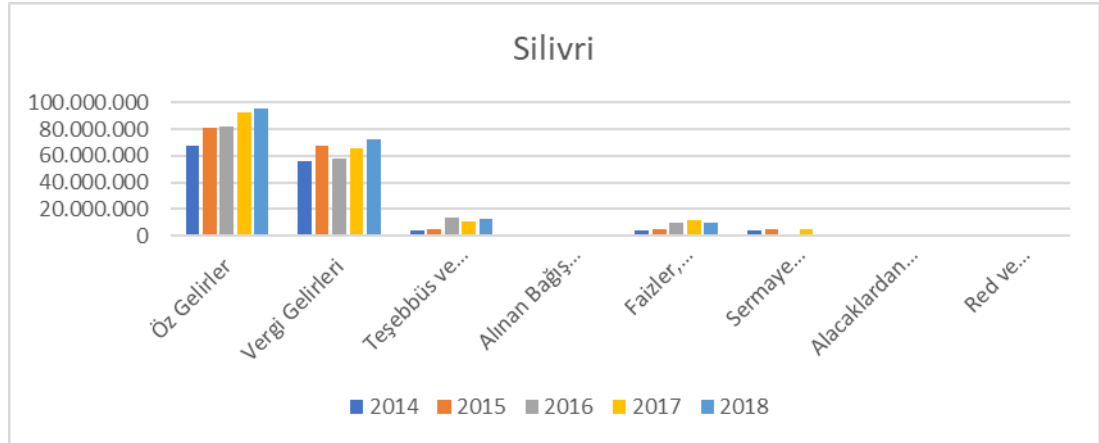

Grafik 3.91: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Silivri Belediyesi

Tablo 3.154: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Silivri Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	91.292.979	110.162.231	120.496.035	157.822.715	173.666.713
Öz Gelirler	67.790.189	81.358.399	81.698.444	92.975.052	95.064.982
Transferler	23.502.790	28.803.832	38.797.591	64.847.663	78.601.731

Grafiğe bakıldığında Silivri Belediyesi'nin 2014-2018 döneminde öz gelirleri 2018 yılı dışında artmış, transfer gelirleri de ilgili dönemde artış kaydetmiştir.

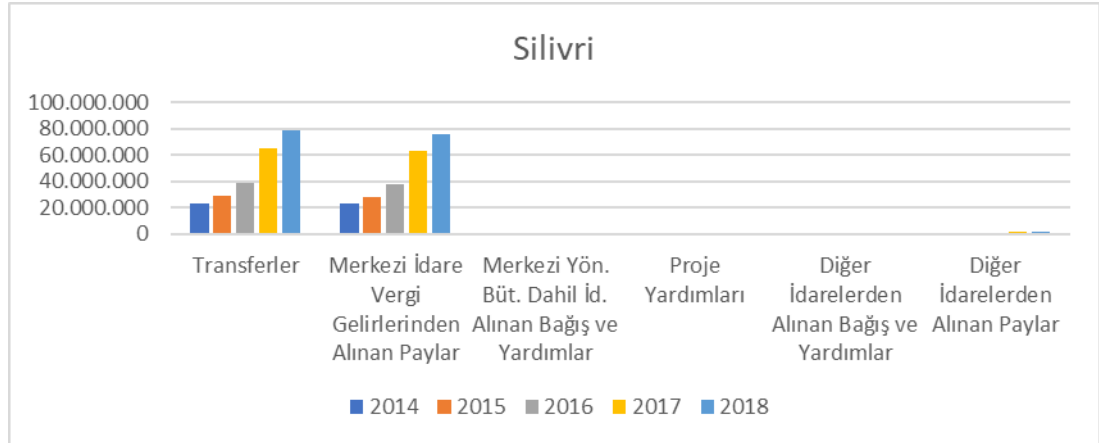

Grafik 3.92: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Silivri Belediyesi

Tablo 3.155: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Silivri Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	67.790.189	81.358.399	81.698.444	92.975.052	95.064.982
Vergi Gelirleri	55.957.574	67.188.978	58.258.662	65.568.889	72.139.559
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.604.235	4.662.241	14.008.278	10.763.538	12.384.761
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	0	0	3.200	0
Faizler, Paylar ve Cezalar	4.303.415	4.980.991	9.431.344	11.520.327	9.839.320
Sermaye Gelirleri	3.924.965	4.526.189	160	5.119.098	701.342
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Silivri Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası “vergi gelirleri” ile “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri” inişli çıkışlı bir seyir izlemişler ancak 2018 yılında önceki yıla göre artış sağlamışlardır. “Faiz, paylar ve cezalar” ile “sermaye gelirleri” ise yine ilgili dönemde inişli çıkışlı bir seyir izlemişler ancak 2018 yılında önceki yıla göre düşüş göstermişlerdir. “Alınan bağış ve yardımlar” kalemi sadece 2017 yılında önemsiz bir tutarda gerçekleşme göstermiştir. Bu çerçevede 2018 yılında öz gelirler, faiz, paylar ve cezalar ile sermaye gelirlerindeki azalışa rağmen vergi gelirleri ile teşebbüs ve mülkiyet gelirlerindeki artış nedeniyle yükselmiştir.

Grafik 3.93: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Silivri Belediyesi

Tablo 3.156: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Silivri Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	23.502.790	28.803.832	38.797.591	64.847.663	78.601.731
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	23.153.566	28.367.356	37.949.030	63.098.750	76.362.287
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	54.000	50.000	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	93.038	167.825	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	349.224	382.476	705.523	1.581.088	2.239.444

Grafiğe bakıldığında Silivri Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %66'sını öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının altında yer almıştır.

3.3.32. Sultanbeyli Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Sultanbeyli Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.157: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Sultanbeyli Belediyesi

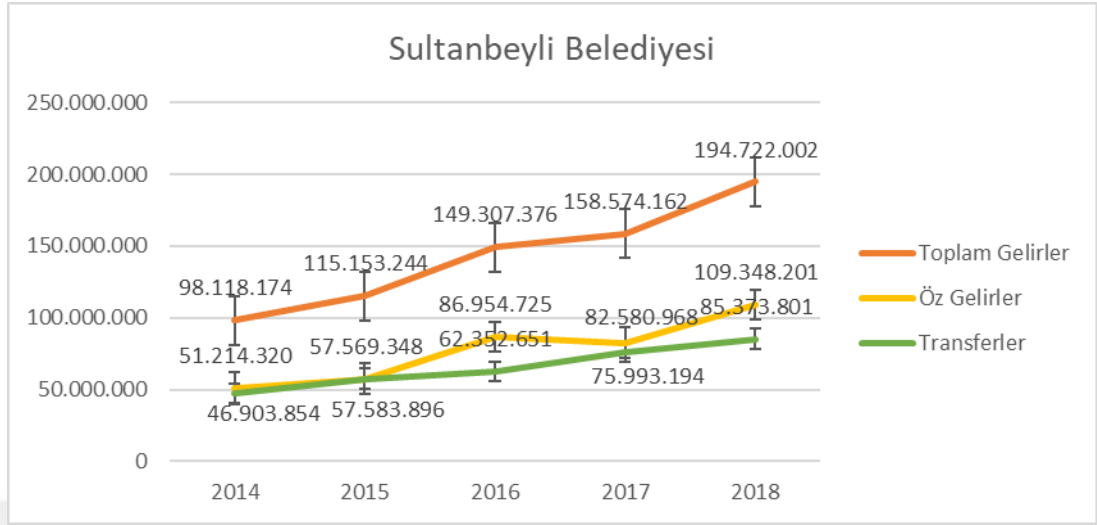
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	51.214.320	57.569.348	86.954.725	82.580.968	109.348.201
Vergi Gelirleri	32.031.058	36.069.120	40.688.038	44.743.952	53.439.942
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	9.589.889	13.599.750	25.652.011	26.607.925	29.982.148
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	11.364	276.519	404.500	360.000	470.781
Faizler, Paylar ve Cezalar	4.407.672	4.687.009	5.092.312	6.471.027	6.221.722
Sermaye Gelirleri	5.174.337	2.936.950	15.117.864	4.398.064	19.233.608
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	46.903.854	57.583.896	62.352.651	75.993.194	85.373.801
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	45.164.490	53.233.511	59.992.198	74.008.899	83.148.008
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	1.739.364	430.399	2.179.138	1.411.791	2.048.697
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	3.919.986	181.315	572.504	177.096
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	0	0	0	0	0
Toplam Gelirler	98.118.174	115.153.244	149.307.376	158.574.162	194.722.002

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.158: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Sultanbeyli Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,52	0,50	0,58	0,52	0,56	0,54
Transferler / Toplam Gelirler	0,48	0,50	0,42	0,48	0,44	0,46

Sultanbeyli Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde devamlı olarak artış eğiliminde olmuştur. Sultanbeyli Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 ve 2017 yıllarında %52, 2015 yılında %50, 2016 yılında %58 ve 2018 yılında %56 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %54 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %16 altında gerçekleşmiştir.

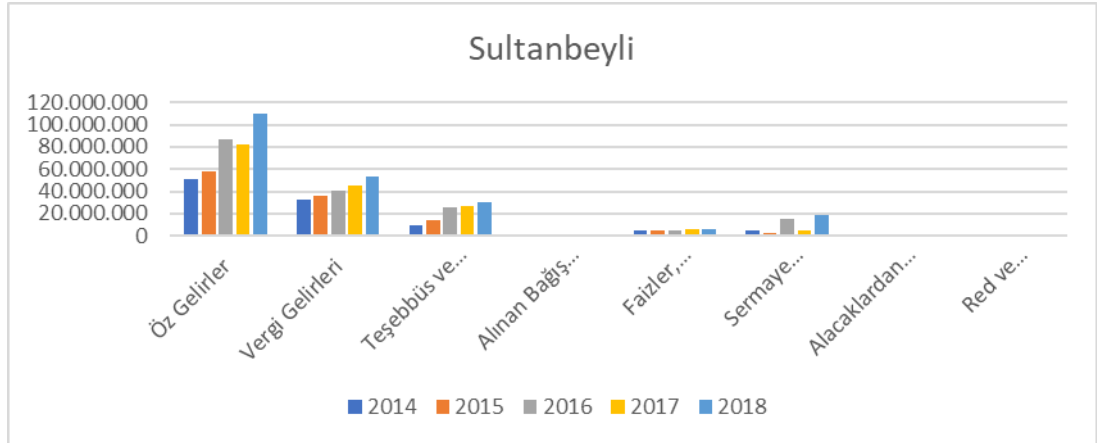

Grafik 3.94: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Sultanbeyli Belediyesi

Tablo 3.159: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Sultanbeyli Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	98.118.174	115.153.244	149.307.376	158.574.162	194.722.002
Öz Gelirler	51.214.320	57.569.348	86.954.725	82.580.968	109.348.201
Transferler	46.903.854	57.583.896	62.352.651	75.993.194	85.373.801

Grafiğe bakıldığında Sultanbeyli Belediyesi'nin 2014-2018 döneminde öz gelirleri 2017 yılı dışında artmış, transfer gelirleri de ilgili dönemde artış kaydetmiştir.

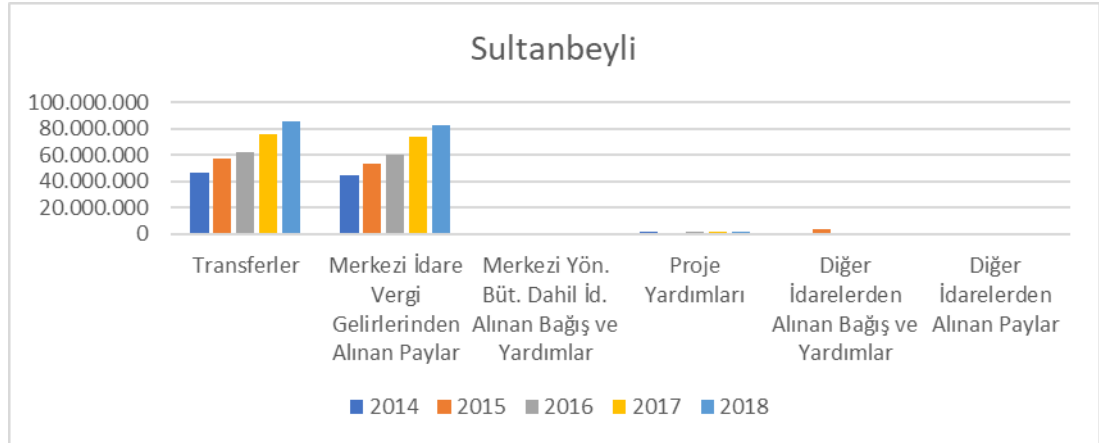

Grafik 3.95: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Sultanbeyli Belediyesi

Tablo 3.160: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Sultanbeyli Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	51.214.320	57.569.348	86.954.725	82.580.968	109.348.201
Vergi Gelirleri	32.031.058	36.069.120	40.688.038	44.743.952	53.439.942
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	9.589.889	13.599.750	25.652.011	26.607.925	29.982.148
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	11.364	276.519	404.500	360.000	470.781
Faizler, Paylar ve Cezalar	4.407.672	4.687.009	5.092.312	6.471.027	6.221.722
Sermaye Gelirleri	5.174.337	2.936.950	15.117.864	4.398.064	19.233.608
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Sultanbeyli Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası “vergi gelirleri” ile “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri” sürekli olarak artmış “faiz, paylar ve cezalar” gelir kalemi de 2018 yılı dışında artmış, 2018 yılında sabit kalmıştır. “Alınan bağış ve yardımlar” kaleminin de önemsiz tutarlarda gerçekleştiği dikkate alındığında, 2017 yılında öz gelirlerin düşmesine neden olan durum “sermaye gelirleri” nin ilgili yılda diğer gelir kalemlerindeki artıştan daha yüksek tutarda düşüş göstermiş olmasıdır.

Grafik 3.96: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Sultanbeyli Belediyesi

Tablo 3.161: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Sultanbeyli Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	46.903.854	57.583.896	62.352.651	75.993.194	85.373.801
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	45.164.490	53.233.511	59.992.198	74.008.899	83.148.008
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	1.739.364	430.399	2.179.138	1.411.791	2.048.697
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	3.919.986	181.315	572.504	177.096
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Sultanbeyli Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %54'ünün öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının altında yer almıştır.

3.3.33. Sultangazi Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Sultangazi Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.162: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Sultangazi Belediyesi

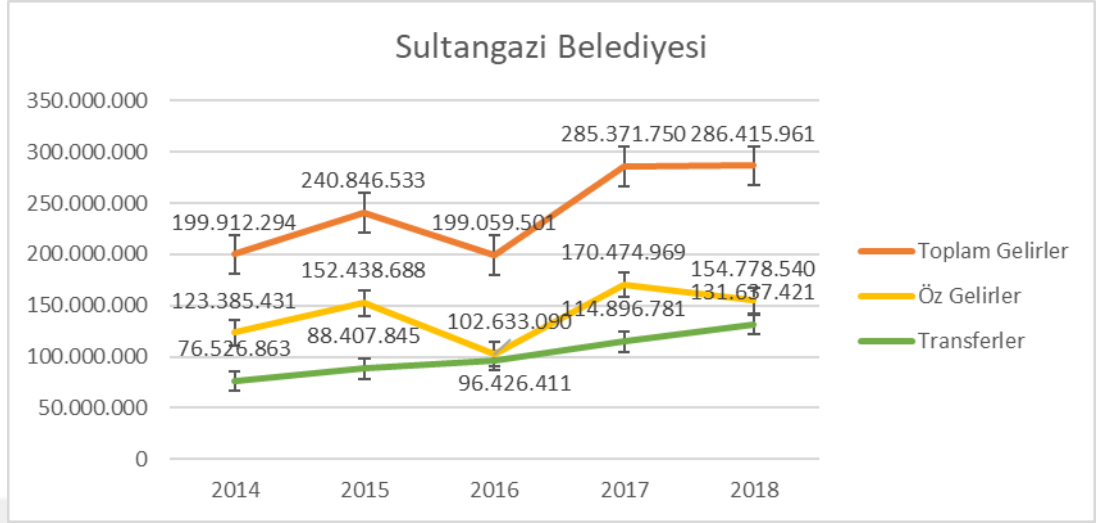
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	123.385.431	152.438.688	102.633.090	170.474.969	154.778.540
Vergi Gelirleri	50.229.037	49.068.272	62.797.612	84.182.772	79.058.950
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.124.108	3.699.633	4.763.912	6.563.571	6.827.962
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	2.240.881	1.099.591	4.386.979	8.070.889
Faizler, Paylar ve Cezalar	9.961.002	11.236.169	11.028.017	15.623.743	13.009.901
Sermaye Gelirleri	60.071.284	86.193.733	22.943.958	59.717.904	47.810.838
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	76.526.863	88.407.845	96.426.411	114.896.781	131.637.421
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	71.867.166	83.100.191	91.398.211	108.492.684	125.803.529
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	658.201	434.500	24.678	1.057.220	0
Proje Yardımları	0	0	499.990	527.003	259.104
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	4.001.496	4.873.154	4.503.532	4.819.874	5.574.788
Toplam Gelirler	199.912.294	240.846.533	199.059.501	285.371.750	286.415.961

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.163: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Sultangazi Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,62	0,63	0,52	0,60	0,54	0,58
Transferler / Toplam Gelirler	0,38	0,37	0,48	0,40	0,46	0,42

Sultangazi Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. İlgili dönemde toplam gelirler 2015 yılında artmış, 2016 yılında tekrar 2014 yılı seviyesine düşmüş, 2017 yılında ciddi bir artış kaydederken, 2018 yılında sabit kalmıştır. Sultangazi Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %62, 2015 yılında %63, 2016 yılında %52, 2017 yılında %60 ve 2018 yılında %54 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %58 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %12 altında gerçekleşmiştir.

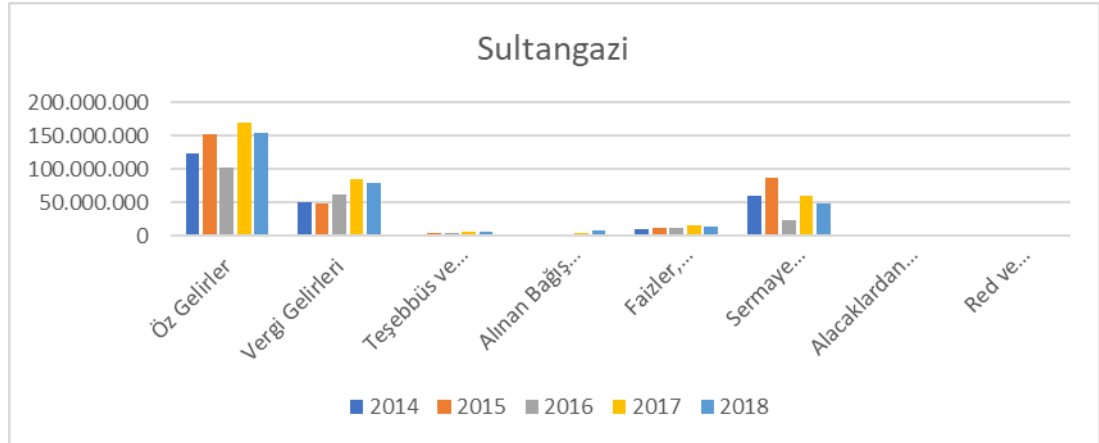

Grafik 3.97: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Sultangazi Belediyesi

Tablo 3.164: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Sultangazi Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	199.912.294	240.846.533	199.059.501	285.371.750	286.415.961
Öz Gelirler	123.385.431	152.438.688	102.633.090	170.474.969	154.778.540
Transferler	76.526.863	88.407.845	96.426.411	114.896.781	131.637.421

Grafiğe bakıldığında Sultangazi Belediyesi'nin 2014-2018 döneminde öz gelirleri 2016 ve 2018 yıllarında düşüş göstermiş, transfer gelirleri ise ilgili dönemde artış kaydetmiştir.

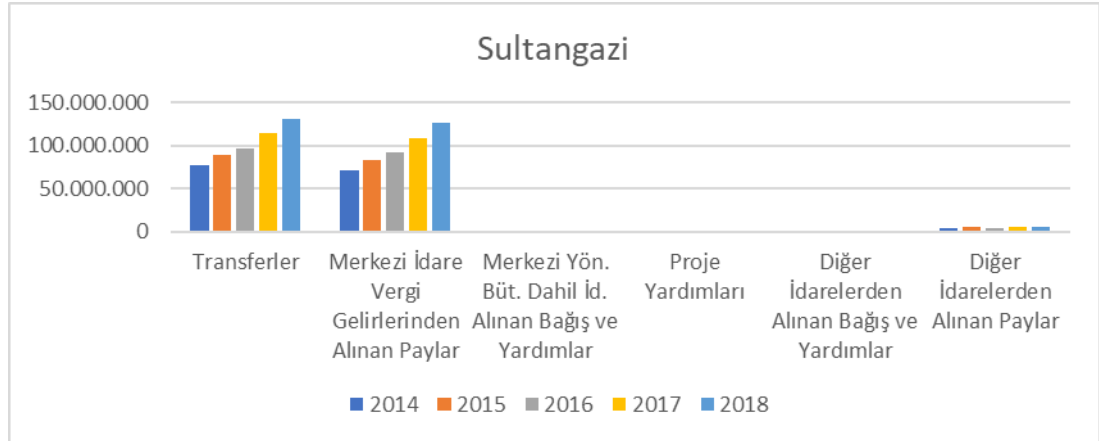

Grafik 3.98: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Sultangazi Belediyesi

Tablo 3.165: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Sultangazi Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	123.385.431	152.438.688	102.633.090	170.474.969	154.778.540
Vergi Gelirleri	50.229.037	49.068.272	62.797.612	84.182.772	79.058.950
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.124.108	3.699.633	4.763.912	6.563.571	6.827.962
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	2.240.881	1.099.591	4.386.979	8.070.889
Faizler, Paylar ve Cezalar	9.961.002	11.236.169	11.028.017	15.623.743	13.009.901
Sermaye Gelirleri	60.071.284	86.193.733	22.943.958	59.717.904	47.810.838
Alacaklardan Tahsilatlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Sultangazi Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası “vergi gelirleri” 2018 yılında azalmış, “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri” sabit kalmış, “alınan bağış ve yardımlar” kalemi ise artmıştır. “Faiz, paylar ve cezalar” gelir kalemi yıllar itibariyle fazla değişiklik göstermemiş, “sermaye gelirleri” ise 2015 yılında en yüksek tutarlı gerçekleşmeyi sağladıktan sonra 2016 yılında büyük bir düşüş kaydetmiş, 2017 yılında tekrar artmış ancak 2018 yılında yine geri çekilme yaşamıştır. Bu çerçevede öz gelirler 2016 yılında vergi gelirlerindeki artışa rağmen sermaye gelirlerindeki büyük azalma nedeniyle, 2018 yılında ise hem vergi gelirleri hem de sermaye gelirlerindeki azalış nedeniyle düşüş göstermiştir.

Grafik 3.99: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Sultangazi Belediyesi

Tablo 3.166: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Sultangazi Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	76.526.863	88.407.845	96.426.411	114.896.781	131.637.421
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	71.867.166	83.100.191	91.398.211	108.492.684	125.803.529
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	658.201	434.500	24.678	1.057.220	0
Proje Yardımları	0	0	499.990	527.003	259.104
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	4.001.496	4.873.154	4.503.532	4.819.874	5.574.788

Grafiğe bakıldığında Sultangazi Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %58'inin öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının altında yer almıştır.

3.3.34. Şile Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Şile Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.167: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Şile Belediyesi

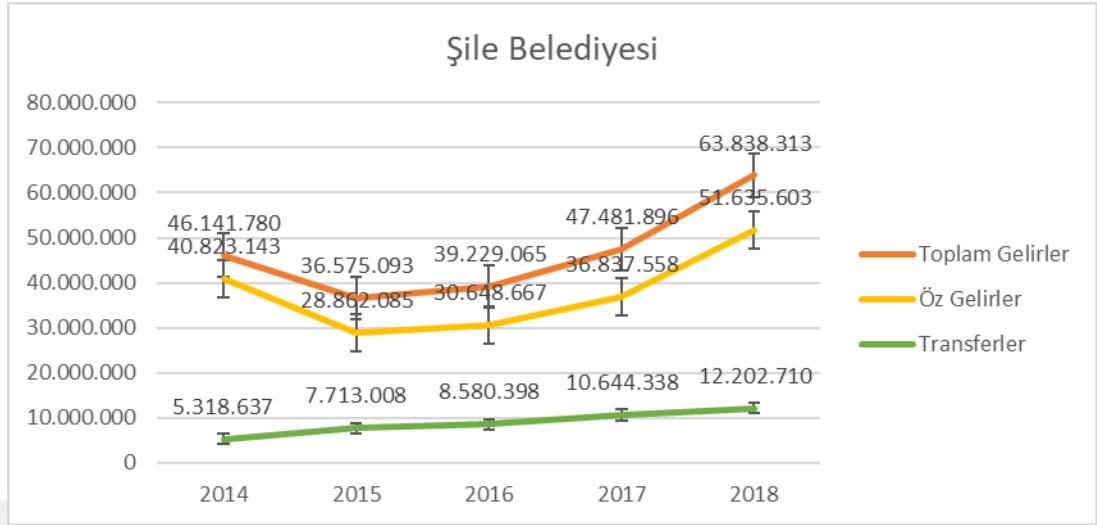
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	40.823.143	28.862.085	30.648.667	36.837.558	51.635.603
Vergi Gelirleri	11.599.757	14.388.770	17.549.764	17.804.182	22.736.792
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.336.374	1.692.683	1.652.446	2.162.956	2.072.193
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	492.766	85.500	504.037	206.622	9.882
Faizler, Paylar ve Cezalar	1.671.863	2.537.803	2.568.507	1.993.053	1.562.209
Sermaye Gelirleri	24.742.923	10.177.100	8.392.001	15.179.761	25.477.619
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	-20.540	-19.771	-18.088	-509.016	-223.092
Transferler	5.318.637	7.713.008	8.580.398	10.644.338	12.202.710
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	5.081.485	7.284.637	8.023.443	9.696.801	11.359.432
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	11.500	7.500	415	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	225.652	420.871	556.540	947.537	843.278
Toplam Gelirler	46.141.780	36.575.093	39.229.065	47.481.896	63.838.313

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.168: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Şile Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,88	0,79	0,78	0,78	0,81	0,81
Transferler / Toplam Gelirler	0,12	0,21	0,22	0,22	0,19	0,19

Şile Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. İlgili dönemde toplam gelirler 2015 yılında azalmış, 2016 yılında bir miktar artmakla birlikte 2014 yılı seviyesine ancak 2017 yılında ulaşmış, 2018 yılında ciddi sayılabilecek bir artış kaydetmiştir. Şile Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %88, 2015 yılında %79, 2016 ve 2017 yılında %78, 2018 yılında %81 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %81 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %11 üzerinde gerçekleşmiştir.

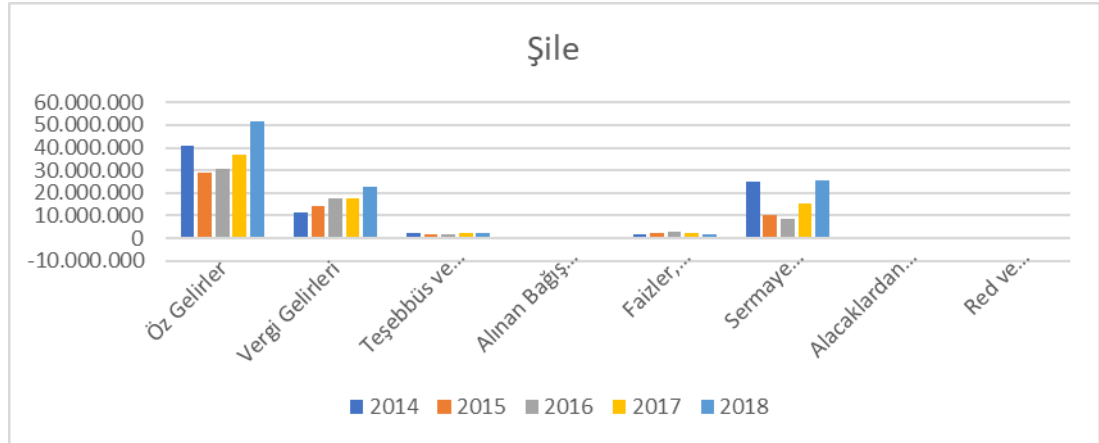

Grafik 3.100: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Şile Belediyesi

Tablo 3.169: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Şile Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	46.141.780	36.575.093	39.229.065	47.481.896	63.838.313
Öz Gelirler	40.823.143	28.862.085	30.648.667	36.837.558	51.635.603
Transferler	5.318.637	7.713.008	8.580.398	10.644.338	12.202.710

Grafiğe bakıldığında Şile Belediyesi'nin 2014-2018 döneminde öz gelirleri 2015 yılında düşüş göstermekle beraber takip eden yıllarda artmış, 2014 yılı tutarını ise ancak 2018 yılında geçebilmiştir.

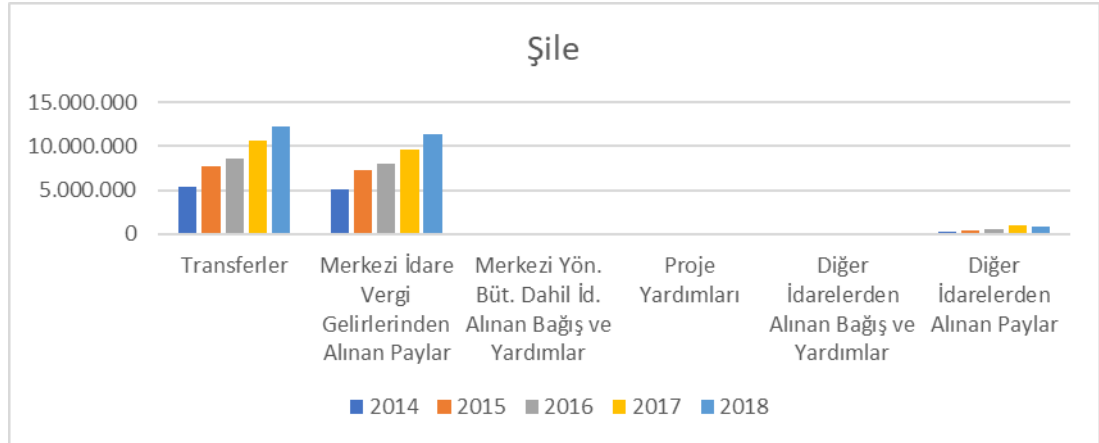

Grafik 3.101: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Şile Belediyesi

Tablo 3.170: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Şile Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	40.823.143	28.862.085	30.648.667	36.837.558	51.635.603
Vergi Gelirleri	11.599.757	14.388.770	17.549.764	17.804.182	22.736.792
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.336.374	1.692.683	1.652.446	2.162.956	2.072.193
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	492.766	85.500	504.037	206.622	9.882
Faizler, Paylar ve Cezalar	1.671.863	2.537.803	2.568.507	1.993.053	1.562.209
Sermaye Gelirleri	24.742.923	10.177.100	8.392.001	15.179.761	25.477.619
Alacaklardan Tahsilatlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	-20.540	-19.771	-18.088	-509.016	-223.092

Grafiğe bakıldığında Şile Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası "vergi gelirleri" 2017 yılında sabit kalmakla beraber diğer yıllarda artış göstermiş, "teşebbüs ve mülkiyet gelirleri" 2015 ve 2016 yıllarında sınırlı olarak azalmış, 2017 ve 2018 yıllarında ise yine sınırlı şekilde artmış, sabit kalmış, "alınan bağış ve yardımlar" kalemi önemsiz tutarlarda gerçekleşme göstermiş, "faiz, paylar ve cezalar" gelir kalemi 2015 ve 2016 yıllarında sınırlı olarak artmış, 2017 ve 2018 yıllarında ise yine sınırlı şekilde azalmıştır. "Sermaye gelirleri" 2014 yılındaki tutarına ancak 2018 yılında tekrar ulaşabilmiş, 2015 ve 2016 yıllarında oldukça düşük tutarlarda gerçekleşirken 2017 yılında sınırlı bir artış göstermiştir. Bu çerçevede öz gelirlerin 2015 yılında ciddi şekilde azalıp 2014 yılı tutarına ancak 2018 yılında tekrar ulaşmış olmasındaki etkili gelir kalemi sermaye gelirleri olmuştur.

Grafik 3.102: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Şile Belediyesi

Tablo 3.171: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Şile Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	5.318.637	7.713.008	8.580.398	10.644.338	12.202.710
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	5.081.485	7.284.637	8.023.443	9.696.801	11.359.432
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	11.500	7.500	415	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	225.652	420.871	556.540	947.537	843.278

Grafiğe bakıldığında Şile Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %81'inin öz gelir kalemlerinden sağlayarak mali özerklik yönünden İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının üzerinde yer almıştır.

3.3.35. Şişli Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Şişli Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.172: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Şişli Belediyesi

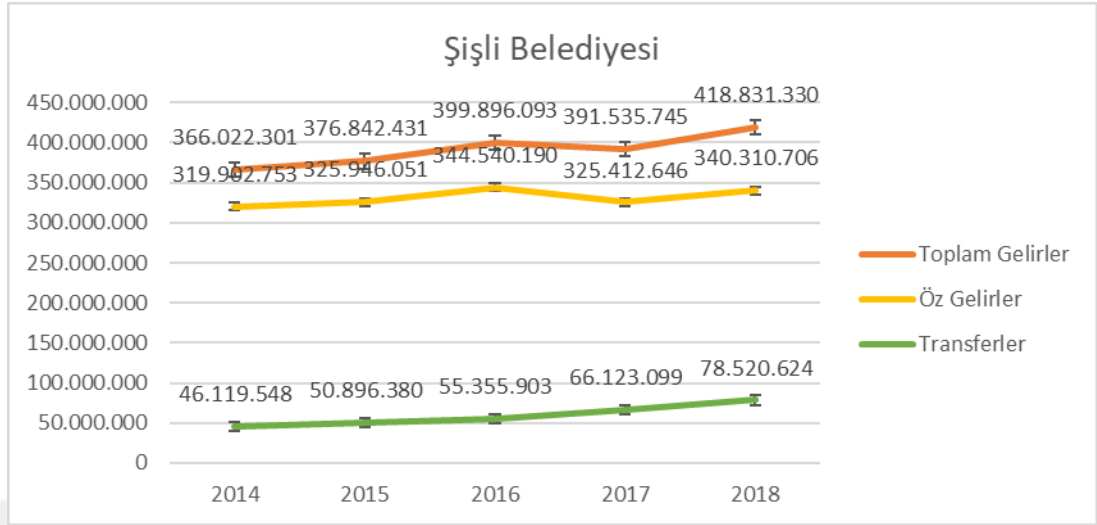
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	319.902.753	325.946.051	344.540.190	325.412.646	340.310.706
Vergi Gelirleri	259.529.222	261.078.231	285.901.619	258.629.453	287.414.954
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	35.835.562	11.357.960	10.527.299	3.610.131	7.066.924
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	11.400	150	527.599	0	500.000
Faizler, Paylar ve Cezalar	16.223.596	16.761.897	44.151.273	63.173.062	45.328.828
Sermaye Gelirleri	8.302.973	36.747.813	3.432.400	0	0
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	46.119.548	50.896.380	55.355.903	66.123.099	78.520.624
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	40.848.645	44.270.207	48.043.904	56.404.735	65.257.447
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	15.000	0	18.400
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	5.270.903	6.626.173	7.296.999	9.718.364	13.244.777
Toplam Gelirler	366.022.301	376.842.431	399.896.093	391.535.745	418.831.330

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.173: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Şişli Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,87	0,86	0,86	0,83	0,81	0,85
Transferler / Toplam Gelirler	0,13	0,14	0,14	0,17	0,19	0,15

Şişli Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde 2017 yılında azalış, diğer yıllarda artış kaydetmiştir. Şişli Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %87, 2015 ve 2016 yılında %86, 2017 yılında %83, 2018 yılında %81 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %85 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %15 üzerinde gerçekleşmiştir.

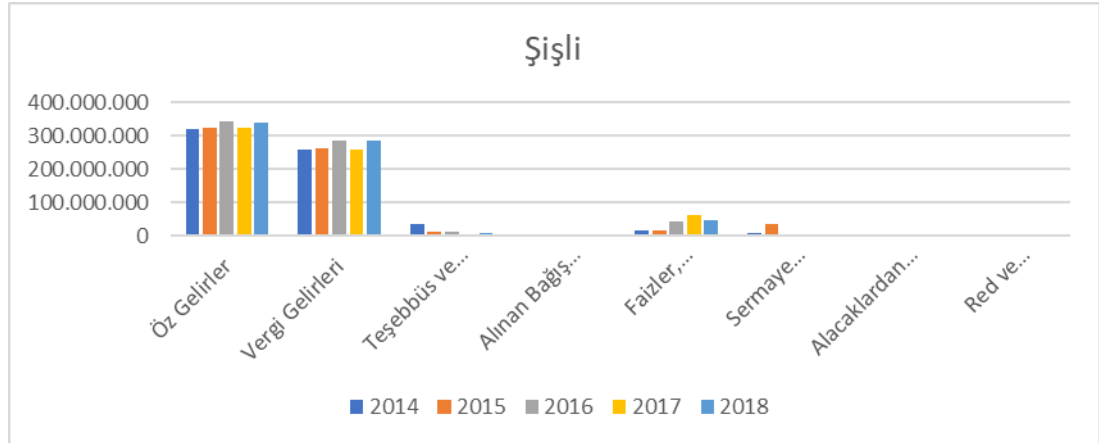

Grafik 3.103: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Şişli Belediyesi

Tablo 3.174: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Şişli Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	366.022.301	376.842.431	399.896.093	391.535.745	418.831.330
Öz Gelirler	319.902.753	325.946.051	344.540.190	325.412.646	340.310.706
Transferler	46.119.548	50.896.380	55.355.903	66.123.099	78.520.624

Grafiğe bakıldığında Şişli Belediyesi'nin 2014-2018 döneminde öz gelirleri 2017 yılında düşüş göstermiş, 2018 yılında artış göstermekle beraber 2016 yılı öz gelir tutarını yakalayamamıştır.

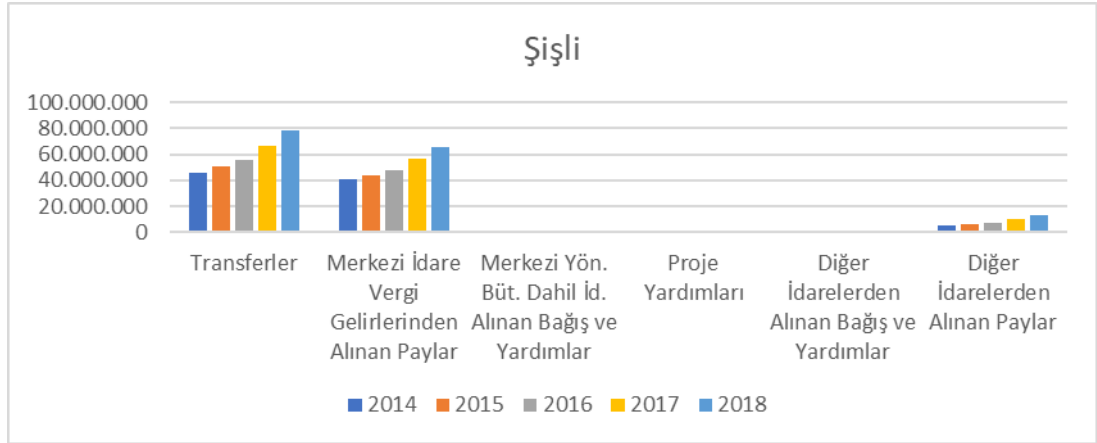

Grafik 3.104: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Şişli Belediyesi

Tablo 3.175: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Şişli Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	319.902.753	325.946.051	344.540.190	325.412.646	340.310.706
Vergi Gelirleri	259.529.222	261.078.231	285.901.619	258.629.453	287.414.954
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	35.835.562	11.357.960	10.527.299	3.610.131	7.066.924
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	11.400	150	527.599	0	500.000
Faizler, Paylar ve Cezalar	16.223.596	16.761.897	44.151.273	63.173.062	45.328.828
Sermaye Gelirleri	8.302.973	36.747.813	3.432.400	0	0
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Şişli Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası "vergi gelirleri" 2017 yılında düşüş göstermiş, "teşebbüs ve mülkiyet gelirleri" 2014 yılından sonra düşüş göstermekle beraber en düşük tutarı 2017 yılında görülmektedir. "Alınan bağış ve yardımlar" kalemi önemsiz tutarlarda gerçekleşme göstermiş, "faiz, paylar ve cezalar" gelir kalemi 2015 yılında sabit kalmış, 2016 yılında artmış, 2017 yılında ise en yüksek tutara ulaşmıştır. "Sermaye gelirleri" 2014, 2015 ve 2016 yıllarında gerçekleşme göstermekle beraber en yüksek tutara 2015 yılında ulaşmıştır. Bu çerçevede öz gelirler 2017 yılında faiz, paylar ve cezalar gelir kalemindeki artışa rağmen, vergi ile teşebbüs ve mülkiyet gelirlerindeki düşüş nedeniyle önceki yıla nazaran azalmıştır. 2018 yılında ise vergi ile teşebbüs ve mülkiyet gelirlerindeki artış nedeniyle önceki yıla nazaran artmış ancak faiz, paylar ve cezalar gelir kalemindeki düşüş nedeniyle 2016 yılı tutarına ulaşamamıştır.

Grafik 3.105: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Şişli Belediyesi

Tablo 3.176: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Şişli Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	46.119.548	50.896.380	55.355.903	66.123.099	78.520.624
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	40.848.645	44.270.207	48.043.904	56.404.735	65.257.447
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	15.000	0	18.400
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	5.270.903	6.626.173	7.296.999	9.718.364	13.244.777

Grafiğe bakıldığında Şişli Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %85'ini öz gelir kalemlerinden ve ağırlıklı olarak vergi gelirlerinden sağladığı ve bu bağlamda sağlıklı bir mali yapıya sahip olduğu görülmüş, mali özerklik yönünden de İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının üzerinde yer almıştır.

3.3.36. Tuzla Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Tuzla Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.177: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Tuzla Belediyesi

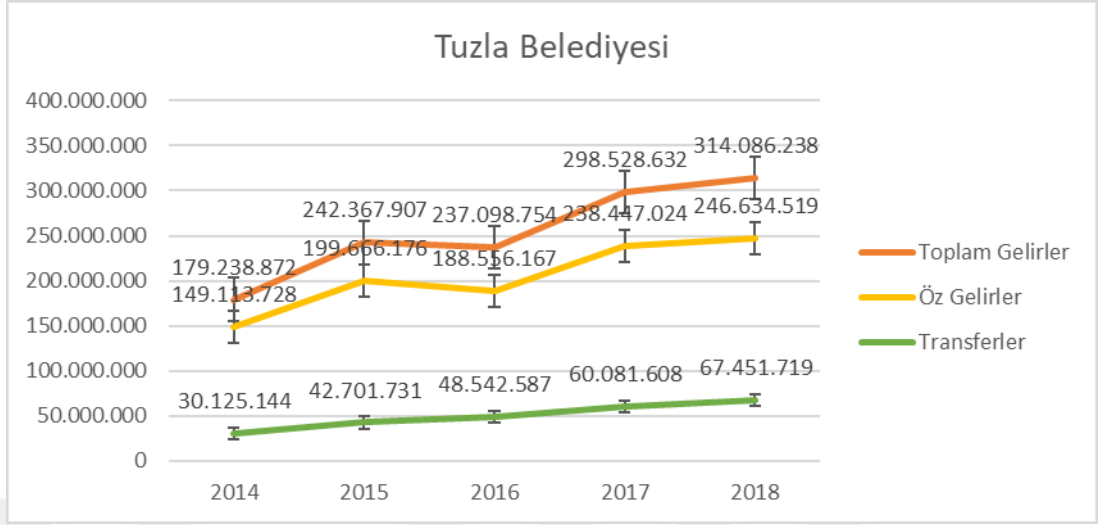
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	149.113.728	199.666.176	188.556.167	238.447.024	246.634.519
Vergi Gelirleri	76.632.943	91.509.985	118.619.395	111.862.228	136.747.815
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	24.436.221	26.779.583	20.983.791	24.578.746	22.922.670
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.482.855	450.000	772.137	2.405.935	4.006
Faizler, Paylar ve Cezalar	11.344.121	11.165.996	12.573.433	14.680.392	9.284.408
Sermaye Gelirleri	35.217.588	69.760.612	35.607.411	84.919.723	77.675.620
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	30.125.144	42.701.731	48.542.587	60.081.608	67.451.719
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	29.809.404	36.236.513	41.246.578	50.919.417	61.185.863
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	296.159	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	81.289	1.226.250	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	234.451	5.238.968	6.999.850	9.162.191	6.265.856
Toplam Gelirler	179.238.872	242.367.907	237.098.754	298.528.632	314.086.238

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.178: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Tuzla Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,83	0,82	0,80	0,80	0,79	0,81
Transferler / Toplam Gelirler	0,17	0,18	0,20	0,20	0,21	0,19

Tuzla Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde 2016 yılında azalış, diğer yıllarda artış kaydetmiştir. Tuzla Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %83, 2015 yılında %82, 2016 ve 2017 yılında %80, 2018 yılında %79 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %81 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %11 üzerinde gerçekleşmiştir.

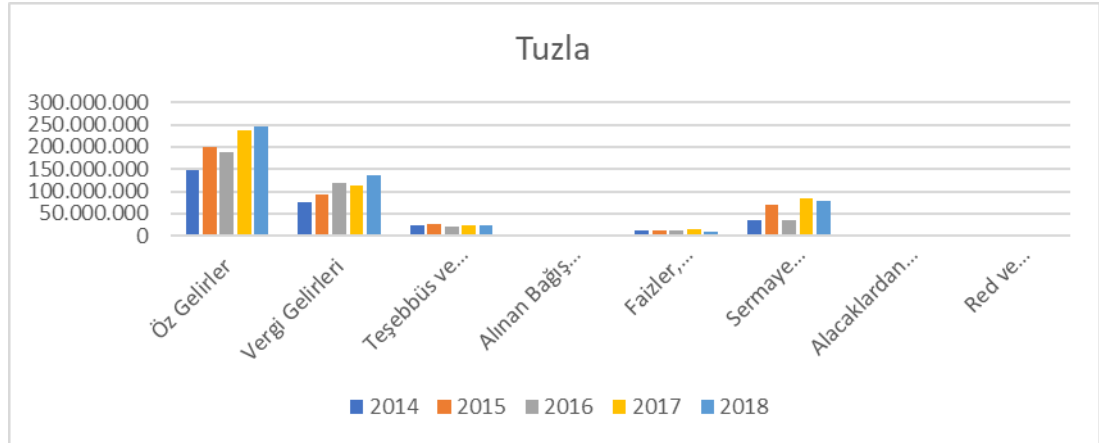

Grafik 3.106.: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Tuzla Belediyesi

Tablo 3.179: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Tuzla Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	179.238.872	242.367.907	237.098.754	298.528.632	314.086.238
Öz Gelirler	149.113.728	199.666.176	188.556.167	238.447.024	246.634.519
Transferler	30.125.144	42.701.731	48.542.587	60.081.608	67.451.719

Grafiğe bakıldığında Tuzla Belediyesi'nin 2014-2018 döneminde öz gelirleri 2016 yılında düşüş göstermiş, takip eden yıllarda artış kaydetmiştir.

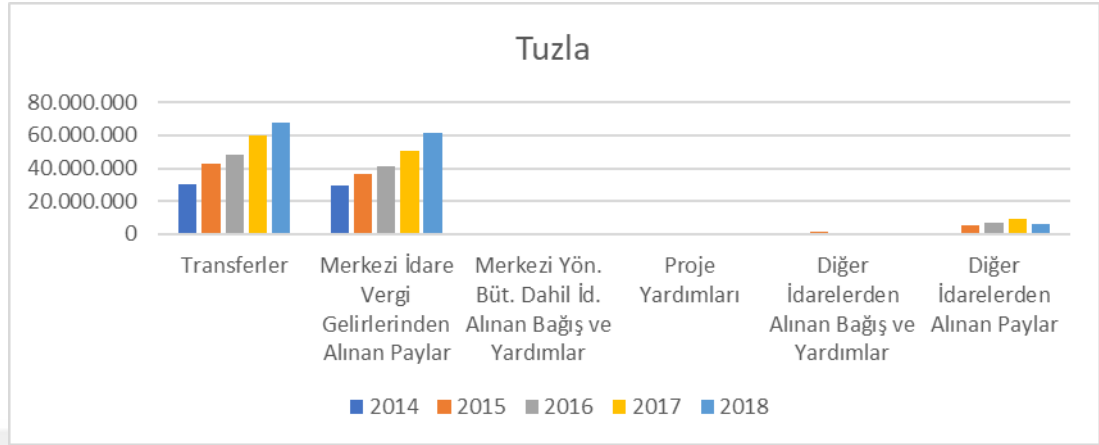

Grafik 3.107: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Tuzla Belediyesi

Tablo 3.180: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Tuzla Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	149.113.728	199.666.176	188.556.167	238.447.024	246.634.519
Vergi Gelirleri	76.632.943	91.509.985	118.619.395	111.862.228	136.747.815
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	24.436.221	26.779.583	20.983.791	24.578.746	22.922.670
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.482.855	450.000	772.137	2.405.935	4.006
Faizler, Paylar ve Cezalar	11.344.121	11.165.996	12.573.433	14.680.392	9.284.408
Sermaye Gelirleri	35.217.588	69.760.612	35.607.411	84.919.723	77.675.620
Alacaklardan Tahsilatlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Tuzla Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası "vergi gelirleri" 2017 yılında, "teşebbüs ve mülkiyet gelirleri" 2016 ve 2018 yıllarında düşüş göstermiştir. "Alınan bağış ve yardımlar" kalemi önemsiz tutarlarda gerçekleşme göstermiş, "faiz, paylar ve cezalar" gelir kalemi 2018 yılı dışında artış kaydetmiştir. "Sermaye gelirleri" 2016 yılında ciddi tutarda düşüş, 2017 yılında ise artış göstermiştir. Bu çerçevede öz gelirler, 2016 yılında vergi gelirlerindeki artışa rağmen özellikle sermaye gelirlerindeki azalış nedeniyle düşüş göstermiş, 2017 yılında ise vergi gelirlerindeki azalışa rağmen sermaye gelirlerindeki artış nedeniyle yükselmiştir.

Grafik 3.108: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Tuzla Belediyesi

Tablo 3.181: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Tuzla Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	30.125.144	42.701.731	48.542.587	60.081.608	67.451.719
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	29.809.404	36.236.513	41.246.578	50.919.417	61.185.863
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	296.159	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	81.289	1.226.250	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	234.451	5.238.968	6.999.850	9.162.191	6.265.856

Grafiğe bakıldığında Tuzla Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %81'ini öz gelir kalemlerinden sağladığı ve mali özerklik yönünden de İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının üzerinde yer almıştır.

3.3.37. Ümraniye Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Ümraniye Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.182: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Ümraniye Belediyesi

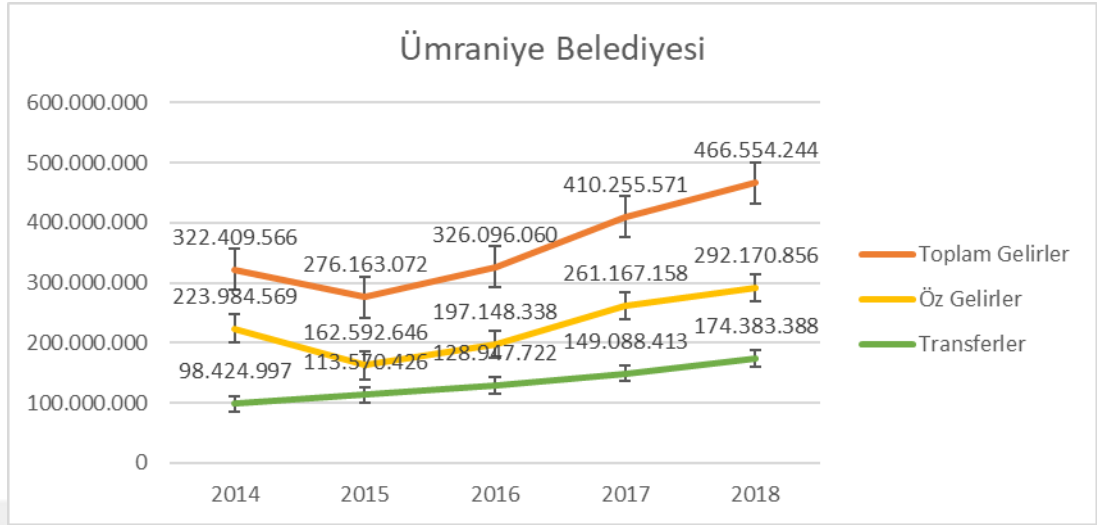
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	223.984.569	162.592.646	197.148.338	261.167.158	292.170.856
Vergi Gelirleri	155.368.813	113.710.603	145.344.115	178.256.823	163.139.366
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	39.735.205	20.387.812	27.753.053	47.721.723	29.988.798
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	133.100	17.600	4.525	9.039.950	577.050
Faizler, Paylar ve Cezalar	19.332.665	28.476.631	24.046.645	26.148.662	25.310.642
Sermaye Gelirleri	9.414.786	0	0	0	73.155.000
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	98.424.997	113.570.426	128.947.722	149.088.413	174.383.388
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	92.072.771	106.954.258	120.579.062	143.143.461	166.578.434
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	1.132.132	69.062	1.705.271	4.176	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	5.220.094	6.547.106	6.663.389	5.940.776	7.804.954
Toplam Gelirler	322.409.566	276.163.072	326.096.060	410.255.571	466.554.244

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.183: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Ümraniye Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,69	0,59	0,60	0,64	0,63	0,63
Transferler / Toplam Gelirler	0,31	0,41	0,40	0,36	0,37	0,37

Ümraniye Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde 2015 yılında azalış, diğer yıllarda artış kaydetmiştir. Ümraniye Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %69, 2015 yılında %59, 2016 yılında %60, 2017 yılında %64 ve 2018 yılında %63 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %63 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %7 altında gerçekleşmiştir.

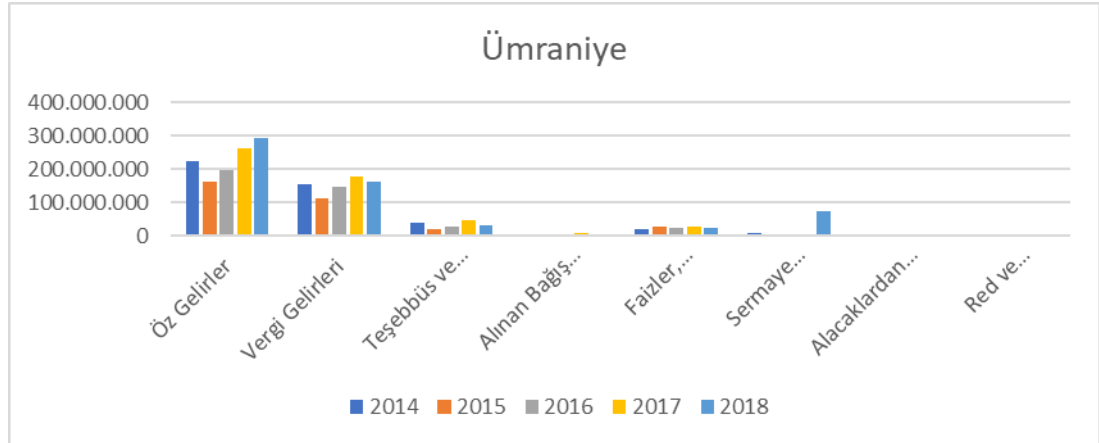

Grafik 3.109: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Ümraniye Belediyesi

Tablo 3.184: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Ümraniye Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	322.409.566	276.163.072	326.096.060	410.255.571	466.554.244
Öz Gelirler	223.984.569	162.592.646	197.148.338	261.167.158	292.170.856
Transferler	98.424.997	113.570.426	128.947.722	149.088.413	174.383.388

Grafiğe bakıldığında Ümraniye Belediyesi'nin 2014-2018 döneminde öz gelirleri 2015 yılında düşüş göstermiş, 2016 yılında artmakla beraber 2014 yılı öz gelir tutarını takip eden yıllarda yakalayabilmiştir.

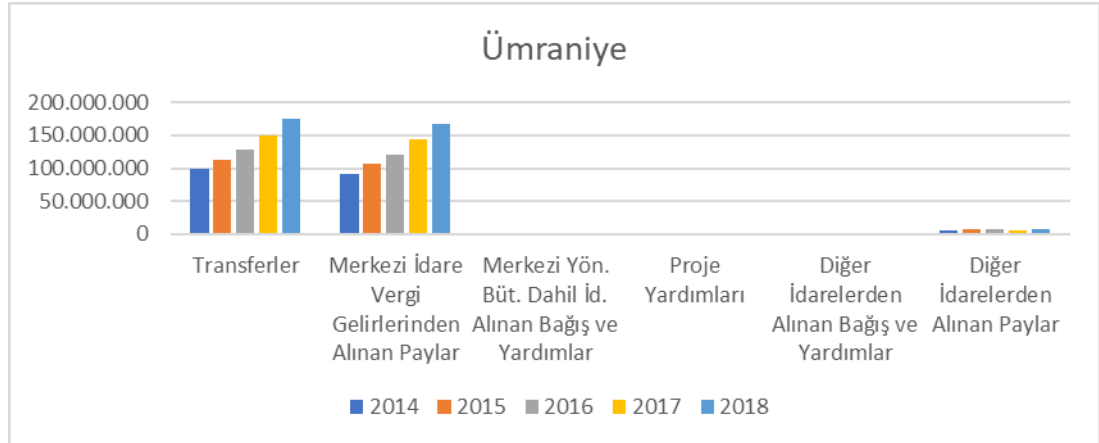

Grafik 3.110: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Ümraniye Belediyesi

Tablo 3.185: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Ümraniye Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	223.984.569	162.592.646	197.148.338	261.167.158	292.170.856
Vergi Gelirleri	155.368.813	113.710.603	145.344.115	178.256.823	163.139.366
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	39.735.205	20.387.812	27.753.053	47.721.723	29.988.798
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	133.100	17.600	4.525	9.039.950	577.050
Faizler, Paylar ve Cezalar	19.332.665	28.476.631	24.046.645	26.148.662	25.310.642
Sermaye Gelirleri	9.414.786	0	0	0	73.155.000
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Ümraniye Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası “vergi gelirleri” ve “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri” 2016 yılında düşüş göstermiştir. “Alınan bağış ve yardımlar” kalemi 2017 yılında önemli tutarda gerçekleşme gösterirken diğer yıllarda önemsiz tutarlarda gerçekleşme göstermiş, “faiz, paylar ve cezalar” gelir kalemi inişli çıkışlı bir seyir izlemiş, “sermaye gelirleri” ise 2018 yılında önemli tutarda bir gerçekleşme göstermiştir. Bu çerçevede öz gelirler, 2015 yılında vergi ve teşebbüs ve mülkiyet gelirlerindeki azalış nedeniyle düşüş göstermiş, diğer yıllarda artış göstermiş ancak 2016 yılı öz gelirleri artışa rağmen 2014 yılı tutarını yakalayamamıştır.

Grafik 3.111: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Ümraniye Belediyesi

Tablo 3.186: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Ümraniye Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	98.424.997	113.570.426	128.947.722	149.088.413	174.383.388
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	92.072.771	106.954.258	120.579.062	143.143.461	166.578.434
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	1.132.132	69.062	1.705.271	4.176	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	5.220.094	6.547.106	6.663.389	5.940.776	7.804.954

Grafiğe bakıldığında Ümraniye Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %63'ünü öz gelir kalemlerinden sağladığı ve mali özerklik yönünden de İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının altında yer almıştır.

3.3.38. Üsküdar Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Üsküdar Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.187: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Üsküdar Belediyesi

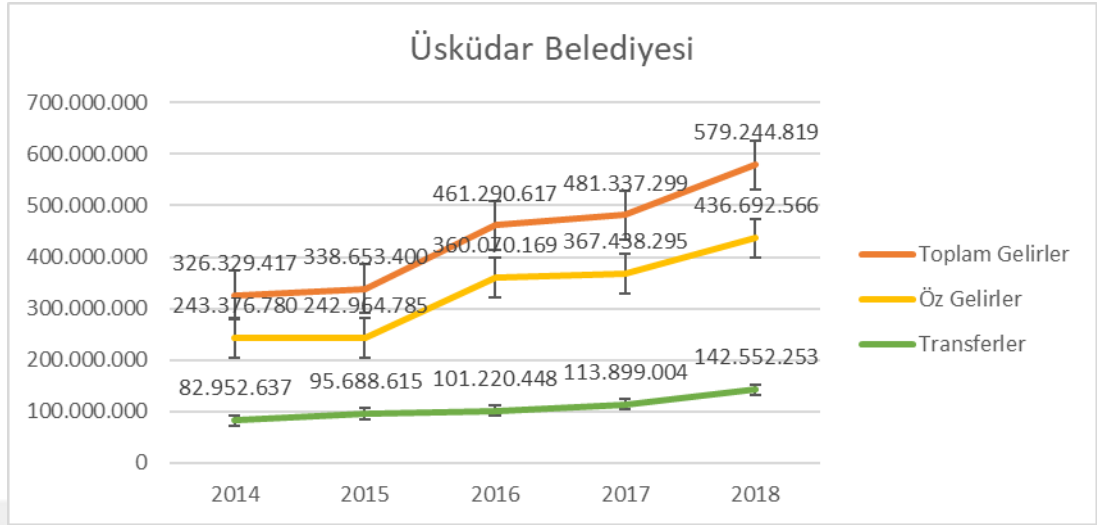
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	243.376.780	242.964.785	360.070.169	367.438.295	436.692.566
Vergi Gelirleri	152.404.339	161.631.468	187.572.683	225.989.924	243.518.998
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	20.699.740	22.432.754	21.029.079	23.963.524	26.257.313
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	20.000	0	632.320	0
Faizler, Paylar ve Cezalar	16.810.256	23.889.620	30.418.625	35.324.064	39.301.172
Sermaye Gelirleri	53.462.445	34.990.943	121.049.782	81.528.463	127.615.083
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	82.952.637	95.688.615	101.220.448	113.899.004	142.552.253
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	74.735.017	86.761.741	94.381.002	108.468.311	127.042.453
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	2.676.144	2.939.647	856.642	895.600	8.250.753
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	5.541.476	5.987.227	5.982.804	4.535.093	7.259.047
Toplam Gelirler	326.329.417	338.653.400	461.290.617	481.337.299	579.244.819

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.188: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Üsküdar Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,75	0,72	0,78	0,76	0,75	0,75
Transferler / Toplam Gelirler	0,25	0,28	0,22	0,24	0,25	0,25

Üsküdar Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde sürekli olarak artış kaydetmiştir. Üsküdar Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 ve 2018 yıllarında %75, 2015 yılında %72, 2016 yılında %78 ve 2017 yılında %76 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %75 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %5 üzerinde gerçekleşmiştir.

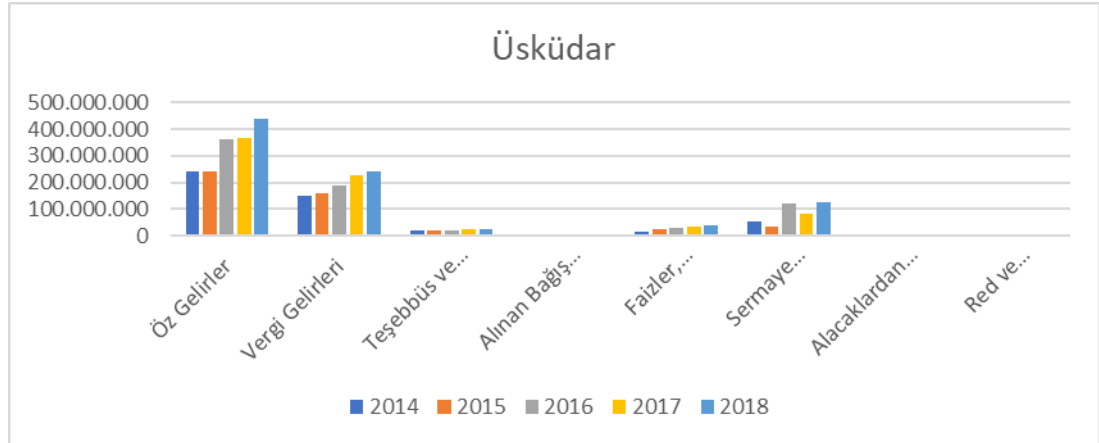

Grafik 3.112: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Üsküdar Belediyesi

Tablo 3.189: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Üsküdar Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	326.329.417	338.653.400	461.290.617	481.337.299	579.244.819
Öz Gelirler	243.376.780	242.964.785	360.070.169	367.438.295	436.692.566
Transferler	82.952.637	95.688.615	101.220.448	113.899.004	142.552.253

Grafiğe bakıldığında Üsküdar Belediyesi'nin 2014-2018 döneminde öz gelirleri 2015 yılında sabit kalmış takip eden yıllarda artış kaydetmiştir.

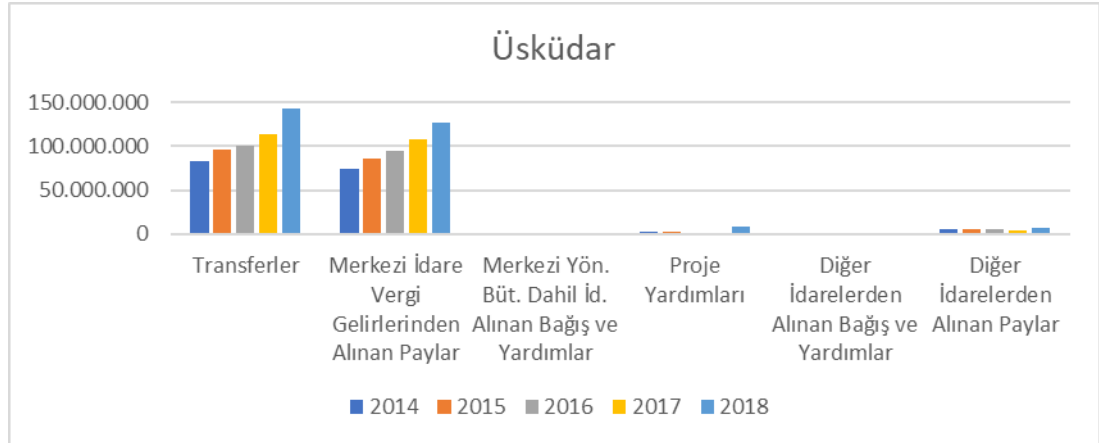

Grafik 3.113: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Üsküdar Belediyesi

Tablo 3.190: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Üsküdar Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	243.376.780	242.964.785	360.070.169	367.438.295	436.692.566
Vergi Gelirleri	152.404.339	161.631.468	187.572.683	225.989.924	243.518.998
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	20.699.740	22.432.754	21.029.079	23.963.524	26.257.313
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	0	20.000	0	632.320	0
Faizler, Paylar ve Cezalar	16.810.256	23.889.620	30.418.625	35.324.064	39.301.172
Sermaye Gelirleri	53.462.445	34.990.943	121.049.782	81.528.463	127.615.083
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Üsküdar Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası “vergi gelirleri” artış göstermiş, “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri” 2016 yılında düşüş göstermiştir. “Alınan bağış ve yardımlar” kalemi önemsiz tutarlarda gerçekleşme gösterirken, “faiz, paylar ve cezalar” gelir kalemi artan bir seyir izlemiştir. “Sermaye gelirleri” ise inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. Bu çerçevede öz gelirler 2015 yılında, sermaye gelirleri dışındaki gelirler kalemlerinin artmasına rağmen sermaye gelirlerindeki azalış nedeniyle sabit bir seyir izlemiştir. Yine 2017 yılında öz gelirlerdeki artışın çok sınırlı kalması da ilgili yılda sermaye gelirlerindeki azalıştan kaynaklanmaktadır.

Grafik 3.114: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Üsküdar Belediyesi

Tablo 3.191: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Üsküdar Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	82.952.637	95.688.615	101.220.448	113.899.004	142.552.253
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	74.735.017	86.761.741	94.381.002	108.468.311	127.042.453
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	2.676.144	2.939.647	856.642	895.600	8.250.753
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	5.541.476	5.987.227	5.982.804	4.535.093	7.259.047

Grafiğe bakıldığında Üsküdar Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %75'ini öz gelir kalemlerinden sağladığı ve mali özerklik yönünden de İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının üzerinde yer almıştır.

3.3.39. Zeytinburnu Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Değerlendirilmesi

Aşağıda Zeytinburnu Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde öz gelir ve transfer gelirlerinin alt gelir kalemleri yer almaktadır.

Tablo 3.192: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Zeytinburnu Belediyesi

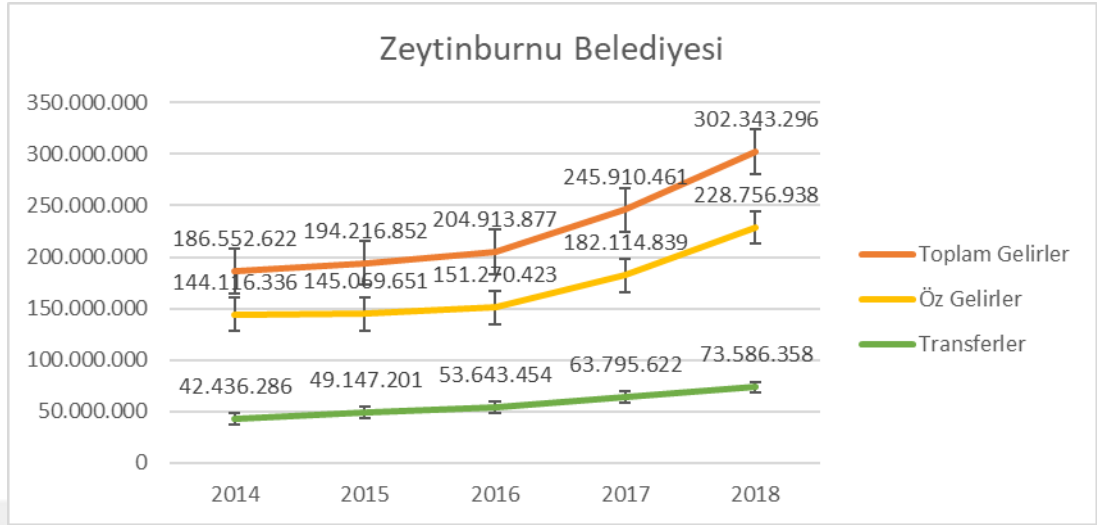
TÜRÜ	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	144.116.336	145.069.651	151.270.423	182.114.839	228.756.938
Vergi Gelirleri	115.190.460	119.581.559	125.576.017	138.010.248	182.524.664
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	8.715.016	10.885.518	15.065.048	16.294.343	14.729.425
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.358.474	675.074	2.225.635	20.396.776	18.848.442
Faizler, Paylar ve Cezalar	6.779.133	11.086.081	7.034.797	6.686.293	10.434.944
Sermaye Gelirleri	11.073.253	2.841.419	1.368.926	727.179	2.219.463
Alacaklardan Tahsilâtlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0
Transferler	42.436.286	49.147.201	53.643.454	63.795.622	73.586.358
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	42.436.286	49.147.201	53.643.454	63.347.124	73.586.358
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	448.498	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	0	0	0	0	0
Toplam Gelirler	186.552.622	194.216.852	204.913.877	245.910.461	302.343.296

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.193: Belediye Gelirlerinin Bileşimi (2014-2018, TL), Zeytinburnu Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
Öz Gelirler / Toplam Gelirler	0,77	0,75	0,74	0,74	0,76	0,75
Transferler / Toplam Gelirler	0,23	0,25	0,26	0,26	0,24	0,25

Zeytinburnu Belediyesi'nin gelir bütçesi 2014-2018 döneminde sürekli olarak artış kaydetmiştir. Zeytinburnu Belediyesi'nin öz gelir oranı 2014 yılında %77, 2015 yılında %75, 2016 ve 2017 yıllarında %74 ve 2018 yılında %76 olarak gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak beş yıllık dönemin ortalaması %75 oranıyla, İstanbul ortalaması olan %70 oranının %5 üzerinde gerçekleşmiştir.

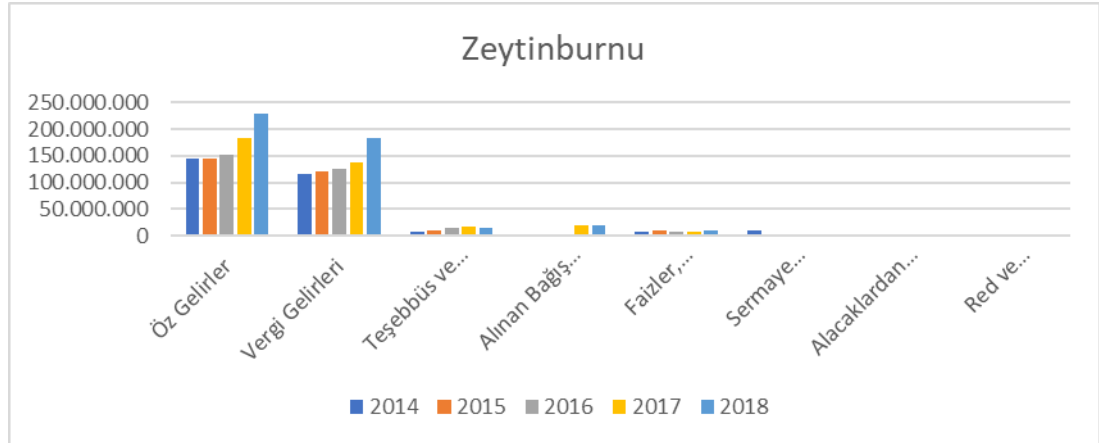

Grafik 3.115: Belediye Gelirleri (2014-2018, TL), Zeytinburnu Belediyesi

Tablo 3.194: Belediye Toplam Gelirleri (2014-2018, TL), Zeytinburnu Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Toplam Gelirler	186.552.622	194.216.852	204.913.877	245.910.461	302.343.296
Öz Gelirler	144.116.336	145.069.651	151.270.423	182.114.839	228.756.938
Transferler	42.436.286	49.147.201	53.643.454	63.795.622	73.586.358

Grafiğe bakıldığında Zeytinburnu Belediyesi'nin 2014-2018 döneminde öz gelirleri 2015 yılında sabit kalmış, takip eden yıllarda artış kaydetmiştir.

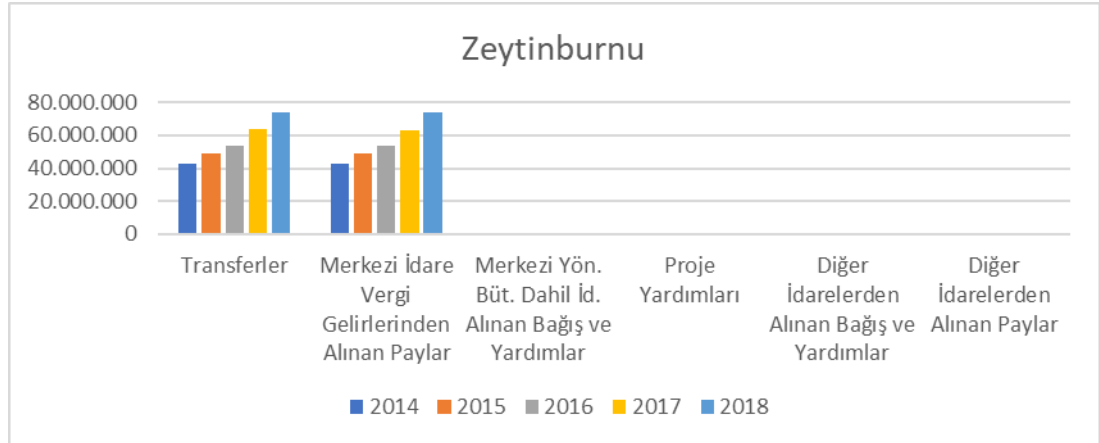

Grafik 3.116: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Zeytinburnu Belediyesi

Tablo 3.195: Belediye Öz Gelirleri (2014-2018, TL), Zeytinburnu Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Öz Gelirler	144.116.336	145.069.651	151.270.423	182.114.839	228.756.938
Vergi Gelirleri	115.190.460	119.581.559	125.576.017	138.010.248	182.524.664
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	8.715.016	10.885.518	15.065.048	16.294.343	14.729.425
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.358.474	675.074	2.225.635	20.396.776	18.848.442
Faizler, Paylar ve Cezalar	6.779.133	11.086.081	7.034.797	6.686.293	10.434.944
Sermaye Gelirleri	11.073.253	2.841.419	1.368.926	727.179	2.219.463
Alacaklardan Tahsilatlar	0	0	0	0	0
Red ve İadeler (-)	0	0	0	0	0

Grafığe bakıldığında Zeytinburnu Belediyesi'nin 2014-2018 yılları arası "vergi gelirleri" artış göstermiş, "teşebbüs ve mülkiyet gelirleri" 2018 yılında düşüş göstermiştir. "Alınan bağış ve yardımlar" kalemi 2017 ve 2018 yıllarında önemli tutarlarda gerçekleşme gösterirken, "faiz, paylar ve cezalar" gelir kalemi inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. "Sermaye gelirleri" de inişli çıkışlı bir seyir izlemiş ve 2014 yılı dışında önemli olmayan tutarlarda gerçekleşme göstermiştir. Bu çerçevede öz gelirler 2015 yılında, sermaye gelirleri dışındaki gelirler kalemlerinin artmasına rağmen sermaye gelirlerindeki azalış nedeniyle sabit bir seyir izlemiştir.

Grafik 3.117: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Zeytinburnu Belediyesi

Tablo 3.196: Belediye Transfer Gelirleri (2014-2018, TL), Zeytinburnu Belediyesi

	2014	2015	2016	2017	2018
Transferler	42.436.286	49.147.201	53.643.454	63.795.622	73.586.358
Merkezi İdare Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	42.436.286	49.147.201	53.643.454	63.347.124	73.586.358
Merkezi Yön. Büt. Dahil İd. Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Proje Yardımları	0	0	0	448.498	0
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0	0	0	0
Diğer İdarelerden Alınan Paylar	0	0	0	0	0

Grafiğe bakıldığında Zeytinburnu Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarını kapsayan dönemde transfer gelirleri düzenli sayılabilecek şekilde artış kaydetmiştir.

Sonuç olarak 2014-2018 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde toplam gelirlerinin %75'ini öz gelir kalemlerinden sağladığı ve mali özerklik yönünden de İstanbul ilçe belediyeleri ortalamasının üzerinde yer almıştır.

3.4. 2014-2018 Yılları İstanbul İlçe Belediyeleri'nin Gelir Bütçelerinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması

Bu başlık altında İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin 2014-2018 yılları arasında kesinleşmiş gelir bütçelerinin öz gelir bölümü farklı iki yöntemle tekrar hesaplanmış ve bu hesaplamalar sonucu ortaya çıkan gelir bütçeleri karşılaştırmaya tabi tutulmuştur.

Bu bölümde uygulanan hesaplama yöntemlerinden ilki, öz gelir grubu içinde yer alan sermaye gelirleri kaleminin ihmal edilerek öz gelir grubunun ve gelir bütçelerinin sermaye gelirleri olmaksızın hesaplanmasıdır. Bu yöntemle ulaşılmak istenen amaç, İstanbul ilçe belediyelerinin sermaye gelirleri olmadığı takdirde gelir bütçeleri içinde öz gelir grubunun oransal görünümünün ve yine buna bağlı olarak öz gelir oranına göre nasıl bir sıralamanın ortaya çıktığının tespit edilmesidir. Böylece süreklilik arz etmeyen ve mal varlığı satışı yoluyla ortaya çıkması nedeniyle belediyenin öz varlık azalışına bağlı olarak oluşan sermaye gelirlerinin ihmal edildiği bir mali yapı analiz edilmeye çalışılmıştır. Uygulanan hesaplama yöntemlerinden ikincisi ise öz gelir grubu içinde yer alan gelir kalemlerinden sadece vergi gelirleri dikkate alınarak, öz gelir grubunun ve gelir bütçelerinin vergi gelirleri dışındaki gelir kalemleri ihmal edilerek hesaplanmasıdır. Bu yöntemle ulaşılmak istenen amaç, İstanbul ilçe belediyelerinin vergi gelirleri dışındaki gelirleri olmadığı takdirde gelir bütçeleri içinde öz gelir grubunun görünümünün ve yine buna bağlı olarak öz gelir oranına göre nasıl bir sıralamanın ortaya çıktığının tespit edilmesidir. Böylece mahiyet itibariyle süreklilik arz eden ana gelir kalemi olan vergi gelirlerinin tek başına dikkate alındığı bir mali yapı analiz edilmeye çalışılmıştır.

Bu hesaplamalar sonucunda her bir ilçe belediyesi gelir bütçeleri için, öz gelir ve transfer gelirleri yönünden üç farklı sıralamaya ulaşılmıştır. Bunlardan sırasıyla birincisi İstanbul ilçe belediyelerinin 2014-2018 yıllarını kapsayan gelir kesin hesap cetvelleri dikkate alınarak bu çalışmanın 3.3. başlığı altında yer alan öz gelir ve transfer gelirleri oranlarını gösteren Tablo-3.1'in, Tablo-3.197'nin birinci sırasında öz gelir oranına göre büyükten küçüğe sıralanmasıdır. İkincisi öz gelir grubu içinde yer alan sermaye gelirleri kaleminin ihmal edilerek, öz gelir grubunun ve gelir bütçelerinin sermaye gelirleri olmaksızın Tablo-3.197'nin ikinci sırasında öz gelir oranına göre büyükten küçüğe sıralanmasıdır. Üçüncüsü öz gelir grubu içinde yer alan gelir kalemlerinden sadece vergi gelirleri dikkate alınarak, öz gelir grubunun ve gelir bütçelerinin vergi gelirleri dışındaki gelir kalemleri ihmal edilerek Tablo-3.197'nin üçüncü sırasında öz gelir oranına göre büyükten küçüğe sıralanmasıdır.

Aşağıda yer alan Tablo-3.197'ye göre İstanbul ilçe belediyelerinin 2014-2018 yıllarına ilişkin ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları sırasıyla 0,70 ve 0,30 olarak, sermaye gelirleri ihmal edilmiş ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları sırasıyla 0,66 ve 0,34 olarak, öz gelir grubundan sadece vergi gelirleri dikkate alınmış ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları sırasıyla 0,58 ve 0,42 olarak ölçülmüştür. Bu çerçevede öz gelir grubu gelir kalemleri azaltılarak oluşturulan Tablo-3.197'nin ikinci sırasında İstanbul ölçeğinde gelir toplamı içinde öz gelir oranının %70'ten %66'ya, %4 oranında azalış kaydettiği ve Tablo-3.197'nin ikinci sırasında İstanbul ölçeğinde gelir toplamı içinde öz gelir oranının %70'ten %58'e, %12 oranında azalış kaydettiği görülmektedir. Buradan hareketle 2014-2018 döneminde İstanbul ilçe belediyeleri gelirlerinin, sermaye gelirleri ve vergi gelirleri dışındaki gelir kalemlerinin ortalama gelir bütçelerine etkisinin %8 (%12-%4) oranında olduğu görülmektedir.

Aşağıda yer alan tablonun en üst satırında İstanbul ilçe belediyelerinin 2014-2018 yıllarına ilişkin ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları 3 farklı hesaplama yöntemine göre gösterilmiştir. Yine aşağıda ilçeler bazında bu hesaplama yöntemlerinin nasıl bir etki doğurduğu analiz edilmeye çalışılmış böylece öz gelir grubu içinde yer alan gelir kalemlerinin etkisi ve daha sağlıklı bir öz gelir yapısının nasıl oluşturulabileceği ve buna bağlı olarak mali özerklik derecesinin gösterilmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede Tablo-3.197'nin birinci sırasında yer alan ilk beş ilçe belediyesi ile son beş ilçe belediyesinin Tablo-3.197'nin ikinci sırasında ve ikinci sırasında bulunduğu sıralar dikkate alınarak bir değerlendirme yapılmıştır. Tablo-3.197'nin birinci sırasında gelir bütçesi içinde öz gelir oranı en yüksek olan ilk beş ilçe belediyesi Beykoz, Şişli, Beşiktaş, Başakşehir ve Şile'dir. Yine aynı tablonun gelir bütçesi içinde öz gelir oranı en düşük son beş ilçe belediyesi Gaziosmanpaşa, Sultanbeyli, Bahçelievler, Sultangazi ve Güngören'dir.

Tablo 3.197: İstanbul İlçe Belediyelerinin Öz Gelir Dağılımları

1. Öz Gelirlerin Tamamı Dikkate Alınmış				2.Öz Gelirlerden Sermaye Gelirleri İhmal Edilmiş			3.Öz Gelirlerden Sadece Vergi Gelirleri Dikkate Alınmış				
		Öz gelirler	Transferler		Öz gelirler	Transferler		Öz gelirler	Transferler		
	İSTANBUL	0,70	0,30		İSTANBUL	0,66	0,34		İSTANBUL	0,58	0,42
1	Beykoz	0,87	0,13	1	Şişli	0,85	0,15	1	Beşiktaş	0,82	0,18
2	Şişli	0,85	0,15	2	Beşiktaş	0,84	0,16	2	Şişli	0,82	0,18
3	Beşiktaş	0,85	0,15	3	Adalar	0,80	0,20	3	Sarıyer	0,74	0,26
4	Başakşehir	0,82	0,18	4	Bakırköy	0,77	0,23	4	Esenyurt	0,73	0,27
5	Şile	0,81	0,19	5	Sarıyer	0,77	0,23	5	Zeytinburnu	0,71	0,29
6	Tuzla	0,81	0,19	6	Kadıköy	0,76	0,24	6	Adalar	0,70	0,30
7	Adalar	0,80	0,20	7	Tuzla	0,75	0,25	7	Bakırköy	0,70	0,30
8	Bakırköy	0,80	0,20	8	Zeytinburnu	0,75	0,25	8	Kadıköy	0,70	0,30
9	Sarıyer	0,77	0,23	9	Esenyurt	0,74	0,26	9	Tuzla	0,69	0,31
10	Arnavutköy	0,77	0,23	10	Başakşehir	0,74	0,26	10	Arnavutköy	0,68	0,32
11	Kadıköy	0,76	0,24	11	Sancaktepe	0,72	0,28	11	Beyoğlu	0,66	0,34
12	Esenyurt	0,76	0,24	12	Arnavutköy	0,72	0,28	12	Şile	0,66	0,34
13	Üsküdar	0,75	0,25	13	Beylikdüzü	0,71	0,29	13	Beylikdüzü	0,66	0,34
14	Zeytinburnu	0,75	0,25	14	Beyoğlu	0,71	0,29	14	Başakşehir	0,65	0,35
15	Sancaktepe	0,74	0,26	15	Şile	0,71	0,29	15	Üsküdar	0,64	0,36
16	Beylikdüzü	0,74	0,26	16	Üsküdar	0,70	0,30	16	Büyükkçekmece	0,64	0,36
17	Beyoğlu	0,73	0,27	17	Büyükkçekmece	0,70	0,30	17	Silivri	0,60	0,40
18	Ataşehir	0,73	0,27	18	Çekmeköy	0,69	0,31	18	Ataşehir	0,60	0,40
19	Büyükkçekmece	0,72	0,28	19	Ataşehir	0,68	0,32	19	Fatih	0,58	0,42
20	Çekmeköy	0,71	0,29	20	Beykoz	0,66	0,34	20	Sancaktepe	0,57	0,43
21	Eyüpsultan	0,66	0,34	21	Silivri	0,65	0,35	21	Maltepe	0,54	0,46
22	Pendik	0,66	0,34	22	Eyüpsultan	0,64	0,36	22	Ümraniye	0,53	0,47
23	Silivri	0,66	0,34	23	Maltepe	0,64	0,36	23	Bağcılar	0,53	0,47
24	Maltepe	0,66	0,34	24	Fatih	0,64	0,36	24	Bayrampaşa	0,52	0,48
25	Kartal	0,65	0,35	25	Ümraniye	0,61	0,39	25	Bahçelievler	0,51	0,49
26	Fatih	0,64	0,36	26	Kartal	0,61	0,39	26	Eyüpsultan	0,51	0,49
27	Çatalca	0,63	0,37	27	Çatalca	0,61	0,39	27	Avcılar	0,51	0,49
28	Ümraniye	0,63	0,37	28	Bayrampaşa	0,60	0,40	28	Çekmeköy	0,51	0,49
29	Bağcılar	0,63	0,37	29	Bağcılar	0,60	0,40	29	Kartal	0,51	0,49
30	Bayrampaşa	0,63	0,37	30	Avcılar	0,59	0,41	30	Çatalca	0,50	0,50
31	Kağıthane	0,60	0,40	31	Pendik	0,58	0,42	31	Güngören	0,48	0,52
32	Küçükçekmece	0,60	0,40	32	Küçükçekmece	0,57	0,43	32	Beykoz	0,46	0,54
33	Avcılar	0,59	0,41	33	Bahçelievler	0,57	0,43	33	Küçükçekmece	0,46	0,54
34	Esenler	0,59	0,41	34	Kağıthane	0,55	0,45	34	Pendik	0,46	0,54
35	Güngören	0,59	0,41	35	Güngören	0,54	0,46	35	Kağıthane	0,42	0,58
36	Sultangazi	0,58	0,42	36	Sultanbeyli	0,51	0,49	36	Esenler	0,40	0,60
37	Bahçelievler	0,57	0,43	37	Esenler	0,47	0,53	37	Sultangazi	0,39	0,61
38	Sultanbeyli	0,54	0,46	38	Sultangazi	0,45	0,55	38	Sultanbeyli	0,39	0,61
39	Gaziosmanpaşa	0,53	0,47	39	Gaziosmanpaşa	0,41	0,59	39	Gaziosmanpaşa	0,37	0,63

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.198: İstanbul İlçe Belediyeleri Alt Gelir Kalemlerinin Gelir ve Öz Gelire Oranı (2014-2018, TL)

Gelir Türleri	2014-2018 Toplam Tutar	Gelir İçindeki Oranı	Öz Gelir İçindeki Oranı
Gelir	50.847.538.266		
Öz gelir	35.963.957.679	70,73%	
Vergi Gelirleri	21.741.249.304	42,76%	60,45%
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	3.741.141.114	7,36%	10,40%
Alınan Bağış ve Yardımlar	322.095.675	0,63%	0,90%
Faiz gelirleri	3.678.715.127	7,23%	10,23%
Sermaye Gelirleri	6.368.690.036	12,53%	17,71%
Transfer Geliri	14.883.580.587	29,27%	

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.4.1. Beykoz Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması

Beykoz Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarına ilişkin ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları Tablo-3.197'e göre sırasıyla 0,87-0,13, 0,66-0,34, 0,46-0,54 olarak ölçülmüştür. Buna bağlı olarak adı geçen ilçe belediyesi Tablo-3.197'nin ilk bölümünde birinci sırada yer almaktayken, ikinci bölümünde yirminci, üçüncü bölümünde otuz ikinci sırada yer almaktadır. Bunun sebebi Tablo-3.55'de görüleceği üzere ilgili ilçe belediyesinin öz gelir grubu içinde sermaye gelirleri kaleminin çok büyük bir paya sahip olmasıdır. Bu çerçevede sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda gelir bütçesi içinde öz gelir grubunun payı %87'den %66'ya düşmekte ve ilgili belediye öz gelir grubu sıralamasında yirminci sıraya gelmiş olmaktadır. 2014-2018 dönemine ait olan %87 oranı ise yıllar itibariyle dikkate alındığında 2014 yılında %93 olarak gerçekleşmişken, ilgili dönemde azalış eğilimini sürdürerek 2018 yılında %83 olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla yıllar itibariyle sermaye gelirleri azalmış, 2014 yılında 412 milyon TL iken, 2018 yılında 171 milyon TL'ye gerilemiştir.

Sermaye gelirleri konut, arsa, arazi gibi maddi duran varlık ve/veya lisans, patent, telif hakkı gibi maddi olmayan duran varlık satışlarından teşekkül ettiği için süreklilik arz etmeyen, belediyenin sahip olduğu varlıkların azalması sonucunu

doğuran gelirlerdir. Bu sebeple bu gelir kaleminden sağlanan gelirler öz gelir grubu içinde yer almakla beraber süreklilik arz etmediği ve belediyelerin hizmet sunumunda kullanabilecekleri varlıklarının belediye mülkiyetinden çıkmasına sebep olduğu için sürdürülebilir bir gelir yapısına işaret etmezler. Bu bağlamda sermaye gelirleri mali özerklik yönünden öz gelir grubunu artırıcı yönde etki yapsa da gelir bütçesi içinde sermaye gelirlerinin yüksek oranlara ulaşması sağlıklı bir mali yapı kurulmasını engellemektedir. Şöyle ki; bu gelir kaleminin oluşturulmadığı dönemlerde belediyelerin gelir bütçelerinde büyük düşüşler yaşanmakta bu da gerek öngörülebilirliği gerekse hizmet sunumunda istikrarı engellemektedir.

Bu çerçevede Beykoz Belediyesi'nin sermaye gelirleri 2014 yılında 412 milyon TL'den, 2018 yılında 171 milyon TL'ye gerileyerek 241 milyon TL azalırken yine aynı dönemlerde gelir bütçesi 512 milyon TL'den, 361 milyon TL'ye gerileyerek 151 milyon tl azalmıştır. Gelir bütçesindeki bu azalışta en önemli etki sermaye gelirlerine aitken, belediyenin ihtiyaçlarının arttığı ve paranın satın alma gücünün azaldığı göz önüne alındığında, bu durum şüphesiz ilgili belediyenin hizmet sunumunun olumsuz yönde etkilenmesine sebep olmuştur.

Mali özerkliğin, belediyelerin merkezi idare bütçe paylarına olan bağlılığının azaltılması anlamı taşıdığı düşünüldüğünde, yüksek oranlı sermaye gelirleri bu amaca hizmet etmemektedir. Şöyle ki; Beykoz Belediyesi gelir bütçesinde 2014 yılında transfer gelirleri payı 37 milyon TL ile %7 iken, 2018 yılında bu oran 62 milyon TL ile %17'ye yükselmiştir. Dolayısıyla sermaye gelirlerinin gelir bütçesi içinde 2014 yılında %80 gibi yüksek bir oranda yer alması ve bu oranın 2018 yılında %47'ye düşmesi, transfer gelirlerine bağlılığı %7'den, %17'e 10 puan arttırmıştır. Bu durum bize yüksek oranlı sermaye gelirlerinin mali özerkliği arttırmakla beraber mali yapıyı dalgalı bir bütçe yapısına sürüklediğini de göstermektedir. Zira mali özerklik aynı zamanda süreklilik arz eden bir mali yapıyı ifade etmekte ve yıldan yıla değişiklik arz eden durumlar mali yapıyı etkilemeyen olağanüstü durumlar olarak ele alınmalıdır. Bu çerçevede mali özerklik yönünden yapılan değerlendirmede yüksek oranlı sermaye gelirleri olağanüstü gelir olarak varsayıp, bu gelirler ihmal edilerek mali özerklik yönünden değerlendirme yapmak daha sağlıklı sonuçlar verecektir.

Diğer yandan Beykoz Belediyesi'nin 2014-2018 döneminde sadece vergi gelirleri dikkate alındığında, vergi gelirlerinin toplam gelirleri içindeki payı açısından İstanbul ilçe belediyeleri arasında otuz ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda yirminci sırada yer alırken, sadece vergi gelirleri dikkate alındığında otuz ikinci sırada yer alması, ilgili belediyenin “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri”, “alınan bağış ve yardımlar” ve “faiz, paylar ve cezalar” gelirlerinin, İstanbul ilçe belediyeleri ölçeğinde vergi gelirlerine oranla daha yüksek olduğunu göstermektedir. İlgili gelir kalemleri tutar olarak incelendiğinde 2014-2018 döneminde vergi gelirleri toplamı 209 milyon TL olarak gerçekleşmişken, “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri”, “alınan bağış ve yardımlar” ve “faiz, paylar ve cezalar” gelirlerinin toplamı ilgili dönemde 275 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Söze konu olan bu üç gelir kaleminin vergi gelirleri derecesinde sürekliliğe sahip olmamakla beraber sermaye gelirlerinden daha fazla sürekliliğe sahip olduğu söylenebilir. Zira bu üç gelir kalemi belediyelerin olağan faaliyet akışı içinde ortaya çıkan gelirleri kapsamaktadır. Bunların tutar olarak büyüklükleri yıllar itibariyle farklılık arz etmekle beraber sermaye gelirlerine oranla daha yüksek oranda süreklilik arz ettiği gözlenmektedir.

Yukarıda ifade edilen hususlar çerçevesinde 2014-2018 döneminde Beykoz Belediyesi'nin öz gelir oranının İstanbul ilçeleri arasında birinci sırada yer alarak %87 olduğu ve bu orana ulaşılmasında sermaye gelirlerinin önemli derecede etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda bu oranının İstanbul ilçeleri arasında yirminci sırada yer alarak %66'ya düştüğü ve bu oranın gerçekleşmesinde “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri”, “alınan bağış ve yardımlar” ve “faiz, paylar ve cezalar” gelirlerinin önemli derecede katkısının olduğu görülmektedir. Sadece vergi gelirleri dikkate alındığı durumda bu oranının İstanbul ilçeleri arasında otuz ikinci sırada yer alarak %46'ya düştüğü ve bu oranın vergi gelirlerinden kaynaklandığı görülmektedir.

İstanbul ölçeğinde değerlendirildiğinde, öz gelir oranı %87 ile İstanbul ortalaması olan %70'in 17 puan üzerinde gerçekleşirken, sermaye gelirleri ihmal edilerek yapılan hesaplamada öz gelir oranı %66 ile İstanbul ortalaması ile aynı

oranda gerçekleşmiş, sadece vergi gelirlerinin dikkate alındığı öz gelir oranı ise %46 ile İstanbul ortalaması olan %58’in 12 puan altında gerçekleşmiştir. Bu durum bize ilgili belediyenin tüm gelirleri dikkate alındığında mali özerklik yönünden güçlü olduğu izlenimi verirken, sermaye gelirleri ihmal edildiğinde İstanbul ortalamasında olmak suretiyle mali özerklik yönünden vasat bir durumda olduğu, sadece vergi gelirleri dikkate alındığında ise İstanbul ortalamasının oldukça altında yer alarak mali özerklik yönünden zayıf bir yapıya sahip olduğu kanaatini uyandırmaktadır.

3.4.2. Şişli Belediyesi’nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması

Şişli Belediyesi’nin 2014-2018 yıllarına ilişkin ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları Tablo-3.197’e göre sırasıyla 0,85-0,15, yine 0,85-0,15, 0,82-0,18 olarak ölçülmüştür. Buna bağlı olarak adı geçen ilçe belediyesi Tablo-3.197’nin ilk bölümünde ikinci sırada yer almaktayken, ikinci bölümünde birinci, üçüncü bölümünde yine ikinci sırada yer almaktadır. Bunun sebebi Tablo-3.175’de görüleceği üzere ilgili ilçe belediyesinin öz gelir grubu içinde vergi gelirleri kaleminin çok büyük bir paya sahip olmasıdır. Bu çerçevede sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda gelir bütçesi içinde öz gelir grubunun payı yine %85 olarak gerçekleşmiş ve ilgili belediye öz gelir grubu sıralamasında birinci sırada yer almış bulunmaktadır.

Şişli Belediyesi’nin 2014-2018 döneminde sadece vergi gelirleri dikkate alındığında, vergi gelirlerinin toplam gelirleri içindeki payı açısından İstanbul ilçe belediyeleri arasında ikinci sırada yer aldığı görölmektedir. Sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda birinci sırada, sadece vergi gelirleri dikkate alındığında ikinci sırada yer alması, ilgili belediyenin “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri”, “alınan bağış ve yardımlar” ve “faiz, paylar ve cezalar” gelirlerinin, İstanbul ilçe belediyeleri ölçeğinde vergi gelirlerine ilave olarak öz gelirlere pek fazla katkı sağlamadığını göstermektedir. İlgili gelir kalemleri tutar olarak incelendiğinde 2014-2018 döneminde vergi gelirleri toplamı 1.352 milyon TL olarak gerçekleşmişken, “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri”, “alınan bağış ve yardımlar” ve “faiz, paylar ve cezalar” gelirlerinin toplamı ilgili dönemde 255 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

İstanbul ölçeğinde değerlendirildiğinde, öz gelir oranı %85 ile İstanbul ortalaması olan %70'in 15 puan üzerinde, sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda öz gelir oranı yine %85 ile İstanbul ortalaması olan %66'nın bu defa 19 puan üzerinde, sadece vergi gelirlerinin dikkate alındığı öz gelir oranı ise %82 ile İstanbul ortalaması olan %58'in 24 puan üzerinde gerçekleşmiştir. Bu durum ilgili belediyenin her üç gelir modellemesinde de mali özerklik yönünden güçlü olduğu kanaatini uyandırmaktadır.

3.4.3. Beşiktaş Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması

Beşiktaş Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarına ilişkin ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları Tablo-3.197'e göre sırasıyla 0,85-0,15, 0,84-0,16, 0,82-0,18 olarak ölçülmüştür. Buna bağlı olarak adı geçen ilçe belediyesi Tablo-3.197'nin ilk bölümünde üçüncü sırada yer almaktayken, ikinci bölümünde ikinci, üçüncü bölümünde ise birinci sırada yer almaktadır. Bunun sebebi Tablo-3.50'de görüleceği üzere ilgili ilçe belediyesinin öz gelir grubu içinde vergi gelirleri kaleminin çok büyük bir paya sahip olmasıdır. Bu çerçevede sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda gelir bütçesi içinde öz gelir grubunun payı yine %84 olarak gerçekleşmiş ve ilgili belediye öz gelir grubu sıralamasında ikinci sırada yer almış bulunmaktadır.

Beşiktaş Belediyesi'nin 2014-2018 döneminde sadece vergi gelirleri dikkate alındığında, vergi gelirlerinin toplam gelirleri içindeki payı açısından İstanbul ilçe belediyeleri arasında birinci sırada yer aldığı görülmektedir. Sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda ikinci sırada, sadece vergi gelirleri dikkate alındığında ise birinci sırada yer almasının, ilgili belediyenin “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri”, “alınan bağış ve yardımlar” ve “faiz, paylar ve cezalar” gelirlerinin, İstanbul ilçe belediyeleri ölçeğinde vergi gelirlerine ilave olarak öz gelirlere pek fazla katkı sağlamadığını göstermektedir. İlgili gelir kalemleri tutar olarak incelendiğinde 2014-2018 döneminde vergi gelirleri toplamı 858 milyon TL olarak gerçekleşmişken, “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri”, “alınan bağış ve yardımlar” ve “faiz, paylar ve cezalar” gelirlerinin toplamı ilgili dönemde 145 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

İstanbul ölçeğinde değerlendirildiğinde, öz gelir oranı %85 ile İstanbul ortalaması olan %70'in 15 puan üzerinde, sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda öz gelir oranı %84 ile İstanbul ortalaması olan %66'nın 18 puan üzerinde, sadece vergi gelirlerinin dikkate alındığı öz gelir oranı ise %82 ile İstanbul ortalaması olan %58'in 24 puan üzerinde gerçekleşmiştir. Bu durum ilgili belediyenin her üç gelir modellemesinde de mali özerklik yönünden güçlü olduğu kanaatini uyandırmaktadır.

3.4.4. Başakşehir Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması

Başakşehir Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarına ilişkin ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları Tablo-3.197'e göre sırasıyla 0,82-0,18, 0,74-0,26, 0,65-0,35 olarak ölçülmüştür. Buna bağlı olarak adı geçen ilçe belediyesi Tablo-3.197'nin ilk bölümünde dördüncü sırada yer almaktayken, ikinci bölümünde onuncu, üçüncü bölümünde on dördüncü sırada yer almaktadır. Bunun sebebi Tablo-3.40'da görüleceği üzere ilgili ilçe belediyesinin öz gelir grubu içinde sermaye gelirleri kaleminin büyük bir paya sahip olmasıdır. Bu çerçevede sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda gelir bütçesi içinde öz gelir grubunun payı %82'den %74'e düşmekte ve ilgili belediye öz gelir grubu sıralamasında onuncu sıraya gelmiş olmaktadır.

Başakşehir Belediyesi'nin 2014-2018 döneminde sadece vergi gelirleri dikkate alındığında, vergi gelirlerinin toplam gelirleri içindeki payı açısından İstanbul ilçe belediyeleri arasında on dördüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda onuncu sırada, sadece vergi gelirleri dikkate alındığında ise on dördüncü sırada yer almasının, ilgili belediyenin “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri”, “alınan bağış ve yardımlar” ve “faiz, paylar ve cezalar” gelirlerinin, İstanbul ilçe belediyeleri ölçeğinde vergi gelirlerine ilave olarak öz gelirlere ciddi anlamda katkı sağladığı söylenebilir. İlgili gelir kalemleri tutar olarak incelendiğinde 2014-2018 döneminde vergi gelirleri toplamı 711 milyon TL olarak gerçekleşmişken, “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri”, “alınan bağış ve yardımlar” ve “faiz, paylar ve cezalar” gelirlerinin toplamı ilgili dönemde 385 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

İstanbul ölçeğinde değerlendirildiğinde, öz gelir oranı %82 ile İstanbul ortalaması olan %70'in 12 puan üzerinde gerçekleşirken, sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda öz gelir oranı %74 ile İstanbul ortalaması olan %66'nın 8 puan üzerinde, sadece vergi gelirlerinin dikkate alındığı öz gelir oranı ise %65 ile İstanbul ortalaması olan %58'in 7 puan üzerinde gerçekleşmiştir. Bu durum ilgili belediyenin tüm gelirleri dikkate alındığında mali özerklik yönünden güçlü olduğu izlenimi verirken, sermaye gelirleri ihmal edildiğinde İstanbul ortalamasının üzerinde olmakla beraber mali özerklik yönünden daha az sağlıklı bir yapıya evrildiği, sadece vergi gelirleri dikkate alındığında yine İstanbul ortalamasının üzerinde olmakla beraber mali özerklik yönünden daha az sağlıklı bir yapıya doğru eğilimin devam ettiği kanaatini uyandırmaktadır.

3.4.5. Şile Belediyesi'nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması

Şile Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarına ilişkin ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları Tablo-3.197'e göre sırasıyla 0,81-0,19, 0,71-0,29, 0,66-0,34 olarak ölçülmüştür. Buna bağlı olarak adı geçen ilçe belediyesi Tablo-3.197'nin ilk bölümünde beşinci sırada yer almaktayken, ikinci bölümünde on beşinci, üçüncü bölümünde on ikinci sırada yer almaktadır. Bunun sebebi Tablo-3.170'de görüleceği üzere ilgili ilçe belediyesinin öz gelir grubu içinde sermaye gelirleri kaleminin vergi gelirlerine eş bir büyüklüğe sahip olmasıdır. Bu çerçevede sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda gelir bütçesi içinde öz gelir grubunun payı %81'den %71'e düşmekte ve ilgili belediye öz gelir grubu sıralamasında on beşinci sıraya gelmiş olmaktadır.

Şile Belediyesi'nin 2014-2018 döneminde sadece vergi gelirleri dikkate alındığında, vergi gelirlerinin toplam gelirleri içindeki payı açısından İstanbul ilçe belediyeleri arasında on ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda on beşinci sırada, sadece vergi gelirleri dikkate alındığında ise on ikinci sırada yer almasının, ilgili belediyenin "teşebbüs ve mülkiyet gelirleri", "alınan bağış ve yardımlar" ve "faiz, paylar ve cezalar" gelirlerinin, İstanbul ilçe belediyeleri ölçeğinde vergi gelirlerine ilave olarak öz gelirlere nispeten katkı

sağladığı söylenebilir. İlgili gelir kalemleri tutar olarak incelendiğinde 2014-2018 döneminde vergi gelirleri toplamı 84 milyon TL olarak gerçekleşmişken, “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri”, “alınan bağış ve yardımlar” ve “faiz, paylar ve cezalar” gelirlerinin toplamı ilgili dönemde 21 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

İstanbul ölçeğinde değerlendirildiğinde, öz gelir oranı %81 ile İstanbul ortalaması olan %70’in 11 puan üzerinde gerçekleşirken, sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda öz gelir oranı %71 ile İstanbul ortalaması olan %66’nın 5 puan üzerinde, sadece vergi gelirlerinin dikkate alındığı öz gelir oranı ise %66 ile İstanbul ortalaması olan %58’in 8 puan üzerinde gerçekleşmiştir. Bu durum ilgili belediyenin tüm gelirleri dikkate alındığında mali özerklik yönünden güçlü olduğu izlenimi verirken, sermaye gelirleri ihmal edildiğinde İstanbul ortalamasının üzerinde olmakla beraber mali özerklik yönünden daha az sağlıklı bir yapıya evrildiği, sadece vergi gelirleri dikkate alındığında ise yine İstanbul ortalamasının üzerinde olmakla beraber mali özerklik yönünden tekrar güçlü bir yapıya doğru devam ettiği kanaatini uyandırmaktadır.

3.4.6. Gaziosmanpaşa Belediyesi’nin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması

Gaziosmanpaşa Belediyesi’nin 2014-2018 yıllarına ilişkin ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları Tablo-3.197’e göre sırasıyla 0,53-0,47, 0,41-0,59, 0,37-0,63 olarak ölçülmüştür. Buna bağlı olarak adı geçen ilçe belediyesi Tablo-3.197’nin tüm bölümlerinde otuz dokuzuncu sırada yer almaktadır. Bunun sebebi Tablo-3.105’de görüleceği üzere ilgili ilçe belediyesinin öz gelir grubu gelir gerçekleştirmelerinin oldukça düşük kalması ve neredeyse transfer gelirleri seviyesine inmesidir. İlgili belediyenin sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda gelir bütçesi içinde öz gelir grubunun payı %53’den %41’e düşmektedir. Bunun sebebi sermaye gelirlerinin öz gelir grubu içinde görece yüksek paya sahip olmasıdır.

Gaziosmanpaşa Belediyesi’nin 2014-2018 döneminde sadece vergi gelirleri dikkate alındığında, vergi gelirlerinin toplam gelirleri içindeki payı açısından İstanbul ilçe belediyeleri arasında otuz dokuzuncu sırada yer alırken, sermaye

gelirleri ihmal edildiği durumda da aynı sırada yer aldığı görülmektedir. İlgili belediyenin “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri”, “alınan bağış ve yardımlar” ve “faiz, paylar ve cezalar” gelirlerinin öz gelirlere kısmen katkı sağladığı söylenebilir. İlgili gelir kalemleri tutar olarak incelendiğinde 2014-2018 döneminde vergi gelirleri toplamı 271 milyon TL olarak gerçekleşmişken, “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri”, “alınan bağış ve yardımlar” ve “faiz, paylar ve cezalar” gelirlerinin toplamı ilgili dönemde 57 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

İstanbul ölçeğinde değerlendirildiğinde, öz gelir oranı %53 ile İstanbul ortalaması olan %70’in 17 puan altında gerçekleşirken, sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda öz gelir oranı %41 ile İstanbul ortalaması olan %66’nın 25 puan altında, sadece vergi gelirlerinin dikkate alındığı öz gelir oranı ise %37 ile İstanbul ortalaması olan %58’in 21 puan altında gerçekleşmiştir. Bu durum ilgili belediyenin tüm gelirleri dikkate alındığında mali özerklik yönünden güçlü olmayan, merkezi bütçe gelirlerine bağlı bir görüntü vermesine sebep olurken, sermaye gelirleri ihmal edildiğinde ve yine sadece vergi gelirleri dikkate alındığında da aynı durum devam etmektedir.

3.4.7. Sultanbeyli Belediyenin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması

Sultanbeyli Belediyesi’nin 2014-2018 yıllarına ilişkin ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları Tablo-3.197’e göre sırasıyla 0,54-0,46, 0,51-0,49, 0,39-0,61 olarak ölçülmüştür. Buna bağlı olarak adı geçen ilçe belediyesi Tablo-3.197’nin ilk bölümünde otuz sekizinci sırada yer almaktayken, ikinci bölümünde otuz altı, üçüncü bölümünde otuz sekizinci sırada yer almaktadır. Bunun sebebi Tablo-3.160’da görüleceği üzere ilgili ilçe belediyesinin öz gelir grubu gelir gerçekleştirmelerinin oldukça düşük kalması ve neredeyse transfer gelirleri seviyesine inmesidir. İlgili belediyenin sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda gelir bütçesi içinde öz gelir grubunun payı %54’dan %51’e düşmektedir. Aradaki yüzde farkının %3 gibi düşük bir yüzde olmasının sebebi sermaye gelirlerinin öz gelir grubu içinde düşük bir paya sahip olmasıdır.

Sultanbeyli Belediyesi'nin 2014-2018 döneminde sadece vergi gelirleri dikkate alındığında, vergi gelirlerinin toplam gelirleri içindeki payı açısından İstanbul ilçe belediyeleri arasında otuz sekizinci sırada yer alırken, sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda otuz altıncı sırada yer aldığı görülmektedir. İlgili belediyenin “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri”, “alınan bağış ve yardımlar” ve “faiz, paylar ve cezalar” gelirlerinin, İstanbul ilçe belediyeleri ölçeğinde vergi gelirlerine ilave olarak öz gelirlere ciddi anlamda katkı sağladığı söylenebilir. İlgili gelir kalemleri tutar olarak incelendiğinde 2014-2018 döneminde vergi gelirleri toplamı 206 milyon TL olarak gerçekleşmişken, “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri”, “alınan bağış ve yardımlar” ve “faiz, paylar ve cezalar” gelirlerinin toplamı ilgili dönemde 133 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

İstanbul ölçeğinde değerlendirildiğinde, öz gelir oranı %54 ile İstanbul ortalaması olan %70'in 16 puan altında gerçekleşirken, sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda öz gelir oranı %51 ile İstanbul ortalaması olan %66'nın 15 puan altında, sadece vergi gelirlerinin dikkate alındığı öz gelir oranı ise %39 ile İstanbul ortalaması olan %58'in 19 puan altında gerçekleşmiştir. Bu durum ilgili belediyenin tüm gelirleri dikkate alındığında mali özerklik yönünden güçlü olmayan, merkezi bütçe gelirlerine bağlı bir görünüm sergilerken, sermaye gelirleri ihmal edildiğinde ve yine sadece vergi gelirleri dikkate alındığında da aynı şekilde merkezi bütçe gelirlerine bağlı görünüm devam etmektedir. Buna ilave olarak sermaye gelirlerinin ihmal edildiği durumun ortalamaya en yakın nokta olması sermaye gelirlerine bağlılığın düşük olduğunu göstermektedir.

3.4.8. Bahçelievler Belediyenin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması

Bahçelievler Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarına ilişkin ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları Tablo-3.197'e göre sırasıyla 0,57-0,43, yine 0,57-0,43, 0,51-0,49 olarak ölçülmüştür. Buna bağlı olarak adı geçen ilçe belediyesi Tablo-3.197'nin ilk bölümünde otuz yedinci sırada yer almaktayken, ikinci bölümünde otuz üçüncü, üçüncü bölümünde otuz sekizinci sırada yer almaktadır. İlgili belediyenin sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda gelir bütçesi içinde öz gelir grubu payı %53 olarak

aynı kalmıştır. İki duruma ilişkin oranın aynı olmasının sebebi öz gelir grubu içinde sermaye geliri oluşmamış olmasıdır.

Bahçelievler Belediyesi'nin 2014-2018 döneminde sadece vergi gelirleri dikkate alındığında, vergi gelirlerinin toplam gelirleri içindeki payı açısından İstanbul ilçe belediyeleri arasında yirmi beşinci sırada yer alırken, sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda otuz üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. İlgili belediyenin “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri”, “alınan bağış ve yardımlar” ve “faiz, paylar ve cezalar” gelirlerinin, İstanbul ilçe belediyeleri ölçeğinde vergi gelirlerine ilave olarak öz gelirlere pek fazla katkı sağlamadığını göstermektedir. İlgili gelir kalemleri tutar olarak incelendiğinde 2014-2018 döneminde vergi gelirleri toplamı 614 milyon TL olarak gerçekleşmişken, “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri”, “alınan bağış ve yardımlar” ve “faiz, paylar ve cezalar” gelirlerinin toplamı ilgili dönemde 166 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

İstanbul ölçeğinde değerlendirildiğinde, öz gelir oranı %57 ile İstanbul ortalaması olan %70'in 13 puan altında gerçekleşirken, sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda öz gelir oranı yine %57 ile İstanbul ortalaması olan %66'nın 9 puan altında, sadece vergi gelirlerinin dikkate alındığı öz gelir oranı ise %51 ile İstanbul ortalaması olan %58'in 7 puan altında gerçekleşmiştir. Bu durum ilgili belediyenin tüm gelirleri dikkate alındığında mali özerklik yönünden güçlü olmayan, merkezi bütçe gelirlerine bağlı bir görüntü verirken, sermaye gelirleri ihmal edildiğinde nispeten daha az bağlı ve yine sadece vergi gelirleri dikkate alındığında ise İstanbul ortalamasına daha da yaklaşan ve vergi gelirleri tutarının, transfer gelirleri tutarının üzerinde gerçekleştiği, merkezi bütçe gelirlerine bağlılığın nispeten daha da azaldığı bir mali yapı görüntüsü vermektedir.

3.4.9. Sultangazi Belediyenin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması

Sultangazi Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarına ilişkin ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları Tablo-3.197'e göre sırasıyla 0,58-0,42, 0,45-0,55, 0,39-0,61 olarak ölçülmüştür. Buna bağlı olarak adı geçen ilçe belediyesi Tablo-3.197'nin ilk

bölümünde otuz altıncı sırada yer almaktayken, ikinci bölümünde otuz sekizinci, üçüncü bölümünde otuz yedinci sırada yer almaktadır. İlgili belediyenin sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda gelir bütçesi içinde öz gelir grubunun payı %58'den %45'e düşmektedir. Bunun sebebi sermaye gelirlerinin öz gelir grubu içinde yüksek paya sahip olmasıdır.

Sultangazi Belediyesi'nin 2014-2018 döneminde sadece vergi gelirleri dikkate alındığında, vergi gelirlerinin toplam gelirleri içindeki payı açısından İstanbul ilçe belediyeleri arasında otuz yedinci sırada yer alırken, sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda otuz sekizinci sırada yer aldığı görülmektedir. İlgili belediyenin "teşebbüs ve mülkiyet gelirleri", "alınan bağış ve yardımlar" ve "faiz, paylar ve cezalar" gelirlerinin, İstanbul ilçe belediyeleri ölçeğinde vergi gelirlerine ilave olarak öz gelirlere ciddi anlamda katkı sağladığı söylenebilir. İlgili gelir kalemleri tutar olarak incelendiğinde 2014-2018 döneminde vergi gelirleri toplamı 325 milyon tl olarak gerçekleşmişken, "teşebbüs ve mülkiyet gelirleri", "alınan bağış ve yardımlar" ve "faiz, paylar ve cezalar" gelirlerinin toplamı ilgili dönemde 101 milyon tl olarak gerçekleşmiştir.

İstanbul ölçeğinde değerlendirildiğinde, öz gelir oranı %58 ile İstanbul ortalaması olan %70'in 12 puan altında gerçekleşirken, sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda öz gelir oranı %45 ile İstanbul ortalaması olan %66'nın 21 puan altında, sadece vergi gelirlerinin dikkate alındığı öz gelir oranı ise %39 ile İstanbul ortalaması olan %58'in 19 puan altında gerçekleşmiştir. Bu durum ilgili belediyenin tüm gelirleri dikkate alındığında mali özerklik yönünden güçlü olmayan, merkezi bütçe gelirlerine bağlı bir görüntü verirken, sermaye gelirleri ihmal edildiğinde ve yine sadece vergi gelirleri dikkate alındığında da merkezi bütçe gelirlerine bağlı görüntü devam etmektedir.

3.4.10. Güngören Belediyenin Gelir Bütçesinin Mali Özerklik Yönünden Karşılaştırılması

Güngören Belediyesi'nin 2014-2018 yıllarına ilişkin ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları Tablo-3.197'e göre sırasıyla 0,59-0,41, 0,54-0,46, 0,48-0,52

olarak ölçülmüştür. Buna bağlı olarak adı geçen ilçe belediyesi Tablo-3.197'nin ilk ve ikinci bölümünde otuz beşinci sırada yer almaktayken, üçüncü bölümünde otuz birinci sırada yer almaktadır. İlgili belediyenin sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda gelir bütçesi içinde öz gelir grubunun payı %59'den %54'e düşmektedir. Yüksek oranlı bir düşüşün olmamasının sebebi sermaye gelirlerinin öz gelir grubu içinde yüksek bir paya sahip olmamasıdır.

Güngören Belediyesi'nin 2014-2018 döneminde sadece vergi gelirleri dikkate alındığında, vergi gelirlerinin toplam gelirleri içindeki payı açısından İstanbul ilçe belediyeleri arasında otuz birinci sırada yer alırken, sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda otuz beşinci sırada yer aldığı görülmektedir. İlgili belediyenin “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri”, “alınan bağış ve yardımlar” ve “faiz, paylar ve cezalar” gelirlerinin, İstanbul ilçe belediyeleri ölçeğinde vergi gelirlerine ilave olarak öz gelirlere ciddi anlamda katkı sağladığı söylenebilir. İlgili gelir kalemleri tutar olarak incelendiğinde 2014-2018 döneminde vergi gelirleri toplamı 269 milyon TL olarak gerçekleşmişken, “teşebbüs ve mülkiyet gelirleri”, “alınan bağış ve yardımlar” ve “faiz, paylar ve cezalar” gelirlerinin toplamı ilgili dönemde 72 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

İstanbul ölçeğinde değerlendirildiğinde, öz gelir oranı %59 ile İstanbul ortalaması olan %70'in 11 puan altında gerçekleşirken, sermaye gelirleri ihmal edildiği durumda öz gelir oranı %54 ile İstanbul ortalaması olan %66'nın 12 puan altında, sadece vergi gelirlerinin dikkate alındığı öz gelir oranı ise %48 ile İstanbul ortalaması olan %58'in 10 puan altında gerçekleşmiştir. Bu durum ilgili belediyenin tüm gelirleri dikkate alındığında mali özerklik yönünden güçlü olmayan, merkezi bütçe gelirlerine bağlı bir görüntü verirken, sermaye gelirleri ihmal edildiğinde ve yine sadece vergi gelirleri dikkate alındığında da merkezi bütçe gelirlerine bağlı görüntü devam etmektedir.

3.5. 2014-2018 Yılları İstanbul İlçe Belediyeleri'nin Gelir Bütçelerinin Regresyon Analiziyle Değerlendirilmesi

Bu başlık altında İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin 2014-2018 yılları arasında kesinleşmiş gelir bütçeleri SPSS 26 programı kullanılarak regresyon analizine tabi tutulmuş ve öz gelir ile öz geliri oluşturan alt gelir kalemleri, gelir ile öz gelir ve gider ile gelir arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmadığı incelenip sonuçlar yorumlanmıştır. Analiz için öncelikle kişi başı veriler hesaplanmış ve analizde bu kişi başı veriler kullanılmıştır. Örneğin 2014 yılı öz gelir verileri için otuz dokuz ilçenin 2014 yılı öz gelir tutarları her bir ilçe için TÜİK tarafından açıklanan nüfusa bölünmüş ve elde edilen otuz dokuz adet kişi başı öz gelir tutarı analiz verisi olarak kullanılmıştır. Bu bölümde yer alan ve 3.82 ile başlayıp 3.121 ile biten tüm regresyon analizi tabloları yazar tarafından oluşturulmuştur. Bu şekilde üç başlık altında regresyon analizleri yapılmıştır. Bunlardan ilki öz gelir ile öz geliri oluşturan alt gelir kalemleri (vergi, teşebbüs mülkiyet, alınan bağış, faiz, sermaye) arasındaki ilişkinin anlamlılık değerinin analiz edilmesidir. Bu analiz çalışmasında tüm alt gelir kalemlerinin (vergi, teşebbüs mülkiyet, alınan bağış, faiz, sermaye) tekil olarak öz gelir ile regresyon analizleri yapılmıştır. Yine bu ilk başlık altında sermaye gelirleri öz gelirlerinin yarısından fazlasını oluşturan ve bu bağlamda dışsal değer oluşturan ilçe belediyesi/belediyeleri analiz dışı tutularak sadece sermaye gelirleri için tekil olarak tekrar analiz çalışması yapılmıştır. İkinci olarak gelir ile öz gelir arasındaki ilişkinin anlamlılık değeri 2014-2018 arası beş yıl için analiz edilmiştir. Son olarak gider ile gelir arasındaki ilişkinin anlamlılık değeri 2014-2018 arası beş yıl için analiz edilmiştir. Böylece öz gelirin alt gelir kalemleri ile gider arasındaki ilişki öz gelir ve (toplam) gelir grupları ile ilişkilendirilerek açıklanmaya çalışılmıştır.

3.5.1. 2014 Yılı Öz Gelir ile Öz Geliri Oluşturan Gelirlerin Değerlendirilmesi

Tablo 3.199: Öz Gelir-Vergi Gelirleri Regresyon Analizi (2014)

Model		Standard Olm. B	Katsayıların Std. Hatası	Standard Beta Katsayısı	T	Anlamlılık
1	(Sabit)	190,288	90,269		2,108	,042
	Vergi	1,043	,269	,537	3,874	,000

Bağımlı Değişken: öz gelir

2014 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak vergi gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında vergi gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 1,043 birim artırmaktadır.

Tablo 3.200: Öz Gelir-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri Regresyon Analizi (2014)

Model		Standard Olm. B	Katsayıların Std. Hatası	Standard Beta Katsayısı	T	Anlamlılık
1	(Sabit)	362,359	73,831		4,908	,000
	Teşmül	2,758	1,145	,368	2,408	,021

Bağımlı Değişken: öz gelir

2014 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 2,758 birim artırmaktadır.

Tablo 3.201: Öz Gelir-Alınan Bağış ve Yardımlar Regresyon Analizi (2014)

Model		Standard Olm. B	Katsayıların Std. Hatası	Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
-------	--	-----------------	--------------------------	-------------------------	---	------------

1	(Sabit)	461,706	59,260		7,791	,000
	Alınan bağış	3,616	2,998	,194	1,206	,235

Bağımlı Değişken: öz gelir

2014 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak alınan bağış ve yardımların öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) üzerinde olması aradaki ilişkinin anlamlı olmadığını göstermektedir. Bu çerçevede alınan bağış ve yardımlar tekil olarak dikkate alındığında öz gelirlere önemli bir katkı sağlamamıştır.

Tablo 3.202: Öz Gelir-Faiz Gelirleri Regresyon Analizi (2014)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	326,286	83,805		3,893	,000
	Faiz	3,520	1,430	,375	2,462	,019

Bağımlı Değişken: öz gelir

2014 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak faiz gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında faiz gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 3,520 birim artırmaktadır.

Tablo 3.203: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri Regresyon Analizi (2014)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	392,705	38,915		10,091	,000
	Sermaye	,923	,130	,760	7,108	,000

Bağımlı Değişken: öz gelir

2014 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak sermaye gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer

şartlar sabit varsayımı altında sermaye gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 0,923 birim artırmaktadır.

Tablo 3.204: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri-2 Regresyon Analizi (2014)

Model	Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
	B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	427,424	50,516	8,461	,000
	Sermaye	,137	,813	,029	,867

Bağımlı Değişken: öz gelir

2014 yılında sermaye gelirleri öz gelirlerinin yarısından fazlasını oluşturan ve bu bağlamda dışsal değer oluşturan üç ilçe belediyesi (Beykoz, Esenler, Şile) analiz dışı tutularak İstanbul'un otuz altı ilçe belediyesinin verileri kullanılarak sermaye gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) üzerinde olması aradaki ilişkinin anlamlı olmadığını göstermektedir. Bu çerçevede üç ilçe belediyesi (Beykoz, Esenler, Şile) analiz dışı tutularak sermaye gelirleri tekil olarak dikkate alındığında öz gelirlere önemli bir katkı sağlamamıştır. Yani sermaye gelirlerinin tamamı dikkate alındığı durumda öz gelirler üzerindeki anlamlı etki, bu üç ilçe belediyesinin sermaye gelirlerinden kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak öz gelir ile öz geliri oluşturan alt gelir kalemleri (vergi, teşebbüs mülkiyet, faiz, sermaye) arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmektedir. Bu ilişkinin en fazla izlendiği gelir grubunun sermaye gelirleri, dışsal değerlerin analiz dışı bırakıldığı durumda ise vergi gelirleri olduğu görülmektedir. Buradan hareketle öz geliri oluşturan alt gelir kalemlerindeki artışların öz geliri de artıracığı söylenebilir.

3.5.2. 2015 Yılı Öz Gelir ile Öz Geliri Oluşturan Gelirlerin Değerlendirilmesi

Tablo 3.205: Öz Gelir-Vergi Gelirleri Regresyon Analizi (2015)

Model	Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
	B	Std. Hatası			

1	(Sabit)	150,589	71,736		2,099	,043
	Vergi	1,172	,195	,703	6,015	,000

Bağımlı Değişken: öz gelir

2015 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak vergi gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında vergi gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 1,172 birim artırmaktadır.

Tablo 3.206: Öz Gelir-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri Regresyon Analizi (2015)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	382,111	72,238		5,290	,000
	Teşmül	2,963	1,166	,385	2,541	,015

Bağımlı Değişken: öz gelir

2015 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 2,963 birim artırmaktadır.

Tablo 3.207: Öz Gelir-Alınan Bağış ve Yardımlar Regresyon Analizi (2015)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	474,826	52,301		9,079	,000
	Albağ	6,786	2,666	,386	2,546	,015

Bağımlı Değişken: öz gelir

2015 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak alınan bağış ve yardımların öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında alınan bağış ve yardımların 1 birim artması öz geliri 6,786 birim artırmaktadır.

Tablo 3.208: Öz Gelir-Faiz Gelirleri Regresyon Analizi (2015)

Model	Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
	B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	277,376	57,855	4,794	,000
	Faiz	4,215	,748	,680	,000

Bağımlı Değişken: öz gelir

2015 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak faiz gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında faiz gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 4,215 birim artırmaktadır.

Tablo 3.209: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri Regresyon Analizi (2015)

Model	Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
	B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	417,468	46,281	9,020	,000

Sermaye	1,006	,203	,632	4,960	,000
---------	-------	------	------	-------	------

Bağımlı Değişken: öz gelir

2015 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak sermaye gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında sermaye gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 1,006 birim artırmaktadır.

Tablo 3.210: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri-2 Regresyon Analizi (2015)

Model	Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
	B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	407,727	52,779	7,725	,000
	Sermaye	1,303	,474	,422	,009

Bağımlı Değişken: öz gelir

2015 yılında sermaye gelirleri öz gelirlerinin yarısından fazlasını oluşturan ve bu bağlamda dışsal değer oluşturan iki ilçe belediyesi (Beykoz, Sultangazi) analiz dışı tutularak İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak sermaye gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında sermaye gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 1,303 birim artırmaktadır.

Sonuç olarak öz gelir ile öz geliri oluşturan alt gelir kalemleri (vergi, teşebbüs mülkiyet, alınan bağış, faiz, sermaye) arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmektedir. Bu ilişkinin en fazla izlendiği gelir grubunun sermaye gelirleri, dışsal değerlerin analiz dışı bırakıldığı durumda ise vergi gelirleri olduğu görülmektedir. Buradan hareketle öz geliri oluşturan alt gelir kalemlerindeki artışların öz geliri de artıracığı söylenebilir.

3.5.3. 2016 Yılı Öz Gelir ile Öz Geliri Oluşturan Gelirlerin Değerlendirilmesi

Tablo 3.211: Öz Gelir-Vergi Gelirleri Regresyon Analizi (2016)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	182,545	62,109		2,939	,006
	Vergi	1,135	,152	,776	7,491	,000

Bağımlı Değişken: öz gelir

2016 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak vergi gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında vergi gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 1,135 birim artırmaktadır.

Tablo 3.212: Öz Gelir-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri Regresyon Analizi (2016)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	431,089	61,176		7,047	,000
	Teşmül	2,292	,647	,503	3,540	,001

Bağımlı Değişken: öz gelir

2016 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 2,292 birim artırmaktadır.

Tablo 3.213: Öz Gelir-Alınan Bağış ve Yardımlar Regresyon Analizi (2016)

Model	Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
	B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	532,582	44,678	11,920	,000
	Albağ	3,150	,758	,564	,000

Bağımlı Değişken: öz gelir

2016 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak alınan bağış ve yardımların öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında alınan bağış ve yardımların 1 birim artması öz geliri 3,150 birim artırmaktadır.

Tablo 3.214: Öz Gelir-Faiz Gelirleri Regresyon Analizi (2016)

Model	Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
	B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	403,488	66,483	6,069	,000
	Faiz	2,858	,805	,504	,001

Bağımlı Değişken: öz gelir

2016 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak faiz gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında faiz gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 2,858 birim artırmaktadır.

Tablo 3.215: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri Regresyon Analizi (2016)

Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı		
----------------------------	--	-------------------------	--	--

Model		B	Std. Hatası		t	Anlamlılık
1	(Sabit)	503,589	57,322		8,785	,000
	Sermaye	,796	,329	,369	2,418	,021

Bağımlı Değişken: öz gelir

2016 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak sermaye gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında alınan sermaye gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 0,796 birim artırmaktadır.

Tablo 3.216: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri-2 Regresyon Analizi (2016)

Model		Standard Olm. Katsayıların B	Std. Hatası	Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
1	(Sabit)	516,167	68,191		7,569	,000
	Sermaye	,596	,659	,149	,904	,372

Bağımlı Değişken: öz gelir

2016 yılında sermaye gelirleri öz gelirlerinin yarısından fazlasını oluşturan ve bu bağlamda dışsal değer oluşturan Beykoz Belediyesi analiz dışı tutularak İstanbul'un otuz sekiz ilçe belediyesinin öz gelir ile sermaye gelirleri arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmadığı incelendiğinde anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) üzerinde olması aradaki ilişkinin anlamlı olmadığını göstermektedir. Bu çerçevede Beykoz Belediyesi analiz dışı tutularak sermaye gelirleri tekil olarak dikkate alındığında öz gelirlere önemli bir katkı sağlamamıştır. Yani sermaye gelirlerinin tamamı dikkate alındığı durumda öz gelirler üzerindeki anlamlı etki Beykoz Belediyesinin sermaye gelirlerinden kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak öz gelir ile öz geliri oluşturan alt gelir kalemleri (vergi, teşebbüs mülkiyet, alınan bağış, faiz, sermaye) arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmektedir. Bu ilişkinin en fazla izlendiği gelir grubunun vergi gelirleri olduğu

görülmektedir. Buradan hareketle öz geliri oluşturan alt gelir kalemlerindeki artışların öz geliri de artıracığı söylenebilir.

3.5.4. 2017 Yılı Öz Gelir ile Öz Geliri Oluşturan Gelirlerin Değerlendirilmesi

Tablo 3.217: Öz Gelir-Vergi Gelirleri Regresyon Analizi (2017)

Model	Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
	B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	212,949	80,502	2,645	,012
	Vergi	1,222	,193	,721	,000

Bağımlı Değişken: öz gelir

2017 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak vergi gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında vergi gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 1,222 birim artırmaktadır.

Tablo 3.218: Öz Gelir-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri Regresyon Analizi (2017)

Model	Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
	B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	547,252	74,560	7,340	,000
	Teşmül	1,289	,608	,329	,041

Bağımlı Değişken: öz gelir

2017 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 1,289 birim artırmaktadır.

Tablo 3.219: Öz Gelir-Alınan Bağış ve Yardımlar Regresyon Analizi (2017)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	611,799	62,366		9,810	,000
	Albağ	3,285	1,998	,261	1,644	,109

Bağımlı Değişken: öz gelir

2017 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak alınan bağış ve yardımların öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) üzerinde olması aradaki ilişkinin anlamlı olmadığını göstermektedir. Bu çerçevede alınan bağış ve yardımlar tekil olarak dikkate alındığında öz gelirlere önemli bir katkı sağlamamıştır.

Tablo 3.220: Öz Gelir-Faiz Gelirleri Regresyon Analizi (2017)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	423,257	75,731		5,589	,000
	Faiz	3,213	,804	,549	3,994	,000

Bağımlı Değişken: öz gelir

2017 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak faiz gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında faiz gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 3,213 birim artırmaktadır.

Tablo 3.221: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri Regresyon Analizi (2017)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	502,679	53,085		9,469	,000
	Sermaye	1,139	,215	,657	5,295	,000

Bağımlı Değişken: öz gelir

2017 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak sermaye gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında faiz gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 1,139 birim artırmaktadır.

Tablo 3.222: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri-2 Regresyon Analizi (2017)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	508,711	59,014		8,620	,000
	Sermaye	1,077	,396	,418	2,723	,010

Bağımlı Değişken: öz gelir

2017 yılında sermaye gelirleri öz gelirlerinin yarısından fazlasını oluşturan ve bu bağlamda dışsal değer oluşturan iki ilçe belediyesi (Bakırköy, Beykoz) analiz dışı tutularak İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak sermaye gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında sermaye gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 1,077 birim artırmaktadır.

Sonuç olarak öz gelir ile öz geliri oluşturan alt gelir kalemleri (vergi, teşebbüs mülkiyet, faiz, sermaye) arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmektedir. Bu ilişkinin en fazla izlendiği gelir grubunun vergi gelirleri olduğu görülmektedir.

Buradan hareketle öz geliri oluşturan alt gelir kalemlerindeki artışların öz geliri de artıracığı söylenebilir.

3.5.5. 2018 Yılı Öz Gelir ile Öz Geliri Oluşturan Gelirlerin Değerlendirilmesi

Tablo 3.223: Öz Gelir-Vergi Gelirleri Regresyon Analizi (2018)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	203,630	67,919		2,998	,005
	Vergi	1,114	,144	,786	7,722	,000

Bağımlı Değişken: öz gelir

2018 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak vergi gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında vergi gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 1,114 birim artırmaktadır.

Tablo 3.224: Öz Gelir-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri Regresyon Analizi (2018)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	491,695	80,870		6,080	,000
	Teşmül	2,269	,886	,388	2,562	,015

Bağımlı Değişken: öz gelir

2018 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 2,269 birim artırmaktadır.

Tablo 3.225: Öz Gelir-Alınan Bağış ve Yardımlar Regresyon Analizi (2018)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	598,160	59,103		10,121	,000
	Albağ	6,409	2,735	,359	2,343	,025

Bağımlı Değişken: öz gelir

2018 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak alınan bağış ve yardımların öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında alınan bağış ve yardımların 1 birim artması öz geliri 6,409 birim artırmaktadır.

Tablo 3.226: Öz Gelir-Faiz Gelirleri Regresyon Analizi (2018)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	461,694	78,765		5,862	,000
	Faiz	2,944	,942	,457	3,127	,003

Bağımlı Değişken: öz gelir

2018 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak faiz gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında faiz gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 2,944 birim artırmaktadır.

Tablo 3.227: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri Regresyon Analizi (2018)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	535,257	58,358		9,172	,000
	Sermaye	,956	,253	,528	3,777	,001

Bağımlı Değişken: öz gelir

2018 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak sermaye gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında sermaye gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 0,956 birim artırmaktadır.

Tablo 3.228: Öz Gelir-Sermaye Gelirleri-2 Regresyon Analizi (2018)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	529,217	62,833		8,423	,000
	Sermaye	,981	,308	,474	3,184	,003

Bağımlı Değişken: öz gelir

2018 yılında sermaye gelirleri öz gelirlerinin yarısından fazlasını oluşturan ve bu bağlamda dışsal değer oluşturan iki ilçe belediyesi (Beykoz, Büyükçekmece) analiz dışı tutularak İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak sermaye gelirlerinin öz gelirler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında sermaye gelirlerinin 1 birim artması öz geliri 0,981 birim artırmaktadır.

Sonuç olarak öz gelir ile öz geliri oluşturan alt gelir kalemleri (vergi, teşebbüs mülkiyet, alınan bağış, faiz, sermaye) arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmektedir. Bu ilişkinin en fazla izlendiği gelir grubunun vergi gelirleri olduğu

görülmektedir. Buradan hareketle öz geliri oluşturan alt gelir kalemlerindeki artışların öz geliri de artıracığı söylenebilir.

3.5.6. 2014-2018 Yılları Öz Gelir ile (Toplam) Gelirin Değerlendirilmesi

Tablo 3.229: Gelir-Öz Gelir Regresyon Analizi (2014)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	t	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	147,519	6,685		22,067	,000
	Öz Gelir	1,019	,011	,998	90,817	,000

Bağımlı Değişken: gelir

2014 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak öz gelirin toplam gelir üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında öz gelirin 1 birim artması geliri 1,019 birim artırmaktadır.

Tablo 3.230: Gelir-Öz Gelir Regresyon Analizi (2015)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	T	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	158,848	9,360		16,971	,000
	Öz Gelir	1,045	,015	,996	68,228	,000

Bağımlı Değişken: gelir

2015 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak öz gelirin toplam gelir üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer

şartlar sabit varsayımı altında öz gelirin 1 birim artması geliri 1,045 birim artırmaktadır.

Tablo 3.231: Gelir-Öz Gelir Regresyon Analizi (2016)

Model	Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	T	Anlamlılık
	B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	173,031	8,666	19,967	,000
	Öz Gelir	1,045	,013	,997	,000

Bağımlı Değişken: gelir

2016 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak öz gelirin toplam gelir üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında öz gelirin 1 birim artması geliri 1,045 birim artırmaktadır.

Tablo 3.232: Gelir-Öz Gelir Regresyon Analizi (2017)

Model	Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	T	Anlamlılık
	B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	205,846	13,927	14,780	,000
	Öz Gelir	1,047	,019	,994	,000

Bağımlı Değişken: gelir

2017 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak öz gelirin toplam gelir üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında öz gelirin 1 birim artması geliri 1,047 birim artırmaktadır.

Tablo 3.233: Gelir-Öz Gelir Regresyon Analizi (2018)

Model	Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	T	Anlamlılık
	B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	251,329	12,842	19,571	,000
	Öz Gelir	1,029	,017	,995	,000

Bağımlı Değişken: gelir

2018 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak öz gelirin toplam gelir üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında öz gelirin 1 birim artması geliri 1,029 birim artırmaktadır.

Yukarıda gösterilen veriler çerçevesinde toplam gelir ile öz gelir arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu anlaşılmaktadır. Buradan hareketle öz gelirdeki artışların toplam geliri de artıracığı söylenebilir.

3.5.7. 2014-2018 Yılları Gelir ile Giderin Değerlendirilmesi

Gider kavramı bir yerel yönetim birimi olan belediyeler bakımından ilgili dönemde yapılan hizmetleri gösteriyor olması sebebiyle önemlidir. Bir belediyenin gerçekleştirdiği gider bütçesi aynı zamanda sorumlu olduğu seçmene karşı yerine getirdiği yatırım ve harcama kalemlerinin listesidir. Bu yönüyle gider bütçesi ne kadar fazla gerçekleştirilebilirse seçmen için o nispette fazla hizmet yapılmış demektir. Bu başlık altında gelir ile gider arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmadığı incelenecektir.

Tablo 3.234: Gider-Gelir Regresyon Analizi (2014)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	T	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	271,359	62,761		4,324	,000
	Gelir	,612	,086	,762	7,154	,000

Bağımlı Değişken: gider

2014 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak gelirin gider üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında gelirin 1 birim artması gideri 0,612 birim artırmaktadır.

Tablo 3.235: Gider-Gelir Regresyon Analizi (2015)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	T	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	191,095	56,126		3,405	,002
	Gelir	,793	,072	,875	10,994	,000

Bağımlı Değişken: gider

2015 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak gelirin gider üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında gelirin 1 birim artması gideri 0,793 birim artırmaktadır.

Tablo 3.236: Gider-Gelir Regresyon Analizi (2016)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	T	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	11,570	60,029		,193	,848
	Gelir	1,067	,071	,927	15,006	,000

Bağımlı Değişken: gider

2016 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak gelirin gider üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında gelirin 1 birim artması gideri 1,067 birim artırmaktadır.

Tablo 3.237: Gider-Gelir Regresyon Analizi (2017)

Model		Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	T	Anlamlılık
		B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	67,695	71,340		,949	,349
	Gelir	1,017	,074	,915	13,766	,000

Bağımlı Değişken: gider

2017 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak gelirin gider üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında gelirin 1 birim artması gideri 1,017 birim artırmaktadır.

Tablo 3.238: Gider-Gelir Regresyon Analizi (2018)

Model	Standard Olm. Katsayıların		Standard Beta Katsayısı	T	Anlamlılık
	B	Std. Hatası			
1	(Sabit)	100,453	69,084	1,454	,154
	Gelir	1,088	,070	,931	,000

Bağımlı Değişken: gider

2018 yılı için İstanbul'un otuz dokuz ilçe belediyesinin verileri kullanılarak gelirin gider üzerindeki etkisi incelenmiştir. Anlamlılık değerinin yüzde beşin (0,05) altında olması, aradaki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. t katsayılarının pozitif olması ilişkinin aynı yönde olduğunu göstermektedir. Diğer şartlar sabit varsayımı altında gelirin 1 birim artması gideri 1,088 birim artırmaktadır.

Yukarıda gösterilen veriler çerçevesinde gider ile gelir arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu anlaşılmaktadır. Buradan hareketle gelirdeki artışların gideri de artıracığı söylenebilir. Bunun anlamı gelirdeki artışların gideri yani ilgili dönemde yapılan belediye hizmetlerini arttıracığıdır.

SONUÇ

Yerel yönetimler esasen bir ülkenin gelişme, ilerleme ve kalkınma yolunda diğer bir ifadeyle muasır medeniyetler seviyesini yakalama gayretinde çok büyük öneme sahip kurumlardır. Yerel yönetim anlayışı, yerel yönetimlere verilen değer, yerel yönetimlere olan yaklaşım ve buna bağlı olarak yerel yönetimlerin sahip olduğu yetki ve sorumluluklar genel olarak ülkelerin gelişmişlik seviyeleriyle ilişkilendirilebilir. Zira yerel yönetimlere verilen önem ve bu çerçevede verilen yetki ve sorumluluklar esas itibarıyla ülkenin demokratik gelişmişliğinin, hukuk devleti olgunluğunun göstergeleri olduğu gibi birbirini besleyen süreçleri de ifade ederler. Demokrasinin gelişmesi, hukuk devleti anlayışının yerleşmesi ve halkın yönetime katılması ve söz sahibi olmasıyla mümkündür. Yetki devri müessesesiyle halkın temsilcisi konumuna gelen seçilmişlerin yönetimi üstlenmesi ve bu verilen yetkinin hesabının yine halka verilmesi gerek demokratik seçim hakkının gerekse kanun ve/veya kural koyucu olan seçilmişlerin halkın genel menfaatleri doğrultusunda hukuka uygun davranma sorumluluğunu beraberinde getirmektedir. Yerel yönetimler bu yönüyle bir yandan demokratik gelişmişliğin sonucu olurken, diğer yandan yerel yönetim birimlerinde tesis edilen demokratik kurumlar ve işleyiş, halkın demokratik olgunluğuna katkı sağlayan siyasal ve sosyal bir çevre oluşturmaktadır.

Devletler bazında farklı yönetim modelleri bulunsada dahi yerel yönetimlerin halka en yakın kamu yönetimi birimi olduğu yadsınamaz bir gerçekliktir. Bu bağlamda halkın taleplerinin doğrudan muhatabı olan ve bu talepleri en hızlı şekilde yerine getirme kabiliyetine sahip olan yerel yönetimlerin, yerel yönetim sınırları dahilinde en geniş şekilde yetkilendirilip uygun imkanlarla donatılması, kamu hizmetlerinin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde sunumunun sağlanmasına yardımcı olacaktır. Şöyle ki; etkinlik, verimlilik ve ekonomiklik vasfı, halka yakınlık ve doğrudan iletişim kurabilme özelliği sayesinde gerek taleplerin doğru ve kolay bir şekilde alınması ve gerekse kullanılan kamu kaynaklarına ilişkin denetimin yine halk tarafından yapılabilmesiyle sağlanacaktır.

Yerel yönetimlerin yetkilendirilmesi kavramı yazında özerklik derecesiyle açıklanmaktadır. Özerklik başlığı altında siyasal, idari ve mali özerklik olmak üzere

üç tür özerklikten bahsedilmektedir. Bu üç tür özerkliğin, kamu yönetiminin farklı alanlarındaki yetkilendirme derecelerini ifade etmekle beraber birbirinden tamamen bağımsız olduğu da düşünülemez. Mali özerklik kavramı, kamu yönetimi birimlerinin mali alanda sahip olduğu yetkiler ve bağımsızlık derecesini ifade etmektedir. Yerel yönetimler anlamında mali özerklik, bu birimlerin kendi gelirlerini sağlama ve giderlerini belirleme özgürlüğü olarak tanımlanabilir. Bunun uygulamada iki uç noktası federatif yapılar ile merkeze bağlı ve merkezden atanan yöneticilerle yönetilen yerel yönetimler olarak görülmektedir. Federatif yerel yönetim yapılarında kanun yapma da dahil tam bağımsızlığa yakın şekilde bir özerklik durumu gözlenirken, merkezi yönetimin çok güçlü olduğu (otokratik) yapılarda ise özerklik durumunun söz konusu olmadığı tamamen merkeze bağlı yerel yönetim sistemleri gözlenmektedir.

Üniter yapıya sahip devletlerde mali özerklik, yerel yönetimlerin sahip olduğu yükümlülüklerle karşılık gelir oluşturma ve toplama özgürlüğü olarak tanımlanabilir. Ülkemizde de olduğu gibi üniter devlet yapılarında çoğunlukla yerel yönetim gelirlerinin bir kısmı merkezi idare bütçesinden sağlanırken, bir kısım gelirleri yerel yönetimlerin oluşturmaya izin verilmektedir. Bu şekilde bir taraftan merkezi idarenin halktan toplamış olduğu vergilerin bir kısmı yerel yönetimlere aktarılırken, diğer taraftan yerel yönetimlerin bir kısım vergi ve/veya vergi benzeri gelirleri toplamasına izin verilerek yapmış oldukları hizmetlerin finansmanına halkın katılımı sağlanmaktadır. Merkezi idare tarafından aktarılan bütçenin kullanımında yerel yönetimlere sınırlama getirilme(me)si mali özerkliğin bir boyutunu oluştururken, yerel yönetimlerin kendi gelirlerini oluşturabilmesi mali özerkliğin diğer bir boyutudur. Bu uygulama esasen demokratik sistemin işleyişine de katkı sağlamaktadır. Zira demokrasinin ve buna bağlı olarak şekillenen demokratik seçim sisteminin temel unsurlarından biri olan bütçe hakkı, kamu yönetimine talip olanların kamu kaynaklarını kullanımına yönelik bir rekabeti de içinde barındırmaktadır. Bu siyasi rekabetin oluşabilmesi ve etkin bir yöneti(şi)min sağlanabilmesi, gelir oluşumu ve kullanımında yerel yönetimlere tanınan yetki dahilinde gerçekleşebilir.

Mali özerklik kapsamında yerel yönetimlere bırakılan gelir kaynakları, farklı ülkelerde farklı uygulamaları içermektedir. Türkiye’de belediye yönetimlerine bir kısım vergi ve vergi benzerlerinin toplanması hakkı verilmiştir. Ancak sadece vergi toplama hakkı verilmesi, gelir oluşturma yetkisi anlamına gelmez. Gelir oluşturma kavramı, vergi ve vergi benzerlerinin toplanması hakkı yanında, mükellef, mevzu, matrah, vergi oranı, istisna, indirim ve muafiyetlerin belirlenmesi hakkının da kullanımını ifade etmektedir. Türkiye’de bir kısım vergi gelirlerinin toplanması hakkı belediyelere bırakılmakla beraber, Anayasa’nın 73’üncü maddesi gereği vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır. Bunların muafık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi ancak Cumhurbaşkanı’na aittir. Dolayısıyla kanunilik ilkesi gereği vergi ve vergi benzerleri üzerinde belediyelerin bunları toplama dışında bir yetkisi bulunmamaktadır. Bu durum mali özerkliği ciddi anlamda kısıtlamaktadır. Bu kısıtlamaya karşılık belediyelere Cumhurbaşkanı’na verilen yetki benzeri bir yetki verilmesi bir yandan kanunilik ilkesine uygunluk sağlarken, diğer yandan belediyelerin belirli sınırlar dahilinde de olsa vergi ve vergi benzerleri üzerinde belirleyici olabilmelerini sağlayacaktır.

Tablo 3.198’e göre çalışmada İstanbul’un otuz dokuz ilçe belediyesinin 2014-2018 yılları arasında kesinleşmiş gelir bütçeleri üzerinden yapılan analizde gelir bütçelerinin ortalama %70 öz gelir, %30 transfer geliri kaynaklı olduğu tespit edilmiştir. Yine bu %70 oranındaki öz gelir grubunun dağılımına bakıldığında vergi gelirleri yaklaşık %60, sermaye gelirleri yaklaşık %18, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri yaklaşık %10, faiz gelirleri yaklaşık %10, alınan bağış ve yardımlar yaklaşık %1 seviyesindedir. Buna göre vergi gelirlerinin tüm gelirler içindeki payı yaklaşık %42 seviyesindedir. Belediyelerin sunduğu hizmetlerin kaynağını oluşturmak açısından temel kaynağın vergiler olduğu düşünüldüğünde %42’lik vergi gelirleri payının artırılması uygun olacaktır. Bu bağlamda emlak vergisi dışında belediyelerin topladığı ilan ve reklam vergisi, eğlence vergisi, haberleşme vergisi, elektrik ve havagazı tüketim vergisi, yangın sigortası vergisi ve çevre temizlik vergisini düzenleyen 1981 tarihli 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu’nun güncellenmesi bir

öneri olarak sunulabilir. Örneğin kanun kapsamında yer alan ilan ve reklam vergisi tarifeleri en son 2004 yılında yapılmıştır ve hala aynı bedeller yürürlükte. Yine haberleşme vergisinin konusunu oluşturan “PTT tarafından sağlanan telefon ve teleks hizmetleri” yerine günümüzde çok daha farklı haberleşme araçları kullanılmaktadır ve bunların tamamı bu kanunun kapsamı dışındadır. Aynı durum elektrik ve havagazı tüketim vergisinde, havagazının yerini doğalgazın alması nedeniyle yaşanmaktadır. Bu ve benzeri nedenlerle Belediye Gelirleri Kanunu’nun günümüz şartlarına uygun hale getirilmesi belediyelerin gelirlerinde ciddi bir artış sağlayacaktır. Sermaye gelirlerine bakıldığında ise tüm gelirler içindeki payın yaklaşık %12,6 seviyesinde olduğu görülmektedir. Sermaye gelirleri esasen üretilen arsa ve taşınmaz satışlarından sağlanan gelirleri ifade etmektedir. Bu yönüyle sermaye geliri oluşturmak ancak arsa ve/veya konut üretme kapasitesi olan belediyeler açısından mümkündür. Bu sebeple 2014-2018 döneminde otuz dokuz ilçenin sermaye geliri yıllar itibarıyla dalgalı bir seyir izlemiş, Adalar ve Bahçelievler Belediyeleri ise bu dönemde hiç sermaye geliri oluştur(a)mamıştır. Bu çerçevede sürdürülebilirliği kısıtlı olan sermaye gelirleri, mali özerklik bakımından olumlu olarak değerlendirilse de istikrarlı bir gelir oluşumuna katkı sağladığı söylenemez.

Çalışmada yer alan Tablo-3.197’ye göre İstanbul ilçe belediyelerinin 2014-2018 yıllarına ilişkin ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları sırasıyla %70 ve %30 olarak, sermaye gelirleri ihmal edilmiş ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları sırasıyla %66 ve %34 olarak, öz gelir grubundan sadece vergi gelirleri dikkate alınmış ortalama öz gelir ve transfer geliri oranları sırasıyla %58 ve %42 olarak ölçülmüştür. Bu oranlar ortalamaları göstermekle beraber sadece vergi gelirlerinin dikkate alındığı durumda, İstanbul ilçe belediyelerinin ilk yirmi dokuzunun vergi gelirleri transfer gelirlerinden yüksek, otuzuncu sırada yer alan Çatalca Belediyesi için bu iki gelir oranı eşit, son dokuz belediye için vergi gelirlerinin transfer gelirlerinden düşük olduğu görülmektedir. Transfer gelirlerinin büyük oranda nüfusa göre belirlenen bir gelir kalemi olduğu dikkate alındığında, birim nüfusa göre dağıtılan transfer gelirleri karşısında vergi gelirlerinde ortaya çıkan değişkenlik aynı nüfusa sahip ilçe belediyelerinin vergi gelirleri kaleminden kaynaklı gelirlerinde çok büyük farklılıklar olduğunu göstermektedir. Şöyle ki; Tablo-

3.197’de sadece vergi ve transfer gelirlerinin dikkate alındığı durumda birinci sırada ve sonuncu (otuz dokuzuncu) sırada yer alan belediyeler dikkate alınarak bir değerlendirme yapıldığında, birinci sırada yer alan Beşiktaş Belediyesi’nin gelir kompozisyonu %82 vergi gelirleri, %18 transfer gelirleri olarak gerçekleşmişken, otuz dokuzuncu sırada yer Gaziosmanpaşa Belediyesi’nin gelir kompozisyonu %37 vergi gelirleri, %63 transfer gelirleri olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuç bir taraftan transfer gelirlerine olan bağılılık diğer taraftan gelir bütçesinin büyüklüğü açısından önemlidir. Birinci sırada yer alan Beşiktaş Belediyesi’ne nazaran Gaziosmanpaşa Belediyesi mali açıdan transfer gelirlerine büyük oranda bağılıdır. Bütçe büyüklüğü yönünden değerlendirildiğinde %18 ve %63 oranındaki transfer gelirlerinin %90 oranında nüfusa göre belirlenmesi, birim nüfus bazında Beşiktaş Belediyesi’nin, Gaziosmanpaşa Belediyesi’nin 3,15 katı büyüklüğünde ($0,63/0,18=3,5*0,9$) gelir bütçesi oluşturduğu anlamını taşımaktadır. Bu çerçevede Beşiktaş Belediyesi birim nüfus bazında çok daha büyük, büyük oranda kendi öz gelirlerinden oluşan, merkezi idareden gelen paya çok daha az bağılı olarak, mali yönden güçlü bir bütçe oluşturabilirken, Gaziosmanpaşa Belediyesi birim nüfus bazında çok daha küçük, büyük oranda transfer gelirlerinden oluşan, merkezi idareden gelen paya yüksek oranda bağılı olarak mali yönden zayıf bir bütçe oluşturabilmiştir. İki ilçe arasında vergi ve transfer gelirleri oranlarının bu derece farklı olmasının kuşkusuz sosyal, kültürel ve ekonomik pek çok nedenleri olmakla beraber bu faktörler çalışmanın kapsamı dışındadır. Ancak vergi gelirleriyle gelişmişlik endeksi arasında ters korelasyon olduğu varsayıldığında, transfer gelirleri dağıtımında %10 olarak dikkate alınan gelişmişlik endeksinin daha yüksek oranda örneğin %25 olarak dikkate alınması, vergi gelirleri yönünden zayıf olan belediyelerin transfer gelirlerinin artırılmasını sağlayacaktır. Bu durum transfer gelirleri oranlarının az gelişmiş ilçelerde yükselmesi nedeniyle mali özerkliği olumsuz yönde etkileyecek ve fakat bütçe büyüklüğünün artması bakımından mali olarak olumlu katkı sağlayacaktır.

Mali özerkliğin bir diğer boyutu yerel yönetim yetki alanı dahilinde gerçekleşen kamu hizmeti sunumuna ilişkin vergilerin yine yerel yönetimlere bırakılması gerekliliğidir. Çalışmada transfer gelirleri olarak gösterilen ve büyük çoğunluğunu merkezi idare payının oluşturduğu gelirler nüfusa göre dağıtılmaktadır.

Transfer gelirlerinin bir koşula baēlı olmaksızın kullanılabilmesi esasen mali özerkliği zedeleyici bir durum deēildir. Ancak bu gelirin kaynaēının merkezi idare olması ve tutarın da büyük oranda merkezi idarenin maliye politikası performansına baēlı olması, transfer gelirleri yüksek olan belediyeleri bütçe oluşturma ve mali yeterlilik bakımından kısıtlamaktadır. Bu yönüyle transfer gelirlerine yüksek oranda baēımlılık mali özerkliği olumsuz etkilemektedir. Bu çerçevede merkezi idareden aktarımın yerel hizmet sunumunu ilgilendiren vergilerde doğrudan ilgili belediyeye aktarımı daha adaletli ve mali özerkliğe katkı saēlamak bakımından olumlu olacaktır. Bu bağlamda Türkiye’de İlan ve Reklam Vergisi, Eğlence Vergisi, Haberleşme Vergisi, Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi, Yangın Sigortası Vergisi ve Çevre Temizlik Vergisi belediyelerin tahsil edeceği vergiler olarak düzenlenmiştir. Yine “*Emlak Vergisi Kanunu*” ile de emlak vergileri belediyelerin tahsil edeceği vergilere eklenmiştir. Buna karşılık gerek bu vergilerden oluşan gelirlerin yetersiz olması gerekse belediyelerin yetki alanına giren hizmet sunumuna ilişkin mevcut veya yeni vergi kalemlerinin belediyelerin tasarrufuna bırakılması önerilebilir. Bu çerçevede emlak deēer artışlarına baēlı olarak oluşan deēer artış kazançları büyük oranda belediyecilik faaliyetleri sonucu ortaya çıkan şerefiye artışından kaynaklanmaktadır. Belediyelerin yerine getirmiş oldukları altyapı, yol ve ulaşım yatırımları emlak deēerlerindeki bu artışların ana kaynaēıdır. Buna baēlı olarak emlak alış satışıdan kaynaklı deēer artış kazançlarının vergi beyan sisteminde bir düzenleme yapılarak tamamının veya bir kısmının alış satışı konu emlakın bulunduēu belediyenin tasarrufuna bırakılması bir öneri olarak sunulabilir. Yine “Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payına Dair Yönetmelik” kapsamında, toplanan emlak vergisinin %10’unun merkezi idare bütçesine ödenmesi yükümlülüēü kaldırılabilir. Yine “*Emlak Vergisi Kanunu*” kapsamında düzenlenen deēerli konut vergisinin bir kısmının emlakın bulunduēu belediyenin tasarrufuna bırakılması önerilebilir. Burada tamamının önerilmeme sebebi bu kapsamdaki deēerli gayrimenkullerin sahip olduēu deēerin belediyecilik faaliyetlerinden ziyade tarihi, kültürel veya doğal özelliklerinden kaynaklı olmasıdır. Damga Vergisi Kanunu’na göre belediyelerin yaptıēı işlemlerden topladıēı damga vergilerinin merkezi idareye beyan ve ödeme yükümlülüēü kaldırılarak belediyelerin işlemlerine ait damga vergileri belediyelerin tasarrufuna bırakılabilir.

Mali özerklikle ilgili yukarıda ifade edilen yapısal sorun ve bunların çözüm önerilerine karşılık, bir de uygulayıcıların yerine getirmesi gereken görevler vardır. Yapılan bu çalışmada İstanbul ilçe belediyelerinin 2014-2018 yılları arası mali özerklik seviyeleri incelenmiş ve mali özerklik seviyesi bakımından ilk beş belediye ve son beş belediyenin sahip olunan gelirler yönünden analizi yapılmıştır. Mali özerklik seviyesinin yüksek olması ilgili belediyenin öz gelirlerinin, merkezi idareden gelen transfer gelirlerine olan fazlalığıyla belirlenmektedir. Bu yönüyle mali özerkliği yüksek olan belediyeler daha fazla kaynağa sahip olmakta ve dolayısıyla kendi seçmenine daha fazla hizmet götürebilme imkanına kavuşmaktadır. Bu bağlamda belediye yöneticilerinin kendi belediyeleri açısından mali özerklik derecelerini yükseltmeye çalışmaları önemli bir gerekliliktir. Zira her belediye yöneticisi kendi seçmen kitlesine daha fazla hizmet etmek ister. Buradaki saik ister kamusal seçiş (kamu tercihi) teorisi uyarınca belediye yöneticisinin kendi menfaatini veya kendi siyasi kariyer planını düşünüyor olması olsun, ister moral değerlerin veya manevi duyguların yoğunluklu olduğu bir motivasyona bağlı olarak seçmene hizmet etme arzusu olsun, isterse de hümanist ahlak anlayışının ortaya koyduğu etik değerlerden kaynaklı olsun sonuç açısından farkı yoktur. Belediye yöneticilerinin mali özerklik derecelerini yükseltmelerinin yolu ise tabii olarak önce bunun farkındalığıyla başlar. Öncelikle öz gelir grubu artışını sağlama gayretinin bir gereklilik olduğu kabul edilmelidir. Bunun sonrasında elde bulunan imkanlarla öz gelir grubu arttırılmaya çalışılmalıdır. Bu uğraşın en önemli bölümü şüphesiz vergi ve vergi benzerlerini arttırmak olmalıdır. Vergi gelirlerini arttırmanın en etkin yolu mer'î mevzuat yönünden mutasarrıf olunan vergi türlerinin matrahlarını arttırma çalışması yapmaktır. Örneğin emlak vergisi yönünden emlak değerlerinin artışını sağlayacak altyapı, yol ve çevre düzenlemeleri yapılabilir. İlan, reklam vergisi yönünden kentin cazibe merkezlerini arttırmak için yeni meydanlar, yeni sosyal veya kültürel merkezler inşa edilebilir.

Mali özerklik açısından yapılması gerekli yapısal değişiklikler Türkiye'nin sahip olduğu üniter devlet yapısı, kültürel çeşitlilik, farklı alt kimlik aidiyetlerinin aşırı derecede ön plana çıkartılması gibi sebeplerle büyük zorluklarla karşı karşıyadır. Ancak Türkiye sahip olduğu köklü medeniyet birikimi, yüzyıllara

dayanan devlet tecrübesi, engin Anadolu hoşgörüsü ve üniter devlet yapısıyla bunu yerine getirebilecek potansiyele sahiptir. Daha demokratik, daha çoğulcu, ortak aklı daha fazla önceleyen, kamu kaynaklarının daha etkin ve verimli bir şekilde kullanıldığı ve mutlak surette etkin bir denetim mekanizmasına sahip olarak yerel yönetimlere, özelde belediyelere bir kısım kaynak devri bir taraftan yerel yönetimlerin, diğer taraftan seçmen kitlesinin sorumluluğunu arttıracaktır. Zira yerel yönetimlerin en önemli denetçisi halkın tam da kendisidir ve demokrasi anlayışının kökleşmesi açısından bu çok büyük bir öneme sahiptir.

KAYNAKÇA

About USA, Local Spending

(Çevrimiçi)

https://www.usgovernmentspending.com/local_spending_chart, 12.12.2018

Akdoğan, Abdurrahman:

Kamu Maliyesi, 14. b., Ankara, Gazi Kitabevi, 2011.

Aktalay, Alptekin:

“Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Çerçevesinde Merkezden Yönetim ve Yerinden Yönetim Arasındaki Denetim İlişkisi”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

Akyazan, Ahmet Emrah:

“Vergilendirme Yetkisinin Türkiye’deki Gelişimi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 81, 2009, ss. 247-276.

Amerika Ankara Büyükelçiliği:

Amerika Hakkında: ABD Yönetim Şekli, Eyalet Hükümetleri, (Çevrimiçi) http://www.usemb-ankara.org.tr/About_America_Government/state.htm, 9 Aralık 2018.

Amerika Ankara Büyükelçiliği:

Amerika Hakkında: ABD Yönetim Şekli, Yerel Yönetim, (Çevrimiçi) http://www.usemb-ankara.org.tr/About_America_Government/local.htm, 9 Aralık 2018.

Anadolu Üniversitesi:

Mahalli İdareler Maliyesi, 1. b.,
Eskişehir, 2014.

Anayasa Mahkemesi Kararları:

AYM, 12.09.2013, E. 2013/19, K.
2013/100,
AYM, 27.02.2014, E. 2012/87, K.
2014/41,
AYM, 29.11.2012, E. 2011/100, K.
2012/191,
AYM, 03.11.2011, E. 2011/11, K.
2011/151,
AYM, 22.06.1988, E. 1987/18, K.
1988/23,
(Çevrimiçi) <https://anayasa.gov.tr.>,
30.10.2020

Arıkboğa, Ülkü:

“Türkiye’de Belediyelerin Gelir Yapısı:
Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Mustafa
Kemal Üniversitesi S.B.E. Dergisi**,
C.13, Sayı: 33, 2016, ss. 276-297.

Arıkboğa, Ülkü:

“Türkiye’de Yerel Vergi Yönetimi”,
Maliye Dergisi, Sayı: 168, Ocak-Haziran
2015, ss. 1-19.

Arslan, Mehmet, Mine İbiş:

“Amerika Birleşik Devletleri’nde
Mahalli İdarelerin Mali Yapısı ve
Merkezi İdare İlişkileri”, **Eskişehir
Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F.
Dergisi**, Sayı: 9, Nisan 2014, ss. 149-
173.

Aygen, Murat:

“Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Üzerine Bir İnceleme: Türkiye Örneği”, **Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi**, C.5, Sayı: 10, Ocak 2017, ss. 256-276.

Ayhan, Ufuk:

“Amerika Birleşik Devletleri’nde Yerel Yönetimler”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 70, 2017, ss. 103-120.

Ayman Güler, Birgül:

“Yerel Yönetim Tarihine Yaklaşım Sorunu”, **Amme İdaresi Dergisi**, C.26, Sayı: 1, Mart 1993, ss. 87-96.

Ayman Güler, Birgül:

“Yerel Yönetimler Tarihi”, **Belediye Dergisi**, Temmuz 1994, ss. 4-6.

Bağlı, Mehmet Selim:

“Alman Yerel Yönetim Yapısı”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 473, Aralık 2011, ss. 43-74.

Balta, Tahsin Bekir:

“Federal Devlet Sistemi Üzerine Bazı Düşünceler”, (Çevrimiçi)
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/3/88/4145.pdf>, 27 Aralık 2018.

Batırel, Ö.Faruk:

Kamu Maliyesi ve Yönetimi, İstanbul, İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları, No:24, 2007.

Betül, Hayrullahoğlu:

“Anayasal İktisat Teorisi Perspektifinden Yerel Mali Özerklik”, **Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, C.23, Sayı: 2, 2016, ss. 337-351.

Blöchliger, Hansjörg, Josette Rabesona:

The Fiscal Autonomy of Sub-Central Governments: An Update, **OECD Network on Fiscal Relations Across Levels of Government**, (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/dataoecd/60/11/42982242.pdf>, 5 Aralık 2020.

Bozan, Mahmut:

“Üniter Yapıda Merkeziyet ve Ademi Merkeziyetin Uyumu”, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/376257>, 11 Haziran 2017.

Canpolat, Hasan, M. İlker Haktankaçmaz:

“Londra Büyükşehir Yönetimi’nde Yerel Yönetişim Sorunları”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/322807104_LONDRA_BUYUKSEHIR_YONETIMI'NDE_YEREL_YONETISIM_SORUNLARI, 24 Ağustos 2018.

Coşkun, Bayram:

“Türk Kamu Yönetiminde İdari Denetim Süreci ve Bu Süreç İçinde Ortaya Çıkan Sorunlar”, **Türk İdaresi Dergisi**, Sayı: 437, 2002, ss. 81-104.

Coşkun, Bayram:

“Türkiye’de İdari Vesayet Denetimi ve Yerel Yönetimlerin Özerkliği”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C.5, Sayı: 3, Mayıs 1996, ss. 35-47.

Coşkun, Bayram:

“Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Üzerine Bir Değerlendirme”, **Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar**, Ed. Asım Balcı, Ahmet Nohutçu, Namık Kemal Öztürk ve Bayram Coşkun, Seçkin Yayınevi, 2013, ss. 47-66.

Çağan, Nami:

Vergilendirme Yetkisi, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1982.

Çağdaş, Tülin:

“Türkiye’de Yerel Yönetimlerde İdari Özerklik”, **Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, C.30, Sayı: 1, 2011, ss. 391-416.

Çelik, Abdullah,
Şuayib Aykanat:

“Komünlerin (Belediyelerin) Ortaya Çıkışı ve İşlevleri”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, C.6, Güz 2007, ss. 101-115.

Çelik, Abdullah:

“Yerel Özerklik Açısından 5393 Sayılı Kanun’un Genel Bir Değerlendirilmesi”, **SDÜ İ.İ.B.F. Dergisi**, C.18, Sayı: 1, 2013, ss. 17-28.

Çiçek, Yeter:

“Geçmişten Günümüze Türkiye’de Yerel Yönetimler”, **KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, C.11, Sayı: 11, Nisan 2014, ss. 53-64.

- Çitçi, Oya: “Temsil, Katılma ve Yerel Demokrasi”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C.5, Sayı: 6, Kasım 1999, ss. 5-14.
- Demircan Siverekli, Esra: “Yeni Ekonomik Düzendeki Küreselleşme Yeryelleşme Bağlamında Belediyelerde Yeni Mali Yönetim Anlayışı”, **Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Sayı: 29, Temmuz-Aralık 2007, ss. 135-159.
- Demirel, Demokan: “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma (1839-1923)”, **Türk İdaresi Dergisi**, Sayı: 473, Aralık 2011, ss. 97-111.
- Department for Communities and Local Government: Local Government Financial Statistics England No.27, 2017, (Çevrimiçi) https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/627895/LG_FS27_Web_version.pdf, 21 Ağustos 2018.
- Derdiman, R. Cengiz: “Kamu Yönetiminde Yetki Genişliği”, **Amme İdaresi Dergisi**, C.28, Sayı: 4, Aralık 1995, ss. 65-80.
- Dönmez, Cahit: “İdari Vesayet Yetkisi ve Kullanılması”, **Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 3, 2012, ss. 1-18.

Dönmez, Mustafa:

“Merkezi Yönetim ve Yerel Yönetimler Arasında Görev ve Kaynak Bölüşümü”, **Mülkiye Dergisi**, C.26, Sayı: 235, Şubat 2014, ss. 155-192.

Dulupçu, Murat Ali,
Gökhan Özkul, Hidayet Ünlü,
Meral Sayın:

“Yerel Yönetimlerin Vergilendirme Yetkisine İlişkin Değerlendirmeler”, **SDÜ S.B.E. Dergisi**, Sayı: 20, 2014/2, ss. 27-54.

Edizdoğan, Nihat,
Özhan Çetinkaya:

Kamu Bütçesi, Bursa, Ekin Yayınevi, 2011.

Egeli, Haluk,
Funda Diril:

“Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Mali Özerklik ve Vergilendirme Yetkisi”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 84, Ocak-Mart 2012, ss. 25-44.

Ekici, Birol,
M.Cem Toker:

“Avrupa’da ve Ülkemizde Yerel Yönetimlerin Denetimi ve Etkinliği”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C.14, Sayı: 1, Ocak 2005, ss. 5-28.

Erkul, Hüseyin, Hüseyin Kara, Savaş
Şimşek:

“ABD ve Almanya Yerel Yönetimlerinin Karşılaştırılması”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, C.14, Sayı: 27, 2016, ss. 33-58.

Ertan, Birol:

“Yerel Yönetimler Kavramı”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C.2, Ocak 2002, ss. 22-29.

Ertem, Adnan:

“Osmanlıdan Günümüze Vakıflar”, **Vakıflar Dergisi**, Sayı: 36, Aralık 2011, ss. 25-65.

Gerçek, Adnan, Feride Bakar, Fulya
Mercimek, Erdem Utku Çakır, Semih
Asa:

“Vergilemenin Anayasal Temellerinin
Çeşitli Ülkeler Açısından
Karşılaştırılması ve Türkiye İçin
Çıkarımlar”, **Ankara Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 63, Sayı:
1, 2014, ss. 81-130.

Goerl, Caroline-Antonia,
Mike Seiferling:

“Income Inequality, Fiscal
Decentralization and Transfer
Dependency”, **IMF Working Paper,
Statistics Department**, April 2014,
(Çevrimiçi)
[https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/
2014/wp1464.pdf](https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2014/wp1464.pdf), 20 Aralık 2017

Gülpınar, Şerife:

“Osmanlı’da Tanzimat Döneminde
Merkeziyetçilik ve Bu Bağlamda Yapılan
İdari Düzenlemeler”, **Yayımlanmamış
Yüksek Lisans Tezi**, Karamanoğlu
Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü, 2010.

Gündüz, F. Ebru:

“Anayasa Mahkemesi Kararlarına Göre
İdari Vesayet”, **Dicle Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 20, Sayı:
33, 2015, ss. 63-89.

Güner, Ayşe:

“Mali Özerklik Çerçevesinde Yerel
Yönetimlerin Gelirleri Üzerine Bir
Değerlendirme”, **20. Türkiye Maliye
Sempozyumu**, Pamukkale, 2005, ss.
220-229.

Güneş, Gülsen:

Verginin Yasallığı İlkesi, 2. b., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2008.

İbn Haldun:

Mukaddime, Haz. Süleyman Uludağ, 13. b., İstanbul, Dergah Yayınları, 2016.

İnaç, Hüsamettin, Feyzullah Ünal:

“Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye’de Belediyeler”, (Çevrimiçi) <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/55394>, 11 Haziran 2017.

İnaç, Hüsamettin, Feyzullah Ünal:

“İngiltere’de Yerel Yönetimler”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 16, Aralık 2006, ss. 125-140.

Karakılçık, Yusuf:

Yerel Yönetimler, 3. b., Ankara, Seçkin Yayıncılık Kitabevi, 2016.

Karakoç, Yusuf:

“Anayasal Vergilendirme İlkeleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 15, Özel Sayı, 2013, ss. 1259-1308.

Karanfiloğlu, A.Yasin:

“Yerel Yönetimlerin Denetimi”, Sayıştay Yayınları, Ankara. (Çevrimiçi) <http://www.sayistay.gov.tr/yayin/yayinicerik/aras09yerelyonetim.pdf>. 14 Aralık 2016.

- Karpat, Kemal H.: **Türk Demokrasi Tarihi**, 1. b., İstanbul, Timaş Yayınları, 2010.
- Kaya, Tuba Perihan, Şerife Pekküçükşen: **Türkiye’de İdarenin Bütünlüğü İlkesi ve Yerel Yönetimler Üzerinde İdari Vesayet Denetimi**, 1. b., Ankara, İksad Yayınevi, 2019.
- Keleş, Ruşen: **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, 9. b., Ankara, Cem Yayınevi, 2014.
- Kırışık, Fatih, Özcan Sezer: “Türk Anayasalarında Yerel Yönetimler”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C.15, Sayı: 2, Nisan 2006.
- Kirmanoglu, Hülya: **Kamu Ekonomisi Analizi**, 2. b., İstanbul, Beta Yayınevi, 2009.
- Koç, Firdevs, Ahmet Yatkın: “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye’de Yerel Özerklik Tartışmaları”, **The Journal of Academic Social Science Studies**, Vol. 5, No:8, December 2012, ss. 1237-1302.
- Korkmaz, Zişan: “Yerel Yönetimler’de Özerklik ve İdari Vesayet Denetimi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Korlu, R. Kutlu, Özhan Çetinkaya: “Türkiye’deki Belediyelerin Mali Özerkliğinin Öz Gelirler Bağlamında Analizi ve Değerlendirilmesi”, **Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi**, C.3, Sayı: 4, 2015, ss. 95-111.

Metin, Yüksel, Burak Erece:

“Bölgele Devlet ve Federal Devlet Mukayesesi. İspanya ve Federal Almanya Örneği”, (Çevrimiçi)
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/229922>, 27 Aralık 2018.

Muratoğlu, Tahir:

“Almanya Federal Cumhuriyetinde Devlet Yapılanması”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.18, Sayı: 2, 2014, ss. 291-366.

Musgrave Richard A., Peggy B.
Musgrave

Public Finance In Theory And Practice,
Mc Graw-Hill International Editions,
Fifth Edition, 1989, (Çevrimiçi)
<https://desmaraistremblay.com/Resource/s/Musgrave5th%20ed.pdf>.

Mutluer, M. Kamil,
Erdoğan Öner,
Ahmet Kesik:

Bütçe Hukuku, 3. b., İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009.

Nalcı Arıbaş, Nazlı:

“İngiltere ve Fransa’da Merkez – Yerel İlişkilerini Yerellik (Subsidiarity) İlkesi Üzerinden Karşılaştırmak”, (Çevrimiçi)
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/39510>, 21 Ağustos 2018.

Oates, Wallace E.:

“An Essay on Fiscal Federalism”,
Journal of Economic Literature,
Vol.37, No: 3, 1999, ss. 1120-1149.

(Çevrimiçi)

http://lib.cufe.edu.cn/upload_files/other/4_20140523032147_40_Oates.pdf, 29

Aralık 2017

OECD:

OECD Subnational Governments in OECD Countries: Key data, Economic Indicators: France, 2015”, (Çevrimiçi) <https://www.oecd.org/france/>, 9 Eylül 2018.

Okur, S. Ateş:

Vergi Hukuku, 9. b., İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2013.

Okur, Fatma,
Ahmet Burhan Çakıcı:

“Küreselleşme Sürecinde Yerelleşme ve Yerel Demokrasi”, **Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi**, Sh.1-12. (Çevrimiçi) <http://akademikbakis.org/eskisite/sayi11/makale/fatmaokur.pdf>, 5 Haziran 2017.

Ortaylı, İlber:

İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı, 25. b., İstanbul, Alkım Yayınevi, 2006.

Ortaylı, İlber:

Osmanlı Barışı, 7. b., İstanbul, Ufuk Kitabevi, 2003.

Ökmen, Mustafa,
Abdullah Yılmaz:

“Klasik Dönemden Tanzimat’a Osmanlı Kenti ve Yerel Yönetimler”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 23, Nisan 2009, ss. 91-112.

Ökmen, Mustafa,
Abdullah Yılmaz:

“Klasik Dönemden Tanzimat’a Osmanlı Kenti ve Yerel Yönetimler”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 23, Nisan 2009, ss. 91-112.

Ökmen, Mustafa:

“Demokratik Yerinden Yönetim, Sivil Toplum ve Yerel Yönetimler”, **Yerel Siyaset Dergisi**, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/297474746_Demokratik_Yerinden_Yonetim_Sivil_Toplum_ve_Yerel_Yonetimler, 10 Nisan 2017.

Öncel, Mualla,
Ahmet Kumrulu, Nami Çağan:

Vergi Hukuku, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012.

Özay, İlhan:

Günüşğinde Yönetim, İstanbul, Alfa Yayınevi, 1996.

Özdenkoş, Demet:

“Merkezi Yönetim ile Yerel Yönetimler Arasında Görev Bölüşümü”, **G.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi**, Sayı: 2, 1999, ss. 77-95.

Özer, Buğra,
Mustafa Ökmen:

“Türkiye’de Yerel Yönetimler: Yapısal-İşlevsel Görünüm, Sorunlar ve Arayışlar”, **Türk Dünyasında Yerel Yönetimler**, Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yayını, Nisan 2013, ss. 15-60.

Parlak, Bekir,
Mustafa Ökmen:

Yerel Yönetimler, 4. b., Bursa, Ekin Yayınevi, 2015.

- Pınar, Abuzer: **Maliye Politikası**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012.
- Platon (Eflatun): **Devlet**, Çev. Kemal Ozan Nemli, 1. b., İstanbul, Profil Yayıncılık, 2011.
- Podavano, Fabio: **The Politics and Economics of Regional Transfers: Decentralization, Interregional Redistribution and Income Convergence**, Edward Elgar Publishing, 2007, ISBN: 978 1 84542 666 8.
- Pratchett, Lawrence: Local Autonomy, Local Democracy and the ‘New Localism’, February 2004, (Çevrimiçi)
<https://www.researchgate.net/publication/4779998>
Local_Autonomy_Local_Democracy_andthe_%27New_Localism%27, 04 Haziran 2017.
- Pustu, Yusuf: “Yerel Yönetimler ve Demokrasi”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 57, ss. 121-134.
- Pustu, Yusuf: “Küreselleşme Sürecinde Kent “Antik Siteden Dünya Kentine””, **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 60, ss. 129-151.
- Sanal, Recep: “Yeni Yasal Düzenlemeler Işığında Yerel Yönetimlerin Denetimi”, **Türk İdare Dergisi**, Sh.101-128. (Çevrimiçi)
www.tid.gov.tr/Makaleler/101-128%20

RECEP%20SANAL.doc, 14 Aralık 2016

Saruç, Naci Tolga, İsa Sağbaş:

“Türkiye’de Bölgesel Vergi Yüğü ve
“Formöl Yöntemiyle Vergi Tahsisi”

29. Ulusal Maliye Sempozyumu,
Antalya, 2014, ss. 505-517.

Shah, Anwar:

“Fiscal Decentralization and Fiscal
Performance”, **Congress of the
International Institute of Public
Finance**, 2005, (Çevrimiçi)

https://www.researchgate.net/publication/23549888_Fiscal

decentralization_and_fiscal_performance
, 26 Aralık 2017

Smith, Adam:

Milletlerin Zenginliğı, Çev. Haldun
Derin, 6. b., İstanbul, Türkiye İş Bankası
Kültür Yayınları, 2012.

Sobacı, M.Zahid:

**Türkiye’nin Avrupa Yerel Yönetimler
Özerklik Şartına Uyumu: Özerklik
Miti**, İstanbul, Seta Vakfı Yayınları,
Nisan 2015 (Çevrimiçi)

<http://file.setav.org/Files/Pdf/201504031>

[21644_turkiyenin-avrupa-yerel-
yonetimler-ozerklik-](http://file.setav.org/Files/Pdf/201504031)

[sarti%E2%80%99na-uyumu-ozerklik-
miti-pdf.](http://file.setav.org/Files/Pdf/201504031), 5 Haziran 2017.

Susam, Nazan:

Kamu Maliyesi, 1. b., İstanbul, Beta
Yayınevi, 2015.

Şahin, Musa,

Esra Işık:

“Osmanlı’dan Cumhuriyete Mahalle Yönetimi”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 30, Ağustos 2011, ss. 221-230.

Şahin, Yusuf:

Yerel Yönetimler, 2. b., Bursa, Ekin Yayınevi, 2015.

Şataf, Ceyda, Hüseyin Güçlü Çiçek, Ebru Cıllı:

“Fransa’da Yerel Yönetimlerin Mali Yapılanması”, **Prof. Dr. Naci Birol Muter’e Armağan**, Ed. Ramazan Gökbnar, Mustafa Miynat, Birol Kovancılar, Tülin Canbay, Serkan Cura, Manisa, 2014, ss. 529-544.

Şener, Orhan:

Kamu Ekonomisi, 11. b., İstanbul, Beta Yayınevi, 2010.

Şengül, Ramazan:

Yerel Yönetimler, 5. b., Kocaeli, Umuttepe Yayınları, 2015.

Şengül, Ramazan:

“Fransa’da Yerinden Yönetim Politikalarının Belediye Yönetimine Etkileri”, **Mustafa Kemal Üniversitesi S.B.E. Dergisi**, C.9, Sayı: 20, 2012, ss. 31-44.

Şengül, Ramazan:

“Fransa’da İl Yerel Yönetimlerinin Geleceği”, **Sütçü İmam Üniversitesi S.B.E. Dergisi**, C.4, Sayı: 2, 2014, ss. 49-56.

Şinik, Bilal:

“Türkiye’de Yerel Katılım: Fransa ile Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, (Çevrimiçi)

https://www.researchgate.net/publication/275892504_Turkiye'de_Yerel_Katirim_Fransa_ile_Karsilastirmali_Bir_Degerlendirme

[Yerel Katilim Fransa ile Karsilastirmali Bir Degerlendirme](https://www.researchgate.net/publication/275892504_Turkiye'de_Yerel_Katirim_Fransa_ile_Karsilastirmali_Bir_Degerlendirme)

[Local Participation in Turkey A Comparative Assessment of](https://www.researchgate.net/publication/275892504_Turkiye'de_Yerel_Katirim_Fransa_ile_Karsilastirmali_Bir_Degerlendirme)

[Turkey and France](https://www.researchgate.net/publication/275892504_Turkiye'de_Yerel_Katirim_Fransa_ile_Karsilastirmali_Bir_Degerlendirme), 26 Ağustos 2018.

T.C. Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü:

2014 Yılı Genel Yönetim Mali İstatistikleri Bülteni, Ağustos 2015.

Tanzi, Vito:

“On Fiscal Federalism: Issues To Worry About”, 2000, (Çevrimiçi)
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/2000/fiscal/tanzi.pdf>,
29 Aralık 2017

Teziç, Erdoğan:

Anayasa Hukuku, 3. b., İstanbul, Beta Yayınevi, 1996.

TOBB:

Avrupa Birliğine Tam Üyelik Sürecinde Türkiye’de Yönetimin Yeniden Yapılandırılması, Yayın No:358, Ankara, 2000.

Topal, A.Kadir:

“Kavramsal Olarak Kent Nedir ve Türkiye’de Kent Neresidir?”, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.6, 2004, ss. 276-294.

Toprak, Zerrin:

Yerel Yönetimler, 9. b., İzmir, Siyasal Kitabevi, 2014.

Tortop, Nuri, Burhan Aykaç, Hüseyin Yayman, M.Akif Özer:

Mahalli İdareler, 3. b., Ankara, Nobel Yayıncılık, 2014.

Turan, Hilmi Can:

“Amerika Birleşik Devletleri’nde Yerel Yönetimler”, **IJETSAR (International Journal Of Education Technology and Scientific Researches)**, Sayı: 2, 2017, ss. 1-19.

Türk Dil Kurumu:

Türkçe Sözlük, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1998.

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (Tesev):

Yerel Yönetim Sistemleri, Türkiye ve Fransa, İspanya, İtalya, Polonya, Çek Cumhuriyeti, (Çevrimiçi)
http://tese.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/Yerel_Yonetim_Sistemleri.pdf, 26 Ağustos 2018.

Türkoğlu, İrfan:

“Yerel Yönetimlerin Mali Özerkliği”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, (Çevrimiçi)
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/214037>, 1 Aralık 2017.

Uçar, Ahmet:

“Tanzimat Reformları Sürecinde Uygulamaya Konulan Vergi Politikalarının Modern Yerel Yönetimlere Etkileri”, **Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C.12, Sayı: 2, Haziran 2014, ss. 125-139.

Uluatam, Özhan:

Kamu Maliyesi, Ankara, İmaj Kitabevi, 2012.

Ulusoy, Ahmet,
Tekin Akdemir:

Mahalli İdareler, 9. b., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014.

Ulusoy, Ahmet,
Tekin Akdemir:

“Yerel Yönetimler ve Mali Özerklik: Türkiye ve OECD Ülkelerinin Karşılaştırmalı Analizi”, **Balıkesir Üniversitesi S.B.E. Dergisi**, C.12, Sayı: 21, Haziran 2009, ss. 259-287.

Ünal, Feyzullah:

“Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yasal ve Yapısal Dönüşümü”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 30, Ağustos 2011, ss. 241-247.

Vazquez, Jorge Martinez:

“Revenue Assignments In The Practice of Fiscal Decentralization”, **Andrew Young School of Policy Studies Georgia State University**, 2007, (Çevrimiçi)

https://www.researchgate.net/publication/4983788_Revenue_Assignments

in_the_Practice_of_Fiscal_Decentralization, 29 Aralık 2017

Woodruff, William:

Modern Dünya Tarihi, Çev. Hale Arda Vardar, İstanbul, Pozitif Yayınevi, 2002.

Yaltı, Billur:

“Anayasa Mimarisinde Bir Yapıtaşı: Mahalli İdarelerin Tali Vergilendirme Yetkisi Üzerine Değerlendirmeler”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 261, 2010, ss. 5-15.

Yamaç, Müzehher:

“Tarihsel Gelişim İçinde Üniter Bir Yapıda Yerel Yönetim: İngiltere Örneği”, (Çevrimiçi)

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/781556>, 21 Ağustos 2018.

Yaylı, Hasan,
Yusuf Pustu:

“Yerel Demokrasinin İlkeleri”, **Karadeniz Araştırmaları**, Sayı: 16, 2008, ss. 133-153.

Yılmaz, Binhan Elif:

Maliye, İstanbul, Der Yayınları, 2015.

Yiğit, Karahanoğulları:

“ABD’nin Federal Bütçe Süreci”, **Maliye Dergisi**, Sayı: 160, Ocak-Haziran 2011, ss. 269-288.

Yontar,
İbrahim Güray,
Mehmet Dağ:

“Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Çerçevesinde Türkiye’de Mali Özerklik”, **Uluslararası Yönetim, İktisat ve İşletme Dergisi**, C.10, Sayı: 21, 2014, ss. 147-162.

Belediye Kanunu

Belediye Gelirleri Kanunu

Büyükşehir Belediyesi Kanunu

İl Özel İdaresi Kanunu

İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Gelirlerinden Pay Verilmesi
Hakkında Kanun

Köy Kanunu

Mahalli İdareler İle Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında
Kanun

On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve
Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Mehmet Selim BİLMEN

Doğum Tarihi:

Doğum Yeri:

Cep Telefonu:

E-postası:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	İktisat Fakültesi /İktisat Bölümü	İstanbul Üniversitesi	2001
Y. Lisans	Mali Hukuk Bilim Dalı	Marmara Üniversitesi	2010

Yüksek Lisans Tez Başlığı ve Tez Danışmanı: Vergi Usul Kanunu'nda Düzeltme Kurumu, Prof. Dr. Funda BAŞARAN YAVAŞLAR